

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Demokratik Barışçı Çözüm ve Kürt Sorunu

Hazırlayan: Y. Yılmaz Karataş

Politika

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

DEMOKRATİK BARIŞÇI ÇÖZÜM VE KÜRT SORUNU

Hazırlayan
Y. Yılmaz Karataş

Politika

DOĞA BASIN YAYIN

Dağıtım Ticaret Limited Şirketi

Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul

T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87

www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın 447

Demokratik Barışçı Çözüm ve Kürt Sorunu

Hazırlayan: Y. Yılmaz Karataş

Genel Kapak Tasarım: Savaş Çekiç

Kapak Uygulama: Bahar Eroğlu

ISBN 978-605-4156-95-5

© Evrensel Basım Yayın 2011 - Sertifika No 11015

Birinci Basım: Ekim 2011

Baskı: Ezgi Matbaası

Sertifika No: 12142

Sanayi Caddesi Altay Sokak No: 10 Çobançeşme - Yenibosna / İstanbul

T: 0212 452 23 02 - 654 94 18 - ezgimatbaa@mynet.com - www.ezgimatbaa.net

DEMOKRATİK BARIŞÇI ÇÖZÜM VE KÜRT SORUNU

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
Sunu	13
I. BÖLÜM	
Kürt Sorunu ve Ulusal Sorunda Sosyalist Tutum	15
Kürt Sorunu ve İşçi Sınıfı	
Özgürlük Dünyası	17
Emperyalizmin Ulusal Tarih İnkârı, Kürt Tarihi, Ekim Devrimi ve Kürtler	
M. Zeki Fırat	65
Beşikçi Tarihi Nasıl Okuyor?	
Y. Yılmaz Karataş	83
Ulus, Vatan ve Gericilik	
Ali Yaşar	101
II. BÖLÜM	
Bölgesel Gelişmeler, Hesaplar ve Halk Mücadelesi	115
ABD'nin Bölge Politikaları ve Kürt Sorunu	
Yusuf Akdağ	117
Ulusal Sorun, Kürt Sorunu ve Güncel Gelişmeler	
Ali Yaşar	146

ABD-Türkiye İlişkilerinde Yeni Dönem	
<i>İhsan Çaralan</i>	168
"Kürt Sorunu Tarafından Rehin Alınmış Türkiye"ye Biçilen Yeni Rol	
<i>M. Zeki Fırat</i>	187
'Açılım'ın Sınırları ve Demokratik Çözümün Yolu	
<i>Y. Yılmaz Karataş</i>	194

III. BÖLÜM

Şovenizm ve Gericiliğe Karşı Tartışma Yazıları	205
İrkçılık, Şovenizm ve Milliyetçilik Üzerine Birkaç Söz	
<i>Yusuf Akdağ</i>	207
Şoven Milliyetçi Dalga ve "Sol"	
<i>Arif Koşar</i>	226
TKP ve "Kürt Açılımı"	
<i>Kadir Yalçın</i>	258
Liberal 'Tarafların Açılım'cı Demokratlığı Üzerine	
<i>Y. Yılmaz Karataş</i>	296

IV. BÖLÜM

Kürt Sorununda Çözümün Biçimi ve Olanakları Üzerine	315
Alt Kimlik Değil Eşit Ulusal Haklar	
<i>Ali Yaşar</i>	317
Kürt Sorunu ve Bölgesel Özerklik	
<i>Yusuf Akdağ</i>	325
Demokratik Özerklik Taslağı ve Liberal Endişe	
<i>Y. Yılmaz Karataş</i>	364
Bir 'Türk Sorunu' olarak Kürt Ulusal Mücadelesi	
ve Birlikte Yaşamamanın Yolu	
<i>Y. Yılmaz Karataş</i>	376

ÖNSÖZ

Son yirmi yıl içinde, sosyalist teori ve politika incelemelerinin büyük bir bölümünün Kürt sorununa ayrıldığını söylemek yanlış olmaz. 30 yıldır sürüp giden silahlı çatışma ortamında genel olarak toplumsal algıyı “terör ve bölücülük” kavramlarıyla yönlendirmeye çalışan psikolojik savaş bakış açısının etkisi altında, bu yoğun siyasal ve bilimsel çabanın özellikle Türk kamuoyu üzerinde çok fazla etkili olduğu ne yazık ki söylenemez. Çoğu dergi sayfalarında kalan çözümleme ve değerlendirmelerin kitaplaşmasının ilk hedefi, bütün bu birikimin topluca el altında bulunmasını kolaylaştırmak, daha yaygın okunup tartışılmasını sağlamaktır.

Toplumsal, siyasal, askerî, kültürel pek çok cephesi olan Kürt özgürlük hareketinin karmaşık ve çok yönlü yapısını derinlemesine anlamak için kuşkusuz yalnızca teorik çaba yeterli değildir. Ama bu olmaksızın yalnızca duygularla ya da tepkilerle hareket ederek politika oluşturmak da mümkün değildir.

Bunun yanı sıra, Türkiyeli geleneksel solcu bakış açısından “yabancı ve uzak” bir sorun olarak değerlendirildiğini de düşünürsek, Kürt sorununun genişlemesine tartışılmasının önündeki engellerin yalnızca yasaklarla ve baskılarla sınırlı olmadığını da görürüz. Gerçekte, bütün toplumsal ve siyasal yaşamımızı tümüyle dolduran, Türk işçi ve emekçilerinin günümüzdeki ve gelecekteki mücadelelerini olumlu ya da kimi zaman olumsuz biçimde etkileyen bu hareketin teorik ve pratik olarak olağanüstü zengin bir birikim oluşturduğunu görebilmeliyiz. Bu noktada önemli

olan, örneğin bir Latin Amerika ülkesinde olup bitenleri “kendi parçamız” gibi hissedebilirken, mahallemizde, işyerimizde, kentlerin meydanlarında akıp giden hareketi eksik-yanlış, önyargılı ya da basitleştirilmiş şemalar ışığında ele almanın yol açacağı sapmaların ve yetersizliklerin farkında olabilmektir.

Bu kitapta bir araya getirilen makaleler, Kürt sorunu alanında sosyalist siyasetin oluşturulması için gösterilen çabanın teorik cephesini sergilemektedir. Her bir makalenin, sorunun çok boyutlu ve çok yönlü yapısının gerektirdiği tarzda, özel bir alana yöneldiği görülecektir. Emperyalizm ve Kürt sorunu arasında bağlantı kuran kimi görüşler, liberal-burjuva yaklaşımlar, “sol”dan bakış açıları, işçi sınıfı hareketi ve Kürt sorunu arasındaki çapraşık ilişkiler, Kürt siyasal hareketinin tezleri ve perspektifleri vs. vs. eleştirel değerlendirmelerin konusu yapılmıştır.

Bu makalelerin ortak noktası, Kürt halkının “kendi kaderini tayin hakkı”nı ödünsüz savunma tutumudur. Kuşkusuz bu bakış açısı, Kürt sorununu “memleket meselesi”, “insan hakları sorunu”, “ekonomik sorun”, “kardeşçe bir arada yaşama” vb. açılardan ele almaktan tümüyle farklıdır.

Türkiye merkezli bir bakış açısının, konuyu tüm yönleriyle ve özellikle de Kürt halkının devredilemez ve görmezden gelinemez temel hakları açısından ele almak bakımından kesinlikle sorunlu olduğunu biliyoruz.

2011 yılı itibarıyla, Kürt sorununun tam bir kriz karakteri kazandırılarak, siyaset ve toplum hayatını kilitleyen özellikleriyle sürdürülmek istendiğini ve çözümsüzlüğe doğru itildiğini görüyoruz. Devlet politikası, 20 yıl önceki denenmiş ve asla başarıya ulaşamayacağı tarihsel pratik tarafından kanıtlanmış taktiklere dönüşü ifade etmektedir. Sorun yeniden, terör sorunu olarak ilan edilmiş, çözüm de askerî-polisiye önlemler kavramına teslim edilmiştir.

Kuşkusuz burada, hareketin gittikçe kitleselleşen ve siyasallaşan özelliklerini hesaba katmayan ve onu daha kötüsünü göstere-

rek mevcut duruma razı hale getirmeyi amaçlayan egemen sınıf körlüğünü tespit edebiliriz.

Gittikçe daha da ağır bir batağa sürüklenen AKP iç ve dış politikaları, bu aşamada “iç sorunları erteleme ve zamana yayarak unutturma” gibi çaresiz bir taktiğe sarılıyor. Bölgede lider ülke olma, komşularla sıfır sorun gibi propagandalarının en sonunda gelip dayandığı nokta emperyalizmin bölge politikalarının taşeronu olmak olmuştur. Bu koşullarda, “demokratik, anayasal açılım” sözlerinin tümüyle rafa kaldırılması beklenmeyen bir şey değildir ve hâlâ bu yolda umut besleyenler için uyarıcı olması gereken yeni gelişmeler gündemin kapısını çalmaya başlamıştır.

Tarihsel bir dış politika kuralı olarak, buna benzer koşullarda iç sorunların en kesin ve kısa yoldan halledilmesi gerekir. Gerek sınırlara gelip dayanmış olan Arap isyanının yankıları, gerekse son dönemde İsrail’le Türkiye arasında ortaya çıkan şiddetli gerilim, hükümeti “kısa vadeli keskin çözüm” yönünde sıkıştırmaktadır. Bundan anlaşılan ise, askerî operasyonlara hız ve şiddet kazandırmak olmuştur. Hükümet sözcüsü gibi yayın yapan medyanın eski psikolojik savaş temalarına yeniden yönelmesine bakarak, iç savaş dahil bu yönde her türlü aracın kullanılması göze alınmış gibi görünüyor.

Gelişmelerin “barışçıl, demokratik” çözüm imkânlarının gittikçe daha azaldığı izlenimini verdiği günümüzde, bu koşullarda dahi, şunu söylemek kehanet sayılmayacaktır: Gerek Kürt halkının elde ettiği yüksek bilinç ve örgütlenme düzeyi, gerekse genel olarak iç ve dış dünya koşulları, bu ağır ve tarihsel sorunun çözümü için en uygun ortamı hazırlamaktadır. Siyasal ve askerî şiddet yöntemlerine başvurma niyetinin böyle ısrarla ve inatla dile getirilmesi, artık yalnızca köşeye sıkışmış olmanın işaretidir.

Kitabımız, yalnızca tarihi ve günümüzü anlamak için değil, çözümün artık belirsiz bir umut ve beklenti olmaktan çıktığını da gösterebilecek malzemeyi sunmaktadır.

Aydın Çubukçu

SUNU

Kürt sorunu bugün ülkenin en önemli, gündemi belirleyen sorunlarının başında geliyor. Önemli çünkü Kürt sorunu, inkâr ve asimilasyona dayalı ulus-devlet politikaları üzerine inşa edilmiş seksen küsur yıllık Cumhuriyet rejiminin demokratikleştirilmesi sorunu olarak gelip kapıya dayanmış bulunmaktadır. Öte yandan öncesi bir tarafa son 30 yıllık çatışmalı süreçte, ülkede ve bölgedeki her siyasal gelişme bir şekilde gelip Kürt sorunu ile bağlantı içine girmiş, sorun ile ilişkisi üzerinden anlam kazanmıştır.

Geçmiş dönemlerde egemenlerin ‘tekçi’ zihniyetine karşı Kürtlerin ulusal varlığının kabulü üzerinden geliştirilen mücadele, bugün mücadelenin kazandığı boyut ve bölgesel gelişmelerin etkisiyle yok sayma politikası varlık koşullarını yitirdiği için artık sorunun çözümü üzerinde odaklanmaktadır. Devletin en yetkili ağızları Kürt sorununu “ülkenin birinci sorunu” olarak ilan etme noktasına gelmiştir. Geline yerd soruna dair tartışma ve mücadele “nasıl bir çözüm?”, “kimin çözümü?” eksenine oturmaktadır. Açıktır ki, her toplumsal sınıf ve katman ve onların siyasal özneleri, kendi çıkarlarını esas alan bir çözüm için hesaplarını yapmakta ve adımlarını bu temelde atmaktadır.

Elinizdeki kitap, ulusal sorunu hem demokrasi mücadelesinin bir alanı, hem de temsilcisi olduğu sınıfın enternasyonal bir görevi olarak gören işçi sınıfı partisinin/sosyalist hareketin, Kürt sorununun farklı yön ve boyutlarını ele alan makalelerinden oluşuyor. Kitap, Kürt sorunu bağlamında sınıf partisinin ulusal sorun karşısındaki tutumundan bu konudaki Sovyet pratiğinin hatırlatılmasına; bölgesel gelişmeler üzerinden emperyalizm ve bölge gericiiliklerinin hesaplarının ve soruna dair şoven-gerici çeşitli akım ve görüşlerin eleştirisinden demokratik çözümün olanak ve dayanaklarına kadar çeşitli konuları dört ana başlık üzerinden değerlendirmektedir. Bir yandan ırkçı kışkırtmalarla halkların düşmanlaştırılmaya ve sınıfın birliğinin baltalanmaya çalışıldığı, öte yandan özellikle “sol”da ciddi kafa karışıklığının yaşandığı ve bunların da ötesinde emperyalizm ve işbirlikçi gericiliğin kendi çıkarları temelinde bir çözümü dayattığı bir süreçte, işçi sınıfı ve halk güçlerinin aydınlatılmasının giderek önem kazandığı açıktır. İşte sosyalist teori ve politika dergisi Özgürlük Dünyası’nda farklı zamanlarda yayımlanmış makalelerden yaptığımız bu derleme, sınıf ve halk güçlerinin aydınlatılması; kendi sınıf çıkar ve politikalarına kazanılması ihtiyacı üzerinden hazırlanmıştır.

Kürt sorununun demokratik çözümüne kazanılmamış bir işçi-emekçinin aslında kendi sınıf politikasına kazanılmamış olacağı gerçekliğini hatırlatarak kitabı okuyucunun ilgisine sunuyoruz.

I. BÖLÜM

KÜRT SORUNU VE ULUSAL SORUNDA SOSYALİST TUTUM

Kürt Sorunu ve İşçi Sınıfı

Özgürlük Dünyası

Uzunca bir süredir, Kürt sorunu güncel politik tartışmaların en önemli konularından birini oluşturuyor. Generaller ve politikacılar, yüzlerce gazeteci, yazar ve yorumcu; ‘yüksek yargı’ yöneticileri, yargıçlar ve çok sayıda üniversitenin üst yönetimleri, sorun üzerine konuşuyor, açıklama yapıyor; çoğu kez de suçluyor ve tehdit savuruyorlar. Şoven Türk milliyetçiliğini, güncel-dönemsel gelişmeleri kullanarak yeniden canlandırmaya koyulan bütün bu kişilerle kurum sözcüleri; arada, ‘Kürt sorunu’ndan söz etmelerine karşın, Kürt ulus sorunu olarak bir Kürt sorununun aslında olmadığını ve “bölücü terör”ün de bölgenin sosyal-ekonomik sorunlarını istismar eden bir dış kışkırtmayla Türkiye’nin başına musallat edildiğini tekrarlayıp duruyorlar.

Bu tartışmayı egemen sınıf adına sürdürenler ve ileri sürdükleri iddialar yönünden, ortada temel önemde bir çelişki var; ve soru da şudur: bir yandan Kürt sorunu diye bir sorunun olmadığı üzerine geleneksel –ve resmî– politika ve propagandanın sürdürülmesi, öte yandan Kürtlerin durumu üzerine tartışmaların, “bir

“çözüm bulma” iddiasıyla ve giderek yoğunluk kazanacak biçimde devam etmesi nasıl mümkün olabilmektedir? “Olmadığı” üzerine, egemen sınıfların çok çeşitli temsilcilerinin sürekli açıklamalar yaptıkları bir sorun; nasıl oluyor da ülke siyasal gündeminde, gündel en önemli toplumsal sorun olmakla kalmayıp on yıllara yayılan bir zamanda, üzerine en çok konuşulan sorunlardan biri olabiliyor? “Olmadığı” üzerine ‘resmî’ devlet söyleminin, hararetli Türk milliyetçisi çağrılar eşliğinde sürdürüldüğü bir sorun, nasıl oluyor da on milyonlarca insanın yaşamını etkiliyor ve toplumsal bir harekete dönüşüp çatışmalara neden olabiliyor?

Bu “neden” ve “nasıl”ların cevabı sorunun kendi içinde olmakla birlikte, cevap için, sorunu bazı boyutlarıyla, ancak daha detaylı irdelemek gerekiyor. Kürt sorunu üzerine bu “bitmeyen” ve “aktüel tartışma”yı zorunlu hale getiren en önemli etken Kürtlerin özgürlük isteminin artık baskıyla engellenemeyecek bir düzeyde kendini dayatmasıdır. Kürt ulusunun ayrı bir ulus olarak var oluşu ve haklarının tanınmasını istemesi; ancak bu varoluş ve istemin reddedilerek baskı ve zorla karşılanması; ve buna karşı Kürtlerin ulusal özgürlük için mücadeleyi sürdürmeleri, bu tartışmayı, bir çözüm arayışını da ifade etmek üzere zorunlu kılmaktadır.

Kürtler ayrıca, Türk politikacılarının demagojik söylemiyle “sınırın hemen öte yanında” bir “Kürt federe devleti oluşumu” da gerçekleştirmişlerdir. Türk devleti ve hükümeti, bu temel etken ve soruna emperyalist müdahalenin yoğunluk kazanmış olması nedeniyle iç ve dış, çok yanlı baskı altındadır. Bu nedenle, “Kürt sorunu yoktur” ya da “yok denirse yok olur” söylemi daha fazla sürdürülememiş ve egemen sınıflar cephesindeki iç gerginlikleri de ‘tetikleyen’ Kürt sorunu tartışması gündemin en önemli “maddeleri” arasına girmiştir.

Aktüel Tartışma ya da Ulusal İnkârda İsrar

Kürt sorunu üzerine bugünkü “aktüel tartışma”nın yoğunlaşmaya başladığı dönemi 90’lı yılların başına kadar geriye çekmek müm-

kündür. ‘90’lı yılların başında Kürt özgürlük mücadelesinin kitlesel boyut kazanması, Türk burjuvazisinin çeşitli kesimleri içinde, sorunun Türkiye gericiliğinin çıkarlarına uygun düşecek biçimde “çözümü”ne ilişkin tartışmaları gündeme getirdi. Kürt halkı özgürlük ve eşit ulusal haklar istemiyle inkâr ve asimilasyon politikasına yeni darbeler vururken, sorun da –baskıya ve resmî inkâra karşın–, toplumun çok çeşitli kesimleri içinde daha yoğun biçimde tartışılır hale geldi. TÛSİAD gibi sermaye örgütlerinin sözcüleri ve bazı parti yöneticileri Kürt gerçeğini inkâr etmenin artık olanaksız hale geldiğini; sisteme zarar vermeyecek şekilde dil ve kültür alanında ‘açılım yapmak gerektiği’ni dile getirmeye başladılar. Demirel, ‘Kürt realitesi’ üzerine açıklamasını bu gelişmelerin baskısı altında yaptı. Egemen sınıf partileri, Kürt sorununu, Türk milliyetinden kitlelerle –bir ölçüde de Kürtlerle– ilişkilerde ve birbirleriyle güç çekişmesinde bir araç olarak kullanmaya daha fazla yöneldiler. Kürt sorunu uluslararası bir sorun durumuna daha fazla gelmişti ve Türkiye’nin uluslararası ilişkilerinde rol oynayan en önemli unsur ve etkenlerden birini oluşturuyordu. Avrupalı devlet ve hükümetlerin “Kopenhag Kriterleri” kapsamında gündeme getirdikleri “değişiklik” baskısı, Kürt hareketinin mücadele içinde kitlesel boyut kazandığı bu döneme denk geldi. Avrupalı emperyalistler kendi demokratik muhalefetlerinin, ülkelerindeki emekçi hareketinin baskısı altındaydılar ve Türkiye gericiliğiyle ilişkilerinde, sorundan çıkarları doğrultusunda yararlanmak istiyorlardı. ABD’nin ve AB ülkelerinin Türkiye ve bölge ülkeleriyle ilişkileri yeni özellikler kazanmış, ABD, Irak’ı kuşatmasıyla birlikte bölgeye daha etkin tarzda müdahale olanağı bulmuştu. Irak’a ilk müdahale ve Körfez Savaşı sonrasında Irak Kürtleriyle geliştirdiği ilişkiler ve Kürt sorununu kendi çıkarları için kullanma politikası, Türkiye gericiliğiyle “stratejik müttefik” ilişkisine karşın, Türkiye egemen sınıfları üzerinde baskılayıcı rol oynuyor; AB’nin Almanya-Fransa gibi başlıca büyük devletleriyle rekabetinin sonuçları Türkiye politikasına da yansıyor. Bölgedeki ve Türkiye’deki gelişmelerin, Kürt ulusunu inkârı ve baskıyla sindirmeyi esas alan devlet politikasında değişimi zorlaması, açmazı

derinleştiriyor, sermaye kesimleri ve temsilcileri içinde de çatlaklara ve “çatlak seslerin çıkışı”na yol açıyordu. Bir değişim zorunluydu; ve bunun sınırlarının ne olacağı; gerici “saflaşma”nın odağındaki en önemli sorunlardan birini oluşturuyordu.

İç ve dış baskıyı göğüslemek üzere ve ısrarla sürdürülen inkârcı resmî görüşle çelişmesine karşın, Kürtlerin “dillerini geliştirme, radyo ve TV’de sınırlı Kürtçe yayın yapma” yönündeki yasal değişiklikler, bu değişim ihtiyacına karşılık olmak üzere, gündeme geldi. 2000’li yıllarda, *“Türkiye’de, ‘bir etnik alt grup olarak’ Kürtlerin de yaşadıkları, kendilerine has kültürleri ve dilleri olduğu”* yönündeki bir tür mecburi kabul, bu gelişmelerin baskısı altında söz konusu oldu.

Cumhuriyet tarihi boyunca devletin Kürt politikasında belirleyici rol oynayan generaller, *‘Kamusal alana kaymamak koşuluyla mahalli ve kültürel özelliklerin geliştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılabilmesi’ne* hükmettiler. “Devletin gizli anayasası” olarak tanımlanan Milli Güvenlik Siyaset Belgesi’nde yapılan değişikliğe (2001) göre, *“Türk ulusundan olan bu ‘etnik alt kimlik’, kamusal alan dışında”* kültürel özelliklerini geliştirebilirdi!

Böylece, Kürtlerin, “farklı kültür ve dilleri olan bir alt etnik kimlik” olarak görülmesine kapı aralanıyordu. Büyük sermayenin en önemli örgütlerinden olan TUSİAD, egemen sınıf cephesinden gelişmeleri yönlendirmek üzere, “Kamuoyu”na “Kürt Raporu” olarak yansıyan bir rapor hazırlattı. TUSİAD yönetimi, “Güneydoğu sorunu ya da Kürt sorunu” olarak ifade ettiği sorunun, “ayrılıkçı terör”ün tecrit edilmesi sağlanarak ve “anayasa çerçevesinde herkesin eğitim ve iyi muameleye hakkı” olduğu dikkate alınarak “bireysel hak ve özgürlükler bağlamındaki sorunlar”ın çözülmesiyle ve “Türkiye’nin bütünlüğü çerçevesinde” çözülebileceğini ileri sürmekteydi. Soruna, “işadamı gibi fayda-maliyet analizi” yaparak yaklaşan TUSİAD yöneticileri, “Ayrılıkçı terörün büyük ölçüde zayıflatıldığı bir ortamda, Kürtçe okul ve televizyonun serbest bırakılması”nın büyük yararlar sağlayacağını ve “maliyet”inin de “korkulacak kadar” olmayacağını belirtmekteydiler.

Kürtlerin ulusal varlığının ve özgürlük taleplerinin reddini esas almalarına ve “tek ulus, tek dil” anlayışında ısrarlı olmalarına rağmen, Türkiye gericiliği; sermaye ve devlet güçlerinin Kürt sorununa yaklaşımları bakımından başlıca iki eğilim görülüyordu: bunlardan birincisini, Kürtlerin ulusal varlığı ve ulusal hak ve taleplerinin reddine dayanan 82 yıllık devlet politikasının sürdürülmesinde ısrar oluşturunuyordu. MHP, CHP yöneticileriyle Y. Büyükanıt’ın sözcülüğünü yaptığı generallerin tutumu bu yöndeydi. Bu tutumda ısrarlı olanlar, “*Kürtçe adı verilen bir şive ile konuşan Kürt vatandaşlar*”ın varlığının, Türkiye’de bir Kürt sorunu olduğuna gerekçe oluşturmadığını; “*Türkiye’nin bir Kürt sorunu değil ‘bölgenin ekonomik geri kalmışlığından güç alan’ bir terör sorunu*” olduğunu; ve bunun da terörün ezilmesi ve ekonomik sosyal tedbirlerle çözüleceğini ileri sürmekteydiler. İkinci tutum ya da eğilim sahipleri ise, birincisinden özü itibarıyla ayrılmamakla birlikte, koşullardaki değişmelerden hareketle, dil ve kültür alanında “*serbest kullanım*”ın sınırlarının biraz daha açılarak, Kürt mücadelesinin kontrolü ve yedeklenmesini daha yararlı görüyorlardı. Dar gruptan ibaret liberal burjuva aydın çevreleri bir yana bırakıldığında, bu ikinci kesimin esas temsilciliğini AKP yapıyordu ve sorunu istismar ve ABD politikalarına eklemlenme çerçevesinde ele alıyordu.

58. Hükümet’in başbakanı Erdoğan’ın “Kürt sorunu vardır, hepimizin sorunudur ve demokrasi içinde çözülecektir” yönündeki açıklaması, bütün bu gelişmelere bağlı olarak ve bu gelişmelerin baskısı altında gündeme geldi.

Erdoğan, Diyarbakır’da, Kürtlerle ilişkilerde “*geçmişteki hatalar*”dan söz ederek, “*Kürt sorunu var ve hepimizin sorunudur... Bu sorunu demokrasi içinde çözeceğiz*” açıklamasını yaptı ve Türkiye gericiliği ve sermaye cephesi, bir iç bölünmenin açığa vurulmasından da kaçınamayarak, “Kürt sorunu vardır”-“yoktur” tartışmasına girdi. AKP Genel Başkanı ve Başbakan olarak T. Erdoğan’ın, hükümeti kurduğu ilk günlerden başlayarak, “Kürt sorun yok denirse yok olur” söylemi, hükümetin, “kültürel haklar”, “anadilde

eğitim hakkı” vb talepleri resmî inkâr ve asimilasyon politikasıyla –özü itibarıyla– çelişmeyecek biçimde ve ‘Kopenhag Kriterleri’yle “uyumlu” geçiştirme tutumu; AKP ve hükümetinin, ABD’nin Irak’ı işgal politikasını desteklerken, Kürtlerin siyasal statülerinin Irak’taki değişmesini, Türk Genelkurmayının tabiriyle “savaş nedeni sayılacak” gelişme olarak ilan etmesi ve sonra bundan geri adım atması; ABD’ye ‘itiraz’ı “PKK’nin Kandil Dağı’ndan temizlenmesi”ne; Barzani ve Talabani ile ilişkileri “PKK’lilerin yakalanarak teslim edilmesi” çizgisine çekmesi; Y. Zelanda’da yeniden “Kürt sorunu yoktur” söylemine dönmesi; “alt-üst kimlik” tartışması vb, bütün bunlar Kürt sorunundaki çözümsüzlük ve açmazın ve bundan çıkış arayışının birbiriyle çelişik gibi görünen sonuçları olarak ortaya çıktılar. Kürt sorununun varlığını reddeden ve bir süre öncesine kadar, sorunun sanal olduğunu ileri süren Tayyip Erdoğan’ın, aradan uzun bir zaman geçmeden, bu kez, “Türkiye’de bir Kürt sorunu bulunduğu”ndan söz etmesi ve hemen ardından da “tek millet, tek devlet, tek bayrak” vurgusuyla bu sözlerini “yutması”nın “sırrı”, AKP’nin Amerikancı politikalarında; Kürt sorununun büyük sermayenin çıkarlarına uygun bir çözümü zorunluluğunun görülmesi ve gözetilmesinde, Kürtleri yedekleme çabalarında ve egemen sınıf güçleri arasındaki ‘iktidar çekişmesi’nde yatıyordu. AKP sözcüleri ve Erdoğan’ın, “Kürt sorunu vardır” söyleminin Kürtleri yedekleme gibi, hemen tüm sermaye partilerinin yaptığı türden bir hedefi olmasının yanı sıra, sermaye güç ve kurumları arasındaki mücadelede sözde demokratik açılımlarla konumunu güçlendirme arayışı ve çabasının da payı vardı.

Başbakan ve AKP sözcüleri, “hükümet sorumluluğu taşıma”ları, AKP’nin, tek parti hükümeti konumunda olması, sermayenin diğer partilerinden daha fazla “Kürt kökenli milletvekili”ni saflarında bulundurması ve bunların bir kısmını hükümette ve partide önemli üst görevlere getirmesi (A. Aksu’nun İçişleri Bakanlığı, Cüneyt Zapsu’nun “bakanlar üstü yetkili” düzeyindeki danışmanlığı) vb nedenlerle ‘Kürtler içinde’ daha etkili özel konuma da sahiptiler ve bu durumu, Kürt toplumunun sınıfsal ayrış-

masında, Kürt üst sınıflarından yana ‘ağırlık koyma’ ve Kürt burjuva-feodalleriyle ilişkilerini geliştirme olanağı olarak değerlendirmek istiyorlardı.¹

Bölgesel ve uluslararası gelişmeler devletin ve Genelkurmay’ının “kırmızı çizgi” politikasının sürdürülemez oluşunu ortaya koymuştu. Devlet ve hükümet yetkilileri 82 yıllık inkâr ve baskı politikasının getirdiği açmazı görüyor; ülkede, bölgede ve uluslararası alandaki gelişmeleri gözetiyor ve kapitalizmin Kürt kenti ve kırında yol açtığı toplumsal değişim ve gelişmenin Kürt özgürlük mücadelesine ivme kazandırdığını hesaba katarak, sorunun esasına ilişkin olmamak üzere bazı değişikliklere gitme ihtiyacı duyuyorlardı.²

Kürt politikasının belirlenmesinde ilk elden sorumlu olan ve Kürt sorununu “terör sorunu”yla özdeşleştirerek baskıyla ve “terörün başının ezilmesi”yle gündemden kaldırılacağını savunmuş olan Türk Genelkurmayı, bölgedeki gelişmelerin dikkate alınması gereğinden söz ediyor; Irak Kürtlerinin siyasal statüsünün işgal öncesi durumlarından farklılaşmasını “savaş nedeni” sayan politikasından ‘taviz’ anlamına gelecek bazı değişiklikleri kaçınılmaz sayıyordu. Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök’ün, (29 Ekim-2005) konuyla ilgili sorulara verdiği yanıtta: “*Barzani bir aşiret lideriydi. Biz öyle görüyorduk. Ama durum değişti. Bu değişikliği kabul etmemiz gerekiyor. Talabani’yi de öyle görüyorduk. Şimdi Irak Cumhurbaşkanı. Yarın Irak Cumhurbaşkanı olarak Türkiye’yi ziyaret etmek isteyecek. O gün nasıl davranacağız? Irak’ı tanıyorsak, bu değişen koşullara göre hareket edeceğiz...*” yönündeki açıklaması, bu değişimin ya da değişime uyum zorunluluğunun göstergelerinden biriydi. Yine, MİT’in bir “Kürt raporu” hazırladığı; “Konunun dış boyutlarıyla birlikte sosyo-ekonomik bir sorun olduğu”nu ve “Kürt realitesi konusunda adım atmak gerektiği” yönünde görüş belirttiği basına yansımış ve MİT Müsteşarı Emre Taner başkanlığındaki bir “Türk heyeti”, “Kürdistan Bölgesel Hükümeti Başkanı” Mesut Barzani ile, daha önce gerçekleşmiş olanlarından farklı içerikte bir “gizli” görüşme yapmıştı. Irak’taki cami bombalama provokasyonu ile tırmanan iç çatışmalara bağlı

olarak, Dışişleri Bakanı A. Gül'ün, *“Irak Anayasasıyla Irak halkının kabul edeceği durumu biz de kabul edeceğiz”* açıklaması da, Türkiye'nin “Kürt Federe Devleti”ni kabullenmede ABD'ye uyum sürecinde olduğunun bir diğer belirtisiydi.

Çözüm Adına Çözümsüzlük Savunusu

Kürt sorununa yaklaşım ya da sorun üzerine tartışmaya, sermaye, devleti ve hükümeti adına katılan en liberalinden en şovenine hemen tüm kesimler, devletin Kürt politikasında bir değişim zorunluluğunu görmelerine rağmen, “tek ulus, tek dil, tek bayrak” söyleminde birleşiyor ve bu geleneksel ‘klişe’yi Türk devletinin tartışılmaz temel özelliği olarak öne çıkarıyorlar.

Kürt sorunu üzerine bu ‘aktüel’ tartışmada, egemen sınıflar ve çeşitli “burjuva klikleri” adına geliştirilen ya da yeniden formüle edilen politika, Türk ulusunun Kürt ulusuna üstünlüğünü ifade etmekte ve Türk ulus kimliğini, Kürtleri içinde eriten ya da eritmesi gereken üst kimlik olarak dayatmayı esas almaktadır. Bu tartışmanın yapıldığı ‘son nokta’da, sermaye cephesinden soruna sözde en ileriden yaklaşanlar tarafından gündeme getirilen “alt kimlik-üst kimlik” tarifiyle görmezden gelinen, her şeyden önce, Kürtlerin ayrı bir ulus olarak varlıklarıdır. Başbakan olarak Erdoğan da, Kürtler ve diğer etnik gruplar “alt kimlik”; “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı birleştirici üst kimlik” olarak kabul edilirse, Kürt sorununda bir çözüme ulaşılabileceğini ileri sürüyor.

Bu tartışma, Kürtlerin etnik düzeyde bir “alt kimliğinin” kabul edilmesi, birtakım kültürel hakların tanınması ve bu hakların “bireysel olarak kullanılabileceği”nin kabul edilmesi anlamına gelmekle birlikte; Kürtlerin Türklerle; Kürtçenin ve Kürt kültürünün Türkçe ve Türk kültürüyle eşit tutulma ve eşit gelişme hakkına sahip olması anlamına gelmemekte; “alt kimlik” tanımıyla temel ve eşit ulusal haklar zorunluluğunun üzeri örtülmektedir.

Bu tutum ve politika, oysa, Kürt sorununun bir sorun olarak varoluşu ve çözümsüz kalışının başlıca nedenleri arasındadır. Böyledir, çünkü bu politika, Türklerden ayrı ve farklı bir ulusal kimliğe sahip olan; farklı ve ayrı uluslaşma sürecinden geçen, üzerinde yaşadıkları topraklarda farklı bir ulusal kültür ve ruhi şekillenme birliği oluşturan; Türkçeden farklı etimolojik-fonetik yapısı olan ayrı bir dil geliştiren Kürtleri –ayrı ulus oluşturan özelliklerini inkârdan gelerek–, Laz, Çerkes, Abaza vs gibi “Türklük içinde erime”yi kabullenmiş ya da Arap, Ermeni gibi şoven uygulamalara tabi tutulan ve ezilen diğer “farklı etnik kimlikli topluluklar”la aynı kategoriye sokarak, Türkiye’de, biri ezen ve diğeri ezilen, iki farklı ulus olduğu gerçeğini reddetmektedir. Ve sorun gerçekte, Kürtlerin “alt kimlik” olarak tanınıp tanınmamalarından değil, ayrı bir ulus olarak varlıkları ve bağımsız yaşama haklarının tanınmamasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Kürt ulusal varlığının inkârı, ezilen ulus statüsünde zorla tutulmanın; siyasal baskı, zor ve suistimalin; demokrasizlik ve istikrarsızlığın devamı; çözümsüzlüğün sürmesi ve böylece büyük emperyalist devletlere, bu sorunu istismar olanağını tanıma anlamına gelmektedir.

Türklüğü “bir üst kimlik” olarak dayatanlar, Cumhuriyet tarihi boyunca ülke politik ve sosyal yaşamının Türklük temeli üzerinde ve fakat zor yoluyla oluşturulmasını veri almakta, bunu olması ve sürdürülmesi gereken “gerçek” olarak göstermektedirler.

Oysa Kürt sorununda gerçekçi tek çözüm Kürtlerin ayrı bir ulus oldukları ve ayrı bir ulus olmaktan kaynaklanan tüm haklarının tanınmasından geçmektedir. Bu hak tanındıktan sonra Türk ulusuyla birlikte ya da Türk ulusundan ayrı mı yaşayacağına Kürt ulusunun kendisi karar verecek ve bu temelde eşit haklara sahip gönüllü birliğin koşulları tartışma konusu olabilecektir. Bunun nedeni, Kürtlerin “küçük bir etnik grup”, “karışık ve belirsiz şivelerle konuşan kabilesel topluluklardan oluşmuş bir toplumsal kesim” değil, ama tarihsel süreç içinde ayrı bir ulus olarak şekillenmiş olmalarıdır.

Bu gerçeğin kabul edilmemesi nedeniyledir ki, sorun bugün tüm toplumsal sınıf ve güçlerin birbirleriyle ve kendi iç ilişkilerini etkilemekle kalmamış, ABD-AB'nin karışmasını da getirecek biçimde güncel yaşamın önemli bir etkeni haline gelmiştir.

Peki bu somut, tarihsel ve güncel durumu; Türkiye'de –ve elbette bölgede– Kürt ulus gerçeğini inkâr ederek, 'Kürt sorunu' olarak 'artık kabullenildiği' söylenen sorunu çözmek mümkün müdür? Ya da Kürtlerin var olduklarını, ancak ayrı bir ulus oluşturmadıklarını ileri sürerek, “bireysel haklar kapsamında kültürlerini geliştirmeleri”yle bu sorunun çözülebileceği söylenebilir mi?

İşbirlikçi Türk burjuvazisinin ve devlet ve hükümet temsilcilerinin sorun üzerine tartışmalarda ileri sürdükleri iddialarla “çözüm” olarak sunmaya çalıştıkları ‘değişiklikler’, Kürt ulus gerçeğini ret politikasında ısrarlı olduklarını gösteriyor. Türk burjuva çevreleri, tarihsel toplumsal kategorileri kimi halklar için geçerli ve fakat diğer kimileri için geçersiz sayıyor; Kürtlerin durumunu, ulus olarak şekillenme olanağı bulamadan “tarihe karışan” ve başka halkların içinde eriyip giden bazı kavimlerle kimi halkların düzeyine indirgiyor; “Kürtlerin bir ulus oluşturmadıkları”; aksine “Türk ulusunun içinde tasavvur edilmeleri gereken bir alt etnik kimlik oldukları” üzerine söylemlerle, bugünkü durumu “Türkiye'nin değiştirilemez gerçeği” olarak göstermeye çalışıyorlar. Bu düşünce ve iddialarla onları güçlendirmek üzere imal edilmiş sözde bilimsel savlar ise, ulusların tarihsel oluşum sürecinde Türklerin ve Kürtlerin durumlarının nesnel gerçeğe uygun irdelenmesini reddettiği gibi, 20 milyon civarında nüfusu olan bir toplumun kendini “Türk değil Kürt olarak” görmesi-hissetmesi gerçeğini de bir yana itmektedir. Böylece bu iddia ve sözde tezin sahipleri, tarihsel toplumsal oluşumların bir kesimini görmezden gelmekte ve Türk ulusundan farklı ve onun dışında bir ulus olarak ortaya çıkan ve buna uygun bir kabul isteyen bir başka ‘ulusal özne’yi de, Türk egemen sınıfları adına reddetmektedirler.

Bu reddedişin hiçbir bilimsel dayanağı yoktur ve ulusların ve ulusal hareketlerin doğuşu süreciyle Kürtlerin durumunun bu yönüyle irdelenmesi, bu akıl ve bilim dışı tutumun sergilenmesine de hizmet edecektir.

Ulusal Hareketin Doğuşu ve Ulusal Devletlerin Kuruluşu

Tarihsel-toplumsal olgular, kendilerini karakterize eden karmaşık unsurlardan ve ilişkili oldukları etkenlerden soyutlanarak irdelenemez ve tanımlanamazlar. Ulus, her şeyden önce, tarihsel bir oluşumdur; insanın toplumsal yaşamının belli bir evresinde, kapitalizmin doğuşuyla birlikte, bir başka deyişle ‘kapitalizmin şafağında’ ortaya çıkan, gelişen ve ‘olgunlaşan’ bir “toplumsal kategori”dir. Feodal toplumun bağrında kapitalist üretim ilişkilerinin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan burjuvazinin, pazarına egemen olma ve kendi siyasal iktidarı altında bir merkezi birlik oluşturma amacıyla feodal gericiliğe karşı giriştiği mücadele sürecinde, ulus-devlet gündeme gelmiş; kapitalist gelişmenin erken ya da daha geç oluşuna ve burjuva ulusal demokratik dönüşümlerin hızı, kapsamı ve biçimine bağlı olarak, burjuvazinin kendi pazarı üzerinde egemenliğini ve siyasal birliğini kurma mücadelesinde ulusçuluk bir burjuva ideolojisi olarak tarih sahnesine çıkmıştır. Bu da, hiçbir ulusun “ezelden beri” var olma ve “ebede kadar” varlığını sürdürme olanağına sahip olmadığını; ulus ve uluslardan, ancak tarihi süreç içinde gelip geçici toplumsal kategoriler olarak söz edilebileceğini göstermektedir.* Uluslaşma sürecine giren halklar, “dil, toprak, iktisadi yaşantı birliğinin ve ortak kültür biçiminde beliren ruhi şekillenme birliğinin hüküm sürdüğü, tarihi olarak meydana gelmiş istikrarlı bir topluluk” ola-

* Ulusal baskı ve eşitsizliklerin ve onun kaynağı olarak kapitalizm ve kapitalist emperyalizmin ortadan kaldırılmasıyla, bir süreç içinde ve eşit ilişkiler temelinde, dünya uluslarının bir büyük dünya toplumu halinde şekillenmesiyle, bu tarihsel kategori ömrünü tamamlayacaktır.

rak ulusu oluşturmışlar; ulus yükselen kapitalizm çağının tarihsel bir kategorisi olarak tarih sahnesine çıkmıştır. Çeşitli kavimler ve halklar ulusal dil ve kültür birliği etrafında ve kendilerine ait topraklar üzerinde bir ruhi şekillenmeden geçerek ve bir iktisadi ortak faaliyet içinde uluslar biçiminde şekillenmişler ve kapitalizm, gelişme sürecinde ulusal sorun açısından başlıca iki tarihi eğilimi getirmiştir: ilkin, “ulusal yaşantının ve ulusal hareketlerin uyanışı, her tür ulusal baskıya karşı mücadele, ulusal devletlerin yaratılması”, ve ikinci olarak, “uluslar arasındaki çok çeşitli bağların gelişmesi ve çoğalması, ulusal çitlerin kırılması, sermayenin, genelde iktisadi yaşamın, siyasetin, bilimin vs uluslararası birliğin yaratılması.” Bu gelişmenin ürünü olarak Batı Avrupa’da, ve giderek “bütün uygar dünya”da, kapitalist dönemin “*tipik*, normal devleti”, ulusal devlet olarak şekillenmiş; “meta üretiminin tam zaferini sağlamak için yurtiçi pazarı ele geçirme” ulusal hareketin iktisadi temelini oluşturmuş; burjuvazi, “aynı dili konuşan halkın yaşadığı bölgeleri siyasal bakımdan birleştirme” istek ve hedefiyle harekete geçmiştir. Burjuva ulusal hareketler önce İngiltere ve öteki Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkmışlar, kapitalist üretim ilişkileri hâkim üretim biçimine dönüştükçe, burjuvazi pazara hâkim olma, dili ve kültürü geliştirme ve ulusal devlet kurma hedefiyle harekete geçerek ulusal bir devlet biçiminde de örgütlemeye girişmiştir. İngiltere’de 1640 burjuva devrimi ile başlayıp, 1789 Fransız burjuva devrimiyle Avrupa’da daha ileri bir gelişmeye ulaşan ve 1871’e kadar devam eden süreçte ulusal burjuva devletleri ortaya çıkmışlar; 1789’dan 1871’e kadar olan dönem, Avrupa Kıtası’nda burjuva demokratik devrimler, ulusal hareketler ve ulusal devletlerin kurulması dönemi olarak yaşanmış; “genel kural olarak” aynı ulusu içeren burjuva devletler kurulmuşlar; ve bu gelişme süreci, ulusal baskının, Batı’da –İrlanda sorunu gibi– “istisnai bir durum” oluşturmalarına doğru devam etmiştir.

“Doğu” ise, denebilir ki “genel bir kural” olarak ulusal baskı ve ulusal sorunun toprağını/alanını oluşturmuştur. Ve yine Doğu

Avrupa ve Asya’da, burjuva devrimleri ve burjuva ulus devletlerin kuruluşu, ancak kapitalizmin tekelci aşamasına vardığı ve artık birer emperyalist devlete dönüşmüş olan Batı’nın büyük devletlerinin, bu öteki ülkeleri sömürge bağımlılığına aldıkları ve böylece onların bağımsız gelişimini engelledikleri bu ikinci (tekelci) döneminde gündeme gelebilmiştir. 1905’le başlayan Doğu Avrupa ve Asya’da burjuva demokratik devrimler döneminde ve bu tarihten itibaren Rusya, İran, Türkiye ve Çin’de ve Balkanlar’da, “aynı ulustan oluşan bağımsız devletler kurma”yı hedefleyen bir dizi burjuva demokratik ulusal hareket ortaya çıkmıştır. Buna rağmen, bu süreçte, birden fazla ulusun yaşadığı ülkelerin önemli bir kesiminde, uluslardan birinin egemen olduğu ve diğerlerini ezilen ulus konumunda tuttuğu merkezi devletlerin şekillenmesi, her bir ulusun kendi devletlerini kurmasının önüne geçerek, daha hızlı gerçekleşebilmiştir.

Asya ve Afrika’nın geniş sömürge ülkeleriyle bağımlı ulusların kurtuluş savaşları, 1905, 1908 Rus-Türk devrimleriyle başlayıp İran-Çin devrimleriyle yaygınlaşmış ve 20. yüzyıl boyunca devam eden bağımsızlık mücadeleleriyle (Vietnam, Mozambik, Gine Bissau, Laos’un bağımsızlık mücadelesi anımsansın ve Filistin ve Kürtlerin hâlâ devam eden hareketleri) günümüze kadar gelmişlerdir. Emperyalizmin, ulusal baskının uluslararası alandaki “yeni” temelini oluşturduğu bu ikinci dönemde, ulusal sorun, bir devletin iç işi olma sınırlarını aşarak uluslararası bir nitelik kazanmış; Doğu’nun ezilen halklarının kurtuluşu, sömürgelerin ve ezilen halkların emperyalizmden kurtuluşuna genişlemiş; ezilen ulusların emekçi yığınlarının kurtuluşu için emperyalizme ve burjuvaziye karşı mücadelesi vazgeçilemez koşul haline gelmiştir.

Kürt Uluslaşmasının Görmezden Gelinmesi ve Tarihsel Gerçek

Ulus olmayı –Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni esas veri alarak– Türk ulusuna ait bir “meziyet” sayan ve Kürt’e “kabile”liği, “klan ve aşiret”i, üst sınır olarak da “etnik alt kimlik”i uygun

gören burjuva politikası, ilkin tüm halkların geçtiği süreci Kürtler aleyhine çarpıtmakta, sonra da üzerinde yaşadıkları topraklarda bir iktisadi yaşam ve ruhi şekillenme birliği oluşturan, kendilerine ait ve Türklerden farklı kültür ve dil geliştiren Kürt ulus gerçeğini, bu uluslaşma iktisadi-sosyal ve politik nedenlerle ve dış baskı ve engellemelerle gecikti diye, inkârdan gelmektedir. Burjuvazinin liberal, şoven gerici, muhafazakâr-dinci temsilcilerinin kimi söylem farklılıklarına rağmen, sermaye ve devlet politikası, Türkiye’de Kürtlerin varlığını, Kürt tarihsel gelişmesini ve şekillenmesini yok saymayı esas almakta; Kürt hareketini ve Kürtlerin özgürlük istemini, “Türkiye’ye karşı bir dış komplo” kategorisine sokarak, Kürt sorununu tarihsel dayanaklardan ve toplumsal öznenen yoksun göstermektedir.

Bu politika ve anlayış, Kürtlerin yaşam mücadelelerini ve bir dönemden sonra da ulusal-bağımsız devletlerini kurma çabalarının inkârını esas almakta; Kürt ulusal gerçeğini inkârı sürdürenler, PKK’nın Kürt mücadelesinin son on beş-yirmi yıllık sürecindeki yerini, Kürt ulusal mücadelesinin yerine ikame etmekte yarar görmekte; Kürt özgürlük mücadelesine ve PKK’ya karşı savaşlarında, bu ‘taktik’in daha etkili olacağını hesaplamaktadırlar.

Kürt uluslaşması ise, Türk burjuvazisi ve temsilcilerinin göstermek istediklerinin aksine, tarihsel bir temele ve dayanağa, bütün öteki halkların tarihsel süreç içindeki şekillenişine benzer bir şekillenişe sahiptir. Öncesini bir yana bıraksak bile, son 150 yıllık Kürt tarihinin ortaya koyduğu gerçek budur. Bu bakımdan ve bunu da belirtmek üzere soruna ilişkin bazı gerçekleri yeniden vurgulamakta yarar var: Kürtler, henüz Anadolu’ya Oğuz-Selçuklu akınları olmazdan yüzyıllar öncesinden –bunu bazı araştırmacılara dayanarak M.Ö. 3000’li yıllara götürmek mümkün görünüyor–, hemen hemen bugün yoğun olarak yaşadıkları topraklarda “yerli” bir halk olarak yaşıyorlardı. Osmanlı İmparatorluğu’nun kurulmasıyla birlikte bu kez Osmanlı merkezi idaresi altında ve Kürt yerel yöneticilerinin yarı özerk yönetimlerinde varlıklarını

sürdürdüler. Osmanlı padişahları, Kürtlerin bu özerk-yarı özerk konumlarını sarsmaya yöneldiklerinde ise, onu korumak ya da tümüyle bağımsız olmak üzere çok sayıda başkaldırı örgütlediler. Kavim-aşiret ilişkileri üzerine oturan Kürt toplumsal yapısı; yerellik, iç çelişkiler, bölge devletleri –Osmanlı, İran, Rus– ve bir dönemden sonra İngiliz-Fransız güç ilişkileri, hemen tüm tarihi dönemeçlerde bu başkaldırıların ezilmesinde önemli rol oynadı. Ancak yenilgi ve baskı, onların talepleri doğrultusunda ve ‘özerklikleri’ için mücadelelerini engelleyemedi. Bunu gözeten ve Kürtlerin Osmanlı sınırları içinde tutulmasında yarar gören Osmanlı yöneticileri, özellikle de Yavuz Selim ve Kanuni Süleyman, yayınladıkları fermanlarla Kürtlerin yerel özerkliklerini tanımaktan kaçınmadılar.

Kürtler, kapitalist gelişme sürecine, başka birçok halklara göre daha gecikmiş olarak girdiler ve ‘geç uluslaşma’nın sonuçlarını ağır biçimde ödeyen halklardan oldular.³ Kürdistan’ın feodal-aşiretçi toplumsal yapısının kapitalist gelişmeye ayak bağı oluşturması ve Kürtlerin yaşadıkları toprakların Ortaçağ-Yeniçağ imparatorluklarının, Bizans-Pers; Safevi-Osmanlı; Osmanlı-Bizans; Türk-İran savaşlarına ve bitmek bilmez akınlarına sahne olması yıkıma neden oluyor; Kürt toprakları üzerindeki hâkimiyet savaşları toplumsal gelişmeyi darbeleyici ve tahrip edici rol oynuyor; ekonomik birimlerin gelişip birleşmesini engelliyor; Kürt aşiret ve kavimlerinin yerleşik yaşama geçmelerini geciktirerek uluslaşma yönündeki gelişmeyi sekteye uğrattı. Kapitalizmin Kürt bölgesindeki gelişmesinin başka birçok ülke ve halka göre daha geç dönemlere denk gelmesine bağlı olarak ulus olarak şekillenme ve özgürlük mücadelesine atılmaları yine çok sayıda başka ulusa göre daha geç döneme ‘sarkmış’tı. 1830-1870 döneminde, öncekilere göre daha geniş bir alanda, ancak birbirlerinden ayrı ortaya çıkan Kürt başkaldırılarının yerel düzeyde kalmaları ve feodal beylerin “yerel iktidar” hedeflerinin ötesine geçememelerinin temel nedeni, geç kapitalistleşme başta olmak üzere bu etkenlerdi.

Diğer yandan kapitalizm bir ‘dünya sistemi’ haline gelmekle, bir ‘dünya sistemi’ oluşturmakla kalmamış, tekellerin doğuşuyla emperyalist kapitalizme genişleyerek bağımlı-ezilen halkların karşısına yeni bir baskı gücünü; ulusal baskının emperyalist ‘yeni temeli’ni çıkarmıştı. Dünyada ve bölgede, tüm ulusların yaşamını etkileyen ve etkileyecek önemli gelişmeler ve değişmeler ortaya çıkmıştı. Artık, tek tek ülkeler emperyalist zincirin halkalarından biri haline gelmişler; Doğu Avrupa, Asya ve Afrika ülkeleri, az sayıdaki emperyalist devletler tarafından sömürge bağımlılığına alınmışlar; Batı’nın başlıca emperyalist devletleri, ulusal kurtuluş ve bağımsızlık mücadelelerinin karşısına dikilen sömürgeci güçler haline gelmişlerdi.

Doğu halklarının ulusal uyanışı ve ulusal demokratik hareketleri bu yeni koşullarda; 1905-1908 burjuva devrimleriyle başladı. Osmanlı İmparatorluğu, kapitalist gelişmeye bağlı olarak ve İmparatorluğun merkezi yapısını dağılmaya götürecek ulusal hareketlere sahne oldu. Batı Avrupa’da gelişen burjuva demokratik akım ve hareketlerden esinlenen Türk ulusçusu Jön Türk hareketinin yanı sıra, Arnavut, Bulgar ve diğer halklar da ulusal devletlerini kurmaya yöneldiler.

Kürtlerin, ulusal haklarının tanınması talebiyle giriştikleri eylemler de, modern anlamda ancak kapitalizmin bu ikinci (tekeli) aşamasında gündeme geldiler. Kürt burjuva aydınlarıyla feodal burjuva kesimlerinin etkin rol oynadıkları çok sayıda ulusal örgütlenme ortaya çıktı. 1905-1908 devrimleri Kürtler için de uyarıcı olmuştu. Kürtler, 19. yüzyılın özellikle ikinci yarısında, Kürt feodallerinin başını çektikleri isyanların “mirası”na da sahip olarak ulusal taleplerle merkezi yönetimlere karşı giriştikleri mücadeleleri 20. yüzyılda da çeşitli biçimlerde ve kuşkusuz giderek “daha modern” tarzda sürdürdüler.

Modern dönemin ilk Kürt ayaklanmaları –19. yüzyılda olanlarını, özellikle de Irak ve İran Kürdistanı’ndakileri saklı tutmak kaydıyla– 20. yüzyılın ilk çeyreğinden (1921-25) başlayarak ortaya çıktılar ve 1940’lı yıllara kadar çeşitli aralıklarla yaşandılar.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk "yasal Kürt örgütü" Diyarbakır'da 1908'de kurulan "Osmanlı Kürt İttihat ve Terakki Cemiyeti" idi. Aynı yıl İstanbul'da, Seyit Abdülkadir'in başkanı olduğu "Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti" kuruldu. 1912 Mayıs'ında Türkiye Kürtlerinin çeşitli temsilcilerinin katıldığı ve hedefi bir Kürt partisinin kurulması olan "Genel Kürt Asamblesi" toplantısı yapıldı. Kürt Nesr-i Maarif Cemiyeti, Hevi gibi Kürt örgütleri kuruldu ve "Kürd", "Kürdistan" ve "Roja Kurd" gibi Kürtçe yayınlar çıkarıldı. Ancak Jön Türkler olarak ortaya çıkan Türk ilerici burjuva hareketi de evrimleşerek İttihat-Terakki Fırkası'nı doğurmuş, yönetimi ele alan İttihat-Terakki, Türk şovenisti-Turancı bir politika izlemeye başlamıştı. 1912-14 Balkan savaşları döneminde büyük darbeler yiyen Jön Türkler, Kürt hareketlenmesi karşısında sindirme politikasını ağırlaştırdılar. Kürtlere karşı politika kısa zamanda sertleştirildi, yeni vergiler kondu ve bu yeni vergi özellikle köylü kesimde yıkıma neden oldu. Kürt yayınları ve kuruluşları yasaklandı. 1913-14 yıllarında Almanya'nın teşvikiyle, Rusya'ya karşı savaş hazırlıkları kapsamında Kürtler üzerindeki baskılar artırıldı. Bu ayrımcı politikaların da etkisi altında ve İmparatorluğun dağılma ile yüz yüze geldiği 1. Dünya Savaşı koşullarında yeni Kürt isyanları patlak verdi.

Cumhuriyetin Kuruluşu; "Yeni Durum" ve Yeni Dönem

Türk Kurtuluş Savaşı, dünyayı yeniden paylaşmak ve sömürgelemlerle bağımlı ülkeler üzerindeki boyunduruğu daha da sıkmak üzere emperyalist büyük güçlerin birbirlerinin boğazına sarıldıkları bir dönemin ardından ve henüz savaşın yol açtığı yağma ve tahribat bütün canlılığıyla sürüyorken başladı. Milli Türk ticaret burjuvazisinin siyasal-askerî temsilcilerinin başını çektikleri harekete, Çanakkale, Doğu ve Güney cepheleleri başta olmak üzere hemen her tarafta Kürt emekçileri, Kürt aşiret reisleri ve toprak ağalarının yönetiminde katıldılar; Kürt burjuva-küçük burjuva

aydın çevreleri de mücadelede aktif olarak yer aldılar. Ülke işgal altındaydı; işgalciler Türk-Kürt ayrımı yapmaksızın Çanakkale-İstanbul-İzmir-Urfa-Maraş-Erzurum vs ‘fethetme’ girişmişlerdi ve işgalcileri kovmak en önemli sorundu. Kürtler Türklerle birlikte, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluşuyla sonuçlanacak bağımsızlık savaşına katılırlarken, bu mücadele sonunda ulusal haklarına sahip olabilecekleri gibi bir beklentileri de vardı.

Anadolu-Mezopotamya halklarının mücadelesi işgalcilerin kovulmasıyla sonuçlandı. “Yeni Türk devleti”nin temsilcileri, Lozan görüşmelerinde, İngiliz-Fransız emperyalistleriyle “Türklerin ve Kürtlerin temsilcisi” olarak pazarlığa oturdular. Türk burjuvazisinin temsilcileri, ‘Kürt unsur’un varlığını somut bir durum olarak kabul ediyor ve “Türk çıkarı”na da uygun düşen bir ‘çözüm’ü; uygun biçim olarak ise, “özerklik”i öngörüyorlardı. Mustafa Kemal, bunu, 16-17 Ocak 1923’te, o dönem yayımlanan Vakıf gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman’ın “Kürtlük sorunu nedir? Bir iç sorun olarak değinseniz iyi olur” biçimindeki sorusuna yanıt olmak üzere ve Kürt sorununun “Türklerin çıkarları için” içerdiği tehlikelerden de söz ederek, şöyle devam ediyordu: “Bu nedenle başlı başına bir Kürtlük düşünmekten çok Anayasamız gereğince zaten bir çeşit özerklik olacaktır. O halde hangi bölgenin halkı Kürt ise onlar kendi kendilerini özerk olarak yöneteceklerdir. Bundan başka Türkiye’nin halkı söz konusu olurken onları da beraber ifade etmek gerekir. İfade olunmadıkları zaman bundan kendileri için sorun çıkarırlar. Şimdi TBMM hem Türklerin hem Kürtlerin yetkili temsilcilerinden oluşmuştur. Ve bu iki öge, bütün çıkarını ve bütün yazgılarını birleştirmiştir. Yani onlar bilirler ki, bu ortak bir şeydir. Ayrı bir sınır çizmek doğru olmaz.” Sorunun pratik ele alınışı açısından ise 1921 Anayasa’sında 21. maddede şöyle bir “çözüm” öngörülmüştü: “İl yönetimi yerel işlerde manevi kişilik sahibidir ve özerktir. Dış ve iç siyaset, dinsel, adli ve askerî işler, uluslararası ekonomik ilişkiler ve birçok ili ilgilendiren işler dışında, hükümetin önerisi üzerine Büyük Millet Meclisi’nce çıkı-

rılacak yasalar gereğince Evkaf, Medreseler, eğitim, sağlık, ekonomi, tarım, bayındırlık, sosyal yardım işlerini düzenlemek İl Kurullarının yetkisindedir.” (Aktaran U. Mumcu, Kürt İslam Ayaklanması, s. 48-49, Tekin Yayınevi)

M. Kemal’in söylemiyle, TBMM’nin “hem Türklerin hem Kürtlerin yetkili temsilcilerinden” oluşması öngörülüyordu. Ancak, milli Türk ticaret burjuvazisinin siyasal-askerî temsilcileri, sınıf konumlarını ve yönetim durumlarını sağlamlaştırdıkça Anadolu-Mezopotamya’nın öteki milliyetlerden halklarına karşı “Türk çıkarları”nı öne çıkarmakta gecikmediler ve Kürtlerin ayrı bir ulusal devlet kurmaya yönelebilecekleri endişesi ya da bilinciyle ve toprak, kaynak ve güç olarak daha fazla küçülmenin önüne geçmek üzere, Kürtlere karşı ayrımcı politikayı yoğunlaştırmaya giriştiler.

Ulusal hak talebinde bulunan Kürtlere karşı şiddet ve ulusal inkâr çizgisini daha da sertleştirdiler. Artık Kürt de, Kürt sorunu da “yok”tu! Yeni devletin temel ideolojik-politik “argümanları” olan “Türk Tarih Tezi” ve “Güneş Dil Teorisi”ne göre Türk ve Türkçe tüm ulusların ve dillerin “ortaya çıkış kaynağında duruyor”du. Kürtler ise, ya “dağ Türkü” idiler ya da “gezerken çıkardıkları kart-kurt seslerinden ad alan kabileler”den ibarettiler! Bu safsatayı “kanıtlamak” üzere, ve “bilimsel”lik iddiasıyla ciltlerce kitap yazıldı. Cumhuriyetin kuruluşuyla uygulamaya konan bu politikaya karşı Kürtler, ulusal haklarının tanınması talebiyle yeniden başkaldırılar örgütlediler. Türk burjuvazisi ve devleti ise, Kürtleri, “Cumhuriyeti arkadan vurmak”la suçlayarak katliamlara girişti. Toplu sürgünler ve mecburi iskânlar yeniden başladı. Dersim isyanının bastırılmasıyla birlikte Türk burjuvazisi, sorunu “çözdüğü”nü düşünerek ve isyanların bir kez daha ortaya çıkması için, başkaldırılarda hareketin başında bulunmuş Kürt burjuva-feodal kesimleri ve Kürt burjuva aydınlarını ezerek susturma ve kendine bağlama tutumuyla birlikte kitlesel asimilasyon politikasını yoğunlaştırdı. Asimilasyon için her yönetime baş vuruldu; ayaklanmaların başını çekenler topluca idam edildiler; Kürt kitle-

leri toplu sürgünler ve fakat dağınık ve mecburi iskânla Türk nüfus içinde eritilmeye çalışıldılar. Kürt feodal-burjuva kesimleri önemli darbeler aldılar. Şeyh ve aşiret ağalarının büyük kesimi devletle uyuşma politikası izlerken, uzlaşmaya ve tabi olmaya yanaşmayanların hemen tümü, ya katledildi ya da bir daha “ayağa kalkamayacak” şekilde ekonomik-politik-sosyal güçlerinden arındırılarak etkisiz duruma getirildiler.

Kürt isyanları feodal parçalanmışlık aşılamadığı için bölgesel ayaklanmalar olmaktan öteye geçemedi ve tüm ulusu kucaklayan ulusal ayaklanmalar düzeyine çıkamadılar. Bu da, Kürt başkaldırılarının her seferinde kanla bastırılarak yenilgiye uğratılmalarını kolaylaştırdı. 1920-30’lu yıllardaki (Koçgiri, Şeyh Sait, Ağrı-Sason, ve son olarak 1938 Dersim) kıyımlar ve sürgünler sonrasında, 15-20 yıla yakın bir süre, dar aydın gruplarının kültürel alandaki bazı çabaları ötesinde, Kürt hareketinin geri püskürtülmüş olması, Kürtlerin ayrı bir ulus olarak varolmadıkları yönündeki inkârcı görüşe dayanak edinilmeye çalışıldı. Türk burjuvazisi, kapitalist gelişmenin ulusal hareketin sosyal dayanağını güçlendirmesi; ve Vietnam, Angola, Gine Bissau ve Mozambik gibi sömürgelerdeki ulusal kurtuluş savaşlarından esinlenerek yeniden gelişen ve kent ve kır küçük burjuvazisi içinde destek bulan Kürt hareketini “*dış destekli bölücü terör*” olarak göstermeye devam etti ve Kürt halkının ulusal uyanışı ve mücadelesini baskı ve şiddetle püskürtme politikasını sürdürdü.

Türk burjuvazisi, 20. yüzyılın ilk çeyreğindeki Kürt hareketlerini İngiliz politikasının ürünü ve İngilizlerin kışkırtması gibi göstererek, ezme politikasını aklamaya çalıştı. Sonraki yıllarda suçlanan bu kez Sovyetler Birliği idi. 1980’li yılların özellikle ikinci yarısında yeniden yükselişe geçen Kürt hareketiyle PKK’nin silahlı eylemlerini ise, “dış güçler”in kışkırtması ve Suriye, İran, Ermenistan, Yunanistan ve Rusya gibi bir kısmı Kürt sorunuyla dolaysız ilişkili komşu ülkelerle AB üyesi büyük ülkelerin Türkiye’yi bölme gayretlerinin bir parçası olarak sundu. 12 Mart 71 cuntası

Kürt derneklerini kapattı, yöneticilerini ve Kürt aydınlarını gözaltına aldı, sürgüne gönderdi. Onların yanısıra bir kısım aşiret reisi de yeniden sürgüne gönderilmekten kurtulamadı. 12 Eylül 80 cuntası Kürtlere yönelik baskı ve terörü söz yerindeyse kasırgaya dönüştürdü. Kürt kent ve kırsında tam bir cinayet kasırgası estirdi. Cuntanın oluşturduğu ortamı ve Olağanüstü Hal Yasaları'nı dayanak edinerek dönemin hükümetleri bu baskıyı sürdürdüler. Özellikle 1990-94 yılları arasında yüzlerce köy (mezralarıyla birlikte binlerce) boşaltıldı ve köylüler yüz binler halinde topraklarından kopararak sürgün hayatına mahkûm bırakıldılar.

Türkiye gericiliğinin 82 yıldır ısrarla sürdürdüğü politika, 15-20 milyon arasında bir nüfus oluşturan Kürtlerin, ulusal hak eşitliği talebiyle ortaya çıkmalarını, “ne pahasına olursa olsun bastırılması gereken bir dış kışkırtma” olarak göstermeyi ve “meşruluk” sınırları ötesine atarak ezmeyi içermektedir.

Ancak ulusal hareketlerin tarihi, bir ulusun varlığının reddine ve özgürlük isteminin kanla bastırılmasına karşı ortaya çıkan ulusal hareketin kitle temelini baskıyla ortadan kaldırılamadığına tanıklık ediyor; Türkiye egemenlerinin bu politikası iflasın eşiğine dayanmıştır. Kürt toplumunun değişik kesimleri ise ulusal özgürlük talebini gündemde tutmayı sürdürüyorlar. Türkiye’de ve bir ölçüde geriden izleyerek de olsa Kürt bölgesinde kapitalist gelişmenin özellikle 60’lı yıllarda ve sonrasında ivme kazanması, kır ekonomisinin çözülmesi ve artarak sürececek biçimde kır emekçilerinin kent toplumsal yaşamı ve ilişkileri içine girmeleri, bugün Kürt ulusal uyanışına yeni boyutlar kazandırmıştır. Bu gelişmeyle birlikte, bir yandan Kürt üst sınıflarıyla Türk büyük burjuvazisi ve devlet üst bürokrasisi arasındaki ilişkilerin bozulmasına yol açarken, öte yandan, harekette kent küçük burjuvazisi, köylülük (özellikle gençlik) başta olmak üzere ‘alt sınıf kesimleri’nin ön cephede yer almalarını sağlamıştır. Kürt hareketi, artık daha modern özelliklere ve daha geniş kitle dayanağına sahiptir ve bu yeni sosyal tabanı temsil iddiasıyla ortaya çıkan çeşitli politik örgütlenmeler de sahnededir.

İnkârın Sonuçları: Çatışma Eşiği ve Emperyalist Müdahalenin Güçlenen Zemini

Kürt ulusal varlığı ve Kürtlerin kaderlerini özgürce tayin hakkının inkârının yol açtığı iki başlıca tehdit olarak; a-) halklar arası boğazlaşma tehlikesi ve b) soruna emperyalist karışma ve istismarın yoğunluk kazanmasından söz etmek mümkündür.

a-) Artan gerginlik, güvensizlik ve çatışma tehlikesi

Kürtlerin ezilen ulus konumunda tutulmaları için uygulanan politika ya da Kürt sorununun ezilen ulus sorunu olarak kabul edilmek istenmemesi, Batı-Doğu hattındaki ulaşım yolları üzerinde ve stratejik konumda olmasıyla birlikte önemli akarsu havzalarına ve petrol gibi hammadde kaynaklarına sahip olan Kürt bölgesinin “elde tutulması” ihtiyacı ve hedefine de uygun düşmektedir. Türk gericiliğiyle bölgenin Kürt sorunuyla dolaysız muhatap ya da taraf ülkelerinin gericisi egemenleri, “Kürt pazarı”nı elden çıkarmaya “özen göstermekte”; bunun için tüm yol ve yöntemleri kullanmaktadırlar. Türk burjuvazisinin, Kürt sorununu Kürt ulusunun varlığı ve hakları kapsamında kabule ve sorunu bu asıl içeriğiyle ele aymayı reddetmesinin en önemli nedenlerinden biri de, böylesi bir “açılım”ın, Kürtleri, “kendi pazarları”nın sahibi olmaya yöneltebileceği endişesidir.

Ancak, Türk burjuvazisiyle devlet ve hükümetlerinin, Kürtlerin ulusal taleplerini ve bu doğrultudaki mücadeleyi “terör”le eşitleyerek, “asker-sivil tüm ulus güçlerinin katılmasıyla ezme”yi esas alan politikası, ülkeyi ‘Kürt-Türk çatışması’nın eşiğine getirmiştir. Türk şoveni çevrelerin çağrıları üzerine, son yıllarda (2004-2005) artış gösterecek biçimde Kürtlere karşı linç eylemleri düzenlenmiş; saldırganlar devlet ve hükümet temsilcileri tarafından, “duyarlı vatandaşlar” olarak mükafatlandırılmışlar; Kürt sorunu, “teröre karşı mücadele” adına ve siyasal gericiliğin yoğunlaştırılmasının en önemli nedenlerinden biri olarak gösterilen “bölücülük” kategorisine sokularak “kabul edilemez” hale getirilmeye çalışılmıştır.

Sermaye güçleri ve şoven gericiliğin büyük sermaye ve Genelkurmay etrafında birleştirilmesini; kent küçük burjuvazisi ve emekçilerin yedeklenmesi ve halk kitlelerinin baskı altına alınmasını; kaynakların silahlanmaya ve halka karşı şiddet örgütlenmesine ayrılmasını esas alan ve “bölücülüğe karşı savaş” gerekçesiyle güçlendirilmek istenen bu politika, şovenizm ve burjuva milliyetçiliğine ivme kazandırmış ve ülkeyi “bir felaketin eşiğine” getirmiştir.

Diğer yandan, Türkiye gericiliği, Kürt sorunundaki çözümsüzlüğünde ısrar ettikçe, emperyalizmin bölge politikalarına daha fazla bağlanmakta ve yine emperyalist burjuvazinin soruna müdahalesi ve sorunu istismarı için zemini daha fazla hazır hale getirmektedir. Kürt sorununun ‘olabilir’ burjuva çözümünü “geleceğe” ertelemek ya da çözüm adına Kürtçe türküşarkı “serbestliği”yle sınırlı bir ‘iyileştirme’yle yetinmek, artık bir tür çözümsüzlük etkeni haline gelmiştir. Bölgedeki ve ülkedeki gelişmeler, bu sorunun ‘olabilir burjuva çözümünü’ daha açık, daha sert biçimlerle dayatmıştır.

b-) ABD-AB’nin sorunu istismar politikası

ABD’nin Irak’a ilk saldırısı ve ardından gelen işgalle birlikte, Kürt sorunu Türkiye egemenleriyle bölge ülkeleri gericiliklerinin birbirlerine karşı kullandıkları bir sorun olmaktan önemli oranda çıkarak, egemenlik mücadelesi yürüten emperyalist güçlerin birbirlerine ve bölge ülkelere karşı kullandıkları bir soruna daha fazla genişlemiş oldu. Ortadoğu, Körfez bölgesi ve Türkiye üzerinde hegemonya mücadelesi yürüten ve yayılma politikasını sürdüren başlıca emperyalist devletler; özellikle de Amerikan emperyalizmi ve AB’nin Fransa-Almanya gibi büyük güçleri, Kürt sorunu ve Kürtlerin özgürlük mücadelesinden yararlanma girişimlerini artırdılar. Amerikan emperyalizmi bölgeye daha güçlü ve kalıcı biçimde yerleşme, enerji kaynakları ve geçiş yollarını denetimine alma ve bölgede egemenlik için mücadele yürüten rakipleri geri püskürtme çabalarını yoğunlaştırdı. Bu hedefine ulaşmak üzere, etnik ve dini azınlıklarla mevcut yönetimlere muhalif burjuva

aydın kesimlerini yedekleme çabalarını artırdı, Suriye ve İran'da iç karışıklık örgütlemek amacıyla, toplamı üzerinden 150 milyon dolar ek ödenek ayırdı, “*bölgeye barış, özgürlük ve demokrasi getirme*” söylemiyle fiili saldırılara girişti vb.

ABD ve öteki başlıca emperyalist devletler açısından, Ortadoğu-Körfez bölgesi ve Hazar havzası, enerji ve diğer hammadde kaynaklarıyla pazarlara sahip olma ve böylece stratejik üstünlük sağlama yönünden en önemli kapaşma bölgelerinin başında geliyor. Kürt ve Filistin sorunları gibi çözümsüzlüğü süren ulusal sorunlarla Arap-İsrail çelişkisi ve gerginliği başta olmak üzere bölge ülkeleri ve ulusları arasındaki sorunlar ise, emperyalist dış kapaşmaya zemini uygun hale getiriyor. Bu dış kapaşma ve müdahalelerin en çok görüldüğü sorunlardan biri de Kürt sorunudur. ABD başta olmak üzere Batılı emperyalistler, Kürt ulusal özgürlük mücadelesini istismar ederek bu mücadeleden yararlanmaya çalışıyorlar. Irak'ın işgali sırasında Iraklı Kürtlerin ABD'ye destek vermeleri, işgalden sonra da işgal güçleriyle işbirliğini sürdürmeleri, Amerikan yönetimi için Kürtlerin önemini daha da artırmıştır. ABD başta olmak üzere Batılı emperyalistlerin bölge politikalarında Kütlere “özel bir yer verme”ye yönelmelerinin nedenlerinden biri de, bölgenin en önemli dört ülkesinde Kürtlerin ezilen ulus konumunda ve toplam 30 milyon dolayında bir nüfus olarak yaşıyor olmalarıdır. ABD, bölge ülkeleri burjuvazisini yedekleyerek yaptığı türden manevralarla, Kürt üst kesimleri içinde mevziler edinmeye çalışmaktadır. Irak Kürdistanı'nda edindiği mevziler ve Türkiye Kürtlerinin özellikle burjuva, burjuva-feodal üst kesimleri içinde oluşmasını sağladığı “iyimser” beklentiler, bu politikasında önemli oranda ‘başarılı olduğu’nu göstermektedir. Irak Kürdistanı Kürt partilerinin Amerikan emperyalizmine yedeklenmelerinin, son yılların uluslararası ve özellikle Ortadoğu'daki çok yönlü gelişmeleri ve emperyalist hegemonya kavgaları ortamında gerçekleştiği; bölge ülkeleri yönetimlerinin Kürtlere yönelik baskı ve inkâr politikasının –Irak Kürt gruplarının pratiğinde somutlandığı üzere– Kürt burjuva-feodal kesimlerini emperyalistlerle işbirliğine doğru ittiği; ABD yöne-

timinin de, bu durumu, kendi çıkarları için tüm bölge gericilikleri üzerinde baskı unsuru olarak kullandığı, somut bir olgudur. Irak Kürdistanı Kürtlerinin işgalde Amerikan emperyalizmine destek vermeleri ve sonraki süreçte de işbirliğini sürdürmeleri, ABD'nin işini kolaylaştırmıştır. ABD yönetimi ve Amerikan misyonerleri bu durumu kullanarak Kürtlere, Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki stratejisine bağlanmalarını telkin etmekte; bölgeyi terk etmeleri durumunda bölge devletlerinin uygulayacakları saldırı ve baskıyla tehdit ederek emperyalist politikalarına bağlılıklarını artırmak istemektedirler. Amerikan emperyalizminin, ulusal özgürlük isteyen ve mücadeleci bir tutum içindeki Kürtlerin taleplerine bölge ve dünya stratejisi kapsamında “hassasiyet” göstermesi, bu “yakın ilgi”nin de etkisi altında, Kürt burjuva, burjuva-feodal üst kesimlerinin ABD ile işbirliğine yönelmesinin en önemli etkenlerinden biri olurken, işbirlikçi Türk burjuvazisinin baskıya dayalı ve ayrımcı Kürt politikasını sürdürmedeki ısrarı, Kürt burjuvazisinin, Kürt kitlelerini etki altına almasını kolaylaştırmakta; bu da emperyalist ABD ve AB ülkelerinin işine yaramaktadır.

ABD emperyalizmi Irak'ta elde ettiği mevzileri ve Irak Kürtlerini Türkiye'ye karşı, Türkiye'nin istekleri ve ‘hassasiyetleri’ni de Irak Kürtlerine karşı, baskı ve şantaj aracı olarak kullanmakta; Kerkük'ün statüsü ve PKK'nın Kuzey Irak'tan çıkarılması yönündeki Türkiye'nin isteklerini ise, Türkiye gericiliğinin İran ve Suriye'ye karşı saldırganlığa ortak olması isteğiyle karşılamaktadır.⁴

ABD yönetimi, Türkiye gericiliğiyle işbirliğine karşın, Türk burjuvazisinin değil, kendi çıkarlarına uygun düşen bir Kürt politikası izlemekte, Irak Kürdistanı'ndaki “devlet oluşumu”nu, bölgede sürdürdüğü hâkimiyet kavgasında yeni bir saldırı üssü olarak değerlendirmektedir.⁵

Irak Kürtlerinin bugünkü “federe devlet” statüsünü korumaya almış görünen Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'nin politikası, Kürtlerin haklarını teminat altına almayı değil, enerji ve öteki kaynaklarla bunların ulaşım yollarını denetime alma ve

rakipleriyle hegemonya mücadelesinde onların aleyhine kullanarak rekabette öne geçme amacını içermektedir. Amerikan emperyalizminin Kürt politikası Türkiye-İran-Suriye devletlerinin Kürt politikasına darbe vurmakta; bu ülkelerdeki Kürt hareketini etkilemekte, özellikle Kürt üst kesimleri içinde, Irak Kürtlerinin içine girdikleri türden bir işbirlikçi eğilimi özendirici işlev görmekte ve bu aynı nedenle, ABD ve İsrail ile “stratejik işbirliği”ne karşın, Türkiye egemen sınıflarını rahatsız etmektedir.

ABD’nin bölgeye fiili müdahalesi Türkiye burjuvazisinin Kürt açmazını artırmış; Kürt sorununa emperyalist müdahale olanaklarını genişletmiştir. Ancak Türkiye egemenleri, geleneksel inkârcı politikada ayak diremekte; ABD’nin İran ve Suriye politikalarının tetikçiliğine soyunarak, emperyalist istismar ve müdahalelere ‘kapıları açık tutma’ya devam etmektedirler.

Kürt sorununu emperyalist çıkarları doğrultusunda istismar eden ve bölge politikalarının aracına dönüştürmeye çalışan bir diğer güç, Fransa ve Almanya’nın başını çektikleri AB’dir. AB’nin ve onun bu başlıca büyük devletinin “Kürt sorununun çözümü”ne ilişkin politikalarının, ABD’nin izlediği çizgiden farkı ise, bu politikalarını kuvvete açıkça dayanmayan usullerle, “demokratik yöntemler”le, diplomatik ve mali girişimleri yoğunlaştırarak, uygulamasıdır. O, henüz ABD ile de açıkça hesaplaşamayacak durumdadır; ve bölge ülkeleri yönetimleriyle ilişkilerinde “devletler arası hukuku gözetme”yi daha kazançlı bir araç olarak görmektedir.

AB’nin, Kürtlere kısmi demokratik hakların tanınması politikası, bölgeye ilişkin bu stratejinin unsurlarından biridir. Kopenhag Kriterleri çerçevesinde Türkiye gericiliğiyle ve AKP hükümetiyle giriştiği Kürtlere “azınlık hakları tanınması” pazarlığı ve bireysel özgürlükler açısından öne sürdüğü koşullar, Kürt kitlelerinin, diplomatik-hukuki ve ‘demokratik’ araçlarla kazanılmasını hedeflemektedir. Fransa-Almanya ‘ikilisi’ başta olmak üzere AB, bölge ülkeleri gericilikleriyle ittifakı esas almakta; Kürt sorununu bu çerçevede değerlendirmekte ve Kürtlere, “azınlık hakları tanınma-

sı” istemini buna uyarlayarak kültürel haklarla dil özgürlüğünün geliştirilmesini yeterli saymaktadır. AB’nin büyük devletlerinin Kürt sorunuyla “demokratik ilişkilene”lerinin nedenlerinden biri de, Kürtlerin Avrupa ülkelerinde küçümsenemeyecek bir göçmen nüfus oluşturmalarıdır.

Körfez Savaşı’ndan başlayarak, Irak Kürtlerinin ‘federe devlet’ statüsüne geçmeleri ve Irak yönetiminde Cumhurbaşkanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve çeşitli öteki bakanlıklarla üst bürokratik mevzileri elde etmeleri, önemli oranda Amerikan saldırı, işgal ve yayılma stratejisince belirlenmiş; ve bu durum, Kürt burjuvazisi başta olmak üzere ve onun çabalarının da etkisiyle Kürt kitleleri içinde ABD’den yana beklentici eğilimin güç kazanmasını sağlamıştır. Irak Kürtlerinin ‘yeni statüsü’, Kürt burjuva-feodal üst kesimleriyle reformist Kürt çevreleri tarafından “ABD’nin Kürt sorununu çözeceği” –buna AB’yi de eklemektedirler– görüşü ve beklentisinin yaygınlaştırılarak kitle tabanı bulması için dayanak olarak kullanılmış; ABD ve İngiliz işgalcileri başta olmak üzere emperyalistlerin Kürt özgürlük mücadelesinin karşısına dikilen “yeni fiili” güç oldukları gerçeği bir yana atılmıştır. Bu da Kürt ulusal özgürlük mücadelesinde hedef bulanıklığı ve Kürt işçi ve emekçilerinin talep, çıkar ve haklarının burjuva çıkarlara feda edilmesi tehlikesini artırmıştır.

Kürt Toplumundaki Gelişme ve Kürt Siyasal Çevrelerinin Tutumu

Kürt hareketinin günümüzdeki en önemli özelliği, feodal artıklar ve aşiretçi yapının tümüyle çözülmemekle birlikte önemli oranda darbeler yediği; kapitalizmin az çok geliştiği ve Kürt toplumunun sınıfsal çıkar farklılıkları temelinde bölündüğü koşullarda gelişiyor olmasıdır. Kapitalist iktisadi gelişme ve son on yıllarda yoğunlaşan türden zorla nüfus kaydırma sonucunda kırdan kent merkezlerine nüfus yığılması, yeni ekonomik-sosyal sorunları doğurmakla kalmamış, Kürt ulusal uyanışı ve mücadelesinde kent ve kent nüfusu-

nun rolünü artırmanın yanı sıra hareketin ulus düzeyinde genelleşmesini de etkilemiştir. Bu toplumsal koşullar, hareketin, önceki dönemleriyle ölçülemeyecek düzeyde emekçi katılımıyla gelişmesi ve daha modern bir karakter göstermesini sağlamaktadır.

Kürt hareketi, ulusal hareketin doğası gereği, burjuva feodal çevrelerden köylülük ve küçük burjuvaziye ve çeşitli emekçi kesimlere kadar değişik sınıfsal kesimlerden insanları bünyesinde barındıran; ana gövdesini ise Kürt emekçileri, kır ve kent yoksullarının oluşturduğu, burjuva ulusal demokratik bir harekettir. Bu hareketin içinde, Kürt emekçilerinin taleplerini nispeten gözeten ve Türk emekçi hareketiyle birleşmekten yana halkçı bir çizgi izlenmesini isteyen kesimlerle sorunun çözümünü ABD-AB'nin politikalarına bağlayan ya da hareketin başına geçerek, Türk büyük burjuvazisiyle çıkar ortaklığında birleşmeye çalışan Kürt aşiret reisleri, büyük toprak sahipleri ve Kürt burjuva kesimleri bir arada bulunmaktadırlar. Türkiye Kürt hareketinin bu 'özgün' özelliği, özgürlük mücadelesinin ana gövdesini emekçiler, özellikle kır emekçileri oluşturmaya karşın, bölgesel gelişmelerin de etkisiyle Kürt üst sınıflarının manevra ve kontrolüne zemini daha uygun hale getirmekte; Kürt emekçilerinin bağımsız örgütlenmesinin zayıf olmasından yararlanan bu kesimler, hareket üzerindeki etkilerini artırabilmektedirler. Irak Kürdistanı'nda bir devlet işlerliğinin oluşması, Talabani'nin Irak'ın Cumhurbaşkanı, Hoşbar Zebari'nin Dışişleri bakanı olması, birçok bakanlık ve üst düzey görevlere Kürtlerin getirilmesi, Kürtlerin kendi parlamentolarını kurdukları bölgeyi Barzani'nin yönetmesi, bölgedeki Kürtlerin büyük çoğunluğu tarafından kazanç olarak görülmekte; bu özgün ve özel durum, her bir ülkedeki Kürtler için "özendirici" bir rol oynamaktadır. Kürt üst kesimleriyle bazı Kürt politik çevreleri, bu durumu, ABD ve AB ile işbirliği içinde hak kazanılacağı görüşü ve beklentisini yaygınlaştırmının olanağı olarak kullanmakta; 60 yıla yakın bir süredir bölge gericiliklerinin hamisi olmuş ve bugün

çıkarları gereği bölgeyi işgal eden Amerikan emperyalizminin dünya egemenliği için yürüttüğü politikaları, Kürt halkının iradesine rağmen ve Kürtlerin statüsündeki “oynamalar” üzerinden demokratik girişimler olarak payelendirmekte ve Kürtlerin ulusal özgürlük mücadelesini ABD’nin dünya egemenliği stratejisine bağlamak istemektedirler.

Kürt toprağında devletin temsilciliğini de üstlenen ve Kürt ulusal hareketi karşısında kontra bir güç olarak hareket edenleri –Bucaklar vs– bir yana bırakılırsa; Kürt aşiret reisi ve büyük toprak sahibi üst kesimlerinden bazılarının çeşitli düzen partileriyle ilişkilerini geliştirerek, sosyal-iktisadi konumlarını güçlendirmeye çalıştıkları bir diğer olgudur. Bunlar, ulusal hareketi sınıf çıkarları doğrultusunda yönlendirme çabalarını da sürdürüyorlar. 90’lı yıllarda, hareketin belirli bir yorgunluğu ve yıpranmışlığı yaşamasını fırsat bilerek daha cesaretle ortaya çıktılar ve bir yanda devletle anlaşma yolu ararlarken, öte yandan ABD-AB gibi güçlere yedeklenerek konumlarını güçlendirmeye giriştiler. Kürt burjuva feodal kesimlerin bu tutumu, Kürt ulusal hareketi ve mücadelesinde uzlaşıcı-düzen içi eğilimin ve AB ve ABD’den beklentilerin güç kazanmasında önemli faktörlerden biri olarak rol oynadı.

Kürt hareketinin bu özgün ulusal özelliği ve durumu, çeşitli Kürt parti ve örgütlerinin politikalarına da yansımakta; bu parti ve örgütlerin bazıları, Kürtlerin bir “alt etnik kimlik” olarak kültürel haklarının tanınmasını, çözüm için yeterli saymakta; bunu, Türk ve Kürt üst kesimlerinin bölgedeki güç ilişkileri ve gelişmeler çerçevesindeki yeni bir uzlaşması için olanak ve önkoşul olarak değerlendirmekte, ABD’nin Irak işgaliyle Irak Kürdistanı’nda oluşturduğu yeni statüyü ise, Türkiye gericiliğini buna “ikna” için baskı unsuru olarak değerlendirmeye çalışmaktadırlar. Kürt burjuva ve büyük toprak sahibi üst kesimlerin giderek belirginlik kazanacak şekilde hareket üzerindeki etkilerini artırmaları ve asıl yönlendirici konumuna gelmeleri bu politikanın güç bulmasını da kolaylaştırmıştır.

Kürt sorununu bu biçimde ‘Kürt dil ve kültür reformu’na indirgeme; Amerikan emperyalizminin Ortadoğu halklarına yönelik saldırgan-yayılmacı politikaları ve Irak Kürt yöneticilerinin bu politikaya yedeklenmeleriyle ortaya çıkan durumun Türkiye gericiliğinin saflarında yarattığı kaygıları bu biçimde kullanmaya çalışma; Türk burjuvazisine, Kürtlerle kültürel-dilsel bazı konularda varılacak asgari anlaşma karşılığı, ulusal kaderini tayin sorununu, en azından şimdilik gündemden “çıkarma”, “çıkarabilme” çağrısı anlamına gelmektedir. Bu çağrı ve onu şekillendiren politika Kürtlerin ulusal özgürlük talebini karşılamaktan uzaktır; ancak, bizim buradaki amacımız bu görüşlerin etraflıca eleştirisi değildir.

Diğer yandan Irak’ın işgali ve ABD’nin bölgeye yerleşmesi, Kürtlerin bölgenin öteki halklarıyla ilişkilerini daha fazla sabote etmesine ve emperyalist tehdit ve hegemonya tehlikesinin bizzat Kürtlerin kendileri için de daha dolaysız hale gelmesine rağmen, Kürt burjuva çevreleriyle onların sözcülüğünü üstlenen bazı Kürt ‘aydınları’, ABD ve AB ülkeleri eliyle ya da onların baskısıyla sorunun çözümlenebileceğini ileri sürmektedirler.

Kürt ulusal mücadelesinin bugünkü durumu ve yukarıda işaret edilen gelişmeler, Kürt işçileriyle kent ve kır emekçilerinin hareket içinde kendi sınıf talepleri ve tutumlarıyla daha etkin biçimde yer almalarının ve Türk ulusundan olanları başta olmak üzere tüm milliyetlerden işçi ve emekçilerle birliği ve dayanışmayı esas almalarının önemini daha da artırıyor. Kürt işçi ve emekçilerinin bu tutumu, emperyalistlerin Kürt ulus sorununun istismar ve halkları birbirlerine boğazlatma politikasını etkisizleştirmek bakımından da gereklidir. ABD’nin ve öteki başlıca emperyalist devletlerin Kürt özgürlük mücadelesini kendi çıkarları yönünde kullanmaları ve böylece Kürtleri hegemonyaları altına daha kesin biçimde almaları da ancak böylesi bir mücadeleyle engellenebilir.

İşçi Sınıfı ve Kürt Sorununun Demokratik Çözümü

Türk burjuvazisinin Kürt politikası, burjuvazinin çeşitli kesimleri, burjuva devleti ve hükümeti ve öteki sermaye kurumları içinde yarattığı gerginlik ve denebilir ki bölünmelere karşın, bugün de esas itibarıyla inkâr ve baskıya dayalı olmaya devam ediyor ve Batılı emperyalistler dün olduğu gibi bugün de Kürt sorununun Türkiye ve Ortadoğu'ya yönelik stratejilerine uygun olarak istismarını sürdürüyor.

İşçi sınıfı ve emekçilerin, tüm toplumun, ama öncelikle tüm milliyetlerden ezilenlerin ve bölgemiz halklarının yaşamını bu ölçüde etkileyen bir sorun karşısında kayıtsız kalmaları, sorunun sermaye ve hükümetleriyle öteki düzen kurumları tarafından, gerici amaçlar yönünde istismarı ve kullanılması olanaklarını artıracaktır. Bu politika ve tutumlardan en fazla zarar görenler ise, Kürtlerle birlikte Türk ulusundan ve öteki milliyetlerden işçi ve emekçilerdir. Gelişmeler bu bakımdan da, işçi sınıfı ve emekçilerin Kürt sorununu sermaye politikalarından ayırışan bir tutumla ele almalarını acil bir zorunluluk haline getirmiştir. Bu bakımdan sorun ve durum kısaca ve özü itibarıyla şöyledir:

1-) Kürt sorununun, günümüz Türkiye'si'nin en önemli toplumsal sorunlarından biri ve çözümü acil bir sorun olarak gündemin 'ortasında durması'nın nedeni, Kürtlerin ulus olarak varlıklarıyla ulusal kaderini tayin hakkının, tüm Cumhuriyet tarihi süresince (82 yıldır) burjuvazi tarafından ısrarla reddedilmesidir.

a-) Türk burjuvazisi, Türkiye'de Kürtlerin de yaşadıkları ve ulusal haklarının tanınması gerektiği görüşünü, bölücülük ve ihanet sayıyor ve Türk işçi ve emekçilerini bu temelde yedeklemeye çalışıyor.

Türk devleti ve hükümetlerinin bu politikası, ulusları birbirine yabancılaştırma-güvensizleştirme ve bölme politikasıdır. Burjuvazi zora dayalı asimilasyonu 'birliğin ve kaynaşmanın' koşulu gösteriyor. Oysa, ulusların kaynaşmasının yolu ulusal bas-

kının ortadan kalkmasından geçiyor ve bunun olabirliğinin siyasal ölçütü de, ayrılmaya ya da birlikte yaşamaya serbestçe karar verme özgürlüğündedir. “Birlik” üzerine propagandayı sürdüren Türk burjuvazisi, “birliğin” zora değil, ancak “rızaaya dayalı” olarak gerçekteşebileceğini kabullenmemekte; Kürtlerin istek ve iradesini önemsememektedir.

b-) Türkiye’nin, komşularıyla ilişkilerinin hak eşitliği, haklara saygı ve dostluk içinde iyileşmesine de hizmet edecek bir uluslar politikasına; barış ve özgürlük içinde birlikte yaşamayı olanaklı kılacak bir Kürt politikasına ihtiyacı vardır. Bunun başlıca koşullarından biri, Kürt ulusal varlığı ve Kürtlerin kendi kaderlerini özgürce belirleme haklarının tanınmasıdır. Ulusal tam hak eşitliğinin sağlanması, bölgede barışın gerçekteşmesi ve bölge halklarının bölgeye yönelik emperyalist müdahalelere karşı birlikte savaşmalarının da temelidir. Türkiye demokratikleşmedikçe, baskı, ayrımcılık ve inkârda ısrar sürdükçe, ulusal çelişki daha fazla keskinleşerek daha sert çatışmaları gündeme getirecek; dil-kültür alanındaki kimi kısıtlı iyileştirmeler dahi, açmazın unsuru olmaktan öteye geçemeyecektir. Kürt ve Türkler arasında hak eşitliğine ve gönüllülüğe dayalı kardeşliğin gelişmesi, emperyalizme karşı birleşmenin zeminini de güçlendirecek; ABD’nin ve diğer emperyalistlerin istismar politikalarını önemli oranda akamete uğratacaktır.

c-) İşbirlikçi gericilik, Kürtlere yönelik inkâr ve sürekli baskı politikasıyla ezen ve ezilen ulus işçilerinin sermayeye karşı birlikte mücadelesinin önüne önyargı ve güvensizliklerin güçlü duvarını örmüştür. Kürt ve Türk emekçileri arasına sokulan güvensizliğin ortadan kaldırılması ve şoven önyargılarla karartılan ve geriye atılan sınıf savaşımının bu yükten kurtarılması için mücadele büyük önem taşımaktadır. Çünkü, tutarlı bir demokratizm olmadan ve Kürtlerin ulusal varlığı ve haklarını ret politikasına son verilmeden, bu sorunun neden olduğu güvensizlik, kaygı ve yabancılaşma yok edilemez; çatışma ve ‘bölünme’ tehdidi ortadan kaldırılamaz.

Kendisi de sermaye tarafından sömürülen ve baskı altında tutulan Türk işçisinin, ezilen ve sömürülen sınıfın mensubu olduğunun bilinciyle hareket etmesi, Kürt ve Türk emekçilerinin dayanışması ve birliğini daha da güçlendirmenin, Kürtlerin tabi tutuldukları baskı ve ayrımcı uygulamalara karşı mücadeleye bağlı olduğunu bilerek, kent ve kır emekçileriyle birlikte, ulusal baskı ve inkâr politikasına karşı ve ulusal hak eşitliği için mücadeleyi yükseltmesi, bütün bu anti-demokratik uygulamaların ortadan kaldırılması için zorunludur.⁶

Ulusal baskı ve ayrımcılık ulusal çelişkileri öne çıkarmakta, eşit haklara sahip olmama kaynaklı ulusal dar görüşçü ve şovenist önyargı, güvensizlik ve duyguların işçi ve emekçiler içinde gelişmesine ve onların birbirlerinden uzak durmalarına neden olmakta; burjuvazinin ulusal çıkarlar adına işçileri yedeklemesine olanak yaratmaktadır. Ulusal baskı ve ayrımcılığın ve onun neden olduğu gerginlik ve çatışmalar, ulusal tecrit edilmişliğin ortadan kaldırılması her şeyden önce emekçilerin birliği önündeki engellerin ortadan kaldırılmasına hizmet edecek ve sınıfsal kurtuluş için mücadeleyi güçlendirecektir.

Ezen ve ezilen ulusun sınıf bilincine varmış işçileri burjuvaziye karşı tüm demokratik talepleri ve temel demokrasi taleplerinden biri olarak ulusların kaderlerini tayin hakkını kararlıca savunarak sermayenin ördüğü emekçileri bölücü duvarları yıkabilir; güvene ve gönüllülüğe dayalı birliği sağlayabilirler. Sınıf bilinçli işçiler ulusal ayrımcılık ve ezen ulus yararına ayrıcalıkların ortadan kaldırılması için mücadele etmeden, bütün milliyetlerden işçi ve emekçilerin sınıf örgütlerinde birliğini ve burjuvazi ve emperyalizme karşı tek cephesini gerçekleştiremezler. Bütün uluslardan işçilerin tam birliği olmadan ise, sermaye ve gericilik yenilgiye uğratılamaz. Ezen ulusun işçileri, “ezilen ulusun siyasal bağımsızlığını elde etmesi; yani ayrı bir ulusal devlet kurmasını amaçlayan bir ayaklanma”nın ezen ulus gericiliği tarafından kuvvetle ya da başka türden bastırılmasına direndikleri zaman, kendi sınıf çıkarlarına uygun hareket

etmiş olurlar. Türk işçileri, Kürtlerin Türklerden ayrı bir ulus olduklarını reddetmenin, Kürt halk kitleleri içinde güvensizliğe yol açacağını, işçi ve emekçilerin burjuvaziye ve emperyalizme karşı mücadelesini zaafa uğratıp güçten düşüreceğini ve ezen ulus şovenizmine güç vereceğini bilerek, “biz –diyeceklerdir– kendi kaderini tayin hakkını, ayrılma özgürlüğünü tanıyoruz; bu hakkın zorla, baskı altına alınarak engellenmesine karşı çıkıyoruz; ve bunu yaparak, özgür ulusların eşit, demokratik birliğinin zeminini yaratıyoruz.” Ulusların kaynaşmasını “kolaylaştırmak ve çabuklaştırmak” için bunu yapacağız. Ayrılmadan yana değil; ama zoraki birlik sürekli olarak kapitalistler yararına bölünmeyi gündemde tuttuğu ve birliğimizi kemirdiği için bunu yapacağız.

Bu tutum gereklidir; çünkü, ezen ve ezilen ulus proleterlerinin gönüllü ve güvenli birliği, ezen ulus işçilerinin ulusal baskının son bulmasını sağlayacak mücadelenin başını çekmelerinden geçmektedir. Ulusların ve dillerin tam hak eşitliği, her ulusun kendi kaderini tayin hakkını tanımak, bu hakkı tanırken, ulusal bağımsızlık isteklerine verilecek desteği, işçi sınıfının burjuvazi ve emperyalizme karşı mücadelesinin çıkarlarına bağlamak tek doğru tutum budur.

d-) Ulusal baskı, baskı altındaki halkların ulusal direncini doğurur. Bu direncin hemen her zaman “ulusal ayaklanma eğilimi” gösterdiğini ulusal hareketlerin tarihi kanıtlamıştır. Ezilen ulusların özgürlük için mücadelesi baskının ortadan kaldırılmasına yöneliktir ve bu nedenle de demokratik bir muhtevaya sahiptir. İşçi sınıfının anti-demokratik siyasal sisteme ve emperyalizme karşı mücadelesinin gücü emekçilerin birliğindedir ve sınıf bilinçli işçi ve ezilenlerin ileri kitlesi, burjuvazinin ulusal baskı politikasıyla hareketini zaafa uğratmasına ve eylemini “ulusal köken farkı” kaynaklı sorunlarla bölmesine izin veremez. Kürtlerin ulusal haklarının kararlıca savunulması aynı nedenle Türk ve Kürt emekçilerinin sınıf birliğinin güçlendirilmesine ve kapitalist gericiliğin bu yoldan püskürtülmesine hizmet edecektir. Türk ve Kürt işçi ve emekçilerinin birliği ve kaynaşmasının; demokratizmin ve ulusal bağımsızlığın tüm uluslar

için geçerli oluşunun yolu ancak böyle açılabilir. Hak eşitliği temeli üzerinde, “ulusal azınlıklar”ın gerçekleştirilmesi olanaklı istemlerinin yerine getirilmesi, elbette sermayenin sömürü ve baskı olanağını ortadan kaldırmayacak, ama emekçilerin bu saldırıların kaynağında sermaye sisteminin olduğunu görmeleri için olanakları genişletecek; ulusal hak eşitliği yönünde adım atılmasını sağlayacak ve bu da sermayeye karşı mücadelede başlı başına bir kazanım olacaktır.

e-) Sınıf bilinçli işçilerin, ulusal sorun ‘parolası’, “egemen ulusun (ya da nüfusun çoğunluğunu oluşturan ulusun) siyasal yönden ayrılma isteği gösteren ulusa karşı hangi biçimde olursa olsun kuvvet kullanmasına” koşulsuz olarak karşı çıkmak; “böyle bir ayrılma sorununun”, bizde örneğin Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları topraklarda, hiçbir dış baskı ve engellemeye olanak tanımayan siyasal ortamda, “dolaysız ve eşit oy hakkı temeline dayalı olarak gizli oyla kararlaştırması” için mücadele etmek olmalıdır. Ulusal kaderini tayin etmeyi, dışarıdan, şiddete başvurarak ya da haksız biçimde etkilemeye yönelik her türlü gerici çabayla mücadele etmek, işçi sınıfının, özellikle de Türk ulusundan işçilerin görevidir. Türk burjuvazisi ve tüm burjuva düzen partilerinin kesintisiz biçimde propaganda ederek işçi sınıfı ve emekçilerin birleşik hareketi ve mücadelesini engellemekte kullandıkları burjuva görüşlerin en “incelmiş” ve sinsi olanlarından biri, ulusalcılık üzerinden sürdürülen ve “ülkenin bölünmek istendiği” iddiasıyla yaygınlaştırılanıdır. Türk ulusundan işçiler, Türk burjuvazisinin bu gerici tutumu ve ayrımcı milliyetçiliğiyle kendi aralarına kesin ve kalın sınır çekmeden, sermayeye karşı tüm milliyetlerden işçilerin birliğini gerçekleştiremez ve sağlamlaştıramazlar.

f-) Kendi kaderini tayin hakkı, içeriği bakımından genel demokratik bir haktır ve proletarya bu hakkı desteklemekle, bu hakkın tanınması için mücadele yürütmekle, ayrılma ve kendi bağımsız devletini kurmanın her koşulda uygun düşüp düşmediğine ilişkin tutumu birbirinden ayırabilecek bilinçle hareket edecektir. Ulusların, ayrı devlet kurmak dahil kendi kaderlerini tayin etme

hakkının tanınmasının anlamı, ezilen ulusun mutlak ayrılması değil, ayrılma ya da nasıl isterse öyle yaşama özgürlüğüne sahip olmasıdır. İşçi sınıfı bu hakkın kayıtsız koşulsuz tanınması için mücadele edecek, hakkın kullanım biçiminin emekçilerin yararına olmadığı durumlarda ise, bunun zararlarını ve yanlışlığını ortaya koyma ve her somut durumda, ayrılmanın “öğütlenir olup olmadığı”nın ayrıca belirlenmesi üzerine propaganda hakkını koruyacaktır. Ayrı ayrı uluslar tam hak eşitliği temelinde ve gönüllülük esası üzerinden bir tek devlet içinde de birleşebilir ve birlikte yaşayabilirler. Bu, “tüm öteki koşulların aynı olması durumunda”, proletaryanın kapitalizme karşı mücadelesini daha ileriden ve daha güçlü yürütmesi için koşulların oluşmasına da hizmet edecektir.

Türkiye gibi bir ülkede, Kürtlerin ulusal haklarını teminat altına alan demokratik bir Anayasal Cumhuriyet koşulları oluşturulmadıkça, yaşanacak olan, ülkenin bizzat tekелci gericilik tarafından bir halklar boğazlaşmasına sürüklenmesidir. Bunun bir bölünmeyi içermesinin ya da ona yol açmasının hayli güçlü bir olasılık olduğu ise, gelişmelere mantıklı yaklaşacak herkesin görebileceği bir şeydir. Bunun için, “devletin A’sından Z’sine demokratik bir dönüşümden geçirilmesi”, ulusların ve dillerin tam hak eşitliğini güveneye alan baştan aşağı demokratik bir Anayasal sistemin oluşturulması; ve ezen ulus yararına yasal ve fiili ayrıcalıklara son verilmesi kesin gerekliliktir. İleri ve sınıf bilinçli işçi, bugünkü koşullarda, tüm milliyetlerden işçilerin tüm işçi sınıfı örgütlerinde en tam birliğini gerçekleştirerek tam demokrasi için mücadele yürütmekten, burjuva sınıf egemenliğine son verme, kapitalizmi tasfiye ve sosyalizmi gerçekleştirme amacına ulaşamaz.

Baskı ve zorun her çeşidine karşı mücadele etmekle sorumlu Türk işçisi, kendi burjuvazisinin ayrıcalıklarına direnmeden, onun milliyetçi şovenizmini yenmeden, ezilen ulus işçi ve emekçileriyle güvene dayalı birliği geliştiremez ve güçlendiremez. Türk işçisi, Kürtlerin ulusal haklarına sahip olmalarını savunmada her geri duruşun, işbirlikçi gericilik ve burjuvazinin yararına olduğunu görmeli, ezen ulus

şovenizmiyle ezilen ulusun burjuva milliyetçiliğini ayırt etmeli, zulme karşı yönelmiş genel bir demokratik içerik taşıyan ezilen ulus hareketinin zorla bastırılmasına karşı çıkmalıdır. Bunun için, ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı tanınmalı; buna hizmet etmek üzere demokratik bir Anayasanın oluşturulması ve yasalarda ezen ulus burjuvazisi yararına tüm maddelerin değiştirilmesi için mücadele edilmelidir. Sınıf bilinçli işçilerin, ulusal kaderini tayin hakkının tanınması için propagandayı, Türk ulusundan işçilerin ulusal önyargılarını incitme korkusuyla yürütmekten kaçınmalarından –bu, özenli bir tutuma ihtiyacı yadsımaz– yararlanacak olan işbirlikçi gerici olacak ve Türk şovenizmi bundan güç bulacaktır.

g-) Ulusların tam hak eşitliği burjuva milliyetçi, şoven ve ayrımcı politikaların panzehiridir. Bu, Sovyetler Birliği'nin kurulmasıyla birlikte onlarca ulustan emekçilerin onlarca yıl, eşit haklara sahip olarak birlikte yaşamalarıyla kanıtlandı. Sosyalist SB'yi yıkan iç ve dış burjuva-emperyalist güçlerin eski Sovyet topraklarını ve Doğu Avrupa'yı uluslar boğazlaşması alanına yeniden çevirmeleriyle de ulusların eşitliğinin ihlali durumunda ortaya çıkacak tehlike yeniden görüldü. Yugoslavya'da emperyalist uluslar politikasının halklar boğazlaşması anlamına geldiği bir kez daha kanıtlandı.

h-) Ulusal kurtuluş mücadelesinin, işçi ve emekçilerin burjuvazi ve emperyalizme karşı mücadelesine bağlanması zorunluluğundan, ulusal sorunun kapitalizm koşullarında önemini yitirdiği ve ulusal bağımsızlığın, kapitalizm tasfiye edilmeden gerçekleşmeyeceği sonucu çıkarılamaz. Proletaryanın çıkarı bir ulusal boğazlaşmaya sürüklenmeden ulusal hak eşitliği için koşulların oluşturulmasındadır.

2-) Kürt sorununun anti-emperyalist demokratik çözümü için, Kürt işçi ve emekçilerinin özgürlük mücadelesinin başında yer almaları ve tüm milliyetlerden Türkiye işçileriyle tüm sınıf örgütlerinde sermayeye karşı birleşmek için çaba göstermeleri büyük bir önem taşımaktadır.

a-) Geri toplumsal yapı, geri kalmışlık ya da bıraktırılmışlık, küçük ölçekli tarımsal üretimin güçlü oluşu ve feodal aşiretçi yapının henüz tümüyle tasfiye edilmemiş olması, ulusal dar görüşlülüğü beslemekte; bu da, feodalizmin tüm kalıntı ve etkilerine karşı mücadeleyi ve ulusal darlığın aşılması için özenli bir çalışmayı gerekli kılmaktadır.

b-) Kürt burjuva feodal çevreleri, bu toplumsal yapılanmadan da yararlanarak, hareketi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye; bölgedeki gelişmeleri bu yönde değerlendirerek emperyalist büyük güçlerin rotasına sokmaya; bu gelişmeleri dayanak edineyerek Türk gericiliğiyle ilişkilerini yenilemeye çalışmaktadırlar. Kürt üst sınıflarının bu politikası, Kürt, Türk ve diğer milliyetlerden emekçilerin çıkarlarına ve kurtuluş mücadelesine darbe vurma özelliğine sahiptir.

c-) Ulusal hareketin burjuva demokratik bir hareket oluşu ve Kürt burjuvazisinin Kürt özgürlük mücadelesini sınıf çıkarları yönünde etkilemeye ve ulusal hareketi bu doğrultuda yönlendirmeye çalışması, Kürt işçi sınıfına, ulusal hareket içinde sınıf savaşımı koşullarının olgunlaşması için kendi ilkelerini ileri sürme; sermayeye karşı propaganda ve örgütlenme özgürlüğü için mücadele sorumluluğu yüklemektedir. Kapitalizmin Kürt kentlerindeki gelişmesi bugün daha ileri düzeydedir ve sınıf ayrışması, üzeri örtülemeyecek biçimde sürmektedir. Bu durum, Kürt işçi ve emekçilerine, kapitalistlere karşı sosyal-iktisadi taleplerle mücadeleye atılmaları olanağı sağlamaktadır. Kürt işçisi ulusal dar görüş sınırlarında kalarak, hareketini sermayeden bağımsız bir harekete dönüştüremez. Kürt işçi ve emekçilerinin ulusal özgürlük mücadelesinde tutacakları ileri mevzi, hareketin Kürt feodalleri ve burjuva-feodal çevrelerin yönetiminde geçmişte yaşadığı ağır yenilgileri “bir daha yaşamaması” için, ve bugün ABD-AB gibi emperyalist güçlere yamanma eğilimi içindeki Kürt üst sınıflarına karşı, bağımsızlıkçı tutumun savunulması ve sürdürülmesi için de güvence olacaktır.

“Sonuç” Yerine

Birden fazla ulusun yaşadığı Türkiye’de, ‘tüm ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasını güvenceye alan demokratik bir cumhuriyet’ isteği; tüm milliyetlerden işçi ve emekçilerin çıkarına olan tek istemdir. İşçi sınıfının bilinçli unsurları, “ulusal kaderini tayin etmeyi, dışarıdan, şiddete baş vurarak ya da haksız biçimde etkilemeye dönük her türlü çaba”ya karşı mücadele etmeden, tüm ulusların işçi ve emekçilerinin sermaye ve emperyalizm karşısındaki birliğini sağlayamazlar. Koşullar ise, bazı zorluklar olmakla birlikte, böylesi bir birlik ve talepler etrafında mücadele için uygundur. Özelleştirme saldırısı, işten atmalar, vergi yükünün artırılması, kamu personel yasası ve sağlıkta yeni yapılanma dayatması, artan işsizlik ve yoksulluk, ücret düşüklüğü ve bunun “Doğu-Güneydoğu” için daha da düşük tutulması için gündeme getirilen “bölgesel asgari ücret” politikası, tarım ve hayvancılığı tahrip eden uygulamalar, politik sosyal haklarda yeni kısıtlamalar ve teröre karşı mücadele adına Olağanüstü Hal uygulamalarına geçiş yönündeki ordu baskısı, vs; bütün bunlar, birleşik mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Bu mücadelede Kürt işçi ve emekçilerinin kitlesel boyutta yer almalarını kolaylaştıracak “etkenler”den biri de Kürtlerin ulusal haklarının tutarlılıkla savunulmasıdır.

Ezilen ulusun ayrılma özgürlüğü ve Kürt ulusunun eşit bir ulus olarak tanınması için işbirlikçi Türk gericiliğine karşı mücadele Türk ve Kürtler arasında kardeşlik duygularının gelişmesinin ön koşuludur.

Kürtlerin ulusal demokratik hakları için mücadele, iki halkın yakınlaşmasına, kardeşlik fikrinin gelişmesine, ortak talepler etrafında mücadele zemininin güçlenmesine hizmet edecek; mücadele içinde, hangi ulustan olurlarsa olsunlar, emekçiler kazanma olanaklarının birleşmeleriyle arttığını görecekler; Kürt işçi ve emekçileri, Kürt burjuva-feodal çevrelerin etkisinden; ve Türk ve öteki milliyetlerden işçi ve emekçiler Türk tekeli burjuvazisi ve emperyalizmin siyasi-ideolojik etkisinden kurtulma olanağını daha fazla bulacaklardır.

Kapitalizmin yüz binlerce-milyonlarca Kürt emekçisini Türkiye'nin Batı kentlerine çekerek sermaye ilişkileri içinde Türk ve öteki emekçilerle aynı koşullarda bir araya getirmesi, tüm milliyetlerden işçi ve emekçilerin sermayeye karşı birliği için nesnel dayanakları oluşturan en önemli gelişmelerden biridir. Türk ve Kürt işçisi, bu nesnel koşulları, emekçilerin sermaye ve gericiliğe karşı, tüm sınıf örgütlerindeki emekçilerin birliğini daha da güçlendirmenin ve mücadeleyi yükseltmenin dayanağı olarak değerlendirmeyi başardığında, burjuvazinin bölücülük propagandasıyla hareketinin saflarında yarattığı tahribatları gidermenin olanağını da elde etmiş olacaktır.

Emperyalizm işbirlikçisi Türkiye gericiliğinin Kürt sorunu etrafında yürüttüğü ve hedefi halk kitlelerini Türk ulusalcılığı ve şovenizmi çizgisinde yedekleme olan politikasına karşı, halk kitleleri içinde, soruna ilişkin tarihsel ve güncel gerçeklerin açıklanmasını esas alan bir aydınlatmanın önemi artmıştır. Buna bağlı olarak aşağıdaki taleplerin savunulması aciliyet kazanmıştır.

1-) Kürtlerin varlığı ve ulusal hakları koşulsuz olarak tanınmalı; Kürt dili ve kültürünün serbestçe gelişmesinin önündeki engeller kaldırılmalı; Kürtçenin ve Kürt kültürünün geliştirilmesi ve Kürtçenin Türkçenin yanısıra 'kamusal alan' başta olmak üzere yaşamın her alanında kullanılması için olanak yaratılmalıdır.

2-) Koruculuk sistemi dağıtılmalı, özel kuvvetlerin faaliyetlerine ve olağanüstü uygulamalara son verilmeli; halka karşı suç işlemiş ve işlemeye devam eden gizli-açık kontra güçlerin sorumluları ve tetikçileri sorgulanmalı ve cezalandırılmalıdır.

3-) Köye dönüşlerin önündeki engeller kaldırılmalı; Kürt köylüsünün maddi ve manevi zararları tazmin edilmelidir.

4-) İşsizlik ve yoksulluğun azaltılması için acil önlemler alınmalı; yatırımlar teşvik edilmeli, sanayi ve tarımın gelişmesi için altyapı hizmetleri yerine getirilmeli; insanca yaşam için gerekli koşullar oluşturularak herkese tüm temel gereksinmelerini karşılayacak gelir sağlanmalı, eğitim ve sağlıklı yaşam olanağı herkes için parasız – karşılığı devletçe ödenerek– ve eksiksiz gerçekleştirilmelidir.

5-) GAP alanı uluslararası ve işbirlikçi sermayenin talanından kurtarılarak bölgenin topraksız, az topraklı ve yoksul emekçileri yararına düzenlenmeli; büyük toprak sahipleri ve aşiret reislerinin köylüler üzerindeki baskısına son verilmeli; bunların el koyduğu toprakların köylüler yararına düzenlenmesini esas alan reform gerçekleştirilmelidir.

DİPNOTLAR

- 1 Tayyip Erdoğan Diyarbakır konuşmasında şunları söylüyordu: “Türkiye ne kadar Ankara’ysa, İstanbul’sa, Konya, Samsun, Erzurum ise o kadar da Diyarbakır’dır, bu böyle bilinsin. (...) Her ülkede geçmişte hatalar yapılmıştır, her ülke geçmişinde zor günler yaşamıştır. Türkiye gibi büyük bir devlet ve güçlü bir ülke de pek çok zorluğun harmanından geçerek bugünlere geliyor. O nedenle geçmişte yapılan hataları yok saymak büyük devletlere asla yakışmaz. Büyük devlet ve güçlü millet kendisi ile yüzleşerek hatalarını ve sevaplarını masaya yatırarak geleceğe yürüme özgüvenine sahip devlet ve millettir. Ben milletimin, devletin özgüveniyle tarih bilincine ve coğrafya şuuruna inanan bir kadronun başbakanı olarak huzurunuzdayım. Ve şuna inanıyorum: Büyük millet olmak, geçmişle yüzleşerek geleceğe yürürken, geçmişin davalarıyla geleceği ipotek altına almakla mümkündür. (...) Geçmişte siyasi veya idari bazı hatalar dönem dönem pek çok toplum kesimine yapılmış olabilir. İlla her soruna bir ad koymak da gerekmez, çünkü sorunlar hepimizindir. Ama illa ad koyalım diyorsanız, Kürt sorunu da bu milletin bir parçasının değil, hepsinin sorunudur. Benim de sorunumdur. Sorunların parça parça adresi olmaz. Bütün sorunlar Kürt olsun, Çerkes olsun, Abaza olsun, Laz olsun, bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ortak sorunudur. (...) Biz büyük bir devlet ve millet olarak bu ülkeyi kuranların bize miras bıraktığı temel prensipler ve Cumhuriyet ilkesi, Anayasal düzen dairesinde her sorunu daha çok demokrasi, daha çok vatandaşlık hukuku ve daha çok refah içinde çözeceğiz. Her sorunu bu anlayış içinde çözüyoruz ve çözeceğiz.”
- 2 Demirel’in “Ben Kürt’üm diyen Türkiye’nin vatandaşları devlete sadık kaldılar. Bence buna minnet duymak lazım. Türkiye birliğine, Kurtuluş Savaşı’ndaki sadakatlerinin başka bir şeklini gösterdiler. Yoksa çıkılmazdı bu işin içersinden” diyerek tartışmaya katılması ve “Ben Kürt’üm diyen adama, ‘Hayır değilsin. Hepimiz Türk’üz. Lisanını unuttun’ deniyordu. Ben de dedim ki; bu doğru değil. Hepimiz Türkiye Cumhuriyeti’nin vatandaşlarıyız. Milletin adı Türk milleti. Ama değişik etnik ve inanç gruplarından gelebiliriz. Gene Türk milletini

teşkil ederiz, Türk vatandaşı oluruz. Cumhuriyetin üstünde kurulduğu ulus-devlet budur” diye açıklamalar yapmasının nedeni de bu gelişmelerdi.

- 3 İlgili okur için, Kürtlerin tarihsel süreçteki durumuna ilişkin bazı satır başlarını bu yazının sonunda, bir özet ek olarak veriyoruz.
- 4 Türk gericiliğinin “kırmızı çizgiler” vurgusuyla “Kerkük’e sefer” açıklamalarına, ABD’nin cevabı Süleymaniye kentinde Türk özel kuvvetlerinin başlarına çuval geçirilmesi olmuştu. İşgalci, Türkiye gericiliğinin Kürt itirazını, bölgenin hâkim gücü konumundan aşağılayarak, çiğnemekteydi. Onun tehdit edici aşağılamasından işbirlikçilerin çıkardığı sonuç, “ABD ile ilişkilerin tamir edilmesi” adına yeni tavizlerin verilmesi, ABD’nin bölge politikalarına hizmet edecek yeni adımların atılması oldu. Başbakan ve Dışişleri bakanı başta olmak üzere AKP hükümetinin yetkilileri, Suriye ve İran’a karşı ABD’nin “mesaj taşıyıcıları” rolünü üstlendiler; Bush yönetiminin bölge ülkeleri ve halklarına karşı sürdürdüğü saldırganlığa, sözümona insani gerekçelerle hava sahasını açma ve karayollarından “lojistik malzemenin nakli” için imkân tanıma gibi hizmetlerinin karşılığı olarak Kandil’e operasyon yapılmasını istediler. FBI Başkanı Mueller ve CIA başkanı Goss’un yönetimindeki bir yığın ajanı “kabul ederek” bölge ülkeleri ve halklarına düşmanca planlar üzerinden “pazarlığa oturdular”, Pentagon’da kararlaştırılan ve CIA başkanı Goss’un ilan ettiği, “dünya çapında yeni ve aktif mücadele çizgisi”nde Türkiye’ye biçilen rolü, “bölgenin güçlü ülkesi olma” iddiasıyla kabullenmekten kaçınmadılar. ABD’li yetkililerin Türkiye ziyaretiyle eş zamanlı olarak, Kara Kuvvetleri Komutanı Yaşar Büyükanıt’ın Amerika’ya yaptığı ziyaret ve İsrail Genelkurmay Başkanı Halutz’un Türkiye’ye gelişi, Türkiye-ABD-İsrail işbirliğiyle bölge ülkeleri ve halkları için daha tehlikeli politik-askerî gelişmelerin söz konusu olduğunu ortaya koydu. ABD, İsrail, Türkiye ve Irak Kürt yöneticileri arasında Irak Kürdistanı’nda gizli toplantılar düzenlendiği, bu toplantılarda Irak ve bölgenin geleceği konusunda pazarlıklar yapıldığı; ABD’nin, Türkiye’den, İran’a karşı saldırı için başta İncirlik üssünün kullanımı olmak üzere, önemli tavizler kopardığı, bu “görüşme” trafiğinin başlıca konusunun ABD’nin, 2006 yılında İran’ın askerî ve nükleer üslerine bir hava harekâtı yapmasıyla işbirliği karşılığında, Türkiye’nin de İran’da bulunan PKK kamplarına saldırı olanağı sağlanması olduğu Alman, Avusturya ve Türkiye basınında yer aldı.

Bütün bu gelişmeler, ABD’nin Irak’a müdahalesiyle oluşan yeni durumda, bütün tarafların mevzilenme ve ilişkilerini yeniden düzenlemeye giriştiğinin de göstergesiydi.

- 5 Buna, ABD’nin bölgedeki en önemli uydusu ve bölgenin en önemli nükleer gücü olan İsrail Siyonizmi’ni de eklemek gerekiyor. İsrail yönetimi Filistin halkına yönelik katliam politikasını ABD’nin koruması ve desteğinde sürdür-

mekte, İran ve Suriye'ye karşı savaşı politikla izlemekte, Kürt sorununu özel-likle bu iki ülke başta olmak üzere sorunla dolaysız muhatap ülkelere karşı şantaj aracı olarak kullanmaktadır. İsrail yönetimi, Irak'ın işgali için zemin hazırlamada da ABD gölgesinde, taşeron-kontra güç olarak iş gördü.

- 6 Türk burjuvazisi, Türkmenlere hak gördüğünü; Kıbrıs'ta 120 bin Türk kö-kenli için –ki önemli bir kesimi Türkiye'den taşınmışlardır– istediği devlet olma hakkını Kürtler için “kabul edilemez” görmekte, Kürtlerin “kültürel hakları”nı dahi bölücülük nedeni saymakta; Türk işçi ve emekçilerini bu şo-ven-ırkçı ve gerici görüşlerle zehirlemeye; emekçilerin sermayeye karşı hare-ketini bölüp-etkisizleştirmeye çalışmaktadır. Türk ulusundan işçiler bugüne değin, Türkçe konuştuğu için cezalandırılmış bir tek kişi olmadığı, ama Kürt-çe konuşmanın, çocuklarına Kürtçe isim vermenin, kendini Kürtçeyle savun-maya çalışmanın ise, örneklerinin yaygınlığıyla kanıtlandığı üzere, soruştu-rulma, sorgulanma ve cezalandırılma nedeni olduğu üzerinde düşünmezlik edemezler. Bu politikanın kendilerine en küçük bir yararı olmadığı; sosyal-siyasal ve iktisadi kısıtlılık ve saldırıların bu politikayla gerekçelendirildiğini görmezlik edemezler. Kürt özgürlük mücadelesi gerekçe gösterilerek çıkarılan Takrir-i Sükun-Mecbur-i İskan Yasalarından ve Olağanüstü Hal uygulamala-rından, ulusal kökeni ne olursa olsun tüm işçi ve emekçiler büyük zarar gör-müşlerdir. Zorunlu ikamete tabi tutulma, evi ve maddi varlıklarının tahribi ve talanı, hayvanlarının öldürülmesi, köylerin topluca ortadan kaldırılması (son yirmi yıl içinde 3400 köy ve mezranın zorla boşaltıldığı artık inkâr bile edilemiyor) Türk tekellci burjuvazinin Kürtler üzerindeki ulusal zulmünün en bariz göstergesidir.

EK NOTLAR

Kürt Yaşamı ve Hareketinde ‘Tarihsel’ Bazı Satır Başları

Kürt halk hareketi, “tarih öncesi” bir yana bırakılsa bile, kabi-lesel-aşiretçi ve feodal dönemden bugüne, hayli hareketli bir tarihi evrimleşme sürecinden geçerek gelmiştir ve hareketin bugününü doğru değerlendirebilmek için bu süreci, kısa satırbaşları şeklinde de olsa, göz önüne getirmek yararlı olacaktır. Söylenmesi gereken ilk şey, Kürtlerin yaşadıkları toprakların, Roma dönemi bir yana bırakılırsa, yüzyıllar boyu, Bizans-Pers ve Arap; Bizans-Selçuklu ve Osmanlı; Osmanlı-İran kapışmalarına ve etkinlik mücadelesine sahne olduğudur. M.S. 300’lü yıllardan başlayarak 900’lü yılların

sonuna kadar bu durum devam etmiş; 913-1062 yılları arasında Kürt feodallerinin yönetimindeki şehir “devletleri” hem kendi aralarında savaşmışlar, hem de Bizans, Pers, Akkoyunlu-Karakoyunlu, Selçuklu, Moğol, Safevi akınlarına ve işgallerine sahne olmuşlar; 1071 Malazgirt Savaşı ise, Selçukluların zaferiyle sonuçlanmış, Alparslan-Melikşah yönetimlerinde Kürdistan fethedilerek Selçuklu devletine bağlanmıştır.

xiv-xv. yüzyıllar ise, Osmanlı-Safevi devletlerinin Kürt bölgesine hâkim olma savaşlarının yoğunluk kazanmasının yanı sıra, Kürtlerin sonraki yaşamlarında etkin olacak feodal derebeylerin, sınıfsal çıkarlarla izledikleri politikanın, bölgenin bu iki büyük gücünün ilişkilerinde bağlanarak şekillendiği bir dönemdir. Şah İsmail’e karşı, Çaldıran Savaşı’nı (1514) Kürt feodallerinin yardımıyla kazanan Yavuz Selim’in, Osmanlı Devleti’nin Kürtler üzerindeki etkisini artırması, bu bakımdan ve o dönemin koşullarında, Kürt tarihinde bir ‘dönemeç noktası’ oluşturmuştur. Bitlis Şeyhi İdrisi Bidlisi’nin topladığı Kürt Emir ve Beyleri, Osmanlı yönetimine bağlılık ilanıyla Kürt topraklarının Osmanlı’ya bağlanması yönünde ilk büyük politik “anlaşma”yı yapmışlar; Bidlisi aracılığıyla Kürt aşiret beylerini yanına alan ve Çaldıran’ı Kürtlerin yardımıyla kazanan Yavuz Selim, yayınladığı fermanla, Kürt feodallerinin konumlarını sağlamlaştırmış ve böylece Safavi İranı’na karşı önemli bir gücü kullanma olanağını da elde etmiştir. Kürt beyleri ise bu durumdan konumlarını güçlendirmek üzere yararlanmışlar, Kürt emekçilerini baskı altına alma ve sömürmede dayanak olarak kullanmışlardır. Bu gelişmeler ve çatışmalar içinde, Kürt toprakları ilk kez, Osmanlı İmparatorluğu ile İran arasında yapılan Kasrı Şirin Anlaşması’yla (1639) bölünmüştür.*

Kürtlerin Osmanlı İmparatorluğu’na emirlik ve mirlik düzeni temelinde bağlanması, sonraki dönemlerde de devam etmiştir. Osmanlı padişahları için, başka devletlerle savaşlarda seferber edecekleri askerî gücün unsuru olma ve halktan aldıkları vergilerin bir bölümünü İmparatorluk hazinesine aktarma karşılığında, yerel

Kürt “iktidarları”nın varlığı, yönetim tarzlarına aykırı görülmemiştir. 1800’lü yılların ilk çeyreğinde, Kürt toprakları, Kürt bey ve emirlerinin Sultan’a bağlı olarak yönettikleri 26 ‘eyalet’e ayrılmıştı. Bu durum 1834’teki Kürt isyanlarına kadar devam etti. Mir Muhammed ve Bedirhan Bey ayaklanmaları yeni baskı politikalarının gerekçesi olarak kullanıldı. 1839 Tanzimat Fermanı’yla getirilen düzenlemeler etkisiz kaldı ve bu “deneyimi” de kullanarak Osmanlı yönetimi, 1864’te, Kürtlerin yaşadıkları eyaletleri birleştirerek daha büyük vilayetlere dönüştürdü. Yönetimlerine Türk ‘vali’ ve ‘paşa’lar atadı. İmparatorluk yönetimi için Kürt başkaldırıları ve Kürt beylerinin başına buyruk olma istekleri uyarıcı olmuştu.

Kürt feodalleri kendi bölgelerinin egemeni olmak istiyorlardı ve bunun gerçekleşmesi, Osmanlı hâkimiyeti ve idaresinin toprakların merkezi sahipliği, vergi ve asker temini gibi olanaklar yönünden kayba uğraması demektir. Batı ile Doğu arasındaki geçiş bölgelerinde yer alan Kürt toprakları, bölge ülkeleri arasındaki egemenlik mücadelesinin ve Batılı büyük devletlerin Doğu politikasının konularından birini oluşturunuyordu. 19. ve 20. yüzyılda başta İngiltere olmak üzere, ABD, Almanya ve Fransa, Ortadoğu-Asya, Hindistan politikaları kapsamında, Kürtlerin Osmanlı ve İran devletleriyle ilişkilerini istismar etmeye daha fazla koyulmuşlardı. Bunlar, bölgenin farklı milliyet ve inançlardan halklarını birbirlerine karşı kışkırtarak, bu halklar üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışıyorlardı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında ise Alman emperyalizmi, Osmanlı ordularını, generalleri (Moltke ve Sanders) aracılığıyla doğrudan yönlendirerek, Rusya’ya karşı Alman-Osmanlı zaferi için Kürtlerin ezilmesi politikasını dayatmıştı.

19. yüzyıl başlarında, Kürdistan Emirleri hâlâ Osmanlı merkezi yönetimi altında ‘yarı bağımsız’; iktidarı tanıyan ve fakat kendileri de Yavuz Selim ve Kanuni Süleyman zamanlarından gelme “temsilliyet” durumuna resmîyet kazandırılmış yönetimlerini sürdürüyorlardı. Ancak bu dönemde, başlıcaları Baban, Soran, Bahdinan, Bohtan ve Hakkâri Emirlikleri’ olan yerel yönetimlerle Osmanlı

merkezi idaresi arasındaki ilişkiler eski 'işleyiş' ve düzenlenme özelliğini önemli oranda yitirmiş ve artık daha fazla sorun olmaya başlamıştı. Kürt feodal beyleri, 'yarı bağımsız' sosyal-siyasal konumlarını sürdürmek, daha da önemlisi, merkezi yönetimin vesayetinden kurtulmak istiyorlardı. İmparatorluğun karşı karşıya olduğu sorunlar, çöküş süreci, komşu devletlerle savaşlar ve Balkan halklarının özgürlükçü başkaldırıları, Kürt beylerini, bu hedeflerine ulaşmak üzere, harekete geçmeye yöneltiyordu. 1818'de kendisini "Emir Mansur" (bağımsız vali) ilan eden Mir Muhammed, Soran bölgesindeki şehir ve köylerin yönetimini kendi atadığı kişilerin yönetimine vermiş, ekonomik yaşamı kendi kurallarınca düzenlemeye girişmiş ve 1832-34'te Bağdat, Kerkük, Musul ve Amadiye'den Cizre'ye kadar olan bölgede bağımsızlık ilan etmişti. 1840'lı yıllarda Cizre Emiri Bedirhan bey, vergi ve asker vermeyi reddederek, Kürt emirlerinin "kutsal birliği"ni oluşturmuş; Van, Muş, Bitlis ve Diyarbakır'ı da kapsamak üzere "bağımsız bir Kürdistan kurma zamanının geldiğine" hükmetmiş ve isyan etmişti. 1855'te Yezdan Şer, 1879'da Şeyh Ubeydullah, 1912'de Simko İsmail isyanlarıyla Kürt feodallerinin öncülük ettikleri isyanlar sonraki yıllarda da devam etmiş ve Osmanlı yönetimi, "sorunun temelli çözülmesi" iddiasıyla askerî bastırma harekâtlarıyla sonuç almaya yönelmişti. Bu durum, "Kürdistan'ın bir kez daha fethi"ni gündeme getirmiş; Osmanlı orduları, İmparatorluğun çeşitli bölgelerinde ve bağlı beyliklerde (örnek Mısır'da M. Ali Paşa isyanı) feodal-askerî yönetimi altında 'yarı özerk' durumdaki feodal Kürt beylerinin bu "geleneksel özerkliği" tasfiyeye girişmişlerdi. Osmanlı hükümdarları Kürtlerin aşiret yapısından ve Kürt bey ve emirlerinin iç kavgalarından yararlanıyor; aralarındaki çelişkileri kullanarak, birbirleriyle çatışmalarını sağlıyor, satın alıyor ve böylece hâkimiyetlerini sağlamlaştırıyorlardı. Kürt topraklarının sürekli savaş alanı olması; kavim-aşiret ilişkilerine dayanan "tarihi" Kürt toplumsal yapısı ve onunla da ilişkili olarak Kürtler arasındaki çıkar ve yönetim kavgaları iktisadi-toplumsal gelişme-uluslaşma ve ulusal kurtuluş mücadelesini olumsuz yönde etkiliyordu.**

Bu durum 20. yüzyıla kadar böyle devam etti. Kürt toplumu ve hareketinin 20. yüzyıl boyunca nasıl bir seyir izlediğine ise bu yazının ilgili diğer bölümlerinde çok kısa özet halinde de olsa, değinildi.

DİPNOTLAR

* Dünya Savaşı sonrasında bir kez daha ve İngiliz-Fransız emperyalistlerinin Suriye ve Irak'ı hâkimiyetlerine (manda yönetimi) almalarıyla bir kez daha, bu sefer dörde bölünmüş oldu.

** Başlıca tarım ve hayvancılık olan iktisadi faaliyet, 1800'lü yıllarda kilimcilik, boya maddesi, zeytin ve hayvan ürünleri üretimi ve değişimi üzerinden belirli bir çeşitlilik göstermekle birlikte, sözü edilmeye değer bir gelişme gösterememişti. Bununla birlikte Diyarbakır-Musul gibi önemli Kürt kentlerinin Batılı tüccarların geçiş yolu üzerinde bulunması nedeniyle belirli bir ticari gelişme sağlanmıştı ve Kürt feodal beyleri bu durumu kendi yararlarına kullanmak istemekteydiler. Toprak aristokrasisi, pazarla bağlantılı ürünlerin sahipliğini elinde bulunduruyor, kervan yollarının yakınındaki bölgelerin ürünlerini –bir ölçüde– değişime sürüyor ve ticari sermaye için birikim olanağını elde edebiliyordu. 1830-40'lı yıllardan itibaren Doğu ülkelerinin Batı kapitalizmine bağlanması, İngiliz sanayi mallarının Osmanlı topraklarına, Halep bölgesine ve Hindistan pazarına girişiyle Kürt topraklarında da daha geriden gelmek üzere ticari bir hareketlilik görülmeye başlanmıştı. İngiliz mallarının pazara akışının en önemli etkilerinden biri de, henüz yeni gelişmeye başlamış olan küçük sanayi (tekstil, boyacılık, örmecilik, halıcılık, ürün hasadı ve değişimi, vs) gelişmesinin önlenmiş olmasıydı. Kürt kentleri önemli hammaddeler barındırmalarına rağmen, Osmanlı yönetimlerinin buna önem vermemeleri sonucu, perakende ve toptan ticaret, küçük üretim ve ürün satışı kapsamında bir ekonomik faaliyet vardı. Diyarbakır'da kâğıt ve ipekçilik yapılıyor, üretilen ürünler Bağdat ve Musul'a ve Osmanlı ülkesinin kuzey kentlerine gönderiliyordu. Boya üretiliyor, iplik boyanmasında kullanılıyor ve "ihraç ediliyor"du. Susam yağı, zeytin ve zeytin yağı da "ihraç malları" arasındaydı. Bohtan Emirliği'nin merkezi Cizre, Bağdat-İstanbul 'Kervan Yolu' üzerinde bulunması ve nehir ulaşımına olanak sağlaması nedeniyle önemli bir ticaret merkeziydi. Osmanlı toprak sistemi, toprak sahipliğinin 'askeri tımar biçimi', ve askerlik için beylere toprak tahsisi, diğer yandan 18. yüzyılın sonlarına doğru, bu toprakların feodal, yarı feodal toprak sahiplerinin mülkü haline gelmesini sağlamıştı. Kürt beyleri, merkezi iktidar tarafından "miri toprak"ları –devlete,

devlet hazinesine ait toprak- padişaha silahlı g verme karşılığında işletme hakkı elde etmişler ve zamanla bunların bir kesimini kendi mklerine geçirmişlerdi. Bu uygulama padişah II. Mahmut dnemine kadar devam etmiş, Padişah Abdlmecit ise, “Glhane Hattı Hmayunu”yla (padişah fermanı), devletin sarsılmazlığının önceki dnemin uygulamalarıyla zaafa uğratıldığını belirterek, kuralların dışına çıkanlarla anlaşmayacağın ı ilan etmişti. Krt emir ve beylerinin toprak sahipliğ ı ve yerel iktidarları, bu durum ister merkezi ynetimin bilgisi ve ‘izni’ dahilinde isterse merkezi ynetimi tanımamaları sonucu oluşsun, sonraki isyanların ortaya çıkmasında ve Trkiye Cumhuriyeti Devleti ile ilişkilerinde dayanak oluşturuyordu. Osmanlı dneminde, toprakların belirli blmnden yararlan ın Krt beyleri (emirleri), Sultanının iktidarını tanımak, sarayın ileri gelenlerine hediyeler vermek, vergi ve asker toplayıp bir blmn merkeze gndermek karşılığında, topraklar üzerindeki miras hakkını sağlama bağlayan hkmdar ferman ve beratlarıyla mlklerinin sınırlarını genişletmişler, yerel ynetim ve vergi kuralları koyma olanağ ı bulmuşlardı. Osmanlı idaresinde ve fakat feodal Krt beylerinin ‘yerel iktidarları’ altında en fazla baskı gren ve ezilen ise, Krt kylleriydi. Krt feodal yneticiler kendi kabile topluluklarının ezilmesi ve yoksulluğ u pahasına kylleri çalıştırarak toprakları işliyor; Mir Muhammed ve Bedirhan Bey gibi, ynetimlerini sağlamlaştırmak üzere himayesindeki insanların yaşamına ilgi gsterenleri de dahil, feodal yneticiler, halkın yoksulluğ unu dert edinmiyorlardı.

Emperyalizmin Ulusal Tarih İnkârı, Kürt Tarihi, Ekim Devrimi ve Kürtler

M. Zeki Fırat

Ekim Devrimi'nin 90. yılında hâlâ çözümlenmemiş olan Kürt sorununun SSCB'de nasıl ele alındığına bakmak, bugün daha da önem kazanmıştır.

Tüm ülkelerdeki ilerici hareketler tarafından coşkuyla karşılanan ve aynı zamanda tüm dünya ülkelerinde gelişen ulusal ve sosyal kurtuluş hareketlerine moral güç ve destek veren Sosyalist Sovyetler Birliği ile kapitalist emperyalist dünya arasındaki farkın anlaşılması için Kürt sorununa iki yaklaşım üzerinde duracağız. Emperyalizmin sözcülerinden ve İngiliz emperyalizminin temsilcilerinden olan, Ortadoğu'da sömürgeciliğinin geliştirilmesi ve özel olarak da Kürt sorununu incelemekle görevlendirilen D. Curzon'un Kürtlere ilişkin tutumu, yazdıkları ve söyledikleri ile Ekim Devrimi'nden sonra Sovyet Kürdistanı'ndaki gelişmeleri değerlendireceğiz.

D. Curzon'un Kürt sorunundaki yaklaşımı, emperyalizmin uluslar ve halklara dair tutumunu ayan beyan ortaya koymaktadır. Curzon, Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı ve daha sonraki diplomatik süreç boyunca önemli bir aktördür de. İngiltere Dışişleri

Bakanlığı da yapan, Hindistan'da Kral'ın temsilcisi sıfatıyla bulunan D. Curzon'un Kürtler hakkında yazdıkları, emperyalist güçlerin ve aynı zamanda İngiliz sömürge politikasının ve İngiliz şovenizminin temel yaklaşımını açığa vuran önemli saptamalardır. Curzon'un Kürtlere yaklaşımı ile SSCB'de Kürtlere ilişkin yaklaşım, emperyalizm ile sosyalizm arasındaki farkı yalın bir biçimde göstermektedir.

Curzon'un bilimsel olmaktan uzak bu incelemeleri, ne yazık ki, Kürtler hakkında yapılmış önemli araştırmalar kategorisinde değerlendirilmiştir. Ancak Kürtlerin söz konusu dönemi ile Ekim Devrimi'nden sonra yaşananlar değerlendirildiğinde, Ekim Devrimi'nin, Çarlık Rusyası'nın hegemonyası altında yaşayan tüm ulusların ve halkların tarihinde olduğu gibi, Kürtlerin tarihinde oynadığı rol de çarpıcı olarak ortaya çıkmaktadır.

D. Curzon Kürtler hakkında şöyle yazmaktadır: *“Kürtlerin tarihi bilinmiyor. Tahminen bu ulus tarihsiz ve edebiyatsızdır. Bunların, kendilerine daima manasız düşmanlık gösteren ulusların arasında yaşamaları, toplumsal bünyelerinde düzensizlik ve kargaşalığın yer almasına neden olmuştur. Eğer Kürtlere kuvvetli ve adil bir elin idaresinde yaşam imkânı sağlanırsa, bunlar düzene boyun eğerek itaatkâr olurlar.”*¹

Bu misyoner bay, emperyalizmin halkları tarihsizleştirme misyonuna uygun hareket ederek, İngiliz sömürgeciliğine gerekçe yarattığını düşünerek, gerçekleri ters yüz etmektedir. O, “Şerefname” ve “Mem û Zin” gibi Kürt tarihi ve edebiyatının iki önemli kaynağını bile yok saymaktadır. D. Curzon, XVI. yüzyılın sonlarında Bitlis'te hüküm sürmüş olan Şeref Han'dan bile habersizdir! Şeref Han'ın, uzun bir çalışma ve geniş bir araştırmanın ürünü olarak Farsça yazdığı ve 1597 yılında tamamladığı *Şerefname* (Kürt Tarihi) adlı eserin orijinali Oxford Üniversitesi'ndeki Bodleian Kütüphanesi'nde “312” numarayla kayıtlı bulunmaktadır.² Yazılmasının üzerinden dört yüz yıl geçen, Kürt kültürünün ana kaynaklarından sayılan, 1860 yılında Rusçaya, 1868 yılında Fransızcaya çevrilip yayımlanmış olan, top-

lam dört bölümden oluşan *Şerefname*'nin birinci bölümünde, krallar düzeyinde saltanat sahibi olan Kürt hanedanlıkları ayrıntılı birimde işlenmektedir. Kendi adına para bastıran ve ibadetlerden önce adına hutbe okutturan hanedanlıkların durumu ikinci bölümde ele alınıyor. Üçüncü bölümde, Kürdistan'da kalıtsal valilik makamına sahip ailelerin isimlerine yer veriliyor. Son bölüm olan dördüncü bölümde ise, Bitlis Beyliği'nin ve hükümdarlarının tarihi ayrıntılı bir şekilde anlatılıyor.

Yine, Kürtçe, Türkçe ve Arapça pek çok şiir yazmış olan, dil bilimci ve aynı zamanda filozof olarak kabul edilen Ehmede Xani'nin ünlü eseri *Mem û Zin* destanı, eğer bir halkı yok saymak, Kürtleri emperyalist emellere çerez etmek amaçlı değilse, nasıl görmezden gelinebilir?

Kürdistan topraklarının farklı imparatorlukların işgali altında olması, pek çok beyliğe bölünmüş olması ve yabancı devletlerin dillerinin etkisinde kalması, Kürtçenin gelişimini engellemiş olsa da, Botan, Baban ve Erdelan Beylikleri gibi bazı Kürt beylikleri Kürtçenin kullanılmasında önemli çabalar göstermiştir. Şair Melayê Cıziri, Ali Heriri, Feqiyê Teyran, 1600'lerde yaşamış ve Kürtçenin Botan Beyliği'nde gelişme gösteren Cizre lehçesiyle önemli eserler vermiş Kürt edebiyatçılarından birkaçıdır.

Lord Curzon, zengin Kürt sözlü halk edebiyatını da görmezden gelerek, her ulus gibi büyük bir tarih ve kültür birikimine sahip olan Kürt ulusuna hakaret etmektedir. Bölgenin en eski halklarından olan Kürtlerin, özgürlük ve kendi kaderini belirlemek için yüz yıllarca süren savaş ve mücadele tarihini ve kültürünü yok saymaktadır. Ömrünün önemli bir bölümünü İngiliz emperyalizminin Kürdistan'ı ve bölgeyi sömürgeleştirme çabası için geçirmiş olan bu emperyalizm ajanı için, Kürtlerin folklorundaki kahramanlık yansımaları bile bir şey ifade etmemektedir.

Sovyet tarihçi A. M. Menteşasvili'nin aktardıkları, İngiliz sömürgeciliğinin amaçları uğruna halkların tarih ve kültürlerini yok sayan D. Curzon'un nasıl bir tutum ve kavrayış içinde olduğunu

yalın bir biçimde gösterip mahkûm etmektedir: “Kürt halk edebiyatının yüksek düzeydeki sanatsal mükemmelliği, onu dünya folklorunun seçkin yapıtlarıyla aynı sıraya koyuyor. Kürt halk edebiyatının kahramanları, Kürt toplumuna kopmaz bağlarla bağlıdır. ‘Varsın dağdaki kurt da yalnız olmasın. Yazık kurda!’ diyor bir atasözü. Kürtler, hikâyelerinde, efsanelerinde, atasözlerinde ve deyimlerinde kahramanların yaptıklarını anlatıyorlar; cesareti, yiğitliği, erkekliliği, yürekliliği yüceltiyorlar; hainliği, ihaneti rezalet olarak damgalıyorlar; düşmana karşı uzlaşmaz ve amansız olmaya, ailenin, baba ocağının onurunu, değerini korumaya, güler yüzlü, konuksever, namuslu ve çıkar gözetmeyen insanlar olmaya çağırıyorlar.”³

D. Curzon’un Kürtler için öngördüğü tek gelecek seçeneği İngiliz emperyalizmine uysal köleliktir. Ona göre, Kürtler, Ortadoğu’daki emperyalist amaçlar için el uzatılması gereken aciz bir halktır. Sözüünü ettiği ‘adil ve kuvvetli el’ ise, dünya halklarının yeraltı ve yerüstü kaynaklarıyla beslenen, bu uğurda ulusları ve halkları katletmekten geri durmamış olan sicili bozuk Britanya İmparatorluğu’nun ‘adil ve kuvvetli el’idir.

Hemen aynı tarihsel süreci gözlemiş ve bunu romanlaştırarak yazmış olan Karl May ise, Kürtlerin içinde yaşadıkları durumu şöyle aktarmaktadır:

“Kürdistan vadilerinde, yanan köylerin dumanı ve oluk oluk akan kanların kokusu yükseliyordu. Biz, yaşamın, özgürlüğün ve mülkün en fazla zarar gördüğü bir ülkede bulunuyoruz.”⁴

D. Curzon, Kürt halkının yaşadığı acı tarihten, esaretten, İran ve Osmanlı İmparatorluğu’nun (bunlara, Rus İmparatorluğu da eklenebilir) bir halkı baskı altında tutarak ve köleleştirerek sömürmesinden, Britanya İmparatorluğu’nun bölgedeki iki büyük imparatorlukla girdiği kirli ilişkilerin Kürt halkı üzerinde yarattığı derin acılardan söz etmemektedir. Bu kötü ünlü misyoner, gerek kapitalist ülkelerin, gerekse halkını kendi çıkarları için kullanan işbirlikçi Kürt aşiret reislerinin, Kürt halkı üzerinde oynadıkları ve tarih boyunca sürdürdükleri baskıları ve köleleştirme çabaları-

nı ve bunu boşa çıkarma mücadelelerini atlayarak, Kürt halkını terbiye edilmesi gereken vahşi bir at sürüsü yerine koymaktadır.

Oysa gerçekte, XIX yüzyıl başlarında Osmanlı İmparatorluğu ile İran arasında bölünmüş durumda olan Kürdistan, Yavuz Sultan Selim'in XVI. yüzyılın başlarında gerçekleştirdiği seferle zapt edildi. Ancak bu bölünmüşlüğe rağmen, Kürtler üzerinde tam bir egemenlik sağlanamadı. İran Şahı ve Osmanlı Padişahı'nın yönetimi altında süren büyük baskı ve ekilen nifak tohumlarına karşın, Kürtler üzerinde tam bir denetim sağlanamamış, ancak yönetimin Kürt aşiret reisleri ve beyleri tarafından sürdürüldüğü koşullarda denetim sağlanabilmiştir. İmparatorluk sınırları içinde olmasına rağmen Kürtlerin özgün bir biçimde kendi kendilerini yönettikleri ve fırsat buldukça başkaldırdıkları gerçeği D. Curzon tarafından gözardı edilmektedir. XVII. yüzyılda bazı Kürt beyliklerinin âdeta bağımsız oldukları ve egemenliklerini sürdürdükleri, daha sonraları bağımsız ve yarı bağımsız beylik ve emirliklerin varlıklarını sürdürdükleri ve bunun bir halkın tarihi ve kültürü bakımından önemli olduğunu görmeyen Curzon ve onun gibi düşünenler, ulusların ve halkların ezeli düşmanları olarak, tüm tarihsel gerçekleri ters yüz etmektedirler.

Gerçeğin bir yanı yine A. M. Menteşasvili tarafından şöyle aktarılmaktadır:

“Son derece elverişli bir coğrafi ve stratejik konumda bulunan Kürdistan, yabancı istilacıların her zaman dikkatini çekmiştir. Kürtler, Halifeliğin kurulduğu dönemden günümüze dek çeşitli zamanlarda Arap, Türk, Moğol, Türkmen, Pers ve öteki istilacılara karşı azimli savaşlar vermişlerdir.

“Bağımsız Kürt hanedanları (Şevadiler, Mervaniler, Ravadiler, Hasanvayhiler, Eyyubiler, ve diğerleri) yalnızca küçük prenslikleri (Diyarbakır, Mardin, Aran, Ani, Dinaver, Şahrezor, Loristan) değil, büyük devletleri, (Mısır, Suriye) yönetmişlerdir. Kürt soyundan gelen ve uzun yıllar Mısır'ı yönetmiş olan ünlü komutan Selahattin Eyyubi, Arapları, Kürtleri ve öteki halkları kendi bayrağı altında

toplamayı başarmış ve haçlılarla savaşta büyük başarılar elde etmiştir. Kürt hanedanları, erken feodalizm döneminde Yakındoğu'da büyük bir politik etki kazanmışlar ve bölge halklarının kaderinde önemli rol oynamışlardır.

“Kürdistan, XVI. yüzyılın başından itibaren ardı arkası kesilmeyen savaflara sahne olmuştur: İki Müslüman devlet, Safevi İran ve Osmanlı İmparatorluğu, Kürdistan'ı ele geçirmek için çalışmışlardır. Kürdistan'ı Türk ve İran diye iki kısma ayıran ve Kürt halkının politik geleceğinde belirleyici rol oynamış olan 1639 tarihli Zohab (Kasr-ı Şirin) Anlaşması bu savaşların altına bir çizgi çekmiştir. Osmanlı İmparatorluğu ve İran hükümetleri, Kürdistan'ı ekonomik ve politik bakımdan boyunduruk altına almak amacıyla Kürt prensliklerini zayıflatmaya, daha sonra da ortadan kaldırmaya çalışmışlardır.”⁵

Ekim Devrimi'nden sonra tüm uluslara ve aynı zamanda Kürt ulusuna yaklaşımdaki tutumun daha kolay anlaşılması için Lord Curzon'dan bir alıntı daha yapmakta fayda var:

“Halk cidden bön ve cahil... Öyle ki, talim-terbiye, kitap ve mektep nedir bilmiyorlar. On binde biri bile okuma yazmayı doğru dürüst başaramıyor. Buralardaki diğer halklara nispetle daha çok isyankâr ve hileciler.”⁶

Merkezi Moskova'da bulunan, Sovyet Bilimler Akademisi'ne bağlı “Asya Halklar Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü” Profesörlerinden olan Halfin, XIX Yüzyılda Kürdistan Üzerinde Mücadeleler isimli kitabında, bu yaklaşımı şöyle mahkûm etmektedir:

“1880 yıllarında Kürdistan'da, İngiltere'nin Konsolosu olan Henri Trotir'in, Kürtlerin yaşadığı hayat seviyesinden ve toplumsal durumlarından bahseden yazılarından ve bunların ortaya koyduğu gerçeklerden Curzon'un habersiz olduğunu kabul etmek hiç de mantığa sığmaz.”

Henri Trotir Küçük Asya Kürtleri başlığı altında yazdığı kitapta şöyle diyordu:

“Van'da on yedi tane Kürt reisi, orada yaşamakta olan kırk bin Kürt vatandaşı adına hazırlamış oldukları mazbatayı, o sırada

idari ıslahat için Van'a gelmiş bulunan Sultan'ın mebusuna takdim ettiler. Kürtler bu müracaatlarında hükümete; gereken masraflarını kendileri karşılamak şartı ile mektep yapılmasını, mecburi askerlikten muaf tutulmalarını ve buna karşılık olarak da Hristiyanlara tatbik edilen bedel usulünün kendilerine de uygulanmasını, hatta Hristiyanlara nispetle daha fazla bedel ödemeyi kabullendiklerini bildiriyorlardı. Kürtler, kendilerine reva görülen düşmanca davranışlar karşısında bir de mecburi askerliği çok ağır buluyorlardı ve kendilerine köle muamelesi tatbik eden Osmanlıları, savaşlarda başkalarına karşı müdafaa etmek istemiyorlardı.”⁷

Kürtler ve Kürdistan üzerine yapılan inceleme ve aktarmaların önemli bir bölümü üstünkörü yapılmış ya da gerçekte ilintisi bulunmayan türdendir. Bu araştırma ve değerlendirmeler, bilimsel olmaktan çok, iç ve dış politikanın ihtiyaçları üzerinden yapılmış ve sömürgeci amaçlar için kurgulanmış olup, Kürt ulusunun kültürünü, gerçek tarihini ve yaşamını aktarmaktan uzaktır. Kürtlerin yaşadığı bölgeye gelen asker, diplomat, hükümet temsilcisi, araştırmacı, gezgin ve misyonerlerin yazdıkları ve aktardıkları, aynı zamanda, emperyalist mihrakların bir halkın tarihini çarpıtmakta ve onları yok saymakta ne denli mahir olduklarını da göstermektedir. Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya, Rusya ve diğer ülkelerden Kürdistan'a gelen yabancılardan çok az sayıda araştırmacı gerçeğin ancak bir bölümüne işaret etmiştir.

Bu bakımdan, üzerinde duracağımız Sovyet Devrimi ve sonrasındaki gelişmeler oldukça önemlidir. Kürdistan'ın arkeolojik, etnografik ve filolojik durumu hakkındaki veriler ve yapılanların ortaya çıkarılması ve bunların dayanak edilerek çalışmaların ilerletilmesinde, Ekim Devrimi sonrası gelişmeler ve SSCB'de yaşananlar temel kaynak durumundadır. Elbette bunda, hem Kürtlerin bir bölümünün Rusya sınırları içinde kalmış ve yaşamış olmaları hem de Kürdistan'ın Rusya'ya sınır olmasının da payı olsa gerek.

Kürtler arasında uzun süre yaşamış ve Kürtleri birçok yönüyle tanımış olan araştırmacı ve büyük Ermeni yazarı Haçator Abofiyan Kürtler hakkında şöyle yazmaktadır:

“(...) Nice defalar, fakir bir Kürt yiyeceğini ve elbisesini kendisinden daha fakir olan bir muhtaca vererek nefsinin mahrum etmiştir. Doğu’da yaşayan diğer uluslara oranla Kürtler, kadına daha fazla saygı gösteriyorlar. Eğer Kürtler düzenli ve uygar bir hayat yaşama olanağı bulsalar, kelimenin tam anlamı ile doğunun en kahraman ulusu olurlardı.”⁸ Kürtler hakkında yapılan gizli ya da açık birçok araştırma bulunmaktadır: “1787’de Rusya’da diğer Doğu dillerinin yanında 276 Kürtçe sözcükten oluşan bir sözlük çıkarıldı. (Nikitin, 1956:293) Rus (sonradan Sovyet) Kürdoloji için uzun tarih burada şimdiden başlamıştı. 1850’de Rus İmparatorluk Akademisi Peter Lerch’i Kürt dilini incelemesi için araştırmaya gönderdi. Bundan sonra 1851 ve 1854 zamanları arasında üç tane kitap yayınlandı (Heyderi 1991:9). 1879’da bu akademide Rus sınırının güneyindeki Kürt kökleri hakkında çok önemli bilgi taşıyan çok uzun bir önsözlü Fransızca Kürtçe sözlük yayınlandı (Hovell, 1965:232). Politik ilgiden dolayı, Pre revolüsyoner Rusyada Lerch, Kahtchatur, Abovyan, Marr gibi Kürtler hakkında biliminin temellerinin önemli Kürdolojik çalışmalar yayınlandı.”⁹

Ancak Kürtlerin sosyal, ekonomik, etnografik yapıları ve dilleri hakkında yapılan derin ve geniş araştırmalar, esas olarak, 1917 Ekim Devrimi’nden sonra SSCB’de yapılanlardır. Kürt halkı, bu dönemden sonra ulusal hak ve özgürlüklerine kavuştu ve onları geliştirdi. Sovyet bilim insanları Marksist düşünce ve yaklaşım temelinde ele aldıkları sorunları, Kürt bilim insanlarıyla birlikte çözerek önemli mesafeler katettiler.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki gelişmelerin de etkisiyle, 1946 yılında ‘İran Kürdistanı’nda ilan edilen ve kuruluşundan kısa bir süre sonra Şah rejimi tarafından kanlı bir biçimde dağıtılan ‘Mehabad Kürt Cumhuriyeti’ bir yana, XX. yüzyılda Kürtlerin en büyük kazanım ve birikimi, Ekim Devrimi’nden sonra ‘kızıl Kürdistan’ olarak da adlandırılan Sovyet Kürdistanı’nda gerçekleşmiştir. ABD emperyalizminin Irak’ı işgali ile birlikte ortaya çıkan konjonktürün Kürtler için yarattığı yeni gelişmeler ayrı bir konu

olduğu için, burada girmeyeceğiz. Ancak Kürtlerin kültür, sanat, dil, sosyal ve siyasal alanda gösterdikleri ulusal gelişimin önemli dayanaklarının 1917 ile 1960 yılları arasında SSCB Kürtleri tarafından gerçekleştirildiği, tüm yalan, tahrifat ve anti-komünist karalama çabalarına rağmen, yok sayılamayacak bir gerçektir.

“Halklar Hapishanesi”

Rusya, Ekim Devrimi ve Kürtler

Ortaçağdan bu yana Kürtlerin İran ve Osmanlı İmparatorlukları arasında bölündüklerine yazımızın giriş bölümünde değindik. Savaş ve saldırıların kesilmediği bu bölgede, Kürtlerin yaşadığı toprakların bir bölümü XIX. yüzyılın başlarında Rusya sınırlarına dahil edildi. Daha sonra ve Birinci Dünya Savaşı'nın ardındaki gelişmelerle birlikte, Ortadoğu yeniden taksim edildi ve sınırlar yeniden çizildi. Kürtler yaşadıkları kendi toprakları üzerinde bir kez daha bölünerek, Irak ve Suriye'ye dahil edildiler. Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan sonraki yıllar da, Kürtlerin özgürlük ve ulusal kaderini tayin mücadelesi ile dolu yıllar olarak geçti. Ancak biz burada, Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinde önemli bir etken olan 1917 Ekim Devrimi ile birlikte kurulan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ndeki Kürtlerin ulusal ve sosyal kurtuluş alanında katettiği gelişmeleri kısaca da olsa ele alarak değerlendireceğiz. Bu, hem Ekim Devrimi'nin 90. yılı anısı bakımından, hem de emperyalist devletlerin uluslara ve halklara yaklaşımı ve reva gördüğü tutum ile sosyalist devletin tutum ve yaklaşımının karşılaştırılmalı irdelenmesi bakımından önemlidir.

Geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Kürtlerin yaşadığı bölgelerden biri de, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'ı kapsayan Kafkasya'dır. Ekim Devrimi'nin 90. yılı vesilesiyle üzerinde duracağımız 'Kürt Bölgesi', SSCB sınırları içinde kalarak, ulusal özgürlüklerine ve sosyal kurtuluşa kavuşan Kürtlerin yaşadığı bölgedir.

Ancak Ekim Devrimi sonrasındaki gelişmelere gelmeden önce, Kürtlerin yüzyıllardır üzerinde yaşadıkları kendi topraklarındaki serüvenine kısaca da olsa bakmakta yarar var.

*“X. yüzyıldan XII. yüzyıla kadar Kura ve Araxes ırmakları arasında kalan büyük bölgeye hükmeden Kürt Şeddadi sülalesinin yönetimi zamanında birinci Kürt akımı Kafkasya’ya geldi (Akinel, 1983:208). Ama burada da XIII. yüzyıldaki Moğol saldırıları Şeddadi prensliğinin kaybolmasına yol açtı. Şimdiki Sovyet Kürtlerinin çoğunun ataları daha önceleri bu bölgelere gelmişlerdi. En azından bir kaynak bize Osmanlı-İran Savaşı sırasında modern zaman akımının 1589’da olduğunu söylüyor.”*¹⁰

Prof. Halfin gelişmeyi kısaca şöyle aktarmaktadır:

*“Ortaçağın başlarından itibaren Pers ve Osmanlı imparatorlukları arasında bölünen Kürlerin bir bölümü XIX. yüzyılın başında Rusya sınırları içinde kaldı. Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılması ve Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra çizilen yeni Irak ve Suriye sınırlarıyla birlikte Kürdistan’ın bir bölümü de bu ülke sınırlarına dahil edildi.”*¹¹ 1917 Ekim Devrimi’ni takip eden ilk yıllarda, Kürtler Çarlık esaretinden kurtularak, SSCB’nin resmen tanımış olduğu onlarca ulustan biriydi artık. Onlar da, diğer uluslar gibi, Çarlık despotizminden ve ulusal kölelikten kurtularak özgürlüğe adım attılar. Ekim Devrimi’nden önce, birçok halk gibi, zor ve ilkel koşullarda göçebe olarak yaşayan, çoğunlukla hayvancılıkla uğraşan Kürtler, SSCB’nin kuruluşundan sonraki yıllar boyunca, birçok alanda önemli gelişmeler gösterdiler. Çok az oranda arpa ve buğday yetiştiriciliğinden ibaret olan zirai uğraş içinde olan, ancak Azerbaycan’ın bazı bölgelerinde Çar’ın ve Kürt aşiret reislerinin malı olan topraklarda kısmen tütün, pamuk ve pirinç üretimi yapan Kürtlerin nüfusunun yüzde 99’u okur-yazar değildi.

SSCB, 1924 ve daha sonra 1936 Sovyet anayasası ile ulusların ve çeşitli grupların dilleri ve kültürlerini korumayı güvence altına almakla kalmadı; kültürel, ekonomik, politik eşitlik sağlayan büyük devrimci adımların atılması için tüm koşulları yarattı. Diğer ulus-

ların yaşamında olduğu gibi, tarih boyunca büyük acılar yaşamış ve sömürge politikalarının hedefi halindeki Kürtlerin yaşamında da büyük değişim ve dönüşümlerin gerçekleştiği Kafkasyadaki bu küçük Kürt bölgesi, Kürdolojinin merkezi haline geldi. Emperyalist mihraklar tarafından üstü örtülen ve yok sayılan güçlü Kürt edebiyat ve tarihinin gün yüzüne çıkarak hayat bulması, gelişip güçlenmesi buradaki yoğun çabayla sağlandı. Ancak yüz binlerle ifade edilen bir nüfusa sahip ve oldukça dağınık bir bölgeye yayılmış olan Kürtler, çok yönlü ve aynı zamanda değişik devletlerin esareti altında yaşamaya mahkûm edilen Kürt halkının geleceğine temel teşkil edecek gelişimler gerçekleştirdiler.

1921’de, Arap alfabesi yerine, Ermeni alfabesinden de yararlanılarak, Latin harflerinden oluşan Kürt alfabesi yaratıldı. SSCB’nin kuruluşundan sonra, Azerbaycan ve Ermenistan Cumhuriyetleri sınırları boyunca uzanan bölgede Kürtlerin ulusal varlığı ve Kürt Ulusal Otonomi Bölgesi tanındı. Daha sonra Otonom Kürt Eyaleti olarak resmî statüye kavuştu. Kürtlerin başkenti Laçin’de, 1923 yılından itibaren, “Sovetskii Kurdistan” gazetesi ilk kez Kürtçe olarak basıldı ve 1961 yılına kadar yayınlandı. Daha sonraki yıllarda ise, Kürtler için, Erivan, Kürt eğitimi, bilim, kültür, sanat ve politikanın merkezi haline geldi.

Siyasi, Ekonomik ve Kültürel Gelişmeler

SSCB’yi oluşturan ülkelerden Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan’da yaşayan Kürtlerin, Ekim Devrimi’nden sonraki siyasal, kültürel, ekonomik ve diğer alanlarda gösterdiği gelişme, -bilererek ya da bilmeyerek yapılan- sosyalizmin ulusal sorunlar konusunda çözümleyici olmadığı yönlü tüm kara propagandayı boşa çıkarıyor. Tüm ulusların eşit ve özgür olabileceği, ulusal eşitsizliklerin ortadan kalkabileceği, ulusların ve halkların didişme ve çatışma içine girmeden hem gelişme gösterip, hem de birbirlerine güç katacakları bir yaşamın olanaklı olduğu sosyalizmle kanıtlanmış oldu. Bir “halklar hapisanesi” olan Çarlık Rusya’sında, Ukrayna’da

Ukraynaca eğitim ve öğretimin yasaklanmış olması, durumun vahametini göstermeye yeten çarpıcı bir örnek olsa gerek. Oysa Ekim Devrimi'nden sonra, SSCB'de, yaklaşık otuz farklı dilde eğitim yapılıyordu. Çarlık Rusya'sında yaşama hakkı tanınmayan onlarca ulusun, dilleri ve kültürlerinin sosyalizmde yeniden yaşam bulması, yeşerip boy vermesi bunun yaşanmış kanıtıdır.

“Lenin 1913 yılında ‘dünyanın en geri ülkesiyiz’ diyordu. (...) Ya bugün? Sadece okula gitmenin zorunlu hale getirilmesiyle 1939’da 47 milyon okullu çocuk bulunması değil, miadı dolmuş bir slogana göre tekrarlayacak olursam; artık sadece cahilliğin kökünün kazınması da değil; her yerde, Sovyetler’in en ücra bölgelerinde bile özerk ulusal kültürler doğuyor ya da yeniden doğuyor. Çünkü Ermenilerin veya Kırgızların öğrendikleri dil, elbette ki, Rusça değil. Üyelerinin özgür katılımıyla var olan bu konfederasyonda, çocuklar, kendi uluslarının dillerinde zaman içinde öğreniyorlar kültürü. Bu diller, yazısı olmayan, sadece konuşulan diller olduğunda da –işte tıpkı Sibirya’nın geniş halk yığınlarındaki gibi–, bilim adamları bunları saptama zahmetine girdiler.”¹²

1926 yılında yapılan nüfus sayımında, SSCB’de, sadece yirmisi edebi forma sahip, 150 değişik ulusal dil tespit edilmiştir. Farklı uluslara, dillere ve kültürlere hayat hakkı tanımayan, inkâr, şiddet ve asimilasyonla ayakta duran Çarlık Rusya’sından yeni kurtulmuş olan halkların ‘gelişmemiş’ dillerine alfabe bulmak ve bunu geliştirmek için büyük çaba gösterildi. Öncelikle halkların ana dillerini öğrenmeleri ve geliştirmeleri için tüm olanakların seferber edildiği yılları kapsayan bir dönem yaşandı. Yerel dillerde eğitim yapan okulların açılması da, bu dönemde gerçekleşti. Devrimin ilk yirmi yılının, bu alandaki tarihsel eşitsizlikleri telafi etme yılları olarak geçtiği düşünülürse, durum daha rahat anlaşılacaktır.

SSCB’de, yüzlerce ulus gibi, Kürtler de, birçok hakka ve özgürlüğe ilk defa kavuşuyordu. Ekim Devrimi’yle birlikte sadece ulusların kaderlerini özgürce belirlemelerinin önünü açılmamış, aynı zamanda, bir halkın, gelişmesindeki iç sorunların tümünü çözme

ve halkın kendi toplumsal ve siyasi sistemini seçme hakkı da sağlanmıştı. Ulusların kendi geleceklerini belirleme hakkının gerçek anlamda kullanımının, aynı zamanda halkların birbiriyle yakınlaşmaları ve her ulusun özgürce gelişmesinin olanaklarını yaratma anlamına geldiği de görülmüş oldu.

Ekim Devrimi, kapitalizmin temel yasası olan ulusal eşitsizlikleri ve ulusal düzeydeki sürtüşmeleri ortadan kaldırmanın mümkün olduğunu gösterdi. İşçi sınıfı önderliğinde, toplumun sosyalist sistemde yeniden örgütlenmesinin yolunu açtı. Sosyalist devrim, tüm uluslara tam hak eşitliği sağlayarak, uluslar arasındaki sürtüşmelerin yerini işbirliğine, yardımlaşmaya ve birleşmeye bıraktı. SSCB’de, tüm ulusların, ulusal ve etnik grupların zincirlerinden kurtularak serpilip gelişmesi ve birbirlerine yakınlaşması, insanlık tarihinin en büyük kazanımlarından biri olarak kaydedilmelidir. Bu gerçek asla inkâr edilemez, yok sayılamaz. Sosyalizm, bütün halkların hak ve fırsat eşitliğini garanti altına alan bir sistem olduğunu, Sovyetler Birliği’nin kapitalizmin restorasyonu yoluna girmeden önceki döneminde gerçekleştirdikleriyle kanıtlanmıştır.

Çarlık Rusya’sında yaşarken, Kürt halkı, Ekim Devrimi’nden önce ayrımcılığa uğrayan, küçümsenen, şehirli toplumun en alt sınıfından sayılan, en ağır işlere uygun görülen, itilip kakılan sefil bir durumdaydı. Müslüman ve Yezidi inancına sahip bir azınlık olmakla beraber, ezici çoğunluğu Şii olan Kürt halkı, dinin derin etkisi altında bulunuyordu. Ermenistan Kürtleri Sünni, Azerbaycan Kürtleri Şii, Gürcistan ve Ermenistan’ın bir bölümü ise Yezidi inancına mensup olan halk, Ekim Devrimi’nin ardından, giderek din adamlarının ağır baskısından kurtuldu. Sosyalist sistem Kürtlerin her türlü baskı ve zor koşullardan kurtuluşunu sağlayarak, Kürt halkının eski durumundan çıkarak, olması gereken saygın bir yere ulaşmasının tüm koşullarını yarattı. Sovyet Kürtlerinin hızlı kültürel, siyasi ve ekonomik gelişme göstermelerinde, SSCB’nin eğitim ve öğretim alanında yarattığı devasa olanakların büyük önemi bulunmaktadır.

Devrim Tüm Halklar İçin İyi Bir Yaşam Sağladı

Ekim Devrimi'nden sonra, Kürtlerin yaşadığı bölge planlı ekonomi kapsamına alınarak, eski ilkel, feodal ve baskı koşulları ortadan kaldırıldı. Çoğunluğu hayvancılıkla geçinen, göçebe ve yarı-göçebe durumundaki halk, işlenmesi zor toprakları tarım araçlarıyla işleme imkânına kavuşarak, yerleşik hayata geçti. Çarın, Kürt kabile reisinin ya da büyük toprak sahiplerinin malı durumundaki topraklar birleştirilerek halk için işletmeye açıldı. Tarım araçları ilk defa kullanıma sokularak, çiftçilerin yüksek verim sağlamaları ve iyi bir yaşam sürmeleri gerçekleşti. Kolektif tarım ve hayvancılığın önü açıldı. Şehirleşme oranı hızla arttı. İlk yıllarda topraktan yapılmış kulübelerde yaşayan halk devrimin ilerleyen yıllarında merkezi ısıtma sistemi ve sıcak suyu bulunan çok katlı modern tuğla evlerde yaşama olanağına kavuştu. İlerleyen yıllarda, elektrik, telefon gibi olanaklar yaşamı hepten değiştirdi. Köyler, geniş ve aynı zamanda ışıklandırılmış ve şehir merkezlerine ulaşan yollara sahip oldular. Sağlık ve eğitim, tarihte görülmemiş düzeye ulaştı. Bölgenin her yerinde tarım ve hayvancılık istasyonları kuruldu. Kütüphaneler ve spor tesisleri giderek yaygınlaştı. Kürtçe sinema filmleri, Kürtçe tiyatro, şarkı ve dans gurupları gelişti. Her köyde bir doktor, bir veteriner, bir ziraatçı bulunuyordu ve köylüler her an bu istasyonlardaki bu görevlilere başvurulabiliyordu. Kürt köyleri, iyi işleyen, tüm halka açık hizmetlere kavuştu. Eşitsizlik her alanda giderek azaldı, Kürt halkı, diğer kardeş halklarla eşit siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik düzeye ulaştı.

Büyük bir çoğunluğu Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan sınırları içinde yaşayan Kürtler, özel bir statüye, otonomiye kavuştular. 1921'de, Arap alfabesinden vazgeçildi ve Ermeni alfabesinden de yararlanılarak Latin harfleriyle hazırlanan ilk Kürtçe alfabe yürürlüğe girdi. 'Kızıl Kürdistan ya da 'Küdistan'a Sor' olarak da bilinen bölge, 1923 yılında 'Kürt Eyaleti' olarak resmen kabul edildi. Kürt gazetesi Riya Teze (Yeni Yol), 1928 yılında Erivan'da Ermenistan Komünist Partisi'nin desteğiyle yayınlanmaya başladı. (60 yıl yayınlanan gazete, ne yazık ki, olanaksızlıklardan dolayı geçtiğimiz yıllarda yayınına

son vermek zorunda kaldı.) Kürtçe yayın yapan Erivan Radyosu aynı yıllarda açıldı. Bu yıllar, sadece basın, yayın ve edebiyat alanında değil, küçük bir nüfusa sahip olmalarına rağmen, Ermenistan ve Gürcistan'da yaşayan Kürtlerin, birçok alanda önemli ilerleme sağladıkları yıllar oldu. Orbeli'nin başında bulunduğu akademisyenler grubu, 1928-1929 yıllarında yeni ve kapsamlı bir Kürtçe Alfabe geliştirdi. Kürt okullarının sayısı artırıldı. Bu yıllarda, Ermenistan'da 40 Kürt okulu ve binlerce öğrenci vardı. Yüksek okullar açıldı.

1929 yılından itibaren, ders kitapları, sanat yapıtları ve periyodik yayınlar basılmaya başlandı. Latin harfleriyle Kurmanci olarak basılan ders kitapları, sanat ve politika yapıtları hızla yayıldı. Ayrıca 1931 yılından itibaren, Azerbaycan ve Türkmenistan Cumhuriyetlerinde yaşayan Kürtler için Latin harflerinin kullanıldığı alfabe hazırlandı ve yürürlüğe girdi. Kürtçe okul kitapları basıldı. Devrimden kısa bir süre sonra Kürtlerin %99'undan fazlası okur-yazar değilken, otuzlu yılların sonuna doğru, hemen hemen okur-yazar olmayan kimse kalmadı, 1945 yılında, yerel dillerin yanı sıra Rusçanın da öğrenilmesi için Kiril harfleriyle hazırlanmış Kürtçe Alfabe hazırlandı.

Sovyet Kürt aydınları şevk ve heyecanla öğreniyor ve eserler veriyorlardı. Sovyetler Birliği'nin kuruluşundan önce bu bölgede tek bir Kürt öğretmen bile yokken, devrimden sonra, kısa süre içinde yüzlerce Kürt öğretmen yetişti. Kürt dili ve tarihi başta olmak üzere, birçok alanda araştırmalar yapıldı. Kürtlerle ilgili çalışma yapan çoğunluğu Kürt olan çok sayıda dilbilimci, tarihçi, müzikbilimci, folklorcu, sosyolog 1917 Ekim Devrimi'ni izleyen yıllarda, SSCB'nin özel politikası ve çabalarıyla yetişti. Otuzlu yılların sonunda okur-yazar olmayan Kürt kalmamıştı. Tıp, matematik, fizik, kimya gibi alanlarda çalışmalar yapan Kürt bilim insanları ve çok sayıda yazar yetişti. Her alanda Kürtçe kitaplar basıldı. İlk Kürdoloji Konferansı, 1934 yılında, SSCB'de toplandı. Moskova, Leningrad, Tiflis, Bakû, Erivan, Aşkabat gibi merkezlerde eğitim gören Sovyet Kürtleri içinden uluslararası üne sahip yazarlar çıktı. Erep Şemo, Q. Kurdo, E. Evdal, A. Cindi, Casime Celil, N. Mahmud akla ilk gelen isimlerdir.

Kürt halkının temsilcileri, yerel yönetimlerde, idari, kültürel ve ekonomik kuruluşların yönetiminde etkin görevler almakla birlikte, aynı zamanda, Yüksek Sovyetler’de Kürt halkını temsil ettiler. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Ermeni Cumhuriyeti’nde aktif olarak yer alıyorlardı. Ermenistan Yüksek Sovyeti’nde 5 Kürt vekil görev yapıyordu. 1946-1950 yılları arasında, Moskova’da Yüksek Sovyet içinde, bir Ermenistan Kürdü olan Siabondov halk temsilcisi olarak görev yapıyordu.

Kürt tarihçilerden Abdülaziz Yamulki, 1946 yılında Tahran’da yayınlanan kitabında şöyle yazmaktadır: *“Kürdistan’ın sadece Sovyetler Birliği’ne bitişik yerlerinde, Sovyetler Birliği’nin sınırları içinde bulunan bölgelerinden insanın yüreğini sevinçle dolduran taptaze bir sabah rüzgârı esiyor. Uzaktan parlayan bu meşale, ateşin ortasındaki parlak alevi oluşturuyor. Bu ateşin parçaları binlerce kilometre aşarak Kürtlere ulaşsın... Milyonlarca Kürt’e yeni bir yaşam armağan etsin.”*¹³

Kürt yazar Dr. Kamuran Bedirxan, dönemin gelişmeleri için şöyle demektedir:

*“Günümüzde SSCB kadar Kürtlere kültürünü serbestçe geliştirme hakkının tanındığı tek bir ülke yoktur. SSCB Kürtleri, özgür gelişme haklarından diğer halklarla eşit olarak yararlanıyorlar.”*¹⁴

İşçi Sınıfı ve Ezilen Halkların Kurtuluşu Sosyalizmdir

Sosyalizmin uluslar arasında sağladığı yüksek bilinç düzeyinin sorunların çözümünde yarattığı olanakların, uluslar arasındaki yakınlaşmayı ve sorunların çözümünü nasıl kolaylaştırdığını, SSCB’nin tarihi kanıtladı. Ulusal bencilliğin, gelenekçi bağnazlığın, ulusal kibir, diğer uluslara karşı hor görü, kendi ulusunu diğer uluslardan üstün görme gibi ulusal bencilliğin ortadan kalmasının mümkün olduğu da sosyalizmle görüldü.

Kapitalizmin restorasyonu ve revizyonizmin sonu asla sosyalizmin sonu değildir. Proletarya, ulusların kendi geleceklerini kendilerinin belirleme hakkının ilerici içeriğinin önemini arttırarak geliştirmişse, Ekim Devrimi'yle birlikte, proletarya iktidarı da, bunun daha ileri taşınmasının olanaklarını yaratmıştır. Lenin'in ve Stalin'in başında bulunduğu Bolşevik Parti, programı ve politikasıyla, hem tek tek ulusların ve milliyetlerin gelişmesini, hem de hepsinin birbirlerine yakınlaşarak kaynaşmaların sağlarken, esaret altında bulunan ulusların ve halkların, ulusal baskıdan ve kölelikten kurtuluşu için azami çaba sarf etmiştir.

Ekim Devrimi, sosyalizmin zaferi için ulusların gelişmesi, birlerine yakınlaşması, ekonomik ve kültürel düzeylerinin karşılıklı olarak dengelenmesi ve halkların kendi geleceklerini belirleme sürecinin yeni bir aşamasının ifadesi olmuştur. Kapitalizm koşullarında kendi geleceğini belirleme hakkı, halkların yalnızca ulusal devlet kurma hakkıyla sınırlıyken, sosyalist devrimden sonra, "birbirinden çok farklı zikzaklardan ve eğrilerden geçerek" gelen ulusların arasındaki eşitsizliğin 'baki' olmadığı, bu durumu ortadan kaldırmanın olanaklı olduğu da yaşanarak görüldü. Çok uluslu ülkelerin bir birleriyle ulusal çatışma ve rekabet içine girmeden ne denli büyük bir gelişme gösterdiklerinin somut örneği, Ekim Devrimi'nden sonra SSCB'de ekonomik, siyasi, kültürel ve diğer tüm alanlarda yaşananlarla kanıtlanmıştır. Ulusların işbirliğinin gerçek anlamda ancak eşit halklar arasında mümkün olabileceği gerçeği, sosyalizmle hayat bulmuştur. Fiili eşitsizliklerin giderilmesi ve halkların ekonomik, siyasi ve kültürel düzeylerinin eşit düzeye ulaşması halinde halklar arasındaki işbirliğinin büyük sonuçlar vereceği de, Ekim Devrimi ve önünü açtığı sosyalist gelişmeyle kanıtlanmıştır.

Gerçek şu ki, ulusal sorunların gerçek çözümünde sosyalizm tek alternatif olmaya devam ediyor. Tüm yalan ve kara propaganda rağmen, SSCB'nin ayakta kaldığı, bir proletarya devrimi olarak yaşadığı on yıllar, aynı zamanda ulusal sorunların nasıl çözülebileceğinin kanıtlandığı yıllar olmuştur.

Son olarak, burada bir gerçeğin altını çizmek gerekirse, o da, 1917 Ekim Devrimi ve SSCB'nin kuruluşundan sonra gerçekleşen çok önemli gelişmelere rağmen, Kürtler ve Kürdistan'ın tarihi ve kültürü hakkındaki birçok gelişmenin, Kürt halkının önemli olaylarla dolu tarih ve edebiyatının, Sovyet ve dünya edebiyatına, ancak Kürtlerin Sovyetler Birliği'nde yaşayan görece küçük bölümünün kendisini geliştirip ilerlettiği ölçüde ve buna uygun düşecek düzeyde girebilmiş olduğu ve bu açıdan daha yapılacak çok iş olmasına karşın Sovyetler Birliği'nde kapitalist restorasyonun önüne geçilemeyip bunların yarım kalmasıdır.

KAYNAKÇA

- 1- XIX. Yüzyılda Kürdistan Üzerine Mücadeleler, Harfin, Komal yay., s. 13
- 2- Şerefname, Kürt Tarihi, Hasat Yay. Çev. M. Emin Bozarslan, önsöz
- 3- Dünden Bugüne Kürtler, A. M. Mentaşşvili, Evrensel Bas. Yay., s. 85
- 4- Kürtler, Tarih, Kültür ve Yaşam mücadelesi, Zuhdi El-Dahoodi, Deng yay., s. 9
- 5- Dünden Bugüne Kürtler, A. M. Mentaşşvili, Evrensel Bas. Yay., s. 11
- 6- D. Curzon; Fars ve Fars Meselesi, Cilt-1 s. 533, 550, 552, 55. Aktaran, Prof. Halfin, XIX. Yüzyılda Kürdistan Üzerinde Mücadeleler, Komal Yay., s. 13
- 7 Halfin, XIX. Yüzyılda Kürdistan Üzerinde Mücadeleler, s.14
- 8- Halfin, Age, s. 27
- 9- Eski Sovyetler Birliği'nde Kürtler, Herman Tael, Peri yay., s. 88
- 10- Herman Tael, Age, s. 40
- 11- XIX. Yüzyılda Kürdistan Üzerine Mücadeleler, s. 12
- 12- Sovyet Edebiyatı Üzerine, André Bonnard, Evrensel Bas. Yay., s. 16
- 13- Aktaran A. M. Mentaşşvili, Dünden Bugüne Kürtler, s. 84
- 14- Age, s. 83

Beşikçi Tarihi Nasıl Okuyor?

Y. Yılmaz Karataş

I- Emperyalizmin Bölge Politikası ve Kürt Sorunu

Kürt sorununun bugünkü karakterini kazanması ve bölge gerici-
ciliklerinin Kürt sorunu karşısındaki tutumlarının belirlenmesi
bakımından, son on yıllardaki gelişmeler saklı tutulmak kaydıyla,
1. Emperyalist Paylaşım Savaşı sürecinde geliştirilen politikalar
önemli bir rol oynamıştır. Emperyalist savaştan sonra, bu paylaşım
savaşından galip çıkan Britanya ve Fransa emperyalist devletleri,
Ortadoğu ve egemenlikleri altına aldıkları yerlerde, çıkarlarına
hizmet edecek yönetimler oluşturmuşlardı. Dünyanın en büyük
petrol kaynaklarının bulunduğu, dolayısıyla emperyalistlerin ener-
ji ihtiyaçları bakımından büyük önem taşıyan Ortadoğu'nun hari-
tası, bu emperyalist paylaşım sonucu çizilmiş; bölgede ülke ve
devlet sınırları bu paylaşım tarafından belirlenmiş ve İngiliz ve
Fransız mandası altında Arap devletleri kurulmuştu. Bu paylaşım
sürecinde Kürdistan coğrafyası, Türkiye ve İran'ın yanı sıra İngiliz
mandası altındaki Irak ve Fransız mandası altındaki Suriye sınırla-

rı arasında bölünmüştü. Bu döneme ait İngiliz belgeleri, sınırların nasıl oluşturulduğu konusunda açıklayıcı bilgiler içermektedir. İngilizlerin 'Irak Yüksek Komiserliği Vekili'nin, Kürtlerin varlığının reddi üzerinden ulus-devlet oluşturma politikasını izleyen Türkiye yönetimi ile yapılan sınır görüşmeleri konusunda söyledikleri bu bakımdan dikkat çekicidir: *"Türklerin Güney Kürdistan kararlılığı bizim Irak'taki Kürt bölgelerine özerklik vereceğimiz inancına dayanmaktadır. Bu, Türk idaresine bırakılan Kürtlerin tepkisine yol açacak ve bunları özerklik istemeye zorlayacaktır. (...) Türkiye'ye değişen bu koşullarda Sevr Anlaşmasında yer alan Kürtlere özerklik fikrinden vazgeçtiğimizi ve amacımızın Musul tarafındaki sınıra kadar olan tüm Kürt bölgelerini Mezopotamya'da birleştirmek olduğunu resmî olarak taahhüt edersek, sınır görüşmelerinin önemli ölçüde rahatlayacağını düşünmekteyim."*¹ Bu politika doğrultusunda Türkiye-Irak sınırı, Türkiye'nin Kürtlere özerklik verileceği konusundaki kaygılarının giderilmesi ve önemli petrol yatakları olan Musul-Kerkük üzerinde hak iddia etmesinin önüne geçilmesi amacıyla, Güney Kürdistan'ın Irak topraklarına dahil edilmesi temelinde belirlenmişti.

Kürt sorunu konusundaki çalışmalarıyla bilinen ve bu konuda söyledikleri birçok çevre tarafından takip edilen İsmail Beşikçi, Tîroj dergisinin 23. sayısının dosyasında yer alan yazısında, I. Emperyalist Paylaşım Savaşı sürecinde *"Kürdistan'ın ve Kürtlerin ülke olarak bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması"*nı Ortadoğu tarihini ilgilendiren *"en önemli olay"*² olarak değerlendirirken, 'Ortadoğu'da Devlet Terörü' adlı kitabında da *"Ortadoğu'da emperyalizmin kendini nasıl ürettiği"* sorusuna verdiği yanıtta, Tîroj dergisindeki görüşünü tekrar ederek: *"Ortadoğu'da emperyalizm etkenini esas olarak Kürdistan'ın bölünmesinde, parçalanmasında ve paylaşılmasında aramak gerekir"*³ demektedir.

Beşikçi'nin sorduğu *"emperyalizmin Ortadoğu'da kendini nasıl ürettiği"* sorusuna yanıtın başka bileşimler ve gelişmeler üzerinden değil de Kürdistan merkezli olarak verilmesi, yirminci yüzyı-

lın başlarından itibaren Kürt sorununun tüm Ortadoğu ve bölge politikalarını ve buraya yönelik emperyalist stratejiyi belirleyici “esas unsur” sayılması anlamına gelir. Bu ise, nasıl ifade edilmeye çalışılırsa çalışılsın, emperyalizmin karakteri, politikaları, iç çelişkileri ve bölgeye ilişkin planlarının birbirleriyle ilişkili olarak irdelenmesinin yerine, tüm bunların “Kürdistan’ın bölünmesi” ile izaha kalkışılması olacaktır ki, bunun sakatlığı daha baştan bellidir. Fakat Beşikçi tam da bunu yapmıştır, yapmaya devam etmektedir. Oysa Ortadoğu’daki gelişmelerin doğru kavranması her şeyden önce bölge halklarının çıkarları bakımından gereklidir ve Kürt sorununun ve Kürtlerin ulusal özgürlüğünün bölge halklarının anti-emperyalist kurtuluş mücadeleleri bakımından teşkil ettiği muazzam önemin anlaşılması yönünden de önem taşımaktadır. Ama Beşikçi, emperyalistlerin Kürt sorunu konusunda uyguladıkları politikaları değerlendirirken, sonucu nedenin yerine koyarak, süreci tersinden tarif etmeye çalışmakta; bölgenin I. Emperyalist Paylaşım Savaşı’ndan galip çıkan İngiliz ve Fransız emperyalistleri arasında paylaşılması ve sınırlarının bu emperyalist güçlerin çıkarları doğrultusunda belirlenmesinin neden olduğu gelişmeleri bağlantıları içinde ele almamakta ve emperyalizmin bölgedeki varlığını “esas olarak” Kürt topraklarının bölünüp parçalanmasıyla izaha çalışmaktadır. Emperyalistler arasındaki egemenlik mücadelesini, emperyalizmin bölgedeki varlığını, güç ve ilişkilerini “*Kürdistan’ın parçalanması*” ile izah etmek; olay ve gelişmelerin merkezine Kürdistan’ı koymak ve uygulanan politikaları sadece bu temel üzerinden değerlendirip açıklamak, ilk bakışta Kürt halkının çıkarlarının “*ileriden*” bir savunusu olarak görülmeye uygundur. Ancak bu ilk bakış, “tüm”ü; ilişki ve çelişkilerin bütününe görmeye yetmemektedir ve Beşikçi’nin en hafif deyişle yanılgısı da, bu “bütün”e bakamamasından kaynaklanmaktadır. Ancak biliyoruz ki, sorun, Beşikçi açısından basit bir yanılgı sorunu değildir. O, bu konuda ısrarlıdır ve suçlamalarını sadece gerçeğin bir yönü üzerinden sürdürmektedir. Gerçeğin öteki yanlarında nelerin durduğu ise onu ilgilendirmemektedir.

Oysa hiç değilse bugün, Kürt sorununa doğru bir yaklaşım için, öncesini bir yana bıraksak bile, I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan bu yana emperyalist güçlerin bölge politikalarını ve bu temelde bölge gericilikleri ile ilişkilerini doğru olarak ortaya koymak gerekmektedir. Yazımızın başında yer verdiğimiz, İngilizlerin Irak Yüksek Komiserliği Vekilliği'nin Türkiye sınırının belirlenmesi/ Kürt coğrafyasının parçalanması ile ilgili olarak raporunda, İngiliz yetkili, Musul-Kerkük'ün kendi bölgelerinde kalması için, “*değişen koşullarda Kürtlere özerklik fikrinden vazgeçtiklerini açıklamaları*”nın yeterli olacağını belirtmektedir. Bu rapor, İngilizlerin Kürtler konusundaki tutum ve politikasının emperyalist çıkarlarının korunmasını esas aldığını; başka bir söyleyişle, Ortadoğu ve Kürt topraklarının parçalanmasının İngilizler başta olmak üzere emperyalistlerin bölgedeki çıkarları tarafından belirlenen politikaların ürünü olarak ortaya çıktığını ve bölge ülkeleriyle ilişkilerin de yine bu çıkarlara göre ve kuşkusuz Kürt halkının da esaret altına alınması pahasına şekillendirildiğini bir biçimde ortaya koymaktadır. Beşikçi'nin hatalarından biri, nedenleri ya görmemek ya da işine geleni görüp ötekileri bir yana atarak, ilişki ve gelişmeleri, sonuçlardan sadece biri ya da birkaçıyla izaha çalışmaktır. Bu tutum ve anlayışın, Kürt halkının ulusal-demokratik mücadelesinin gerçekten bağımsızlıkçı anti-emperyalist bir çizgide gelişmesine hizmet etmediği açıktır. Emperyalistlerin bölgedeki politika ve stratejilerini dünya toprakları, pazarları ve kaynakları üzerindeki paylaşım kavgalarından soyutlayarak, sadece Kürt sorunuyla bağlantılı izaha çalışmak *bilimsel* bir yaklaşım olmadığı gibi, Kürtlerin bölgenin öteki “mazlum milletleri”yle ilişkilerinin tam hak eşitliği temelinde ve bağımsızlıkçı bir çizgide belirlenmesine de hizmet etmemektedir.

ABD emperyalizminin 2003'te Irak'ı işgal etmesinden sonra Güney Kürtlerinin Irak Kürdistanı'nda Federe Kürt Hükümeti'ni kurmaları tek veri alınarak, ABD işgali ve *Genişletilmiş Ortadoğu Projesi* olarak da tarif edilmiş bulunan emperyalist bölge politikası kapsamındaki yer ve ilişkileri ne olursa olsun, Kürtlerin kendi kaderlerini belirleme yönünde attıkları bu adım esas alınarak ve

sadece bu temelde Amerikan politikalarının değerdendirilemeyeceği; ABD-İngiliz politikaları ve stratejisinin, bölge ve Kafkasya, Ön Asya ve Kuzey Afrika dahil çok geniş alana ilişkin paylaşım kavgaları kapsamındaki politikalardan arındırılarak ele alınamayacağı açıktır. Beşikçi'nin sözcüklerini kullanırsak, emperyalist işğalin “*emperyalizmi ve bölge üzerinde egemenlik politikasını üretmediği*” söylenemez. ABD emperyalizmi, Kürtlerin kazandığı ‘statü’yü kendi gerici emelleri için kullanmaya çalışmış ve çalışmakta; Kürt, Türk, Arap, Fars halklarını düşmanlaştırarak bölgedeki varlığını kalıcılaştırma hesapları yapmaktadır.

ABD emperyalizmi, Irak Kürtlerinin ‘federe devlet’ oluşturmalarını diğer ülkelerde yaşayan Kürtleri etki altına almak için de kullanmak istemekte, yanı sıra Kürt sorunuyla ilişkili-muhatap bölge ülkeleri yönetimlerini köşeye sıkıştırmak amacıyla bu durumu istismar etmekte; öte yandan kendi işbirlikçisi olan ve Kürt sorununda gerici şoven politikalar uygulayan Türkiye egemenleri ile “*teröre karşı ortak mücadele*” gibi söylemlerle oluşturulan ‘koordinatörlük’ gibi araçlarla, Kürt sorununu, Türkiye egemenlerinin kendi emperyalist bölge planları içerisinde daha ileriden rol üstlenmelerini sağlamak için kullanmaktadır. ABD politikası, Kürt sorununun, çözülmesine değil, bölgeye yönelik emperyalist planlarının uygulanmasında kullanılacak bir araç olarak çözüm-süz kalmasına dayanmaktadır. Bu bakımdan Kürt halkının geleceğini özgürce belirleyebilmesi ve Ortadoğu’da halklar arasında barış ve kardeşliğin sağlanması için, bölge gericiliklerine karşı mücadelenin, aynı zamanda, ABD emperyalizminin bölgedeki varlığına karşı bir mücadele olması zorunludur.

Tarihsel gelişmelerin Beşikçi tarafından geliştirilen dar ve çarpık yorumu, bugünkü gelişmelerin kavranmasına hizmet etmek bir yana, ABD’nin bölge politikası konusunda kafa karışıklığı yaratmaktadır. Dün emperyalizm etkenini “*Kürdistan’ın parçalanması*”nda arayan Beşikçi, bugün Kürt halkının “*kurtuluşunu*” ABD emperyalizminin uyguladığı politikalarda aramaktadır. Beşikçi, ABD emperyalizminin işğal ederek Genişletilmiş

Ortadoğu Projesi'nin 'merkez ülkesi' haline getirdiği Irak'ta, işgal sonrasında, Kürtlerin geleceklerini belirlemeleri yönünde oluşan uygun ortam ve bu temelde Güney Kürtlerinin kazandığı statü üzerinden, "Kürtlere karşı soykırım yapan Saddam rejimiyle ancak ABD gibi bir süper güç baş edebilirdi"⁴ sonucuna varmaktadır. 'Ağaca bakıp ormanı görememek', bu değilse nedir? Beşikçi bu söylemiyle, tam da "Ortadoğu'da emperyalizmi üreten", emperyalizme demokratik misyonlar biçen bir konumda bulunmaktadır. Tarihsel gelişmeleri burjuva milliyetçi bir anlayışla ele alıp değerlendirmesi, yazarımızın bakış açısını, dün sorunun nedeni olarak gördüklerini bugün kurtarıcı olarak görecektik kadar bulanıklaştırmaktadır.

II- SB'nin Bölgede Emperyalizmle Mücadelesi ve Kürtlerin Durumu

Beşikçi'nin "*Kürt davasını savunmak*" adına tarihsel gelişmelere bu dar çerçeveden bakması, aslında sosyalizmin halkların kurtuluş mücadelesine sunduğu olanak ve birikimlere yabancılığından, sosyalizmle arasına koyduğu mesafeden kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi, Ortadoğu coğrafyasının İngiliz ve Fransız emperyalistleri tarafından bölünüp paylaşıldığı dönemde, dünya emekçileri ve ezilen halkları tarafından coşkuyla karşılanan Ekim Devrimi gerçekleşmiş ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kurulmuştu. Lenin ve Stalin'in önderliğindeki SSCB, hem onlarca halkın özgürlük, eşitlik ve kardeşlik temelinde bir arada yaşamasının yolunu göstermiş, hem de emperyalist kapitalist saldırganlık karşısında, "*Dünyanın bütün işçileri ve ezilen halklar birleşin!*" şiarıyla dünya emekçilerinin ve ezilen halklarının kurtuluş mücadelelerinin en büyük destekçisi olmuştur. Sovyetler Birliği, bu politikasından dolayı emperyalizmin fiili saldırılarına maruz kalmasına ve kuşatma altına alınmasına rağmen, emekçilere ve ezilen halklara verdiği desteği kararlıca sürdürmüştü.

Kendi sınırları içindeki halkların geleceklerini özgürce belirlediği bir ülke olmanın ötesinde, dünyanın her tarafındaki halkla-

rın kurtuluş mücadelesinin en büyük destekçisi olan SSCB'nin, emperyalist güçlerle arasındaki karşıtlık ve mücadelenin bu kadar açık olmasına rağmen, İ. Beşikçi, Kürdistan'ın emperyalist ülkelerin çıkarları doğrultusunda parçalanmasının sorumluluğuna, emperyalist ülkelerle birlikte, çatışma halinde oldukları SSCB'yi de ortak etmektedir: *“Kürt sorunu, Kürtlerin 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, daha doğrusu I. Dünya Savaşı'ndan sonra, ülkesiyle ve halkıyla bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması ve Kürtlerin bağımsız devlet kurma haklarının gasp edilmesidir. Bu, Kürtlerin iskeletinin parçalanması ve beyninin dağılması anlamına gelir. Süreç, Kürtlerde böyle bir etki, böyle bir sonuç yaratmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında, bu sürecin yaratılmasında, politikanın saptanmasında ve uygulanmasında rol alan başlıca iki emperyal devlet, Büyük Britanya ve Fransa'dır. Bu devletler, bu sürecin gelişmesinde Arap ve Fars yönetimleriyle, Kemalist yönetimle işbirliği yapmışlardır. 1920'lerde, 1930'larda, 1940'larda Büyük Britanya ve Fransa, daha sonraki dönemlerde de Irak ve Suriye, Kürt isteklerine karşı her zaman Türkiye ve İran'la birlikte hareket etmişlerdir. Sovyetler Birliği'nin Kürt politikası ise Büyük Britanya ve Fransa'nın politikalarından büyük bir farklılık içermemektedir. Kürt sorunu konusunda Moskova'nın politikası da fiilen Kürt karşıtı bir politikadır. Moskova'nın politikası, Londra'nın ve Paris'in politikalarından farklı değildir.”*⁵

Beşikçi, onlarca halkın kendi kaderlerini belirlemesi; ulusal, kültürel, demokratik haklarını kullanması, ama aynı zamanda burjuva sınıfın baskısının tasfiye edilerek halklar arasında eşitliğin, sömürsüz bir yaşamın kurulması konusunda insanlık tarihinin en ileri deneyim ve birikimini yaratan SSCB'yi, *“Kürt sorunu konusunda Britanya ve Fransa'dan farklı olmamak”* ile eleştirmektedir. Sovyetler'in bölgede, emperyalizm ve gericiliğe karşı verdiği mücadeleyi ve Kürt sorununun kazandığı boyutun bu mücadele içinde oluşan dengeler tarafından belirlendiğini göz ardı eden Beşikçi, sosyalizmin mücadele ve birikimini reddederek, Kürt halkına kurtuluş yolunu gösterme adına *“cehenneme giden yolun taş-*

larını” döşemektedir. Beşikçi’nin Tîroj’da ve başka yazı ve röportajlarında Kürt sorunu üzerinden Sovyet eleştirisini sürdürmesi, sorunun çarpık kavrandığını ve çözüm adına gündeme getirilen yaklaşımların da aynı hastalığı üzerinde taşıdığını göstermektedir. Ulusal hak eşitliği, halkların barış ve kardeşlik içinde yaşaması bakımından bütün dünyaya örnek olan Sovyetler Birliği’nin bölge politikasını peşinen ‘Kürt karşıtlığı’ ile izah etmek, tarihsel gerçeklikten uzak olduğu kadar, sorunun çözümü bakımından da tehlikeli, emperyalizmin karasularında gezinen burjuva milliyetçi yaklaşımı aşamayan bir eğilime işaret etmektedir.

Beşikçi, Sovyet eleştirisini 11-12 Mart 2006 tarihinde yapılan Kürt Konferansı’nda bir adım daha ileriye taşıyarak “Sovyetler’de yaşayan Kürtlerin geleceklerini belirleme hakkının yaşama geçmediği” noktasına vardırmıştır: “1923 yılında, Ermenistan’la Yukarı Karabağ arasında kalan Laçın, Qelbejer, Kubatlı, Zengilan gibi yörelerde Kızıl Kürdistan adında bir özerk bölge kurulmuştu. Bu yapı 1928’e kadar yaşamını sürdürdü. 1928’de bu özerk yapı dağıtıldı. Kafkasya’dan Orta Asya’ya doğru Kürt sürgünleri başladı. Sovyetler Birliği’nin Türkiye ile siyasal ilişkileri ister iyi olsun ister kötü olsun, Kafkasya’dan Orta Asya’ya Kürt sürgünlerinin devamlı olarak yapıldığını görüyoruz. 1937’de, 1944’te sürgünler devam etti. Kızıl Kürdistan özerk yapısının neden kurulduğu, neden yıkıldığı incelemeye değer bir konudur.”⁶

Kürt halkının savunuculuğu adına, tarihsel süreç ve gerçeklikten kopartılmış ve bugün Kürt halkının kurtuluş mücadelesine en önemli deneyin ve birikimleri sağlayan sosyalizme yöneltilmiş böylesi bir eleştiricilik, Kürt ulusal mücadelesinin ilerletilmesi ve sorunun demokratik temelde çözümüne yarardan çok zarar vermektedir. Bu bakımdan, söz konusu “eleştirilerin” gerçeklikle ilişkisini açığa çıkarmaya yardımcı olacak olay ve gelişmelerin bir bölümünü hatırlamak/hatırlatmak yararlı olacaktır.

İ. Beşikçi, özellikle 1919 Mayıs’ında Irak Kürdistanı’nda başlayan Şeyh Mahmud Berzenci ayaklanmasının desteklenmediğine

dikkat çekerek, “1920’lerde Sovyetler Birliği’nin Kürt politikası, Büyük Britanya ve Fransa’nın Kürt politikalarından farklı değildir.”⁷ değerlendirmesi yapmaktadır. Berzenci ayaklanmasının başladığı dönemde, Sovyetler Birliği de bir yandan Almanya ile Lenin’in “koşulları dayanılamayacak kadar ağır” olarak nitelediği Brest-Litovsk Antlaşmasını imzalamak zorunda kalırken, öte yandan aynı dönemde Kürdistan’ın dörde bölünmesi konusunda anlaşan Fransa ve B. Britanya emperyalistlerinin saldırı ve işgaline (Fransa ve B. Britanya, destekledikleri Beyaz Muhafızlarla birlikte “Kuzey Rusya Hükümeti” kurmuşlardı. Bkz. Bolşevik Parti Tarihi, sf. 287-288) karşı mücadele ediyordu. Sovyetler’in emperyalist kuşatma ve iç savaş koşulları altında oldukları bu dönemde, ‘Milliyetler Komiseri’ olan Stalin şöyle diyordu: “Emperyalizmin Avrupa’da dövülmüş olan ve bütün dünyayı sıkan zincirleri ilk önce orada, Doğu’da kırılmalıdır... Doğu’yu unutma eğilimi var. Oysa unutulmamalı, çünkü dünya emperyalizminin en büyük yedeği ve en sağlam dayanaklarını temsil ediyor... Komünizmin görevi, Doğu’nun ezilen halklarının yüzyıllık uykusuna son vermek, onları emperyalizm ile savaşılmaya itmek ve dünya emperyalizmini en sağlam dayanaklarından ve büyük yedeklerinden yoksun bırakmaktır. Bu olmaksızın sosyalizmin kesin zaferi, emperyalizm üstünde tam bir yengi düşünülemez.”⁸

Stalin’in “Doğu’nun yüzyıllık uykusuna son vermek ve onları emperyalizm ile savaşılmaya itmek” olarak tarif ettiği politika doğrultusunda, 1920’de, Bakü’de Doğu Halkları Kurultayı düzenlenmiştir. (Bu kurultaya, Kemalistlerin engellemeleri ve diğer parçalarındaki Kürtlerin dağınıklığı, anti komünist kampanyanın etkisi altında Sovyetler’e yönelimin zayıflığı vb nedenlerle Kürt delegelerin katılamamış olması, Kürt ulusal davasının anlatılması ve dünyaya duyurulması bakımından önemli bir kayıp olmuştur.)

Bugünden “dün’e dönerek yöneltlen eleştirilerden biri de, o dönem Sovyetler Birliği dış politikasının, emperyalist kuşatma ve işgale karşı mücadele eden diğer uluslarla ilişkilerde yetersiz kaldı-

ğı ya da yanlış bir tutum alınarak yürütüldüğü şeklindedir. Büyük oranda dönemin somut koşullarından soyutlanarak geliştirilen bu anlayış, her şeyden önce, Sovyetler'in henüz yeni kurulmakta ve hâlâ çok sayıdaki dış ve iç düşmanlarla çeşitli türden savaşlar içinde olduğu bir zamanda, sosyalizmin inşası ve yaşatılması gibi hayati önemdeki bir sorunu başarmaya verdiği önceliğin anlaşılamamasına dayanmaktadır. Bundan ötesi ise, açık anti-sosyalizm ve Sovyet düşmanlığı temelinde geliştirilen kapitalist-emperyalist propagandanın yansımalarıdır. Sorun, sosyalist S.B'nin "hataları" sorunu değildir. Öncesi bir yana, altmış yıla yakın bir süredir hemen tüm kapitalist ülkelerde güçlü bir burjuva propaganda ordusu bu "minval üzere" çalışmakta, suçlamalarda bulunmakta ve bu konuda kitaplar çıkarmaktadır. Ama buna karşın, bu "ordu", karşı karşıya bulunduğu zorluklar ve saldırılara göğüs germenin yanı sıra Anadolu'daki işgale karşı mücadele eden Kemalistlere yaptığı yardımlar başta olmak üzere, ezilen ulusların ulusal kurtuluş mücadelelerine verdikleri desteği büsbütün inkâr edemeyecek kadar da "gerçekçi olmak" zorunda kalmaktadır. Beşikçi gibileri ise, Anadolu-Mezopotamya halklarının emperyalistlere karşı mücadelesinin desteklenmesini, Cumhuriyet hükümetlerinin Kürtlerin ulusal hak eşitliği taleplerine karşı giriştikleri saldırıları gerekçe göstererek, Kürtlere karşı uygulanan gerici politikalara ve katliamlara verilmiş bir destek olarak sunmaktadırlar. Bu tarihin de, tarihi gelişmelerin de çarpıtılması demektir. Bu çarpıtmadır; çünkü Sovyetler Birliği'nin, Kemalist harekete, onun sınıf karakterini bilecek, ama emperyalizmin bölgedeki güç ve hâkimiyetini kırmak amacıyla destek olduğu biliniyor. Bu çok açıktır: Stalin 1920'lerde Kemalist hareketi şöyle değerlendiriyordu: "*Kemalist devrim bir üst tabaka devrimidir, milli ticaret burjuvazisinin devrimidir. Bu devrimde, yabancı emperyalistlere karşı mücadele içinde varıldı ve devrimin daha sonraki gelişmesi, esas olarak köylü ve işçilere karşı, evet, toprak devrimi imkânlarına karşı yöneliyor.*"⁹ Bununla birlikte sürekli gözardı edilen bir diğer önemli nokta, Sovyet yardımının koşulsuz yapılmadığı, Anadolu'da yaşayan halkların çıkarlarının

gözetilmesi talebine dayandırıldığıdır. M. Kemal'in yardım talebiyle ilgili olarak, Sovyet Dışişleri Bakanı Çiçerin'in 3 Haziran 1920'de yanıtı, bu bakımdan dikkat çekicidir. Mektupta, ilişki ve yardım konusunda 8 maddelik prensip gündeme getirilmiştir. Bu prensiplerin 4. maddesinde, “*Türk hâkimiyeti altında yaşayan Kürdistan, Ermenistan, Lazistan, Doğu Trakya gibi yerlerde yaşayan bütün milletlerin kendi kaderlerini özgürce belirleme hakkının tanınması gerektiği*”¹⁰ belirtilmektedir. M. Kemal de, Lenin'e gönderdiği ikinci mektubunda “*Bu prensipler bizim de samimi ve ciddi prensiplerimizdir. Garp devletleriyle olan mücadelemizin esas amacı da budur. Koşulları oluştuğunda ve fırsat bulunduğunda bu kurallar uygulanacaktır.*”¹¹ diyerek, bu prensipleri benimsediklerini söylemiştir. Bu dönemde, Amasya Protokolü ve diğer başkaca metinlerde Kürtlerin Türklerle eşit olarak tanındığının belirtildiği, ama Cumhuriyetin ilanından sonra, ulus-devlet oluşturma politikalarına bağlı olarak verilen bu sözlerin tutulmadığı biliniyor.

Cumhuriyetin ilanından sonra, Şeyh Sait isyanı ile başlayan Kürt ayaklanmaları sürecinde, Kürt isyan ve kalkışmalarının lokal, çoğu zaman aşiretsel düzeyde kalması, Kürtlerin birbirine karşı kullanılması ve Bakü Kurultayı örneğinde olduğu gibi Kürtler ile Sovyetler arasında doğrudan bir ilişkinin kurulamamış olması gibi etkenler Sovyetler'in “tutumu” ile ilgili olarak gözetilmeden, doğru bir yargıya ulaşılamaz. Bağlı olarak, mesela Güney Kürdistan'da Şeyh Mahmud Berzenci'nin Sovyetler'den yardım istediği ve 23 Haziran 1923 tarihli Pravda gazetesinde yayımlanan mektubuna gereken yanıt ve desteğin verilmesi meselesi, sadece bu talebin haklı olmasıyla izah edilebilecek bir durum değildir. Söz konusu “mektup”un Pravda'da yayımlanmasını, talebin anlamlı bulunup sahiplenildiğinin göstergesi olarak değil ama “görmezden gelinmesi”nin göstergesi sayanların “niyeti”nin de anlayışının da sakat olduğu ortadadır. Beşikçi de, “*Kürtler Üzerinde Hegemonya Nasıl Kuruldu?*” adlı makalesinde, Kürt coğrafyasının emperyalist müdahale ve paylaşım sonucunda bölünmesinin halk üzerinde

farklı biçim ve boyutlarda ‘yeni’ bölünme ve parçalanmalara yol açtığını belirtirken,¹² bunun, Fransız ve İngiliz emperyalizminin bölge politikalarıyla ilişkisini ve onların Sovyetler Birliği’ne karşı izledikleri saldırgan ve yalnızlaştırıcı politik-askerî taktiklerle ilişkisini gözardı etmektedir. Onun, bir yandan emperyalizmin Kürt halkının sadece “coğrafyası”nı değil, aynı zamanda mücadele ve bilincini de parçaladığını söylerken, öbür yandan, Kürt halkı da içinde olmak üzere ezilen ulusların kendi kaderlerini belirlemeleri için çaba gösteren, ancak kendisini kuşatan koşullar nedeniyle bu konuda ancak sınırlı adımlar atabilen Sovyetler Birliği’nin politikasını, “*Büyük Britanya ve Fransa’nın Kürt politikalarından farklı olmamak*” ile eleştirmesi tarihsel gerçeklere dayanmadığı gibi ‘objektif’ bir yaklaşımın ürünü de değildir.

Sovyetler’in, emperyalist müdahale ve kuşatma nedeniyle, bölgede Kürt sorunuyla ilgili gelişmelere müdahalesinin zorunlu olarak sınırlı kalmasının “*Kürt karşıtlığı*” ile izah edilmesinin somut bir dayanağı yoktur. Bu dayanaksızlık, İkinci Emperyalist Paylaşım Savaşı sürecinde Sovyetler’in geliştirdiği tutum ve politikalarla bakılarak da görülebilir. İkinci Paylaşım Savaşı sürecinde, Sovyetler, bölgede yürüttükleri mücadeleye bağlı olarak Kürt halkıyla doğrudan ilişki geliştirebilmiş; bu ilişki ve Sovyetler’in Kürtlerin kendi geleceklerini belirleme çabalarını aktif olarak desteklemelerinin de etkisiyle, Ocak 1946’da Mehabad Kürt Cumhuriyeti kurulmuştur. Kürt Cumhuriyetinin, bir yıl sonra ABD ve İngiliz emperyalistlerinin dayatmaları ve onların desteğindeki İran yönetimi tarafından yıkılmasını ise, Sovyetler’in politikasıyla birebir ilişkilendirmek, en hafif deyişle insafsızlık olacaktır. Belgeler ve Batılı büyük emperyalistlerin, aksi tutum alınıp Kürt Cumhuriyetini savunma politikası izlendiğinde savaşı sürdürerek S.B.’yi yıkmaya yöneleceği tehditleri savurduğu ve İran yönetimini de bu yönde provoke ettiği gözönüne alınmadan, bu durum doğru olarak değerlendirilemez. S.B.’nin içinde olduğu zorluk ve sınırlılıklar görülmek zorundadır. Mehabad Kürt

Cumhuriyetinin yıkılması bazı Kürt milliyetçi çevreleri tarafından “Sovyetler’in Kürtlere ihaneti” olarak değerlendirilse de, tarihi belgeler, Sovyetler’in “İran’da oluşan yeni cumhuriyetlerin savunulmaya ihtiyacı olduğu için” İran’dan çıkmama kararı aldığını, ama bu kararın emperyalistlerin baskı ve dayatması nedeniyle sürdürülemediğini (bazı kaynakların, ABD’nin Sovyetler’e, “İran’dan çıkmazsanız sizi atom bombasıyla çıkarırız” tehdidinde bulunduğunu yazması bu bakımdan dikkat çekicidir. Bkz. Turan Yavuz, ABD’nin Kürt Kartı sf. 29-31) göstermektedir.

III- Sovyetler’de Kürt Rönesansı ve Karartılmaya Çalışılan Gerçekler

SSCB’nin kuruluş dönemlerinde yaklaşık 60 bin Kürt, Azerbaycan’da Kelbadzhar, Laçın, Kubatlı, Zangelen ve Ermenistan’da Aparan, Basageçar, Talin, Aştarak, Verdin, Kotaik, Achmiadzin gibi bölgelerde yaşamaktaydı. Beşikçi’nin “incelemeye değer bir konu” olarak belirttiği Sovyetler’deki Kürtlerin durumu, çeşitli burjuva-milliyetçi Kürt çevreleri tarafından, Sovyetler’in ‘Kızıl Kürdistan’ı yıktığı, Kürtleri baskı ve sürgünlere tabi tuttuğu vb. açıklamalarla Sovyetler’in ve sosyalizmin ulusal sorunla ilgili tutum ve politikasının başarısızlığının bir delili olarak gösterilerek, Sovyet deneyiminin bu alandaki büyük başarı ve birikimi karartılmaya çalışılmaktadır.

Sovyet halklarının kendi geleceklerini belirleme haklarını kullanması sonucu oluşan SSCB’de, 150’ye yakın dilin konuşulup geliştirilmesi önündeki engeller kaldırılarak, o güne kadar hiçbir alfabe ve yazı diline sahip olmayan halklar için dilbilgisi kitapları, sözlükler hazırlanmış ve kendi dillerinde ders kitapları yayımlanmıştır. Bu dönemde kendi edebi dillerini geliştirerek anadillerinde eğitim uygulamaya başlayan halklardan biri de Kürt halkıydı. 1921 yılında ‘Şems’ adıyla hazırlanan Kürtçe alfabe, okuma-yazmanın ve Kürt dili ve edebiyatının geliştirilmesi bakımından önemli bir adım olmuş; devamında Kürdoloji çalışmaları başlatılmıştır.

“Sovyet Kürtlerinin oturduğu bölgelerde okuma yazma olayı genellikle kazanınca, hayvan yetiştirme ve tarımın kolektifleştirilmesi sonucu sömürücü sınıflar tasfiye edilince, Kürtlerde kültür rönesansının ardından bir ekonomik yükselmenin başladığı görüldü.”¹³

SSCB’nin ilk dönemlerinde kendi dil ve kültürlerini özgürce geliştirmeleri için Sovyet nüfusunun çok küçük bir bölümünü oluşturan halklara da özerklik verilmişti. Bu kapsamda, Kürt yerleşim bölgelerinde, 1923’te, Kurdistana Sor (Kızıl Kürdistan) kurulmuştu. Anadilde eğitim, kendi dil ve kültürlerini özgürce geliştirme yönünde sağlanan gelişmelerden sonra, SSCB 15 cumhuriyet ve 16 özerk (muhtar) bölgeye ayrılarak, küçük özerk bölgelerin bu yapıya bağlanarak dağıtılması kararı uygulanmıştır. Bu politikaya bağlı olarak, diğer bazı küçük özerk bölgelerle birlikte, 1928’de, Kızıl Kürdistan’ın da özerkliğine son verilmişti. Sosyalist inşanın geliştirilmesi için diğer bazı kararlarla birlikte atılan bu adıma, halkların kendi dil ve kültürlerinin ve politik yaşama katılımının geliştirilmesi eşlik etmiştir. 1928’den sonra, Kürtler üzerinde baskı uygulanması bir tarafa, Kürt halkı için tarihi değer taşıyan birçok önemli gelişme sağlanmıştır. Sovyet Kürtleri, özellikle 1930’dan sonra politik yaşama aktif olarak katılmaya başlamış; yerel ve ulusal Sovyetler’e temsilciler göndermiştir. Kürt dilinin politik, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda gelişmesine önemli katkılar sağlayan Riya Teze (Yeni Yol) gazetesi 1929-1930’da yayımlanmaya başlamış; Kürt öğretmenler yetiştirmek için Erivan’da Kafkas Ötesi Pedagoji Okulu açılmış, 1932-1933 yılında eğitim veren Kürt okulların sayısı 40’a çıkmıştır. Yine 1934’te, Erivan’da I. Kürdoloji Kongresi toplanmıştır. Kongreye Qanete Kurdo, Ereş Şemo, Heciyê Cındi, Eminê Evdal, Casimê Celil, Ahmedê Mırazi, Çerkez Bakayev gibi önemli Kürt bilgin ve aydınlar katılmıştır. “I. Kürdoloji Kongresi’nden 1960 yıllarına kadar çeşitli araştırma kurumlarında Kürt Dili ve Edebiyatı, Kürt Tarihi, Etnografya ve Kürt Bibliyografyası alanında birçok araştırma ve inceleme yapıldı.”¹⁴

Sovyetler Birliği'nde Kürtçe alfabenin oluşturulduğu 1921 yılından 1980'e kadar 400 Kürtçe kitap yayımlanmıştır. Kürt dili ve kültürünün geliştirilmesi için atılan diğer adımlar gibi, bu kitapların da çoğu, Kürtlerin göçebe, yarı göçebe olarak yaşadığı bölgelerin sosyalizasyonunun Kürtlerin sürgün olarak gösterildiği, Kürt aydın ve yazarların baskı altına alındığı iddialarının öne sürüldüğü Stalin döneminde yayımlanmıştır. Sovyetler'de sadece 1930-1938 yılları arasında yayımlanan kitap sayısı 180 olmasına rağmen, “özgürlüklerin genişlediği dönem” olarak gösterilen 25 yılda (1956-1980) yayımlanan Kürtçe kitap sayısı 172'dir.¹⁵

Kürtlerin yüzde birinden azının yaşadığı SSCB'de, Kürtlerin dil, kültür, sosyal ve siyasal alanlarda tarihlerinin en önemli adımlarının atılmış olduğu bir dönemin, “Kürtlere baskı dönemi” olarak gösterilmeye çalışılması, burjuva milliyetçiliğin sınırlarını aşamayan bir yaklaşımın ürünüdür. Tarihin böylesi bir yorumu, Beşikçi ve kimi Kürt çevrelerini, örneğin mücadele içinde de oldukları Türk milliyetçileriyle 'aynı nokta'ya sürüklemektedir. Türk milliyetçileri de, sosyalizmin inşasının sürdüğü dönemle, onun tasfiye edilerek, SSCB'nin revizyonist burjuvazi eliyle emperyalist politikalara yöneltildiği dönem arasındaki uygulamaları bilinçlice birbirine karıştırarak, Sovyetler Birliği'ni, “Türk Cumhuriyetleri'nde yaşayan Türk kökenli halklara karşı baskı ve sürgün politikası uygulamak”la suçlamaktadırlar. Gerçekleri karartmaya çalışan bu yaklaşımların irdelenmesi ve teşhiri, bu bakımdan da önem taşımaktadır.

IV- Geçmişten Doğru Sonuçlar Çıkararak Geleceğe Bakmak!

İsmail Beşikçi, 1960'lardan sonra Sovyet revizyonizminin etki alanlarının geliştirilmesi amacıyla gerici rejimlerle ilişki geliştirilmesi ve bu temelde Irak'ta Saddam diktatörlüğüne destek vermesini “anlaşılmaz” bulmaktadır. Sovyet revizyonizminin sosyalizm

maskesi altında gerici rejimleri desteklemesi politikası, elbette kabul edilemez; ama Beşikçi'nin sosyalizme mal ederek eleştirdiği bu gerici politikaların iç yüzü, Marksist-Leninist hareket tarafından zaten çok önceden açığa çıkarılıp teşhir edilmiştir. Bu bakımdan Kürt Marksistleri için, ortada “*anlaşılmaz*” bir durum bulunmamaktadır; dün olduğu gibi bugün de, Ortadoğu’da işbirlikçi güç ve devletler üzerinden bölgede kendi gerici politikalarını egemen kılmak isteyen yayılmacı, emperyalist güçler karşısında, bölge halklarının gerçek kurtuluşu, eşitlik ve kardeşlik temelinde birliğini sağlayarak mücadele etmekten geçmektedir. Emperyalizmin halkları bölme, düşmanlaştırma ve halklar arasında çelişkileri kışkırtma politikası karşısında, toprakları dörde bölünüp parçalanmış Kürtler başta olmak üzere, bölge halklarının geleceklerini özgürce belirlemeleri için sosyalizmin mücadele ve birikiminin bize gösterdiği yol budur.

20. yüzyılın en büyük kıyımlarından birinin halkımız ve coğrafyamız üzerinde gerçekleştirildiği elbette doğrudur. Bu kıyımın arkasında İngiliz, Fransız ve ABD emperyalistleri ile onların bölgedeki işbirlikçileri olan gerici rejimler bulunmaktadır. Beşikçi, “*Ortadoğu’da emperyalizm etkenini Kürdistan’ın bölünüp parçalanmasında aramak gerekir*” diyor, ama öte yandan, ABD emperyalizminin Irak’a müdahalesi konusunda “*Emperyalizm Irak’ı işgal etti, deniyor. Ama Saddam Hüseyin rejiminin Kürdistan’ı silahlı güçleriyle baskı altında tutmasını hatta Kürtlere karşı soykırım, Enfal Operasyonları gerçekleştirmesini çok doğal karşılıyorlar. Tepeden tırnağa, en son teknolojik silahlarla, zehirli gazlarla, biyolojik silahlarla, kitle imha silahlarıyla donanmış bu rejimle ancak ABD gibi süper bir güç baş edebilirdi*”¹⁶ belirlemesini yapıyor. Burada iki şey birbirine karıştırılıyor: ABD’nin Irak’a müdahalesinin, Güney Kürtlerinin Irak Kürdistanı’nda federe bir yönetim oluşturmalarında etken olarak rol oynaması ve buna Kürtler tarafından verilen anlam, bu tür gelişmelerin “*ancak ABD gibi bir süper güç*” eliyle gerçekleştirilebileceği söylenerek, emperyalizmin bölgedeki politikaları ve varlığı

aklanmakta ve bu varlık ve politika ezilen halklar için umut olarak gösterilmektedir. Oysa, öteki tüm belirtiler ve sonuçlar bir yana, ABD'nin hem Türkiye egemenleri ile PKK ve Kürt sorunu üzerinden pazarlıklar yapması, hem de Irak Kürdistanı'ndaki durum üzerinden kendini diğer ülkelerdeki Kürtler için “kurtarıcı” olarak göstermesi yeterince uyarıcı olmalıydı!

Beşikçi, sorunun çözümü ile ilgili görüşlerini de, “*Toprağa dayalı coğrafi federasyon olabilir veya benzeri başka bir şey olabilir. Güneyde bir yerde bu oluyor. Sen de geri durmayacaksın. Benzeri şeyler isteyeceksin*” sözleriyle ortaya koymaktadır.¹⁷ Onun bu görüşünü, “*emperyalizmin bölgede kendini üretmesine hizmet edip etmemesi*” bakımından nereye koyduğunu tam olarak bilmemekle birlikte, “*toprağa dayalı federasyon*” ya da ayrı devlet kurma talebinin gündeme gelmesinin de pekâlâ bir olasılık olduğunu; ancak bundan hareketle, Kürt halkından, bir tür koşul dayatma anlamına gelecek olan “*Güney modeli*”ni kabullenmesinin istenemeyeceğini de bilmek gerekir. Aksine bir tutum ve anlayış –hangi niyetle ortaya konulmuş olursa olsun–, ABD'nin, bölge halklarını düşmanlaştırma ve Kürt sorununu gerici politikalarına yaşam alanı oluşturma amacıyla kullanmasına hizmet etmektedir.

Bugün, bir yandan ilan edilen ateşkes ve ardından Türkiye egemenlerinin içine düştükleri açmaz nedeniyle ve bir çıkış arayışının da ifadesi olarak soruna yaklaşım farklılıklarının daha fazla su yüzüne çıkması, öte yandan Güney'de oluşan Federe Kürt Yönetimi ve Kerkük üzerinde süren tartışmalar, uluslararası bir sorun olarak Kürt sorununu, bölgenin geleceğinin belirlenmesi mücadelesinde önemli bir yere oturtmaktadır. Kürt halkının ve bölgenin geleceğinin belirlenmesi mücadelesi, aslında, ya emperyalizmin halklar için daha fazla baskı ve sömürden başka bir şey getirmeyen yüz yıllık egemenliğinin yeni dayanaklar bularak varlığına devam etmesi ya da demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin birikimiyle halkların özgürlük, eşitlik ve barış içinde kardeşçe yaşaması mücadelesine bağlanacaktır. Bu da, Kürtlerin hem kendi

mücadelelerinin hem de Kürtleri devlet sınırları içinde baskıyla tutan ilgili devletlerin hâkim sınıflarının politikalarının doğru değerlendirilmesini gerektiriyor. Çünkü geleceği doğru kurmak için tarihi doğru okumak gerekmektedir. Beşikçi gibi dostlarımız da, eğer yararlı bir şeyler yapmak istiyorlarsa, halkımızın yönelimini iyi anlamalı ve mücadelenin ihtiyaçlarına uygun düşen bir tutum içinde olmaya çalışmalıdırlar.

KAYNAKÇA

- 1- Ahmet Mesut, İngiliz Belgelerinde Kürdistan, Doz Yayınları, sf. 141.
- 2- İsmail Beşikçi, Tîroj dergisi, sayı 23, sf. 36.
- 3- İ. Beşikçi, Ortadoğu'da Devlet Terörü, sf. 32, Yurt Yayınları.
- 4- Dara Cibran, İ. Beşikçi ile Röportaj. www.peyamaazadi.com
- 5- İ. Beşikçi ile Röportaj, www.mizgin.net
- 6- İ. Beşikçi, "Kürt Konferansı Konuşması", 11-12 Mart 2006.
- 7- İ. Beşikçi, Tîroj dergisi, sayı 23, sf. 37.
- 8- Stalin, Akt. Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, cilt 2, sf. 664, İletişim Yayınları.
- 9- Stalin, A. Şemsutdinov, Kurtuluş Savaşı Yıllarında Türkiye Sovyetler Birliği İlişkileri, sf. 140.
- 10- Çiçerin, Akt. German.rizgari.com
- 11- Age
- 12- İ. Beşikçi, "Kürtler Üzerinde Hegemonya Nasıl Kuruldu?" Humanite dergisi, sayı 9, Eylül-Ekim 2005.
- 13- B. Nikitin, Kürtler, Sf. 485, Deng Yayınları.
- 14- Rohat, Kürdoloji Biliminin 200 Yıllık Geçmişi, sf. 108, Deng Yayınları.
- 15- Herman Taels, Eski Sovyetler Birliği'nde Kürtler, sf. 77, Peri Yayınları.
- 16- Dara Cibran, İ. Beşikçi ile Röportaj. www.peyamaazadi.com
- 17- Nimet Tanrıku, İ. Beşikçi ile Söyleşi. www.gelawej.org

Ulus, Vatan ve Gericilik

Ali Yaşar

Devleti ve ülkeyi yöneten egemen sınıflar ve onların politik temsilcileri, bazı kritik dönemlerde aldıkları tutum, söyledikleri bir söz ile, geçmiş yönetimlerin halka karşı yaptıkları eylemleri aklayan ve savunan, bugün de benzer adımları atmaktan çekinmeyeceklerini belli eden bir anlayışı temsil ettiklerini ortaya koyabiliyorlar. Öyle ki, eski bir devletin yıkılması, yeni bir devletin kurulması bile bu durumu değiştirmiyor. “Vatanın ve ülkenin çıkarları” bayrağı ardına gizlenerek sahip çıkılan “milliyetçi tutum” onlar açısından değişmez, devamlılığı olan “değerler” olarak hep savunuluyor. Konu “tehcir, mübadele, kırım vb. olunca bu gericici tutum daha da belirginleşiyor. Irkçılığa bulanmış bir milliyetçilik ya da dinle bütünleşmiş bir milliyetçilik (Türk-İslam sentezi!) ülkeyi yönetenlerin genel tutumlarına damgasını vuruyor. Son dönemde bunları doğrulayan bazı politik olaylar gelişti ve bu gericici yönetim anlayışı bir kez daha kendisini açığa vurdu.

Bugünkü devlet ve yönetim anlayışını, Savunma Bakanı Vecdi Gönül’ün şu sözleri kadar özetleyen herhalde pek az yaklaşım vardır. Gönül; “*Bugün eğer Ege’de Rumlar, Türkiye’nin pek çok*

yerinde Ermeniler devam etseydi, acaba bugün aynı milli devlet olabilir miydi? Bu mübadelenin ne kadar önemli olduğunu size hangi kelimelerle anlatsam bilemiyorum” derken, sadece tarihte olup bitenlere bir gönderme yapmıyordu. Bakan, bu sözleri ile devletin bugün etnik sorunlara, demokrasi ve özgürlüklere, ulusal hak eşitliği taleplerine nasıl baktığını da özlü bir biçimde özetliyordu. Dahası modern olmakla övünen bir ülkeyi yöneten kafalar ve anlayış işte bu gerici anlayışla şekillenmişti. Ama benzer gelişmeler burada durmadı ve bazı liberal aydınların öncülük ettiği – doğruluğu, yanlışlığı bir tarafa– 1915 olayları için Ermenilerden özür dileme hareketine karşı, bazı devlet ve hükümet yetkilileri tarafından –başta Başbakan ve Genelkurmay olmak üzere– verilen tepkiler, gerici anlayıştaki devamlılığın tesadüfi olmadığını gösteren gelişmeler oldular.

Kuşkusuz bakanın sözleri bu alanda söylenmiş sözlerin tamamını oluşturmuyor. Benzer sözler son dönemde farklı ifadelerle daha sık duyulur oldu. Eğer böyle olmasaydı belki bakan beyin dili sürçmüş, beyni sulanmış denilip geçilebilirdi. Hemen hemen aynı günlerde MHP’nin yakın geçmişte kullandığı “ya sev ya terk et” sloganı, Başbakan Erdoğan’ın ağzından biraz biçim değiştirerek döküldü. Bir belediye bu sloganı bilboardlarda afiş olarak kullanmaya başladı. Ana muhalefet lideri Baykal, Kürtlere yönelik hükümet politikalarının şiddetini yetersiz bulan açıklamalar yaparken, Genelkurmay Başkanı göreve başlar başlamaz Diyarbakır’a sefer düzenledi, vb. Bütün bunların sözde kalmaması ise ülkenin başka bir temel gerçeği. Sözler uygulanıyor ve bu gerici politikaların toplamı Cumhuriyet tarihinden bu yana uygulanan gerici, faşist politika ve yaklaşımların bütününe oluşturuyor, egemenliğini sürdürüyor, devlet ve yönetim anlayışına damgasını vuruyor.

Bütün bunlar alt alta konulduğunda, devletin resmî politika olarak görüp uyguladığı genel tutumun nerelerden beslendiği, bu beslenmenin gerekçeleri daha bir anlaşılır oluyor. Bu durumda resmî devlet politikası nerede başlayıp nerede bitiyor, gizli ve açık

ırkçı faşist örgütlenmeler bu politikadan nerelerde ayrılıyor ve birleşiyor, arada herhangi bir kalın çizgi var mı, yoksa karşılıklı iç içe geçmeler bütününden oluşan bir yumakla mı karşı karşıyayız sorusu gelip zihinlere takılıyor. İşte tam da burada bu sözleri dile getirenlerin hangisi devletin bakanı, hangisi Türk İntikam Tugayı üyesi, hangisi Ergenekon yöneticisi, hangisi üst düzey komutan, hangisi ana muhalefet partisi lideri birbirine karışıyor.

Demek ki epeyce kapsamlı ve derin bir sorunla karşı karşıyayız ve anlayışın kaynaklarına kısaca da olsa bir göz atmadan genel bir sonuca ulaşmak olanaklı olmayacak. Sorunun temelinde kuşkusuz Türk milliyetçiliği anlayışı, bu anlayışın devlet ve yönetim sistemine vurduğu damga bulunuyor. Bu anlayış sıkça resmî olarak vurgulandığı gibi “Türküm diyen herkesi Türk sayan”, bu niteliği ile ırkçı olmamakla övünen, bu sözlerin Türklerin ne kadar hoşgörü sahibi olduğunun açık kanıtı sayan bir anlayış. Ama karşıdan bakıldığında da, Türklüğü kabul etmeyen için dünyayı zindan eden bir anlayış. Kendine “bahşedilen” Türklüğü kabul edersen ne ala, yok değilim diyorsan başına geleceklere razı olacaksın. Hem Türk olacaksın hem de Müslüman! Ama Müslüman olman da yetmez, Sünni ve Hanefi olacaksın. Bu tablo tamamlandığında, devletin istediği ideal Türk vatandaşının tam bir portresi ortaya çıkmış demektir.

Peki bu “bahşedilen” Türklüğü kabul etmeyenler ne olacak? Bu soru ve tartışma sadece bugün tartışılmıyor. Geçmişte de tartışılmış ve bugünün gericilerine “ışık tutan” yanıtlar döktürülmüş. Örneğin bu sorunun yanıtını kemalizme ideolojik katkı sunan Kadro Dergisi’nden Burhan Belge şöyle veriyor: Belge Kadro’nun Nisan 1933’te yayınlanan sayısında Almanya’da Yahudilere uygulanan politikayı “haklı haksız, sert yumuşak, bu hareketin manası, ‘çokluğa uymayan azlık, ergeç pişman olur’ diyerek yorumlamakta, sözü ülkeye getirmektedir; Almanya’daki Yahudi aleyhtarlığı, umarız ki, bizimkilere ders olur. Türk kadar misafirperver olmak için, Türk kadar tarih içinde efendi millet olmuş olmak lazımdır.

Fakat, her misafirliğin sonu, ya evdekilere karışmak, yahut misafirliği uzatmamak değil midir? Bizim azlıklar, evdekilere karışmasını, şimdiye kadar hiç bilmediler. Çünkü bilmek istemediler. Fakat bundan sonrası için bunun samimi yollarını, biz göstermeden kendilerinin arayıp bulmaları, şüphe yok ki, hem onların hem de bizim lehimize dir.” (Aktaran Tanıl Bora) Bu tavrın sadece Müslüman olmayan azınlıklardan beklendiği sanılmasın, kendilerine Türk olmak bahşedilen Kürtler gibi Türk olmayan Müslümanlar da özellikle buna dahildir. Bugün milliyetçi, gerici çevrelerce sık sık “ne mutlu Türküm diyene” sözleri tekrarlanarak, ırk ve etnik köken aranmaksızın “isteyenin” Türk olduğunun hatırlatılması, yukarıdaki beklentinin devam etmekte olduğu dışında bir anlama gelmemektedir.

Bu nedenle Savunma Bakanı Gönül’ün bu sözlerini kuşkusuz rastgele söylenmiş sözler olarak değerlendirmemek gerekir. Çok önceki tarihlerde de benzer sözler dile getirilmiş, “temizliğin” savunusu yapılmıştır. Örneğin Ermeni tehcir ve kırımında kilit rolü oynayan İttihat ve Terakki’nin üst yöneticilerinden, daha sonra TBMM’de milletvekilliği yapmış olan Halil Menteşe, “*Şark vilayetlerimizi Ruslarla işbirliği yapmış olan Ermeni komitacılarından temizlememiş olsaydık, milli devletimizin tekeyyününe –şekillenmesi, gelişmesi anlamına geliyor– imkân kalmayacaktı*” demektedir. Bu temizliğin Ermeni komitacılarla sınırlı kalmadığı ise çok iyi bilinmektedir.

İlk TBMM’de buna benzer konuşmalar epeyce yapılmıştır. Yine örneğin Hasan Fehmi Bey’in Ekim 1920’de Gizli Oturum’da yaptığı konuşmada şunlar yer almaktadır; “*Tehcir meselesi, biliyorsunuz ki dünyayı velveleye veren ve hepimizi katil telakki ettiren bir vaka idi. Bu yapılmazdan evvel alemler nasraniyetin bunu hazmedemeyeceği ve bunun için bütün gayz ve kinini bize tevcih edeceğini biliyorduk. Neden katillik unvanını nefsimize izafe ettik? Neden o kadar azim, müşkül bir dava içine girdik? Sırf canımızdan daha aziz ve mukaddes bildiğimiz vatanımızın istikbalini tahtı emniyete almak için yapılmış*

şeylerdir.” (Aktarmalar TBMM Gizli Celse Zabıtları, Cilt 1, s. 177’den Taner Akçam tarafından yapılmıştır)

Bu nedenle Bakan’ın sözlerinin tarihsel “devamlılığı” yansıttığından hiç kuşku duymamak gerekir. Şimdi bu sözlerden sonra, ülkenin bugünkü durumunu ve temel sorunlarını biraz daha yakında irdeleyebiliriz.

Kürt Sorununda Durum Ne?

Milli Savunma Bakanı Gönül’ün “*Bugün eğer Ege’de Rumlar, Türkiye’nin pek çok yerinde Ermeniler devam etseydi, acaba bugün aynı milli devlet olabilir miydi? Bu mübadelenin ne kadar önemli olduğunu size hangi kelimelerle anlatsam bilemiyorum*” sözlerini, “mübadele edilemeyen” ulusların durumuna bakarak yanıtlamak olanaklıdır. Bu “mübadele” edilemeyen ulus Kürtlerdir. Türkler ve Kürtler pek çok yerleşim yerinde çok uzun yıllar iç içe, yan yana yaşadılar ve uluslaşma sürecine de işte bu iç içelik içinde girdiler. Türkleşen Kürtler, Kürtleşen Türkler bu toprakların gerçeği olarak tarihin bir döneminde yaşandı. Ama sonuçta iki ayrı ulus şekillendi ve oluştu. Kürtler binlerce yıldır bulundukları topraklarda yaşıyorlar ve Türklerin uluslaşma sürecinde çok önemli bir rol oynayan Kurtuluş Savaşı’na katılarak, ülkenin kurtulmasına, Cumhuriyetin kurulmasına önemli katkılarda bulundular.

Ancak Kürtler Cumhuriyet sonrasında en doğal –dilini, kültürünü geliştirme, kendi iç yaşamını düzenleme vb.– eşit haklardan yoksun bırakıldılar. İrili ufaklı Kürt ayaklanmaları şiddet, terör ve katliamlarla bastırıldı, kontrol altına alındı. Ama başka bir vatanları, toprakları olmadığı için “mübadeleye” uğramadılar, onların “mübadeleleri” ülke içinde sürgünler oldu. Burada Kürt sorununun çözümüne özel olarak girilmeyecek. Bu sorunun ezilen ulus sorunu olduğu, öncelikle kendi kaderini tayin temelinde, başta ayrılma hakkı olmak üzere, eşit politik haklardan yararlanma, ulusun dilden kültüre kadar uzanan bir çizgide gelişimini ve yaşamını özgürce sürdürme olanağına kavuşması ile çözülebileceği

biliniyor. Kısacası ulusun geleceğine ve kaderine sadece ulusun kendisinin karar verebileceği koşulların yaratılması ile ulusal sorunun çözülebileceği gerçeğidir anlatılmak istenen.

Burada ağırlıklı olarak Kürt sorununun çözülmemesi nedeniyle, yani “mübadele” olmamasıyla, bu sorunun Türklerin uluslaşma sürecini, “milli devlet oluşumunu ve ülke yaşamını nasıl etkilediği yönü ile ilgilenilecektir. Soruna önce “milli devlet”ten başlayarak yanıtlamaya çalışalım.

Milli Devlet Ne Durumda?

Bugün Milli Savunma Bakanı Gönül’ün de ifade ettiği gibi, ülkeyi yönetenler milli bir devlete sahip olduklarını ileri sürmektedirler. Evet Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları, toprağı, ayrı devlet kimliği, ulusal sembollerinin olması anlamında bir milli devlettir ve üstelik ulusal devlet olma kimliğine emperyalizme karşı bir kurtuluş savaşından geçerek ulaşmıştır. Dünyanın pek çok devleti benzer bir süreci yaşamışlardır. Hatırlanacağı gibi milli devlet, tarihin belirli bir aşamasında –kapitalizmin gelişmesi, feodal parçalanmışlığa son vermesi, ulusal iç pazarı kurması süreci– tarih sahnesine çıkmıştır. Kapitalizmin ilk önce geliştiği bu ülkelerin devletleri ulus adına ülkeyi birleştirme aşamasını tamamlamış, daha sonra ulusal sınırları aşarak dünya üzerinde egemenlik ve güç edinme mücadelesine girişmişlerdir. Yani artık ulus adına değil, dev kapitalist tekeller adına hareket etmeye başlamışlardır. Onlar bu nitelikleri ile emperyalist devletlere dönüşmüşler, tarihsel anlamda “milli” olma evrelerini geride bırakmışlardır.

Geç uluslaşan, ya da uluslaşma sürecinde baskı altına alınarak ezilen ulus konumuna düşen uluslar için süreç biraz daha farklı işlemiştir. Geç uluslaşan halklar bağımsızlıklarını genel olarak bir ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinden geçerek kazanmışlardır. Bunlar milli devletler olarak örgütlenmişlerdir. Ancak emperya-

list egemenlik sistemi, uluslaşma ve milli devlet kurma süreci nasıl şekillenirse şekillensin, emperyalizmin gücüyle bu devletleri yenisinden boyunduruk altına almış, görünüşte bağımsız ve “milli” ama özünde bağımlı ve ulus adına olumlu bir şey yapma potansiyelinden yoksun –yani bağımsız ekonomik gelişme, ulus adına bağımsız kararlar verme gibi–devletlere dönüştürmüştür. Bu devletler birden fazla ulusun yaşadığı –Türkiye gibi– devletler de olabilir. En gelişkin olan ulus kendi devletini kurmuş, diğer ulusu ya da ulusları baskı altına almıştır.

Bu tür “milli devletler” emperyalist büyük devletlere mali, ticari, askerî, diplomatik vb. bağımlılık altında bulunan devletlerdir. Bu ülkelerin işbirlikçi egemen sınıfları emperyalist efendilerin çıkarlarını gerçekleştirmek üzere ulus ve uluslar üzerinde yönetimini kurmuş, ülkeyi bir çiftlik kâhyası gibi yönetir olmuşlardır. Burada bağımsızlık kâğıt üzerinde kalmıştır, “milli” olan her şey de satılığa çıkarılmıştır. Türkiye de dahil, büyük kısmı emperyalist büyük devletler ağır borç yükleri altındadırlar ve onların onayı ve isteği dışında “milli” adımlar atma gücünden ve iradesinden yoksun bulunmaktadır.

Bu milli devlet, Türkiye örneğinde olduğu gibi, egemen ideoloji tarafından aynı zamanda “kutsal” ve “ebedi” bir örtüyle sarmalanarak tüm topluma kabul ettirilmeye çalışılmıştır. Bu milli devletin tam merkezinde de “Askeriye” bulunmaktadır. Bu durum Askeriyenin, –yani yüksek komuta heyeti, Genelkurmay’ın– devletin oluşumunda ve biçimlenmesinde kesin rolünü açıkça ortaya koymaktadır. Örneğin TBMM’nin üzerinde egemenliğin kayıtsız şartsız milletin olduğu yazar, ancak millet bu “egemenliğini”, resmî ideoloji tarafından sınırları çizilmiş milli devlet ve onun çıkarlarına halel getirecek tarzda kullanamaz!

Bu durum modern bir burjuva devlette rastlanmayan bir durumdur. Orada ordu, burjuva düzeninin ve sermayenin temel koruyucusu olarak geri planda durur ve gerektiğinde göreve çağrılır. Tekelci büyük burjuvazi bugün bir hayli güdükleşmiş olsa da

“burjuva demokrasisi” denilen sistem içerisinde egemenliğini sürdürür. Kriz ve bunalım dönemlerinde, savaşa hazırlık koşullarında, işçi ve halk hareketlerinin bastırılması gereken durumlarda açık faşist diktatörlükler gündeme gelebilir vb. Türkiye’de ise, politik gelişmelerin zaman zaman açıkça ortaya koyduğu gibi, ordunun merkezde ve “her zaman aktif” olduğu, bir devlet yapısı egemen durumdadır. “Komuta heyeti” sivil üst devlet bürokrasisi ile iç içe ve onları da peşine takarak, ülkenin bütün temel politik sorunlarında tayin edici bir konuma yerleşmiştir.

İşbirlikçi büyük burjuvazi bu koşullarda kendi sınıfsal egemenliğini sürdürür. Zaten ilk gelişimini ve varlığını da tarihsel olarak bu devlet örgütlenmesine borçludur. Bu burjuvazinin bir kısmı, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinden başlayarak Rum ve Ermeni azınlık burjuvalarının mallarının üzerine oturarak zenginliklerini –mübadele, tehcir vb– büyütmüş, süreç içerisinde emperyalizmle bağlarını kurmuş, devlet yapısının buna göre şekillenmesi için ağırlığını koymuştur. Büyük oranda ülkenin emperyalist boyunduruktan kurtulması ve demokratikleştirilmesi sorunu da zaten buradan çıkmaktadır. Emperyalizm öncesinde “ulusal devletler” aynı zamanda, içlerinde liberalizmin ve burjuva demokrasisinin boy verdiği devletler olma özelliğini taşıyan devletler olmuşlardı. Ancak günümüzde, ulusal devletlerin emperyalizme bağımlılığı demokrasiyi olanaksız hale getirmese de, emperyalizme karşı mücadeleyi de içeren çetin bir mücadelenin konusu haline getirmektedir. Milli devlet açısından kalın hatları ile özetlenen durum budur.

Demokrasi ve Eşitlik Ne Durumda?

Bu “milli devletler”, yukarıda kısmen girildiği gibi, aynı zamanda demokrasi açısından sorunlu devletlerdir. Demokrasinin temel unsurları olan söz, basın, örgütlenme, toplantı yapma vb. gibi haklar ya yoktur, ya da ağır şartlarla ve kısmen uygulanır durumundadırlar. Demokrasi hem emperyalizme bağımlılıktan, hem de işbirlikçi egemen sınıfların zayıflığından –zorbalığa

dayanmadan yönetebilme olanakları bulunmamaktadır– engellenmektedir. Bu ülkelerde demokratik hak ve özgürlükler demokrasi güçlerinin devleti geriletebildikleri oranda kullanılabilir olmakta, egemen sınıflar her fırsatta bu hakları ortadan kaldırmanın hamlelerini yapmaktadırlar.

Türkiye yukarıda bahsedilen ülkeler sınıfına girmektedir. Ülke, demokrasinin ve özgürlüklerin egemen olamadığı, ama bazı demokratik hak ve özgürlüklerin çetin mücadelelerle kullanılabilirdiği bir ülkedir. Konumuz açısından vurgulayacak olursak, demokrasi sorununun en önemli meselelerinden birisi olan Kürt sorununun çözülmemesi, ülkenin politik yaşamının gericileştirilmesine, politik atmosferin sürekli zehirlenmesine neden olmaktadır. “Terör ve ayrılıkçı hareket” bahanesi, ülkeyi yöneten işbirlikçi egemen sınıfların halka karşı sürekli kullandıkları temel gerekçe durumundadır. Milliyetçilik ve şovenizm sürekli kışkırtılmakta, linç kültürü yaygınlaştırılmakta, ülkeyi yönetenler gerici bir toplumsal temeli sürekli ayakta tutmak için her türlü gericiliği –dini, ulusal– kullanmakta ve sömürmektedirler.

İşbirlikçi egemen sınıflar için Kürt sorununun çözümünün engellenmesi, ülkeyi sürekli olarak gericiliğin tekeline tutmak, her türlü özgürlük ve demokrasi hareketini bastırmak, işçi ve emekçi yığınların hareketini geriye atmak için manevra imkânlarına sahip olmak anlamına gelmektedir. Böylece “milli devlet”in sürekli “tehdit” altında olduğu, ülkenin ve halkın demokrasiye “hazır olmadığı” kanısı yaygınlaştırılarak, ülkenin politik yaşamı gericiliğin at oynattığı bir alana çevrilir. Bu bakımdan Ergenekon operasyonu sırasında emekli tuğgeneral Veli Küçük’ün evinde ele geçirilen ve Kürt sorununun nasıl “halledileceğini” konu alan “Panzehir” adlı belgede, “Her etnik grup, her mezhep ve inanç grubu Türkiye Cumhuriyeti Devleti için sorundur” (aktaran Ümit Kıvanç Ergenekon’a gelmeden) ifadesi oldukça dikkat çekicidir ve aslında devletin yönetim anlayışını özlü bir biçimde ifade etmektedir.

Bugüne kadar devleti yönetenlerin ve yönetmekte olanların ve AKP’li Savunma Bakanı’nın bu sözlere ekleyecekleri yeni bir şey olabilir mi? Geçmişte Rumlara uygulanan “mübadele”, Ermenilere uygulanan tehcir ve kıyım, günümüzde Kürtler üzerinde sürdürülen baskı ve terör, dinsel mezhepler –Alevilik– üzerindeki baskı, bu gerici yaklaşımda özlü bir biçimde ifade edilmişlerdir. Geçmişte baskı, terör, mübadele ve tehcir, günümüzde terör eşliğinde sürdürülen inkâr ve asimilasyon siyaseti devleti yöneten işbirlikçi egemen sınıfların temel siyasetleri olmuştur ve olmaya da devam etmektedir.

Burada hatırlatmakta yarar var ki, devlet yönetim anlayışı ve bunun egemen olduğu genel sistem, son 20-30 yılın ürünü –yukarıdaki alıntıların da gösterdiği gibi– değildir. Devletin Kemalizm döneminde şekillenmesi, kurduğu bürokratik aygıt ve şekillenen yönetim yapısı, Kemalizmin bağımsızlıkçı ve ulusalcı yönleri terk edildikten sonra da güçlendirilerek, faşist biçimler de alarak varlığını devam ettirmiştir. 1940’ların CHP’sinin genel sekreterliğini yapmış olan Mahmut Şevket Esendal, “Bizim iki anayasamız vardır: Yazılmış ve yazılmamış... Bunlardan yazılmış olanı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’dur. Yazılmamış olanı ise, şimdiki fiili durumumuz, yani şef sistemizdir” demektedir. Bugün şef sistemi bulunmamaktadır. Ama kurumlaşan “fiili durum” zaten bu açığı kapatmaktadır. Devletin nasıl yönetileceği “gizli anayasalarda” bulunmakta, “ebedi koruyucu ve kollayıcılar”, Anayasa’nın ve “iç hizmetler kanununun” kendilerine verdiği yetkiyi, silahlarının gücüne dayanarak bolca kullanmaktadırlar.

Çözüm Olsaydı!

Eğer bugün ülkede Rumlar ve Ermeniler Anadolu’da kitleler halinde yaşasaydı, Kürt sorunu demokrasi ve eşitlik içinde çözülseydi ülke nasıl bir tabloya sahip olurdu? Yani Savunma Bakanı’nın gerçekleşmeseydi dediği, gerçekleşmesinin önemini anlatacak kelimeler bulamadığı durum yaşanmasaydı, ülkenin durumu nasıl olurdu? Kuşkusuz ülke farklı halk ve ulusların dinlerin bir arada

yaşadığı, bu toplulukların kendi iç yaşantılarını kendilerinin düzenlediği zengin bir kültürel birikime, daha ileri bir toplumsal yaşantıya, demokrasinin egemen olduğu modern bir ülke ve devlet görüntüsüne sahip olurdu. Kuşkusuz bütün bunlar sancısız gerçekleşmezdi.

Ancak ülkede yaşayan halklar eğer barış ve kardeşlik içerisinde yaşamak istiyorlarsa, birbirlerinin haklarına saygı göstermekten, eşit haklara sahip olmaktan, bütün bunları yasal olarak güvence altına alacak olan anayasal bir yapıdan başka bir yol olmadığını tecrübeleriyle kısa sürede anlayabilirlerdi. Türk ulusu da bu ortam içerisinde modern, demokratik gelenekleri olan bir ulus olarak şekillenebilir, ulusal karakterin şekillenmesinde demokrasi kültürü ağır basar, demokratik, modern bir ulus olma olanağı genişlerdi. Ancak Türklüğü bayrak yapmış, kendilerince Türklüğe militarist ve katliamcı özellikler ekleyen işbirlikçi egemen sınıflar için, böylesi bir durum korkulu kâbuslar görmekle eşittir.

Kürt sorununda çözümsüzlükte, baskı ve terörde direnmek egemen sınıflar için ülkeyi yönetmenin, “milli devleti” korumanın olmazsa olmaz koşuludur. Kürt sorununun çözülmemesinin ülkenin politik yaşantısını, halkın demokrasi kültürünü nasıl olumsuz etkilediği açıkça görülmektedir. Her türlü muhalefet hareketinin üzerine “bölücülük, hainlik ve terörizm” yaftası yapıştırılmakta, demokrasi özelemleri bastırılmak istenmektedir. Savunma Bakanı Rumlar ve Ermeniler için geçmişte olanları onaylamaktadır. Ama bugün ülkede artık varlığı inkâr edilemeyen ve “geride kalan” Kürtler bulunmaktadır ve bakanın temsil ettiği anlayış, geçmişte Ermeni ve Rumlara yaptıklarını, bugün Kürtlere yapmak istese de, bunun olanağı ve koşulları bulunmamaktadır. Ama bu gerici anlayış direnmekte, bir bütün olarak ülkeyi baskı ve terör eşliğinde yönetmeyi “milli devleti” koruma marifeti sanmaktadır. Ama bu durumun ülkeye ve halka faturası oldukça ağırdır.

Tarihsel olaylar geçmişe yönelik olarak tamir edilemezlerse de olmamış sayılamazlar. Ama bugün yaşayanlar tarihin sırtlarına

yüklediği olumsuzlukları aşır, olup biteni sağduyu ile değerlendiri-
rip, karşılıklı saygıya ve çıkara dayanan barışçı ilişkiler kurabilir-
ler, yan yana kardeşçe yaşayabilirler. Kuşkusuz bu yazılanlar
öncelikle Türkler, Ermeniler ve Rumlar arasındaki ilişkiler için
geçerlidir. Ülkede kalanların tüm haklarının korunması, komşu
devlet durumunda olanlarla karşılıklı saygı ve bu haklara saygı
temelinde kurulması gereken ilişkilerdir artık söz konusu olan.

Bu sorunlardan temelde ayrılan Kürt sorunu ise varlığını sür-
dürmekte, kanamaya devam etmektedir. Bakanın geçmişte
Rumlara ve Ermenilere yapılanlardan vicdani bir sorumluluk
duymadığı sözleri ile kanıtlanmış olsa da, Kürt sorunu artık farklı
bir mecraya taşınmış bir sorundur. İlk olarak; kökleri geçmişe
uzansa da geçmişin değil, bugünün sorunudur. İkinci olarak; dev-
leti yönetenler bakanın kafa yapısında olsalar da, artık bu sorun
geriye dönülemez ve geçmişteki gibi “çözülemez” bir aşamaya
ulaşmıştır.

Yani Rumlar ve Ermeniler için eğer başka türlü çözüm olanaklı
olsaydı gibi bir olasılıktan değil, bugünün katı gerçeklerinden söz
etmenin zamanıdır. Bugün Kürt sorununun çözülmesi için Rumlar
ve Ermeniler ile olmayan ortak bazı değerlerin varlığı da söz konu-
sudur. İlk olarak; Türkler ve Kürtler arasında ulusal fark bulunmak-
la birlikte din farkı bulunmamaktadır ve uzun bir ortak geçmişe
sahiptirler. Bu ortak geçmiş içerisinde, Türklerin uluslaşmasında
belirleyici bir rol oynayan Kurtuluş Savaşı’na Kürtlerin katılması da
bulunmaktadır. İkinci olarak; Kürtler demokrasi ve eşitlik istemek-
te, açıkladıkları programlarda “ayrılıkçı” taleplere yer –bugün ne
istediklerinden bağımsız olarak, ayrılma hakları vardır ve bu konu-
da sadece kendileri karar verebilirler– vermemektedirler.

Kısaca özetlenmeye çalışıldığı gibi; Kürt sorununda çözüm-
süzlük sadece Kürtler için baskı ve terör anlamına gelmemekte-
dir. Bu sorunun varlığı, aynı zamanda egemen sınıfların her türlü
demokratik gelişmenin önünü kesmelerine imkân tanımakta,
halkın geri kesimlerini etkileyerek peşlerine takmalarına olanak

tanınmakta, kendi gericiliklerini sürekli besleyen malzemeyi sürekli bu ortamdan almaktadırlar. Güçlü ve politik taleplerle ilerleyen bir halk hareketinin olmadığı koşullarda, gericilik sürekli olarak baskın çıkmakta, ülkenin demokratik gelişiminin önü tıkanmaktadır.

Kürt sorununda demokratik çözümün her şeyden önce gericiliğin mevzi kaybetmesi anlamına geleceği, bu durumda gericiliğin kitleleri zorbalıkla yönetmekte büyük sorunlarla karşılaşacağı tahmin edilemez bir durum değildir. Bu nedenle gericilik Kürt sorununun varlığını, şimdilik kendisi için halkı yönetmenin ve kontrol altına almanın imkânı olarak da değerlendirebilmektedir. Ancak bir halk deyimini burada hatırlatmakta yarar var. Ne demiş eskiler; sap döner, keser döner, gün gelir hesap döner.

Söylenmek istenen şudur ki; söz konusu bu durum kalıcı ve değişmez bir durum değildir. Kürtler arasında ulusal uyanış gelişmiş ve geniş bir yaygınlığa ulaşmıştır. Türkler arasında ülkede olup bitenleri sorgulama, hem tüm ülke için hem de Kürtler için demokrasi ve özgürlük talep etmek giderek yaygınlaşmaktadır. İki halkın gericiliğe karşı birlikte mücadelesi için koşullar giderek daha fazla olgunlaşmakta, ortak mücadele birlikleri yaygınlaşma eğilimleri göstermektedir. Bu sürecin ilerlemesi durumunda, işbirlikçi egemen sınıfların ülkeyi eskisi gibi yönetemeyecekleri açıkça görülecektir.

II. BÖLÜM

Bölgesel Gelişmeler
Hesaplar ve Halk Mücadelesi

ABD'nin Bölge Politikaları ve Kürt Sorunu

Yusuf Akdağ

Son birkaç ayda, olayların gelişim yönü ve seyrinin işaret ettiği en önemli sorunlardan birini, emperyalist büyük devletlerin Irak politikaları kapsamında kızışan rekabeti ve ABD-İngiliz saldırgan cephesinin diğer Batılı emperyalistlerin de desteğini alarak Irak'a saldırısı ve bu ülkeyi işgale girişmesi, tüm bölge halklarıyla birlikte, Kürt emekçilerinin yaşamını da derinden etkileyen 'yeni koşullar'ın oluşmasına yol açtı.

Bu müdahale ve bağlantılı gelişmelerin birçok başka yönünü bu makalenin konusu dışında tutarak söylersek, gündeme getirilen ya da gelen birkaç olayı şöyle sıralamak mümkün. En çarpıcı gelişmelerden biri, Türk ordusunun Irak Kürdistanı'nda askerî bir bölge oluşturmasının tartışılır görülmesiydi. (Irak topraklarında 70 km. derinlikte bir tampon bölge oluşturulması için ABD yetkilileriyle görüşmeler yapıldı) Diyarbakır, Batman ve İncirlik üslerinin ABD-İngiliz savaş birliklerinin emrine verilmesi, Diyarbakır başta olmak üzere bölgenin altı başlıca kentinin "kritik iller" statüsüne alınması; Diyarbakır'da yapılmak istenen savaş karşıtı kitle

protestosunun yasaklanması vb. gelişmeler; Irak’a yönelik saldırı savaşının Irak ve Türkiye Kürtlerinin yaşamını dolaysız olarak, etkileyeceğinin ve tahrip edici etkilerde bulunacağıının ilk işaretleri oldular. Irak’ı işgal politikalarını haklı göstermeye çalışan Beyaz Saray-Pentagon haydutlarıyla müttefikleri, “Saddam elindeki kitle imha silahlarıyla herkesi tehdit ediyor. Bu terörist tehdidin ortadan kaldırılması zorunludur” diye, büyük bir yalan kampanyasıyla bu savaşı gündeme getirirlerken, bunun bölge halklarının yaşamında çok yönlü etkilerde bulunması ve önemli tahribatlar yaratması kaçınılmazdır. Ancak bu geniş kapsamlı etkiler bir yana bırakılsa bile, yukarıda sözü edilen gelişmeler dahi, Kürt halkının bu işgal ve yayılma siyasetine ve askerî saldırganlığa karşı duyarlılığının yükseltilmesi için yeterlice neden oluştururlar.

Amerikan Emperyalizminin Bölge Politikası

Yıllar önce, Zbigniew Brzezinsky, ‘Avrasya’nın ele geçirilmesi-nin dünya hâkimiyeti olanağı olarak görülmesi gerektiği yönünde sözler etmişti. Bugünkü Amerikan savaş karargâhının çetebaşı Bush’un babası “eski başkan” Bush da, 1991’de *“Bizim ekonomimiz, bizim özgürlüğümüz, hatta bizim yaşamımız için en büyük tehlike, petrol rezervlerinin Saddam’ın elinde bulunmasıdır”* diyordu. Bush çetesinin ekonomi danışmanlarından Lindsey de, birkaç ay önce, *“Irak’ta rejim değişirse, dünya piyasalarına günde beş milyon varil daha fazla petrol akar. Başarılı bir savaş bu akışı sağlayabilir!”* diyerek, Amerikan saldırganlığının ve bölgeye yönelik planlarının hedeflerinden birini “aydınlatmıştı”!

Sözcülerinin açıklamaları önemli kanıttır: Amerikan-İngiliz savaş politikası, kapitalist-emperyalist dünya ekonomisinin içinde bulunduğu istikrarsızlık, durgunluk ve kriz koşullarından ve uluslararası ilişkilerin gerginleşmesinden bağımsız değildir. ABD ve başlıca büyük kapitalist ülkelerde bir yanda aşırı üretim, diğer yanda emekçilerin alım gücünün düşmesi ve tüketim yetersizliği durmaktadır. Özelleştirme, işten atma ve sendikasızlaştırma üzerinden

düşük ücret ve maaş dayatması talep daralmasına neden olmakta, stoklar büyümekte; emperyalist ülkelerdekiler başta olmak üzere burjuva devletleri silah sanayine kaynak aktararak ekonomiyi canlandırmaya çalışmakta ve bu politika da gerginlik ve çatışmaları artırırken, büyüme oranlarını sınırlayıcı bir işlev görmektedir.¹

Pazarların yeniden paylaşımı talebi, hammaddelerin denetimi, sermaye ihraç alanlarının genişletilmesi, rekabette tekel hâkimiyetinin dayatılmasını ve şiddet politikalarını gündeme getirmekte; büyük kapitalist (emperyalist) güçlerin bu rekabeti çatışma ve savaş politikalarının güç kazanmasına yol açmaktadır. ABD'nin bugünkü politikalarının üzerinde şekillendiği temel budur ve bu politika, az sayıda gelişmiş kapitalist ülkenin, dünya nüfusunun büyük çoğunluğunu sömürge bağımlılığı altına almak üzere mali, diplomatik, politik ve askerî güç dayatma politikasından başka bir şey değildir. Amerikan politikası, Irak kaynaklarının ele geçirilmesi ve İran-Suriye-Yemen gibi bölge ülkelerinin daha dolaysız kontrolü üzerinden, başta Rusya olmak üzere Asya'nın büyük devletlerini rekabette geri püskürterek, hâkimiyet alanlarını Güneydoğu Asya'ya doğru genişletmeyi içermektedir.

Amerikan yönetimi, BM Güvenlik Konseyi Irak'a askerî saldırıyı onaylamasa bile, bu ülkeye saldıracağını açıkladı. Salt bu açıklama dahi, sorunun, "Irak'ı silahsızlandırma" değil; pazarların genişletilmesi ve hammadde kaynaklarının ele geçirilmesi olduğunu gösterir. Bush yönetimi İkinci Dünya Savaşı sonrasında Japonya'nın General Mac Artur yönetimindeki yağmasına benzer bir "askerî vali" ya da kukla "yerli yönetim" idaresinde, Irak'ı sömürge bağımlılığı içine alma çabasıdadır. Bush ve çetesi, Amerikan petrol ve silah tekelleriyle ortaklıklarının da etkisiyle (Irak petrol yatakları dünya rezervlerinin yüzde 11'ini oluşturmaktadır ve Suudi Arabistan'dan sonra ikinci sırada gelmektedir) savaş çıgıkları atmaktadırlar. Irak ve ardından diğer ülkelerin petrol ve doğalgaz kaynaklarının Amerikan-İngiliz tekellerinin ve devletlerinin denetimine alınması, salt ekonomik

alandan değil, askerî-mali ve politik bakımdan da bu ülkeleri, rakiplerine karşı daha fazla avantajlı duruma getirecektir. Bölgenin “stratejik kaynaklar”ının denetimi, Amerikan enerji sektörünün “kritik durum”dan çıkarılmasına hizmet edecek, ekonomisinin, dış politikasının ve “güvenliği”nin güçlendirilmesi olanaklarını genişletecektir.²

Amerikan yönetimi, 11 Eylül olaylarını saldırgan-yayılmacı politikalarını uygulamada yeni bir fırsat olarak değerlendirdi ve “Küresel genişleme” için planlarını “terörle savaş” adına uygulamaya koydu. Afganistan’ın işgali ve ABD güçlerinin Orta Asya Cumhuriyetlerine yerleşmeleri aynı gerekçeyle olanaklı olabildi. Bush çetesi, Irak saldırısı için kullanılabilecek “veriler” yaratma ve oluşturma çabalarını, “savaş koşulları”yla gerekçelendirdi. Kitleleri savaşın “demokrasiyi yerleştirmek” ve dünyayı “kötülerden kurtarmak” için çıkarıldığına inandırmak amacıyla yürütölen propaganda, istihbarat örgütlerinin ürettikleri veriler üzerinden ve yalana dayalı olarak yürütölmektedir.³

“11 Eylül’den sonra her şeyin değiştiği” propagandasının enerji kaynaklarının ele geçirilmesi ve yayılma amacını örtmeye yönelik olduğunu, daha uçaklar Dünya Ticaret Merkezi’ne çarpmadan, Bush’un masasında Afganistan’ın işgal planlarının hazır durduğunun ortaya çıkması da ortaya koydu. Rumsfeld ve savaş çetesi-nin diğer üyelerinin, “Irak yönetimini devirme gereği” üzerine konuşmaları da bu amaçla dolaysız bağlıydı. 11 Ekim 2002 tarihli Los Angeles Times gazetesi, “*Bush yönetimindeki yetkililerin CIA uzmanlarına, Irak değerlendirmesini, Saddam Hüseyin’e karşı cephe almaya yardım edecek şekilde yapmaları için baskı uyguladığını*” yazarken, Amerikan politikasının önemli bir hedefine işaret ediyordu. “Ulusal Güvenlik Stratejisi” (UGS) ilanıyla, ABD ve Bush yönetimi, istediği zaman ve istediği yerde, “Amerikan çıkarlarının tehdit edildiği ya da edileceği” varsayıldığında, askerî güç kullanmayı, ABD’nin “hakkı” olarak ilan ediyor; “*sağduyu itibarıyla ve kendini savunmak için Amerika, bu tür tehditleri daha*

başlamadan bitirmek için harekete geçecektir” diyordu. Irak ve yönetiminin “Amerikan çıkarları için tehdit” sayılarak hedefe konması, ilan edilen bu stratejiye uygun düşmektedir. Aynı politika kapsamında hangi ülkenin ne zaman biyolojik, kimyasal ve nükleer Amerikan saldırısı hedefine gireceği belirsizdir. ABD yönetiminin, nükleer güç sahibi olup kendiyile birlikte hareket etmeyen ülkeleri tehdit etmesi; bu teknolojiyi geliştirmek isteyenleri, daha “işin başında etkisiz kılmak” üzere “şeytan” ilan etmiş olması da aynı politikanın ürünüdür.

ABD’nin Askerî Müdahalesi ve Kürt Sorununa Etkileri

Diğer emperyalist ülkeler gibi, ABD’nin Kürt politikasının özünü de, sorunun emperyalist amaçlarla istismarı ve kullanılması oluşturuyor. Öncesi bir yana son otuz-kırk yıllık süreç ve bu süreçteki gelişmeler, ABD yönetimlerinin, Kürt sorununu, İran, Irak ve Türkiye egemen sınıflarını işbirlikçiliğe daha fazla zorlamak üzere bir baskı unsuru olarak kullanmaya; Kürt işbirlikçiliği üzerinden Kürt özgürlük mücadelesini yedeklemeye çalıştıklarını; burjuva-şovenist propagandanın aksine, “bağımsız bir Kürdistan kurma”yı hedeflemediklerini; ancak bu “potansiyel tehdit”i bir şantaj aracı olarak kullanmaktan da vazgeçmediklerini göstermektedir. ABD yöneticileri, amaçları içinde Kürt devleti oluşturmak diye bir şey olmadığını birçok kez açıkladılar. Bu açıklamaların “samimiyeti” birçok örnekten gösterilebilir. ABD –veya herhangi bir emperyalist güç– için önemli olan kendi çıkarlarıdır. Bu çıkarların, Kürtlerin yaşadığı ülkeler-devletlerde, bu devletlerin yönetimlerinin politikalarıyla açık bir çatışmayı gerekli kılmadığı sürece Kürt sorununu “söz konusu etme”yi dahi içermeyişi kesindir. Kürtlerin durumunu bu ülkelerin yönetimlerini taşeronluğa ve teslimiyete zorlamak için kullanmaktan ise çekinmemektedirler. Körfez saldırısı ya da savaşı sırasında da –ki Saddam yönetiminin en güç dönemlerinden biriydi– ABD, Irak Kürtlerinin bağımsız bir devlet kurmaları

yönünde değil, aksine Irak'ın "Saddamsız yönetimi" üzerinde denetleyici olmak üzere, toprak ve devlet bütünlüğünü savunmaya devam etmiştir. Bu, ABD'nin bölge politikalarıyla uygunluk gösteren bir taktiktir. Kürtler, durumlarında bir iyileşmeyi ancak bu oyunları ve politikaları boşa çıkaracak bir uyanıklıkla ve mücadele ederek sağlayabilir. Amerikan emperyalist çıkarları, Türkiye, İran ve hatta Suriye gibi bölge ülkelerinin Kürt sorunu nedeniyle karşıya alınmalarını değil, aksine hâkimiyeti altında tutulmalarını ve kullanılmalarını gerektirmektedir.⁴

Batılı büyük güçlerin Kürt sorununa ilgilerinin tarihi, Ortadoğu'ya ilgilerinin tarihiyle zamandaş olmakla birlikte, bu ilgi, bölge ülkeleri yönetimleriyle ilişkilerinin seyrine bağlı olarak değişiklik göstermiştir. Irak, İran gibi ülkelerdeki toplumsal gelişmeler İngiliz-Fransız ve ABD çıkarlarına aykırılık gösterdiğinde, Kürt sorunu, bu gelişmelerin rotasını değiştirmek üzere istismar edilmiş, Kürt işbirlikçiliği geliştirilmeye; geri toplumsal yapının feodal, aşiretçi özelliklerinden yararlanılmaya; bu "bağlantı"lar ilgili ülke yönetimlerinin uşaklık çizgisinde yürümesi için baskı unsuru olarak kullanılmaya çalışılmıştır. Bu ülkelerin işbirlikçi sınıflarıyla ilişkilerin "istikrarlı olduğu" dönemlerde ise, "Kürtlerin kaderi" sorunu "uyku hali"ne terk edilmiştir. Denebilir ki, Batılı emperyalist güçlerin Kürt sorunuyla ilişkilerinin özünü, ilgili bölge ülkeleri egemen sınıflarını uşaklık ve işbirlikçilik çizgisinde emperyalist politikalara bağlı tutmak üzere, sorunun kullanılması oluşturmuştur. Bu, Kürt özgürlüğü ya da ulusların bağımsız yaşama, bağımsız devlet kurma hak ve taleplerinin emperyalist politikada yerinin olmadığına da kanıtıdır. ABD başta olmak üzere, Batılı emperyalist yöneticilerin hemen her fırsatta, "*Kürt devleti kurma gibi bir hedefleri bulunmadığı*"nı ilan etmeleri, bazı gerici-şoven çevrelerin göstermek istedikleri gibi bir manevra değil; mevcut koşullarda emperyalist çıkarlara uygun düşen bir politikadır. Bölgenin bugünkü yapısını değiştirmeyi gerektiren ve dayatan uluslararası

sı kapışmamalar olmaksızın, ya da Türkiye'yi Amerikan çıkarları için kullanma olanakları ortadan kalkmadan Türkiye'yi, "Kürdistan devleti kurma" amaçlı olarak parçalama ihtiyacı olmayacaktır.

Böyle bir adımın atılması, stratejik işbirliği anlaşmaları ve öteki kurumlaşmalarla kendisine bağlı, uluslararası alanda ve bölgede kendi politikalarının taşeronluğunu yapan ve büyük bir askerî güce, askerî-politik merkezi yapıya ve yüzyılların deneyimine dayanan devlet örgütlenmesine sahip bir önemli bölge ülkesinin gözden çıkarılması anlamına gelir ki, ABD ya da bir başka büyük emperyalist gücün yöneticileri bu kadar kör ve aptal değildirler. Emperyalistler için çıkar alanları ve hâkimiyet bölgelerinin denetimi birincil önemdedir. İşbirlikçiler işbirlikçiliği sürdürdükleri sürece, emperyalistlerin uşak değişimine gitmeleri; deneyli ve kurumsallaşmış işbirlikçilik yerine, geri, kurumsallaşmaktan ve devlet deneyiminden uzak olanı koymaları için bir neden yoktur.

Kürt Sorununa Güncel İlgi

On yılı aşkın bir süredir, uluslararası etkileri ya da bağlantıları olan diğer çeşitli sorunlarla birlikte ve Irak "sorunu"yla da dolaysız bağı içinde, "Kürt sorunu" daha yoğun biçimde tartışılıyor. Kürt sorununun bu yoğunlukta tartışılmasının başlıca ve tek nedeni, elbette, "Irak Kürt Federe Devleti"nin Batı emperyalist ülkeleri ve bölge ülkeleri hâkim sınıflarıyla kurduğu "ilişkiler"le sınırlı değildir. Asıl neden, Kürt sorununun çözümsüz kalmış ve gecikmiş bir ulusal sorun olarak varlığını sürdürmesidir. Kürt sorunu, uluslararası ve bölgesel özellikte bir sorun olması ve çözümsüz kalmasıyla, sorunun muhatabı tüm bölge ülkelerinde; istikrarsızlığın en önemli etkenlerinden biriydi. Türkiye ve Irak Kürdistanı'ndaki gelişmeler, 90'lı yıllarda ABD'nin fiili müdahaleleriyle birleşince, bölgesel ve uluslararası gelişmelerin Kürt sorununa etkilerinde de yoğunlaşma yaşandı. ABD başta olmak üzere, Batılı büyük güçlerin Ortadoğu, Körfez bölgesi ve Kafkasya'ya yönelik politikaları

kapsamında Kürt sorunu ve Irak Kürdistanı'ndaki gelişmeler, bölge ülkelerinin birbirleriyle ilişkilerinin ve her bir ülkenin iç sorunlarının yoğunlaşmasında daha fazla rol oynamaya başladı. ABD-İngiliz politikasının yön verdiği Birinci Körfez Savaşı ya da Irak'ın emperyalist işgali amacıyla bu güçlerin merkezi yönlendirmesinde oluşturulan gerici koalisyon ordularının Irak'a saldırısı; Amerikan-İngiliz devletleri ve tekellerinin rakiplerle ve bölge ülkelerine karşı ekonomik-askerî ve politik hamlelerinin yanı sıra; bölge ülkeleri egemen sınıflarının "kendi Kürtleri"yle ilişkilerini de, bir türden yeni değişime zorladı.

Kürt sorununun çözümsüzlüğü, stratejik konumu ve zengin hammadde kaynaklarıyla dünya egemenliği için sürdürülen kapitalist-emperyalist rekabette ihmal edilemez stratejik bir yer tutan -Türkiye'nin de içinde yer aldığı- Ortadoğu, Orta Asya, Kafkasya ve Hazar havzası gibi geniş bir bölgeye ilişkin gerici plan ve politikaların uygulanması doğrultusunda, bu sorunun istismarı için nesnel bir zemin sağlıyor. 19. yüzyılın ikinci yarısında ve 20. yüzyılın ilk yarısında İngiliz-Fransız emperyalistlerinin "bulaşmak"tan geri durmadıkları Kürt sorunu, işbirlikçi egemen sınıfların şovenist-inkârcı politikaları nedeniyle bugün de emperyalistler ve özellikle de Amerikan emperyalistleri tarafından, pazarların ve hammadde kaynaklarının denetimi yönünde istismar ediliyor.

Sorun çözümsüz kaldıkça, sosyal-politik ve giderek ekonomik bir kangrenleşmeye yol açıyor; işbirlikçi egemen sınıfların açmazını derinleştiriyor, ulusal varlıkları ve hakları tanınmayan, özgürlük ve eşitlik talepleri silah gücü ve baskıyla karşılanan Kürt kitleleri içinde öfke birikimine ve bağımsızlık düşüncesinin filizlenip güç bulmasına ve bu yönlü örgütlenmelere yol açıyordu. Daha da önemlisi, emperyalist saldırıya uğrayan ve "Kürt hamiliği" adına topraklarının bir kesimi bir süredir "merkezi idare"nin denetimi dışında bırakılan Irak'ta Kürtler, önceki dönemleri de kapsayacak biçimde müdahale ve baskılarla karşılaşmalarına karşın, "otonomi"ye dayalı bir politik yapı içinde dil ve kültürlerini geliştirme yolun-

da bazı adımlar atmışlar, radyo istasyonları kurup okullar açabilmişler ve bu durum “ulusal hak kullanımı” için güçlü bir toplumsal zemin oluşturmıştı. Türkiye Kürtleri bakımından da, 80’li yılların ikinci yarısından itibaren “düşük yoğunluklu savaş” koşulları ve Kürt ulusal istemlerine karşı sürdürülen inkâr ve imha politikaları iç dinamizmi daha yoğun biçimde harekete geçirmiş; kapitalizmin Kürt kent ve kıyıda toplumsal yaşamda yol açtığı değişimden beslenen ulusal karakterli bir mücadele ve ulusların ve dillerin tam hak eşitliği talebi belirginlik kazanmıştı.

Bu gelişmeler, Kürt sorununun uluslararası alanda daha yoğun biçimde tartışılmasını sağlarken, ‘91’de Irak’a Amerikan-İngiliz birlikleri komutasındaki gerici saldırı ve bu saldırı sonrasında Irak Kürtlerinin yoğunlukla yaşadıkları toprakların emperyalist denetime alınması, zor ve dayatmayla “Saddam yönetiminin denetimi dışına çıkarılması” yönünde adımlar atılması, tüm tarafları, kendi Kürt politikalarını hâkim kılmak üzere daha aktif bir duruma getirdi ve Kürt sorununa ilgi giderek yoğunluk kazandı.

Türkiye’yi ve Türkiye Kürt Sorununu Kullanma

ABD’nin Ortadoğu, Orta ve Güneydoğu Asya’ya egemen olma ve hegemonyasını güçlendirme stratejisinde, Türkiye özel bir yere sahip. Amerikan emperyalistleri Türkiye’nin ‘üç kıtaya kapı’ konumundan yararlanmaya, Türkiye gericiliğini bölge politikalarının taşeronu olarak kullanmaya özel bir önem vermekte, bunu sağlamak üzere, Kürt sorunu dahil, Türkiye’nin sosyal, ekonomik ve politik sorunlarından yararlanmaya çalışmaktadırlar. Irak’a askerî müdahale kapsamında Türkiye’ye dayatılan politikalar bunu bir kez daha ortaya koyuyor. ABD, Türkiye’nin açmazlarını kullanıyor, Kürt sorununu ve petrol bağlantılarını, işbirlikçilerini uşaklığa daha fazla zorlamak üzere şantaj silahına dönüştürüyor. “Türkiye’ye Musul ve Kerkük petrollerinden pay verilmesi” senaryosuyla ABD yönetimi, Türkiye’nin stratejik konumunu Ortadoğu ve Orta-Güneydoğu Asya’ya uzanmak için daha etkin biçimde

kullanmak üzere, bir “satın alma fiyatı” biçilebileceğini açıklarken, Türkiye gericiliğini emperyalist çıkarları ve hegemonya mücadelesinin aracı olarak kullanma politikasını “açık ve anlaşılır bir biçimde” ortaya koyuyor. Amerikan üst düzey askerî ve politik yöneticileri, “Kuzeyden cephe açma ve saldırıya ortak olmada acele edilmezse masada yer alınamayacağı” şantajıyla sonuç almak istiyorlar. ABD ve İngiliz yönetimi, İkinci Dünya Savaşı sırasında Winston Churchill’in taktiklerine benzer taktiklerle Türkiye’yi Ortadoğu “batağı”na çekmeye; işgal ordularının öncü kolu olarak kullanmaya çalışıyor.⁵

ABD-İngiliz yöneticileri, Türkiye gericiliğinin Kürt sorununa ilişkin açmazını ve Musul-Kerkük üzerine tarihi emellerini, onu, batağa daha fazla sürmek amacıyla kullanmak istiyorlar. Böylece, on yılı aşkın süredir devam eden emperyalist propaganda ile yıpratılan Irak yönetiminin “yıkılması” ve Irak’ta sömürge yapının kurulması daha da kolaylaşacak, buradan bölgenin diğer ülkelerine müdahale kapısı açılacak, “Avrasya rüyası” gerçeğe dönüştürülebilecek(!) Türkiye yöneticilerini ise, “Kürt devleti” korkusu, ve Musul-Kerkük üzerine gerici emelleri üzerinden, bölgeye “aktif müdahale” ve işgale üs olmaya ikna ederek -emperyalistlere istediklerini vererek- “paylaşım masasına oturma hakkına kavuşma”ya çağırıyor. Türk devlet politikasına yön verenler de, ABD’nin Irak’ta kalması süresince “Kuzey Irak’ta kalma” ve bu süre içinde “Kerkük-Yumurtalık petrol hattını denetleme olanağını elinde tutma” hesapları yapıyor. ABD hesabına Türkiye’de faaliyet yürüten uşaklar güruhu da Türkiye’nin Irak’a saldırı cephesinde yer alması için, hükümeti “pastadan pay kapma”ya çağırıyor, buna yönelik provokatif gerekçeler yaratmak için bütün üretkenlikleriyle çalışıyorlar. Bunların önemli gerekçelerinden biri de, “Kürt devletinin kurulmasının önlenmesi” ve “bölgenin yeniden şekillendirilmesinde söz sahibi olarak, Musul-Kerkük petrollerinden pay alınması”dır. Bunun için savaş cephesinde yer alınmasının kaçınılmaz olduğunu propa-

ganda ediyorlar.⁶ Washington ve Londra'daki askerî-politik şeflerle el ele verip, Türkiye'nin topraklarını, hava meydanları ve limanlarını ABD-İngiliz ordularının emrine vermesi ve Kuzey'den Irak'a ikinci saldırı cephesinde yer almasını isteyenler, "Musul-Kerkük petrollerinden Türkiye'ye pay verilmesi ve Kürt devletinin kurulmasının önlenmesi" emperyalist "garanti"sinin, emperyalist çıkarlar ve pazarlarla zenginlik kaynaklarının denetime alınması emperyalist stratejisi tarafından püskürtüleceği –geçmişte püskürtüldü, gelecekte de benzerinin olmaması için bir neden yoktur– gerçeğini ise örtbas ediyorlar.

Barzani-Talabani Üzerinden Girişilen İlişkiler Ne Sağlıyor?

ABD'nin Irak Kürtlerinin "hamisi" rolüyle giriştiği müdahaleler ve Saddam yönetimine karşı Kürt Partileri KDP ile KYP'yi kullanma çabaları, Ortadoğu ve Asya'ya yönelik stratejik planları kapsamında irdelenmeden, bu politikanın emperyalist muhtevası ve yalnızca Kürtler için değil, ama bölgenin tüm halkları ve ülkelerine karşı içeriği tam olarak anlaşılamaz. ABD'nin Körfez saldırısı sonrasında bölgeye, Türkiye toprakları üzerinden yerleştirdiği "Çekiç Güç"ün "Kürtleri Saddam yönetiminin saldırılarından korumak"la değil, ama Amerikan çıkarlarının etkin kılınması ve etki alanının genişletilmesi emperyalist hedefiyle ilgili olduğu da, ancak bu durumda daha iyi görülebilir.

ABD, Barzani ve Talabani yönetimindeki Irak Kürt partilerini, bölgenin yeniden düzenlenmesinin "Irak ayağı"nı güçlendirmek üzere, "Irak muhalefетinin etkin güçleri" arasında tutmak, onlarla ilişkilerine yön veren emperyalist emellerini "Kürt koruyuculuğu" görünümünü vererek maskeleyip, hakları tanınmamış Kürt emekçilerini bu ilişkiler üzerinden aldatmak istemektedir. O, bu hedefine ulaşmaya çalışırken, hiçbir zaman Kürtlerin hakları ve bağımsız yaşama isteklerini gerçekten dikkate almadı. Barzani ve Talabani'nin de aralarında bulundukları "Iraklı

muhalif güçler”i Londra ve Washington’da bir araya getiren ABD yöneticileri, onları kendi çıkarları için kullanmaya çalıştıklarını gizleme gereği bile görmediler.

Türkiye gericiliği ise, Kuzey Irak’ta “federe devlet oluşumu yönünde girişimler”i kendi güvenliğini tehdit eden bir gelişme ve savaş nedeni sayacağını her fırsatta yineleyerek, Barzani ve Talabani’yle sürdürülen uluslararası ilişkilerin dışına düşmemeye ve bu işbirliğinin ABD-Türkiye-Kuzey Irak Kürt Partileri işbirliği olarak biçimlenmesi için çaba gösterdi. Türk devlet ve hükümet yöneticileri, ABD işbirlikçiliğini bölgede İsrail gericiliğiyle birlikte sürdürdüklerini, Amerikan çıkarlarının taşeronluğunu üstlendiklerini ikide bir yinelemek ve “anımsatmak”la yetinmediler. Aslında, Amerikan gericiliğiyle 60 yıllık işbirliği sürecinde, kendileri de, emperyalistler için önemli olanın onların kendi çıkarları olduğunu; bu çıkarlar gerektirdiğinde, en sadık uşakların bile gözden çıkarıldığını; başka örnekler bir yana, faşist Şah ve Saddam yönetimleriyle ilişkilerin “tarihi”ne bakarak görüyorlardı. Bununla birlikte, ABD’nin “Kürtlerle ilişkileri”nden çıkardıkları sonuç, “ABD’yi alacağı kararlarda etkilemek ve Saddam sonrası Irak’ın şekillenmesinde söz sahibi olmak için ABD’yle işbirliğini sürdürmek” oldu. Türkiye yöneticileri, Irak Kürt Partileri’nin Kerkük’ü kurmak istedikleri Kürt Devleti’nin başkenti yapmak istedikleri söylemiyle, bu yöndeki gelişmeyi önlemek için “müdahil ve caydırıcı güç olarak işin içinde olmak gerektiği” propagandası yürüttüler ve buna uygun askerî-politik girişimlerde bulundular.

Barzani ve Talabani, son on iki yıl içinde Washington, Londra ve Ankara arasında “mekik dokur”ken, Türkiye gericiliği, Irak Kürdistanı’ndaki gelişmelere müdahale etmenin “askerî olmayan diğer yöntemleri”ni de daha etkili olarak devreye koydu ve onları birçok kez Ankara’da “ağırlayarak” ya da sermaye basını baronlarının ifadesiyle “çağırarak uyardı”! Bölgede, Şah diktatörlüğünün yıkılmasından sonra en önemli işbirlikçi olarak gördüğü Türkiye gericiliğinin “Kürt hassasiyeti”ni bilen ABD, Barzani ve Talabani’yi ABD’ye götürerek, Clinton’un Dışişleri Bakanı Madaleine Albright’ın

denetimi altında “anlaştırır”ken, bu hassasiyeti de ihmal etmedi. Basında “*Washington Barış Anlaşması*” olarak yansıyan Barzani-Talabani anlaşmasının içeriği hakkında bilgi veren Barzani ve Talabani de aynı nedenle “ayrı bir Kürt devleti kurma hedeflerinin olmadığını”, “Türkiye’ye rağmen bir oluşum içinde olmayacaklarını”; kuracakları yönetimin “*Irak sınırları içinde, merkezi yönetime bağlı bir federasyon olacağı*”, ancak bunun da “*Irak yönetimiyle anlaşma içinde gerçekleşebileceğini*” belirtmeye özel bir önem veriyorlardı.

Washington anlaşması, Kuzey Irak’ta sayım ve seçim yapılmasını, Irak Kürt Parlamentosunun Erbil’de toplanmasını, Talabani’nin de ‘idari birimlerde temsil edilmesi’ni, “Kürtlerin durumu”yla ilgili olarak içeriyordu. Buna “paralel” bir gelişme olarak Ankara’da da sürdürülen işbirliği görüşmeleri “Ankara Süreci” olarak adlandırılmıştı ve Barzani, Washington Anlaşması’nın Ankara Süreci’nin devamı olduğunu vurgulamaya kendini zorunlu sayıyordu. O, ayrıca, bu anlaşmanın uygulanmasının “Türkiye’nin desteğiyle mümkün olacağını”, federasyon sorununun “Bağdat’taki merkezi yönetimle birlikte uygulanabilir olduğunu” sözlerine eklemekteydi. Barzani ve Talabani’yle yapılan “görüşmeler”in Ankara’da gerçekleştirilenlerinin bir kısmına ABD ve İngiliz temsilcilerinin de katılması –Ankara’da Barzani ile yapılan görüşmeye ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Robert Pelletrau ve İngiliz Büyükelçiliğinden ‘Irak Sorumlusu’ kimliğiyle bir kişi de katılmıştır– ve Türkiye gericiliğinin istekleri doğrultusunda “Türkmenlerin siyasal-kültürel hakları”, “yönetimde yer almaları”, “PKK’ye karşı işbirliği” gibi koşulların dayatılması, bu sürecin işleyişini ve niteliğini açığa vurmuştur.

Barzani ve Talabani, Madeleine Albright ile kol kola basın mensuplarının karşısına çıkarak “işbirliği anlaşmaları”nı ilan etmişler, temaslarının Ankara’da da Türk yetkililerle birlikte devam edeceğini, kendi aralarında anlaşmaya varmalarının “*tarihsel bir anlam taşıdığı*”nı, “*Kürt tarihinde acılı bir dönemin geride bırakıldığı*”nı belirtmişlerdi. KDP ve KYP başkanlarının Washington’da yaptıkla-

rı açıklamada “PKK’nin kendi bölgelerinde bulunması ve üslenmesine izin vermeyecekleri”nin de “mutabakatta yer aldığını” belirtmişlerdi. Bu açıklama, “tarihten ders alındığı” ve “Kürtler arası çatışmaların yol açtığı acıların artık son bulduğu” açıklamasını yalanlar nitelikteydi ve Türkiye Kürt hareketine karşı kullanılmaya açık olduğu, bir kez daha ilan edilmişti. “Tanık” sıfatıyla “mutabakata imza koyan” ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilisi David Welch de, “her iki liderin sınır güvenliği için ellerinden geleni yapacaklarını ve terörist PKK’nın da hedef alındığı”nı söyleyerek, ABD-Türkiye işbirliğinin gözetildiğini teyit ediyordu.

Tüm bunlar, son on yıldır giriştiği saldırıları ve Irak işgali yönündeki tüm girişimlerini “demokrasi”, “diktatörün oluşturduğu tehdit” vb. demagojik gerekçelere dayandırmaya ve böylece yandaş bulmaya çalışan ABD’nin, bölgedeki varlığını ve çıkarlarının devamını, işbaşındaki gerici, monarşist ve teokratik yönetimlerle eliyle sürdürmeye çalıştığını gösteriyor. Bu, Amerikan emperyalist politikasının niteliksel özelliğidir ve o, son 65 yıldır bölgemizde demokratik, ilerici, devrimci ve sosyalist hareketin gelişmesine karşı saldırıların örgütlenmesini, ulusal kurtuluş mücadelelerinin kanla bastırılmasını koordine etmekte ve işbirlikçilerini bu yönde kullanma politikası izlemektedir.

ABD-İsrail-Türkiye “Ortaklığı” ve Kürt Hareketine Karşı Sabotaj Politikası

Irak Kürt hareketi “önderleri”nin bölge ülkeleri ve emperyalist devletlerle ilişkilerinin –tarihsel nesnel etkenleri bir tarafa– Kürt hareketi ve ulusal bağımsızlık yararına olmadığı ve olamayacağı, yaşam pratiğinin öğreticiliğiyle açıklık kazandı. Bu yukarıda belirtildi. Kürt hareketini ezmek için işbirliğinden kaçınmayan bölge ülkeleri işbirlikçi egemenlerinin –ve bütün sistem asalaklarının– “Kürt işbirlikçiliği” ya da “CIA Kürtleri” propagandası tam bir ikiyüzlülük ifadesidir. Vatanlarını emperyalistlere peşkeş çeken ve uşaklık politikası izleyenlerin, Kürt büyük toprak sahipleri ve “aşiret

şefleri”nin işbirlikçiliğini ya da tutarsızlıkları ve politik oportünizmlerini, Kürtlere karşı bir silah olarak kullanmaya çalışmaları, burjuva arsızlığı ve pervasızlığına uygun düşüyor. Bu propaganda özellikle ve denebilir ki kesintisiz şekilde emperyalistlere uşaklık politikası izleyenler tarafından yürütülüyor. Bunlar –bölge devletleri yöneticileri– Kürt sorununu birbirlerine karşı kullanmalarına rağmen, Kürt ulusal mücadelesine karşı işbirliği yapmaktan da kaçınmamaktadırlar.

Kürt hareketi karşısındaki tutumları ve Kürtlere uygulamaları bunun “canlı” örneğidir. Bu propagandaya en yoğun biçimde baş vuran Türkiye gericiliği ve Türkiye’deki emperyalizm uşakları, Kürtlere karşı inkârcı baskı politikalarında ısrar etmekle yetinmeyerek, İsrail Siyonizmiyle birlikte Arap halklarına karşı da ABD’nin baskı kuvveti olarak faaliyet sürdürmektedirler.

İsrail ve Türkiye ABD’nin bölgedeki en önemli iki işbirlikçisiydi ve Türkiye-İsrail stratejik işbirliğiyle, Siyonist gericilik, Arap halkları ve devletlerine karşı daha ileri mevziler kazandı. İsrail’in bölgedeki varlığı ve Siyonist faaliyetin en önemli desteğini ABD emperyalizmi oluştururken, İsrail yöneticileri, Arap devletlerini “etnik ve mezhepsel çelişkiler”den hareketle düşmanlaştırma ve ayrı tutma yoluyla zayıf düşürme politikası izlemişler ve ABD’nin bölge politikalarına bağlı olarak, –ancak kendisinin çıkarlarını ve Siyonist ırkçılığın vazgeçilmez hedeflerini unutmaksızın– bölge ülkelerine karşı düşmanca bir politikayı sürdürmüştür. İsrail’in önce İran ve sonra Irak-İran savaşı sırasında ABD’nin yanında Irak’a destek verdiği; İran ve Irak’la ilişkilerinin durumuna göre Kürtlerin ulusal haklarından yoksun oluşlarını, bu ülkeleri zaafa uğratmak üzere kullanmaya çalıştığı bilinmektedir. İsrail yönetimi, Irak-İran savaşı sırasında Irak’ı ABD ile birlikte desteklemişti. Bugün de, Irak ve Saddam yönetimini “barış için en büyük tehdit” olarak gösterip ABD’nin saldırı hedefi haline getirmek için büyük bir çaba gösteriyor. Suriye, onun özel hedeflerinden birini oluşturuyor. İsrail gericiliğinin Arap topraklarını işgali ve Arap halklarına karşı saldırgan politikası, onu, Arap ülkelerini “destabilize” etmeye; ve aynı amaçla bu ülkelerin etnik-dini farklılıklarını istismara yöneltiyor.

Kürt Ulusal Kurtuluşuna Karşı Gerici İttifak

Kürt ulusal mücadelesinin ve bölge ülkelerindeki Kürtlerin durumunun ortaya çıkardığı en önemli gerçeklerden biri de, emperyalist devletler ile onların bölgedeki işbirlikçilerinin Kürt sorununu istismarda “benzeştikleri”dir. Bu güçlerin hiçbiri Kürtlerin ulusal tam hak eşitliğinin sağlanmasından yana olmamalarına karşın, birbirleriyle ilişkilerinde Kürt sorununu, “rakibinin zaafı yanı” olarak kullanmaktan geri durmazlar. Belirgin örneklerden biri, Bağdat yönetimine karşı birçok kez ayaklanan Irak Kürtleri içinde önemli bir yere sahip Barzanilerin içine düştükleri durumdur. 1930-40’lı yıllarda Zagros bölgesinde çeşitli eylemlere girişen grupları yöneten Mustafa Barzani, Irak Kürtleri içinde önemli bir prestije sahipti ve bu durumunu hem merkezi hükümetle hem de Batılı büyük sömürgeci güçlerle ilişkilerde kullanmaya çalıştı. Mustafa Barzani, 1945’te Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliği’nin desteğiyle İran Kürdistanı’nda kurulan Mahabad Kürt Cumhuriyeti’nin, İngiliz ve Amerikan yöneticilerinin baskısı ve İran’ı desteklemeleri sonucu yıkılmasıyla Sovyetler’e doğru geri çekilmek zorunda kaldı ve 12 yıllık uzun “yolculuk”tan sonra Sovyetler Birliği’ne sığındı. Sovyetler Birliği’nin yardımı ve Bağdat yönetimiyle yaptığı anlaşma sonucu Kuzey Irak’a geri dönen Barzani, Irak’ta krallığın devrilmesi ve Baas Partisi’nin yönetimi ele geçirmesi üzerine, yönetimin, petrol gelirlerinden Kürtlere de pay verilmesi ve “kültürel özerklik tanınması” gibi, o güne kadar Kürtlere, yaşadıkları ülkelerde, merkezi devlet ve hükümetler tarafından “önerilmiş” ya da “tanınmak istenmiş en ileri “statü” konusundaki baş muhatabı oldu.

Irak Kürtlerinin 1969’daki başkaldırısı karşısında İran Şahlığı, Kürtleri, Irak’ın istikrarsızlığını artırma amacıyla desteklerken, İsrail, İran Şahlığıyla ittifakını, Arap ülkelerini destabilize etme yönünde kullanmaya çalıştı. Irak’ın 1972’de Sovyetler Birliği ile “dostluk ve işbirliği anlaşması” imzalaması, ABD’nin Irak’a karşı politikalarında yeni bir adımı gündeme getirdi. Irak-SB stratejik

anlaşması Amerikan emperyalistlerini rahatsız etmişti. Richard Nixon ve Ulusal Güvenlik Danışmanı Henry Kissinger, Şah yönetimiyle ilişkileri kullanarak, Irak Kürt sorununa müdahale etmeye karar verdiler ve Tahran’da görüştükleri Şah’la bu yönde gizli bir anlaşma yaptılar. 1972-75 yılları arasında Kürt isyanının yayılmasına bağlı olarak çatışmalar yoğunlaşırken, Irak ve İran arasında imzalanan Cezayir Anlaşması’yla yeni bir durum ortaya çıktı. Irak yönetimi, Şat-ül Arab Boğazı’nın eşit kullanım hakkı üzerinde Şah’la anlaşmaya vardı. İran’ın Kürtleri destekleme gerekçesi ortadan kalkmıştı. Şah rejimi tarafından İran-Kuzey Irak sınırı kapatıldı. Irak yönetimi derhal durumu değerlendirdi ve Kürtlere karşı büyük bir askerî saldırıya girişti. İsyan bastırılırken, Molla Mustafa Barzani ve isyanın önemli diğer liderleri Kuzey Irak’ı terk ettiler. Mustafa Barzani ABD’ye gitti ve Amerikan yöneticilerinden “daha önce verdikleri destek sözlerine bağlı kalmalarını” istedi. Ancak çabaları herhangi bir karşılık bulmadı ve yaşlı Barzani ABD’de öldü. ABD emperyalist burjuvazisi, çıkarlarının gereklerini yerine getiriyordu ve Kürtlere “ihtiyacı” ya da aynı anlama gelmek üzere Kürtlerin kullanılmasına duyduğu gereksinim o gün için son bulmuştu. Henry Kissinger, bu politikayı eleştirenlerin, “*gizli operasyonlarla misyonerliği karıştırdıklarını*” söylüyordu.

İran Şahlığı’nın Irak yönetimi ile imzaladığı Cezayir Anlaşması’nın arkasında büyük patron ABD’nin olduğu çok geçmeden açıklık kazandı. Aslında İran, İsrail ve Türkiye için, Irak Kürt hareketinin başarıya ulaşıp “en azından otonom bir yapının oluşturulması”yla sonuçlanması istenir bir durum değildi. İran Şahlığı’nın 1969-75 yılları arasındaki Irak Kürt hareketine verdiği destek böylesi bir “Kürt başarısı”nı içermiyordu. Amaç, Irak’ın güçsüz bırakılmasıyla bölgede İran’ın etkisini artırmak ve İran aracılığıyla Amerikan politikalarını uygulama olanaklarını genişletmekti. Irak Kürtlerinin zaferi, İran ve Türkiye Kürtleri için de “kötü örnek” oluşturacaktı ve bu devletlerin, “kendi Kürtleri”nin böylesi bir harekâtına tahammülleri yoktu. İran ve Irak, bazen de

Türkiye, ülkelerindeki Kürtlerin ulusal taleplerini baskı ve inkâr politikalarıyla karşılaşmalarına rağmen, “komşu ülke Kürtleri”ni, o ülkenin yönetimine karşı kullanmaya çalışmaktan geri durmadılar. Osmanlı-İran çatışmaları döneminden itibaren böylesi bir “gelenek” devam edegeldi. Bu “gelenek”, ancak Kürt başkaldırıların ciddi bir tehlike haline gelip, “sınır aşarak” bölgesel düzeyde güç kazanması durumunda bozuluyor; bu ülkelerin yönetimleri Kürt hareketini bastırmak için işbirliğine gidiyorlardı. Bu anlayış ve politika bugün de, Türkiye gericiliği tarafından sürdürülüyor ve o, her fırsatta, Kürt otonomisini ya da oluşturulacak bir federal devlet içinde Kürtlerin yer almasını, “*diğer ülkelerdeki Kürtler için emsal oluşturacağı*” gerekçesiyle istemediğini; daha da önemlisi, böylesi bir durumu savaş nedeni sayacağını ilan ediyor.

ABD’nin “o gün” izlediği Kürt politikası, tarihten öğrenmesini bilenler için bugün açısından da uyarıcıdır. Bugün de Mesut Barzani ve Celal Talabani sık sık Batı başkentlerinin yolunu tutuyor; ABD-İngiliz emperyalist şefleriyle ve arada da Ankara’da Türk devlet ve hükümet yetkilileriyle görüşmeler yapıyor; Kürtlerin “durumunun düzeltilmesi” için “destek” ve bazen de “himaye”(!) istiyorlar. ABD-İngiliz ordularının “koalisyon güçleri” desteğinde Irak’ı işgale girişmeleri ve “Irak’ın Kuzeyi”nin merkezi yönetimin denetimi dışına çıkarılması yönündeki girişimleri, bölgeye “çevik güç” ya da “Kuzeyden Keşif Gücü” adı altında silahlı güç yerleştirmeleri, harekât sonrasında, Irak Kürt partileri KDP ve KYP yöneticileri Mesut Barzani ve Celal Talabani’ye Batı başkentlerinde “devlet yöneticileri” muamelesi yapılması, “*Kürtlerin Amerikan-İngiliz himayesine alındığı*” propagandasına güç verirken, Türkiye’de özellikle şoven-milliyetçi Türk burjuva çevreleri, “Kuzey Irak’ta Batılı büyük güçlerin korumasında bir Kürt devleti kurulduğu” ve Türkiye Kürtleri için “bir emsal oluşturma tehlikesi içeren bu devlet”in ortadan kaldırılmasının önemine dikkat çekerek Irak ve Ortadoğu’daki Amerikan politikalarının piyonu olmalarını örtmeye çalıştılar.

Bu propaganda, Kürtlerin çeşitli kesimleri üzerinde de etkili olabildi. Saddam yönetiminin Kuzey Irak'taki askerî-politik hâkimiyetine ABD tarafından son verilmesi ve Türkiye Kürt sorununun “çözümü” üzerine kimi emperyalist “tavsiyeler”den hareketle, Irak ve Türkiye Kürtleri içinde bazı kesimler, Batılı büyük emperyalistlerin Kürtlerin özgürlüğü ve eşit hakları için politikalar izledikleri ya da izleyebilecekleri beklentisine girdiler. Onlara göre, “Kopenhag Kriterleri” bunun önemli bir işaretiydi. ABD-İngiliz müdahalesini “özgürleştirici” bir dış karışma sayacak kadar da umutlanmışlardı! Birbiriyle ilişkili bu gelişmeler, Kürt sorununun “dış güçler” tarafından bir şantaj ve baskılama aracı olarak kullanılması politikasının uygulanma alanını da genişletti.

Kürt Üst Sınıflarının Hareketteki Yeri ve Aşılamayan Açmaz

Ulusal hareketlerin yükselişi ve modern ulusal devletlerin kuruluşunun, tarihin gelişen yeni bir akımı ve tarihsel bir olgu olarak şekillendiği dönemde kendi devletlerine sahip olamayan Kürtler, tarihi parçalanmışlık durumunun sonuçlarından biri olarak, sınırları içinde yer aldıkları ülkelerde farklı iktisadi-toplumsal gelişme süreçlerini, merkezi devletlerin inkârcı baskı politikaları altında yaşamak zorunda bırakılmışlardır, bu parçalanma ve kuşatılmışlık, devlet olarak örgütlenmelerinin önemli engellerinden biri olarak rol oynamıştır. Kapitalizmin Kürdistan'daki gelişmesiyle dolaysız bağlı olan bu durum, hareketin bugüne dek henüz aşılamayan önemli bir açmazına dönmüş, özellikle Kürt üst sınıfları içinde daha büyük güçlerin himayesinde ve desteğinde “hak kazanma” eğilimini geliştirmiş, Kürt feodal-burjuva politik çevreleri bölge ülkeleri arasındaki çelişki ve çatışmalardan “yararlanma” adına, bu ülkeler egemen sınıflarının politikalarının aleti olabilmişler; bölge devletleri ve emperyalistlerin anlaşmaları durumunda da “kullanılıp bir yana atılmış olmak”tan kurtulamamışlardır. Kürt

hareketinin önemli özelliklerinden biri, gecikmiş bir ulusal hareket olması, aynı zamanda kendileri de bağımlı olan bölge ülkelerinin, toplumsal gelişme düzeyi en geri olan bölgelerinde –bunda inkârcı politikalar önemli bir rol oynamıştır– yaşayan halkın hareketi olmasıdır. Bu toplumsal koşullar ve ulusal hareketin burjuva karakteri; ortaya çıkabildiği kadarıyla, “bağımsızlık” ve dil-kültür eşitliği “talepli” harekette, Kürt feodal, feodal-burjuva ve burjuva feodal kesimlerin etkin olmasını da koşullamıştır. Kuşkusuz, hareket bir başkaldırıya dönüştüğü her durumda, Kürt köylü ve diğer emekçi kesimlerinden de destek görmüştür. Türkiye Kürt hareketinin son yirmi otuz yılının açıklıkla gösterdiği gibi, kapitalizmin Kürt toplumsal yaşamında yol açtığı sınıfsal ayrışma, harekete emekçi ilgisini ve küçük mülk sahiplerinin saflarından katılımı artırmış; burjuva; burjuva-feodal kesimlerin hareketteki yerleri ve rolleri henüz aşılamamış olmasına karşın, toplumsal değişime bağlı olarak mücadelenin “yükü”nün esas olarak ezilen sınıflarla onların genç kuşaklarına geçmesi dönemine gelmiştir. Kürt ulus hareketinde emekçilerin katılımının artması ise, eski parçalanmışlık ve açmazların aşılması yönünde ilerlemeyi sağlamış, bağımsızlığı ve özgürlüğü hedefleyen hareketin başarı koşullarını olgunlaştırmış; parçalanmışlığın ve geri toplumsal yapının; onun geleneksel bağlarının önemli bir etkeni oldukları, “büyük güçler arası ilişkilere yedeklenme”; ABD ve Batı Avrupa’dan “çözüm bekleme” tutum ve politikalarının etkisinin kırılmasının koşulları daha da olgunlaşmıştır. Bu gelişmeler, Kürt hareketinin geçmişteki “çaresizlik” durumunu ve ona dayandırılabilir gerekçeleri geçersiz kılacak olanak, güç ve araçlara bugün esas olarak sahip olduğuna da işaret ediyor. Kürt işçi ve emekçilerinin ulusal hareketin başına geçme ve ulusal taleplerle sınıfsal taleplerini birleştirme olanaklarını da genişletmiştir. Kürt emekçilerinin bu “inisiyatifi” gösterememeleri durumunda ise, Kürtler daha fazla acı çekecek, daha ağır bedeller ödeyeceklerdir.

Tarihten Ders Çıkarma; Keyfiyet mi, Zorunluluk mu?

19. ve 20. yüzyıldan çözümlenmemiş olarak 21. yüzyıla devrolunan Kürt ulusal sorununu; Kürt üst sınıfların öncülüğü ve yönetiminde ve bu “geleneksel” sınıfların şu ya da bu emperyalist büyük devletle –bölge gericilikleri arasında müttefik bulma taktiklerini de bir yana bırakmadan– işbirliğine giderek “çözmek”, sanıldığı ya da beklendiği gibi Kürtlere gerçekten özgürlük ve tam hak eşitliği getirmemiştir ve getirmeyecektir. Bu konuda ders çıkarması en fazla gerekli olanlar Kürt işçi ve emekçileridir.

Kuşkusuz, burjuva, burjuva-feodal kesimler, ulusal sorunun “çözümü” üzerine söz söylemeye ve Irak Kürdistanı’nda görülebileceği gibi, ulusal karakterli mücadelenin önünde olmaya devam ediyorlar. Bu durum, Kürt haklarından ve bu haklar için mücadeleden söz ettikleri sürece onları da “tarihten” ve kendi tarihlerinden öğrenme ve doğru sonuçlar çıkarma “sorumluluğu” altına sokmakla birlikte; Kürt işçi ve emekçileri için, bugüne kadar emperyalist devletlerle kurulan gerici ve işbirlikçi ilişkiler üzerinden sonuç almaya çalışan kesimlerin (örneğin KDP, KYP) ardından gitmemeleri için yeterince neden sunmaktadır.

Irak Kürtlerinin mücadelesinde özel bir yerleri bulunmakla kalmayan, uzun yıllardır Kürt hareketi içinde tuttukları yer nedeniyle Türkiye ve diğer bölge ülkeleri Kürtlerinin de ilgiyle izledikleri Barzanilerin –ve bir süreden beri Mesut Barzani-Celal Talabani “ikilisi”nin– Batılı büyük devletlerle kurulan ilişkiler üzerinden “hak kazanma” politikasındaki ısrarları hâlâ devam ettiğine göre; tarih dersine, Irak Kürt hareketi tanıklığında baş vurmakta yarar var. Irak Kürtleri içinde, bugünkü Barzani ailesinden önce, geniş etki alanına sahip olan Bedirhaniler’in 1920’lerde Fransız ve İngilizlere, “kendilerinin ve haklarının garantörü olma” talebiyle başvurmaları, “trajedik bir olay” denilip geçilmeyecek kadar önemlidir. Bedirhaniler uzun yıllar Kürdistan’da geniş bir etkiye sahip olmuşlar; Kürt hareketinde önde yer almışlar; sonuçta

umutsuzluğa kapılıp İngiliz ve Fransız emperyalistlerinden “manda” isteyecek bir noktaya varmışlardır.⁷

“Botan Beyliği”nin hâkimi olan Bedirhaniler’in Osmanlı İmparatorluğu içinde devlet düzeyinde de önemli ilişkilere sahip olmaları ve bizzat Abdulhamit’in “Kürt ağalarının bazılarının çocuklarını İstanbul’a getirip memuriyete yerleştirdiği” için eleştirildiği dikkate alındığında; onların, bölgenin İngiliz ve Fransız etki alanı olarak bölünmesinin planlanması üzerine her iki ülkeye birden başvurarak, “Botan-Cezire Beyliği” olarak kendi etkilerinin bulunduğu geniş bölgenin bu iki ülkeden birinin hâkimiyeti altına alınmasını çıkarları için yararlı gördükleri söylenebilir. Ancak, bu, onların politik tutumlarının Kürtlerin özgürlüğü bakımından teşkil ettiği tehlikeyi ve emperyalistlerden medet umma politikasının iflasa mahkûm olması gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Emperyalistlerin Kürt sorunuyla ve “Kürtlerin kaderi”yle ilişkilerinin niteliğine açıklık kazandıran bir diğer öğretici örnek, – yine Irak Kürdistanı “pratiği”nde–, Şeyh Mahmut Berzenci hareketinde yaşanmıştır.

Irak Kürt halkıyla dolaysız ve önemli ilişkilere sahip ve saygınlığı bulunan Şeyh Mahmut Berzenci, İngilizlere rağmen bağımsızlıkçı bir politika izleyince, bölgeyi hâkimiyetleri altında tutan İngilizlerin hedefine girmiş ve etkisiz kılınması için çalışılmıştır. İngilizler, bağımsızlıkçı eğilimlerini bildikleri Berzenci’nin Sevr Barış Konferansı’na gönderdiği –Reşit Zeki ve Said Ahmet– delegeleri reddetmişler; onların yerine kendilerinin ilişkide bulundukları ve İngiliz politikalarına yakınlığıyla tanınan Şerif Paşa’yı “delege” olarak tanımışlardır.

İngiliz ve Fransız emperyalistleri için Irak ve Suriye Krallıkları’nın oluşturulması ve bunların kendi mandalarına alınması, bölgedeki etkilerini genişletmede tutunacak mevzilerin bulunması anlamı taşıyordu ve Kürtlerin durumu, ancak “gerektiğinde kullanılabilir” bir öneme sahipti. Şeyh Mahmut Berzenci’nin Irak Krallığı’ndan ayrı “bağımsız bir Kürdistan” istemesi, hem

Türkiye'nin, hem de Irak'ı egemenliği altında tutan İngilizlerin karşı oldukları bir şeydi. Sömürgeci Britanya İmparatorluğu, "Bağımsız bir Kürdistan" fikrine asla yakın değildi ve Irak Krallığı içinde "otonom" bir yapı içinde Kürtlerin bazı haklarını kullanmalarından öteye geçmelerini istemiyordu. Şeyh Berzenci'nin bağımsızlıkçı hareketine karşı tutum almalarının nedeni de buydu. Bir diğer örneği, yine Irak Kürtlerinin Barzaniler yönetimi-
mindeki yakın dönem tarihleri oluşturuyor. Buna önceki bölümde değinildi. Son örnek ise bugün hâlâ devam eden Barzani-Talabani ABD-İngiltere-Türkiye (ve dolayısıyla İsrail) ilişkileridir.

Kürt sorunu karşısındaki emperyalist politika ve taktikler, günümüzde hâlâ devam eden ve Kürtlerin kendi kaderlerini ellerine almaya yönelik her talebini "yabancı kışkırtması" ve "bölücülük" sayan burjuva-şoven propagandayı da geçersiz kılmaktadır. İngiliz ve Fransızların "Kürt devleti kurmak istediklerini" söyleyenlerin, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı ve Anadolu'nun işgali döneminde, bunun uygun koşulları oluşmuşken, üstelik de İngilizler ve Fransızlar Irak ve Suriye gibi bölgeleri ellerinde tutuyorlarken, bunu neden yapmadıkları sorusunu cevaplamalıdır.⁸

Emperyalistler bakımından Kürtlerin durumu olası gelişmelerin seyri içinde kullanılabilir olmaya uygun bir sürüncemeye bırakılmıştır. Türkiye'nin bölünerek bir Kürdistan kurulması, büyük güçler tarafından yararlı görülmemiştir. Fransızlar ve İngilizler, bölgede, kendi çıkarları yönünde Kürt sorunundan yararlanmaya çalışmışlar, ancak bağımsız bir Kürdistan kurulması gibi bir politika izlememişler, bunu yararlı görmemişlerdir. Birinci Dünya Savaşı'nın hemen akabinde Fransızlar, "*Otonom Kürt Emirliği, en kesin çıkarlarımıza terstir*" diyebilmişler; İngilizler de Musul sorununu, bölgedeki çıkarları yönünde kullanmaktan öte gitmemişler ve M. Kemal hükümetiyle ilişkilerine daha fazla önem vermişlerdir. Bu emperyalist politika, ABD'nin politikaları da dahil olmak üzere, bugün için de geçerlidir. Bunu görmezden gelip, Amerikan-İngiliz, Fransız ya da Alman emper-

yalistleriyle “yatağa girenler”, uşaklıklarına karşın, günün birinde gözden çıkarılacaklarının güncel göstergesini de Saddam Hüseyin’e karşı Amerikan sabotaj ve yıkım politikasında görebilirler. Bush’un “basın sözcüsü” Ari Fleischer, “*Saddam’a bir kursun, Irak halkını savaştan kurtarır*” diyerek, Amerikan sabotaj ve suikast politikasının bir yanını ilan ederken, çok değil on yıl önce-sine kadar Amerikan askerî-politik ve ekonomik desteğine sahip işbirlikçiliğin bugün yıkılması gereken hedeflerden biri ve başta geleni olduğunu da göstermiş oluyordu. ABD yönetimi, “Birleşmiş Milletler üyesi egemen bir devlet”in başkanına suikast çağrısı çıkarırken, çıkarları dışında kendisini bağlayıcı hiçbir “ilke” tanımadığını da ilan etmiştir.⁹

Toplumsal tarih, öğrenmesini bilenler için derslerle doludur. Öğrenmek ise, mücadeleden söz edenler için, keyfiyetten öte zorunluluktur. Öğrenmesini bilmeyen, yaşanmış olanlardan sonuçlar çıkarmayan sınıf, örgüt, kişi –kim olursa olsun–, önüne koyduğu hedefe ulaşmada, olabileceklerin sınırlarının ötesinde zorluklar, engeller ve olanaksızlıklarla karşı karşıya gelmekten; yönünü şaşdırmaktan; dost ve düşmanı karıştırmaktan ya da düşmanı tarafından kullanılmaktan kurtulamaz.

Kürtler; özellikle Kürt emekçileri için “Kürtlerin kendi tarihleri”nden ve bölgede ve uluslararası alanda yaşanmış olanlardan, bugün karşı karşıya bulundukları sorunların aşılmasına hizmet edecek sonuçlar çıkarmak özel bir önem taşımaktadır. Bunu zorunlu kılan genel gereklilikler vardır. Ancak, Kürtlerin yaşadıkları toprakların çeşitli bölge ülke ve devletlerinin sınırları içinde yer alması ve bugüne kadar, bu ülkelerden herhangi birinde hakları için mücadeleye yöneldiklerinde, karşılarında yalnızca o devleti değil; ama bölge ülkelerinin gerici sınıfları ve devletlerinin değişik düzeydeki saldırı ve ortak karşı tutumlarını da bulmaları; bu ülkeler arasındaki ilişkilerin düzeyine bağlı olarak, Kürt sorununun ilgili ülkelerin yöneticileri tarafından istismar edilip kullanılmaya çalışılması ve ilişkileri düzenlemenin pazarlık konuların-

dan biri haline getirilmesi ve buna dünya hâkimiyeti ve pazarların ele geçirilmesi için birbirleriyle rekabet içindeki emperyalist büyük devletlerin de doğrudan ya da Kürt sorunuyla ilişkili bölge devletleriyle ilişkileri üzerinden müdahalelerinin eklenmesi; Kürtler açısından ders alma ve sonuç çıkarmayı, deyiş yerindeyse özel bir gereklilik haline getirmektedir.

Kürt emekçileri gelişmelerden ders çıkarıp, bulundukları ülkelerde, diğer milliyetlerden emekçilerle birlikte, işbirlikçi gerici sınıflarla emperyalistlerin plan ve politikalarını boşa çıkaracak bir mücadeleye atılmadıkça, Kürt sorununun gerici sınıflar ve emperyalistler tarafından çıkarlara bağlı istismarı, bir olanak ve olabilirlik unsuru halinde var olacaktır. Bu, bugün somut olarak ABD-İngiliz saldırı cephesine karşı, Irak, Türkiye, İran, Suriye gibi bölge ülkelerinde mücadeleye atılmayı gerektirmektedir. Kürtlerin haklarını elde edebilmelerinin, bölge ülkelerinin Arap, Türk, Fars halklarıyla, her bir ülkede ve bölge düzeyinde birleşmekten ve sermaye hâkimiyetine karşı birlikte mücadelesinden geçtiği; buna bağlandığı; ulusların ve dillerin tam hak eşitliğinin teminatının gerçekte bu mücadele olduğu, yaşanan ve yaşanmakta olan olaylar tarafından birbiri ardına kanıtlanmaktadır.

Kürt hareketi bakımından bugün, emperyalist plan ve politikalara karşı mücadelede en ileri mevzide Türkiye Kürt hareketinin bulunması, toplumsal gelişmenin ruhuna uygun düştüğü kadar, hareketin geleceği bakımından da bir avantaj oluşturuyor. Kapitalizmin Kürt kent ve kırındaki gelişmesinin yol açtığı emekçi sınıf gelişmesi ve ezilen sınıfların hareketin önüne geçerek bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin temel gücü rolünü oynamaları, Türkiye Kürt hareketini bugün olduğundan da fazla olarak “tarihsel bir sorumluluk”la karşı karşıya getirmiştir. İlkel milliyetçiliğin ve emperyalist gericiliğe umut bağlamanın; emperyalistlerin hâkimiyet amaçlı saldırılarından halklar yararına demokratik ve bağımsızlıkçı sonuçlar ortaya çıkabileceği hayalinin boş olduğunu, olayların “tarihsel diyalektiği” ortaya koymuştur.

DİPNOTLAR

- 1 ABD’li Edmund McCarthy gibi bazı ekonomistler ABD ekonomisinin “motor güç olma” durumundan çıkarak dünya ekonomisinin “ağır yükü” olmaya yol aldığını; yıllardır sürdürdüğü mali genişlemeyle çeşitli ülkelere sattığı borç senetlerinin oluşturduğu yükü “temizleme”nin gündeme geldiğini; “130 trilyon dolarlık kredi köpüğü üzerinde sürdürülemez karşılıksız alacaklar yükü olduğu”nu; Avrupa ve Japon bankalarının “mali yapılarını düzeltmek için ellerindeki ABD kâğıtlarını boşaltmaları durumunda” ABD ekonomisi ve doların “hızla göçeceği” yönünde değerlendirmeler yapmışlardır. Dünya ekonomisinin büyüme hızının son yıllarda öngörülen oranın bir hayli altına düşmesi; durgunluk ve düşüş eğiliminin devam etmesi, sermaye ve mal akış alanları üzerine rekabeti sertleştirmektedir. 2001’de bu oran, resesyon (durgunluk) sınırı olarak kabul edilen %2.5’in altına düşerek %1.1 olarak gerçekleşmişti. Dünya Bankası’nın 2002 için öngördüğü %1.7’lik büyümenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsizdir. Durgunluğun aşılamadığının önemli göstergeleri vardır. Japonya ve ABD’den sonra, Alman ekonomisinin beklenen büyümeyi gösterememesi, durgunluk ve büyüme oranlarının düşmesinin devam edeceği, bunun da rekabeti ve gerginlikleri körükleyici etkide bulunacağı yorumlarını güçlendirmektedir.
- 2 Enron’un hisse ortakları arasında adı geçen Dick Cheney’in 2001 yılı Mayıs ayında hazırladığı “Ulusal Enerji Politikası Raporu”, ABD’nin, halihazırda tükettiği petrolün yarısını ithal ederken, 2020 yılında bu oranın üçte ikiye yükseleceğine işaret ediyordu. 6 Ekim 2002 tarihli The Observer ise, Uluslararası Enerji Ofisi’nin 2001 yılındaki verilerini dayanak göstererek Irak yönetiminin Fransa, Rusya, Çin gibi ülkelerle önemli petrol anlaşmaları imzaladığı; çeşitli ülkelerin şirketleriyle imzalanmış sözleşmelerin tutarının 1.1 trilyon dolar gibi büyük bir “meblağ tuttuğu”nu yazmıştır. ABD-İngiliz saldırgan politikası “Saddam sonrası Irak”taki “petrol pastası”nın pay edilmesini hedeflemiştir. Aynı nedenle, Rusya, Fransa gibi Irak’la önemli petrol anlaşmaları olan ülkelerle ABD’nin ilişkileri giderek sertleşmektedir. 16 Eylül tarihli Washington Times gazetesi, aynı nedenle, Fransa ve Rusya’yı “Saddam’dan yana tavır koymaları durumunda yeni Irak hükümetinin kendileriyle çalışmasının zor olacağı”yla tehdit etmiş, bu yönlü yayınlar yapmıştır.
- 3 Bush ve çetesinin yalan propagandasına karşı, Uluslararası Atom Enerjisi Ofisi (IAEA) 1998 yılında Irak’ın nükleer silah üretmesine işaret eden “en küçük bir iz bile bulunamadığını” açıklamıştı.
- 4 Saddam yönetiminin “anti-komünist” politikaları ve Irak Komünist Partisi’ni tasfiyeye yönelik acımasız eylemleri, onun ABD tarafından “beğenilmesi”ni kolaylaştırıcı özellikteydi. ABD-İngiliz politikasında, “komünizmin yeşil ku-

şakla çevrilmesi” özel bir yer tutuyordu ve “yeşil hat” üzerinden bölge ülkele-
rinin “Sovyet etkisi”nden kurtarılması için on milyarlarca dolar harcanyor;
CIA ve İngiliz gizli servisi çok yaygın casusluk faaliyeti yürütüyorlardı.

- 5 Ankara’ya, İngiliz Genelkurmay Başkan yardımcısı Anthony Pigott ile birlik-
te bir “gece baskını” yapan İngiliz Savunma Bakanı Geoffrey Hoon, “Türkiye
gecikirse Irak’ın geleceğinde etkin olamaz” diyor; “koalisyon dışında kalır-
sanız, Irak’ın geleceğiyle ilgili söz hakkınız azalır” türünden tehditvari laflar
edebiliyor. Hoon’a göre Türkiye yönetimi bir an önce “koalisyonda yer alma”
kararı vermeli!
- 6 Hoon’un Ankara “çıkarması”yla denk gelecek biçimde Milliyet gazetesin-
de, Barkın Şık imzasıyla ve “askerî strateji uzmanları”na dayandırılarak,
“Saddam’ın elinde Türkiye’yi hedefleyen 12-25 balistik füze bulunduğ”u haberi
yayımlandı. Aynı gün bir başka haber Yasemin Çongar imzasıyla Amerika’dan
veriliyordu. Çongar, “Irak’a kuzeyden cephe açılması”na Türkiye’den gösteri-
len “kararsızlığın” ABD’yi “öfkелendirdiğini” bildiriyordu ve “üst düzey bir
Amerikalı yönetici”nin, “Bu gidişle ABD Kongresi’nin Türkiye’ye askerî-mali
ve ticari yardım yapılmasını engelleyebileceğini” bildirdiğini belirtiyordu.
Çongar, hızını alamıyor, makalelerinde de “bir an önce cephede yer alıp ma-
saya oturma ve bölgenin düzenlenmesinde söz sahibi olma” çağrılarını güç-
lendirmek üzere, asparagas haberciliğe soyunuyordu. Adını vermeyerek, “üst
düzey Amerikalı yönetici”den alıntılarla güçlendirmeye çalıştığı Washington
mahreçli haberinde, “Türkiye’nin kararsızlığının Washington’da hayal kı-
rıklığı yarattığı”nı belirtiyor ve “o yetkili”nin, “bu gidişle, Arap başkentleri
ile Irak konusundaki işbirliğimiz, Ankara ile yapacağımız işbirliğinden daha
kapsamlı olacak” dediğini yazarak, efendisi yararına pazarlığı kızıştırmaya ça-
lışıyordu. Çongar, “ABD’nin son umudu TSK” manşetiyle geçtiği Washington
mahreçli haberinde yine, “ABD’li yetkililer”in, “Türk Genelkurmayı’nın Ku-
zey Cephesi’nin işlevini ve bununla ilgili zamanlamanın önemini, AKP hükü-
metine kıyasla daha iyi anladığı”nı bildirmektedir. Onu doğrularcasına, Sami
Kohen, Genelkurmay Başkanı Özkök’ün, sermaye basını patronları ve burjuva
gazetecilerine verdiği “resepsiyon”da, “Askerî bakımdan kuzeyden bir cephe-
nin açılması, elbet savaşın süresini kısaltır, zayıyatı azaltır. Türkiye bu konuda
belirleyici bir konumdadır” dediğini aktarmaktadır (10 Ocak Milliyet). Aynı
“resepsiyon”da Genelkurmay İkinci Başkanı Yaşar Büyükanıt da Meclis’ten
bir an önce bir karar çıkması gerektiğini belirtmiş ve “en kötü karar, karar-
sızlıktan iyidir” demiştir. Abdullah Gül’ün Ortadoğu ülkeleri yöneticileriyle
görüşmesini eleştiren Doğan Heper şöyle yazıyor: “... Gül’ün tutumu ABD’ye
tavır gibi algılanırsa, bu çıkarlarımız açısından iyi sonuç verir mi? Ankara,
ABD askerlerinin Türkiye’den Kuzey Irak’a girmesine izin vermezse Saddam’ı

koruyan bir konuma düşmez mi? O zaman stratejik ortaklık diye bir şey kalır mı? Savaşa seyirci kalan bir Türkiye, savaş tazminatlarından da mahrum kalacaktır. Savaş sonu bölgenin yeniden şekillenmesinde de söz sahibi olmayacaktır. Ankara'nın Musul-Kerkük sorunu, Türkmenlerin geleceği, Kürt devleti ve Irak petrollerinden anlaşmalara bağlı olarak istenecek pay konusunun da üzerine bir bardak su içmekten başka yapacağı bir şey kalmayacaktır." Güngör Mengi, Türkiye'nin "Irak savaşıyla ilgili olmazsa olmazları"nı; "Kürt devleti kurulmasın, Musul-Kerkük Kürtlere bırakılmasın, Türkiye'nin savaş zararları ödensin, Kürt gruplarına verilecek silahlar savaş sonrasında toplansın, İngiliz askerleri Kuzey Irak'a girmesin" diye sıraladıktan sonra, "Bunların hepsi Türkiye'nin güvenlik ve ekonomik geleceği adına haklı isteklerdir. Ama savaş sonrası oluşacak galipler masasında yer almamız şartıyla. Bu da savaşa tam destek koşuluna bağlı" demekte ve hükümetin kararsızlıkları nedeniyle "Türkiye'nin hesabını doğru yapamadığı"ndan yakınmaktadır. Ona göre, "Başbakan Gül'ün bölge ülkelerine yaptığı ziyaretler tamamen ters mesajlar veriyor ve Washington'da Türkiyesiz çözüm" arayışına yol açıyor. Mengi bundan fazlasıyla rahatsızdır ve ABD'nin yanında Irak'a karşı Kuzey cephesinden saldırıya girişilmesini istemektedir. Savaşın dışında kalındığında "Türkiye'nin kayıplarının daha ağır olacağı"nı ileri sürerek, hükümetin "ülkenin güvenlik ve ekonomik çıkarları"nı gözetmesinin ancak ABD'nin yanında saldırıya katılmasıyla mümkün olacağını anlatmaktadır (9 Ocak-Vatan).

7 Sevr Barış Konferansı döneminde, Bedirhan ailesi adına Emin Ali Bedirhan tarafından Fransız Yüksek Komiserliği'ne yazılan başvuru şöyle başlamaktadır: "Ekselans,

Emir Bedirhan ailesi bu satırlarla kendi ülkelerinde, kendi otoriteleriyle ilgili olarak güvenceler altında onlara bölgesel otonomi verecek, Kürtlerin ulusal istemlerini gerçekleştirmiş olmaktan ötürü Barış Konferansı'nı oluşturan güçlerden biri olarak Fransa'ya teşekkür eder. Bedirhan ailesi VII. yüzyıldan 1847'ye kadar ataları tarafından yönetilen, tamamen Kürt olan bu bölgelerin Fransız adaletinin esprisi altında, Güney Kürdistan'ın bir bölümünü (Cezire İbn-i Omar) Fransa'nın ekonomik gözetimi altına konulmasını dikkate almasını rica eder. (...) Ekselanslarınıza bu ayrıntıları sunduktan sonra bütün Kürdistan'da ve özellikle Fransız mandası altına düşen bölümde -bütün özel çıkarların dışında- büyük bir etkimizin olduğunu söylemek istiyoruz. Ki bu etkiyi hükümetiniz, nüfusu altına aldığı ülkenin sadece mutluluğu ve barışını garantilemek için kullanabilir. Ekselanslarınızın, istemlerimizi hükümete bildirme umudu içinde teşekkürlerimizi kabul etmesini rica ediyoruz..."

(Fransız belgelerinden aktaran Doç. Hasan Yıldız)

8 Aslında, aynı politikaların devamı olarak, İngiliz temsilci Lord Curzon, Lozan görüşmelerinde, Kürdistan sorununa ilişkin olarak süren tartışmalarda şunları dile getirmiştir: “Bir kez daha soruyorum: Güvenliği sağlamak için gerekli birlikleri kim bulacaktır? Oy verilmesi istenen konunun ne olduğunu halka nasıl anlatacaksınız? Kürtler bağımsız bir Kürdistan için, Araplar bir Arap devleti için, Türkler Türk uyrukluğu için, Hristiyanlar da kendilerini Türklerden korumak şartıyla, herhangi bir yönetimden yana oy vereceklerdir. Bu koşullar altında sınırları nasıl saptayabileceksiniz? Sonuç içinden çıkılmaz bir karışıklıktan başka bir şey olmayacaktır. Böylece büyük devletler kendilerini gülünç bir duruma sokmuş olacaklardır.” (Seha L. Meray - Lozan Barış Konferansı.1.cilt)

Öyle anlaşılmaktadır ki, İngilizlerle Türkiye arasında, Irak Kürtlerinin İngiliz “koruması” altında kalmaları, otonom bir Kürdistan’ın tanınmaması ve Türkiye Kürtlerinin de mevcut statüde tutulmaya devam edilmesi yönünde, “zımnı” ya da gizli bir “anlaşma” sağlanmış durumdadır. Musul üzerindeki ısrarın “gizi” böylece açıklık kazanmaktadır. Türkiye ve Mustafa Kemal hükümeti, “Musul Kürtleri”nin, Türkiye Kürtlerine göre, elde edebilecekleri daha ileri bir politik mevzi veya otonomi vb. yapının, “emsal teşkil etmesi”nden çekinmekte ve İngilizlerle bunu önlemek için pazarlıklar yapmaktadır. Ama, yukarıda görüldüğü üzere, İngilizler, Kürtlerin durumuyla, bu, kendilerinin bölgedeki varlığı ve çıkarları yönünde kullanılabildiği oranda ilgilidirler ve bu temelde Türkiye ile anlaşmalarını önleyecek bir engel yoktur.

9 Bush çetesi savaş için gerekçe aramakta; aradığı gerekçeyi oluşturmak için çaba göstermekte; Irak, devlet başkanlığı sarayları dahil tüm askerî-sivil kurum, bina, kompleks, fabrika vb.’ni “biyolojik, kimyasal, nükleer silah arayıcıları”na açmışken ve silah denetimi kurumunun temsilcileri herhangi bir ize rastlamadıklarını açıklamalarına; Irak yönetimi istenirse CIA ajanlarının da araştırma ve aramalara katılabileceğini açıklamış olmasına karşın, savaşılabacağını ilan etmektedir. Burjuvazinin uluslararası hukuk düzeninde, uluslararası alanda geçerli kabul edilmiş anlaşmalara ve ilişkilere karşın; onları ayakları altına almaya ABD’yi iten, onun sahip olduğu ekonomik, askerî ve politik güçtür. ABD, rekabette kendisine yakın bir düzeye çıkma ya da kendisini yakalama teşebbüsünü dahi imhayla tehdit etmekte ve nükleer güç kullanarak bunu engellemekten kaçınmayacağını “dünya aleme” ilan etmektedir.

Ulusal Sorun, Kürt Sorunu ve Güncel Gelişmeler

Ali Yaşar

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün "iyi şeyler olacak, sorunun çözümünde tarihsel bir fırsat yakalandı" yönündeki açıklamasının ardından, ülkenin belli başlı politik aktörleri, partiler, Başbakan, muhalefet partileri, demokratik çevreler ve bizzat bu sorundan birinci dereceden etkilenenler, Kürt sorununun çözümüne yönelik ve bu soruna ilişkin tutumlarını yeniden açıkladılar.

Açıklanan bu politik tutumların arasında, mevcut durumun korunmasından, ufak tefek iyileştirmelere kadar bir dizi görüş yer aldı. Demokratik çevreler ve Kürt siyasi çevreleri ise, daha ileri bir çözüm için beklentilerini ve umutlarını dile getirdiler. Gerçekten de bu sorunun çözümünde bir kavşak noktasına mı gelindi, çözüm için tarihsel bir fırsatın eşiğinde mi bulunuluyor?

Bütün bu tartışma ve beklentilerin genel olarak ulusal soruna, bu sorunun anlaşılmasına, özel olarak da Kürt sorununa ilişkin ilgiyi canlandırdığı görülmektedir. Bu nedenle, güncel gelişmeleri de dikkate alarak, bu sorun üzerine bütünlüklü bir yaklaşımı yeniden tazelemekte sayısız yarar bulunuyor. Bu yazıda da sorunu

bütün bu yönleriyle, ama fazla ayrıntıya boğmadan, okumayı zorlaştırmadan ortaya koymaya çalışacağız.

Ulus Nedir?

Ulusun ebedi ve ezeli bir topluluk biçimi olmadığını, ama belirli bir tarihsel dönemin, kapitalizmin yükselişi döneminin ürünü olduğunu biliyoruz. Örneğin MS. 10. yüzyılda da Türkler ve Kürtler, Cermenler ve İspanyollar vb. vardı. Bunların bazıları büyük devletler kurmayı da –örneğin Cengiz İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu vb.– başarmışlardı. Ama bunları ulus olarak adlandırmak doğru olamaz. Çünkü bunlar, kararlı topluluklar olarak bir araya gelmiş, kendi iç bağları gelişmiş topluluklar değildiler. Daha çok bir fatihin, bir kavmin, ırkın önderlik ettiği, bir dönem bir araya gelerek devletler kurmuş topluluklardı. Daha sonra bu devletlerin, birliklerin pek çoğu kısa ya da uzun bir sürenin ardından tarihe karıştı.

Ulus, esas olarak yükselen kapitalizmin ürünü olarak şekillenen bir topluluk oldu. Kapitalizm, İngiltere ve Batı Avrupa’da ilk önce gelişti ve modern uluslar şekillenmeye başladı. Kapitalizmin gelişmesinin hız kazanması ile birlikte –18. yüzyılın başından itibaren– bu süreç hızlı bir şekilde ilerlemeye başladı. Böylece İngilizler, Almanlar, Fransızlar, İtalyanlar vb. modern uluslar olarak örgütlendiler. Avrupa’da pek çok ulus Cermen, Gal, Frank, Kelt, Yunanlı, Etrüks, Arap vb. ırk ve kavimlerin farklı yerlerde, farklı bileşimlerde kaynaşmasından meydana geldi. Örneğin Fransız ulusu Galyalıları, Cermenler, Romalıları, Britanyalıları vb.’nden oluştu.

Yükselen burjuvazi, ulusun tartışmasız önderiydi ve feodal parçalanmışlığa karşı “eşitlik ve özgürlük” bayrağını sallayarak, ulusal pazarı kurmayı başardı. Bu “ulusal çitlerin” örülmesi dönemi idi. Burjuvazi pazarın bütünlüğünü sağlamış, bu pazarda ulusun birliğini kurmuş; krallar, prensler, feodal ayrıcalıklar tarihe karışmış, mutlak monarşiler ya ortadan kaldırılmış ya da meşruti

monarşiye dönüşerek daha sonra yerini parlamenter sistemlere – burjuva demokrasisi– bırakmış ya da İngiltere’de olduğu gibi, kraliyet sembolik düzeyde bırakılmıştı. Artık ulusun bireyleri “özgür” vatandaşlardı. Sermayenin ihtiyaç duyduğu kapitalist üretim için işgüçlerini özgürce satabilecekler, işgüçlerini pazara sunduklarında, aynı durumdaki diğer bireylerle “eşit” koşullarda bulunacaklardı.

Görülmektedir ki, ulusların oluşumu tarihsel bir sürecin ürünüdür ve bu süreç, esas olarak kapitalizm döneminde sonuçlanmıştır. Bu yanıyla ulus kapitalizmin bir ürünüdür. Kapitalizmin gelişme sürecinde bir arada bulunan istikrarlı toplulukların, modern bir ulus olabilmeleri için, “ulusal çitler” içinde anlaşacakları ortak bir dillerinin, ortak yaşantı için toprak parçasının –vatanın– kendilerini bir arada tutacak güçlü ekonomik bağlarının, bütün bu ortaklıklar üzerinde şekillenen, ama koşullara göre değişebilen ruhsal şekillenme birliklerinin teşekkül etmesinin belirleyici önemi bulunmaktadır. Buradan ulusun nasıl tanımlanması gerektiğine gelebiliriz.

Bilimsel olarak kabul edilen ve güçlü bir itiraz yöneltilemeyen ulus tanımı şudur; *“Ulus, tarihsel olarak oluşmuş, ortak bir dil, toprak, ekonomik hayat ve kendini ortak bir kültürde bütünleyen ruhsal biçimleniş temelinde oluşan, istikrarlı bir insan topluluğudur.”* (Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun, Evrensel Basım Yayın.)

Bu tanımdan da açıkça anlaşılabileceği gibi, ulus olmanın koşulu, bütün bu özelliklerin bir arada bulunmasıdır. Tek başına dil birliği vb. özellikler, ulus olarak tanımlanmak için yeterli değildir. Ama aynı dili konuşan farklı ulusların –İngiliz ve Amerikalılar, Almanlar ve Avusturyalılar vb.– oluşması olanaklıdır. Yine örneğin Türkiye Kürdistanı’nda yaşayan Kürtler Türklerden ayrı bir ulus oluştururken, Irak, Suriye ve İran’da yaşayan Kürtlerle emperyalizmin neden olduğu parçalanmışlıktan, bunun getirdiği farklı gelişme özelliklerinden, ortak bir yaşam kurmalarının önüne dikilen engellerden dolayı bugün tek bir Kürt ulusu oluş-

turmazlar. Toprağın parçalanmış olması, ekonomik birliğin olmaması, kader birliğinin her parçada farklı şekilleniyor olması vb. gibi durumlar, dil ortaklığına, tarihsel bağlara vb. rağmen, onların tek bir ulus olarak örgütlenmelerini engeller. Bölgede büyük alt üst oluşların gerçekleşmesi durumunda, bir araya gelme, tek bir ulus olma olasılığı, bir ihtimal olarak bulunabilir, ama bugün daha fazlasını söylemek sanırız doğru olmaz.

Ulusal Hareket

Ulusların kapitalizmin yükseliş döneminin ürünleri olması, yani oluşumlarını bu tarihsel koşulla bağlı olarak şekillendirmeleri, aynı zamanda, onların modern devletler olarak, yani ulusal devletler olarak örgütlenmeleri sürecidir de. Burjuva demokratik devrimler dönemi olarak da adlandırılan bu dönem, genel olarak 1789'dan 1871'e kadar olan dönemi kapsamaktadır. İngiliz, Fransız, Alman, İtalyan vb. devletlerin oluşum süreçleri böyledir. Bunun neredeyse tek istisnası, İrlanda'dır. İrlanda Batı'da bir istisnayı oluşturur. En gelişkin durumda olan İngilizler devleti kurmuş, İrlandalıları ezilen ulus konumuna düşmüştür. Sorun bir çözüme kavuşmamış, ancak demokratik hak ve özgürlükler, özerk yönetim vb. ile süreç içerisinde yumuşamıştır. Sorun bugün çok acil ve yakıcı bir sorun olmasa da, bu soruna ilişkin problemler zaman zaman ortaya çıkmaktadır.

Burada vurgulamak gerekir ki; "ulusal çitleri" yükselterek, iç pazara egemen olarak işe başlayan İngiliz, Fransız, Alman vb. ulusal burjuvazileri, gelişmelerinin "ulusal sınırlar" içine sığmama başlaması üzerine, dünya pazarına göz dikti; başka ülkeleri, ulusları sömürgeleştirdi, ulusal kölelik boyunduruğunu onların boynuna geçirdi. Bu durum, artık onların "ulus adına" olan misyonlarının bittiğini, emperyalist tekelci burjuvazinin –tabii ki kendi ülkelerinin– çıkarlarının temsilcileri haline geldiklerini göstermektedir. Bu emperyalist burjuvazi için, yeni kurulan veya kurulmak istenen ya da korunmak istenen "ulusal devletler" geri-

cidir! Her şey uluslararası tekelci burjuvazinin yağmasına açılmalıdır vb. vb.. Burjuva liberal aydınlar da, emperyalizmin cephaneliğinden aldıkları bu malzemeyi ülkenin bağımsızlığına karşı bol bol kullanırlar.

Uluslaşma, ulusal devlet kurma sürecine geri dönecek olursak, Batı'dan farklı olarak, Doğu'da genelde karşılaştığımız tablo şudur: Kapitalizmin gelişiminin geri olduğu, feodal kalıntıların hüküm sürdüğü Avrupa'nın Doğu'sunda farklı bir gelişme oldu. Buralarda en gelişmiş ulus, devleti örgütledi ve kurdu. Avusturya'da Almanlar, Macaristan'da Macarlar, Rusya'da Ruslar vb. kendi devletlerini örgütlediler. Osmanlı Devleti de, kapitalizmin gelişmişlik düzeyinin geriliği, feodal unsurların gücü vb. nedeniyle diğer bir istisnayı oluşturuyor, benzerliklerinin yanında, benzemezlikleri ile diğerlerinden ayrılıyordu.

Ama kapitalizmin gelişimi Batı ile sınırlı kalamazdı ve kalmadı. Ticaretin, iletişimin gelişmesi, cereyan eden uluslararası politik olaylar yeni ulusların oluşumunu harekete geçirdi. Ama onlar duvara çarptılar. Aynı topraklarda yaşayan en gelişkin ulus, devleti kendisine göre örgütlemişti! Avusturya'da Çekler, Polonyalılar, Rusya'da Gürcüler, Ermeniler, Letonyalılar vb., Macaristan'da Hırvatlar ulus oluşturmalarına karşın bir devlet oluşturmamışlar. Batı'da İrlanda bir istisna olmuştu, ama Avrupa'nın Doğu'sunda bu durum, neredeyse hemen her devlette rastlanır bir durum oldu.

Avrupa'nın batısında istisna olan İrlanda, bu duruma bir ulusal hareketle yanıt vermişti. Avrupa'nın Doğusu'nda da böyle olmaması için bir neden yoktu ve yeni uluslar birer birer ulusal hareketlere yöneldiler. Genç ulusların burjuvazisi, kendi pazarına sahip olmak, orada kendi borusunu öttürmek istiyordu. Stalin'in tabiri ile "*Pazar, burjuvazinin milliyetçiliği öğrendiği ilk okul*" oldu. (Bkz. Evrensel Basım Yayın agy.)

Genç burjuvazi bütün ulus adına hareket ediyor, bütün ulusu kendi davası etrafında birleştirmeye çalışıyordu. Önce örgütlenmiş ulusun egemen sınıfları genç burjuvazinin bu çabasına ulusal baskı

ile karşılık vererek, şurada dili, okulları yasaklayarak, dinsel baskıları yoğunlaştırarak, burada politik özgürlükleri vb. yasaklayarak, yeni oluşan ulusa gerekli “yardımı” yapmaktan geri durmadılar.

Demek ki, mücadele, ezen ve ezilen ulusun bütün kesimleri arasında değil, ezen ulusun burjuvazisi ile ezilen ulusun burjuvazisi ve üst sınıfları arasında başladı. Ezilen ulusun burjuvazisi –çoğu durumda, bu, küçük burjuvazinin üst kısımları da olabiliyor– kendi işçilerini, köylülerini tek ulusal bayrak altında toplamayı başardığı oranda, ulusal hareketin kitleliliği arttı, sonuca daha çabuk gidildi. Ulusal baskının, ezen ulusun toprak ağalarının, ezilen ulusun köylüleri, kır burjuvazisi vb. üzerindeki baskısına büründüğü yerlerde ise, zaten sorun daha kolay gözle görülür oluyor, ulusal sorun, bir toprak sorunu olarak gelişme yolunu kolayca buluyordu.

Ya da merkezi devletin burjuvazisi ve toprak aristokrasisine, bürokrasisine karşı, bunların oluşturduğu devlet yönetimine karşı, ezilen ulusun üst sınıfları “özgürlük bayrağını” açıyor, onların önderliğinde ulusal hareket başlıyordu. Ulusal hareket “Pazar sorunu” olarak başlamakla birlikte, bu durumda sadece Pazar sorunu olmaktan çıkıyor ve demokratik hak ve özgürlükler, eşit haklar için mücadele alanına doğru genişliyor, kapsamı ve içeriği genişliyordu. Bu durumda, artık sorun, bütün bir halkı ilgilendirir hale geliyor, ulusun “ortak sorunları” her şeyin önüne geçiyordu.

Sömürgeleştirilmiş ya da işgal edilmiş ülkelerin ulusları söz konusu olduğunda ise, zaten ulusal sorun, ülkenin kurtarılması, bağımsızlığın kazanılması, yani sömürgelerin kurtuluşu, Batı’nın proletaryası ile birleşme sorununun bir parçası olarak şekilleniyordu. Emperyalizm döneminde, ulusal sorunun, genel olarak bağımlı bir devletin iç sorunu olmaktan çıkıp, emperyalizme karşı bağımlı ulusların ve ülkelerin bağımsızlığını kazanmasına doğru genişlemesi oldukça anlaşılabilir bir gelişmedir. Çünkü ulusal baskının sürmesinde pek çok büyük devletin parmağı bulunmaktadır. Emperyalist devletler, ulusal haklarından yoksun bırakılmış halkları kendilerine bağımlı kılma, bu sorunu kullanma konusun-

da büyük tecrübeler –dış güçlerin parmağı meselesi– sahiptirler. Denilebilir ki, çözülmemiş ulusal sorunlarla pek çok büyük devletin ilişkisi vardır, onlar, haklarına kavuşamamış ulusları kendilerine bağlama peşindedirler. Bu nedenle ve anlamda ulusal sorun “uluslararasılaşmıştır” ve bu yeni bir şey değildir.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi, ulusal hareketin içeriği her yerde aynı olmamaktadır. Bu, hangi yakıcı sorunun öne çıktığı, hangi taleplerin öncelikle öne sürüldüğü ile bağlantılı bir sorundur. Ulusal hareketin bu içeriği, bu sorunun o verili anda nasıl çözüleceğinin de anahtarını sunar. Burada temel sorun, ulusal hak talepleri ile harekete geçen ezilen ulus kitlelerinin, üst sınıfların bu çözüme razı olup, olmayacaklarıdır. Ezilen ulusun işçileri, köylüleri bu harekete ne kadar kitlesel katılırsa, ulusal hareketin tabanı o kadar genişler, etki alanı da o oranda artar. Örneğin sadece kitlesellik açısından bakıldığında, günümüzde Kürt halk kitlelerinin ulusal harekete katılımı, ona verdiği destek, bu hareketin en yaygın ve kitlesel ulusal hareketlerden birisi olma özelliğini kazanmasını sağlamıştır.

Kürt ulusal hareketinin bu yaygınlığı ve kitleselliği, içeriği ile de doğrudan bağlantılıdır. Hareket, esas olarak politik özgürlükler, eşit haklar, anadil serbestisi vb. ekseninde, merkezi iktidara karşı gelişmektedir. Kürdistan’da bir toprak sorunu olmasına rağmen, toprak mülkiyetinin genel olarak Kürt ağaları ve beylerinde oluşu, topraksız ve az topraklı yoksul köylü hareketini engelleyen bir faktördür. Ulusal çelişki ağır basmakta, hareketin önderleri, “ulusun birliğini” koruma adına bu sorunu gündeme getirmemektedir. Kürt ulusal hareketi, bu özelliği ile, aynı zamanda bir “toprak” hareketi, bir anti-feodal hareket olarak gelişmemektedir. Zaman zaman bu yönde küçük ve kısmi hareketlenmeler olsa da, bu hareketler, henüz ulusal harekete damga vurmaktan uzaktır.

Doğrudan kapitalist işletmelerin bulunduğu alanlarda –fabrika, işletme vb.– ise, durum biraz daha değişik olmakla birlikte, bağımsız, ulusal sorunda işçi sınıfının enternasyonalist tutumunu

yansıtacak güçlü bir işçi hareketinden söz edilemez. Buradaki Kürt işçiler, Türkiye işçi sınıfının genel eylemlerine katılma eğilimi göstermekte, ancak Kürt hareketi içerisinde henüz bağımsız bir çizgi izleyememektedirler. Ancak Kürt işçilerinin Kürdistan bölgesi ile sınırlı bir alanda yaşamaması, İstanbul gibi sanayi merkezlerinde de önemli bir nicelik oluşturması, bir taraftan Kürt ve Türk işçilerin birliği sorununu yakıcı hale getirirken, diğer taraftan, hareketin işçi temelini ve inisiyatifinin güçlenmesinin yolunu da açmaktadır. Kürdistanlı kamu çalışanları ise, işçi ve emekçi hareketinin bütünüyle birleşme konusunda daha avantajlı ve ileri bir konumdadırlar. Ancak hareketteki amaçlarını “ulusal çıkarlar” belirlemekte, eylemleri ve amaçları güdükleşmektedir.

Burada görüldüğü gibi, ezilen ulusun işçilerinin durumu özel bir önem kazanır. Ulusal baskının yoğunluğu, kendi dilini kullanamaması, kültürünü geliştirememesi, ezen ulustan işçilerin harekete müdahalesinin zayıflığı vb. etkenler, ezilen ulusun işçileri arasında kendi üst sınıflarının peşine takılma gibi sonuçlara yol açar. Durumun ne yönde gelişeceği, sınıf çelişkilerinin gelişmişlik düzeyine, işçilerin sınıf bilincine ve mücadele tecrübesine doğrudan bağlıdır. Fakat her durumda, ezilen ulusun işçileri, ulusal baskıya karşı mücadele ederler ve ulusun kendi kaderini kendisinin tayin etmesi için tutarlı çaba gösterirler. Ezilen ulustan işçilerin en ileri kesimleri, şunun da farkındadır ki, ulusal hareketin talepleri ve programı ile, kendi talepleri ve programları ayrı şeylerdir. Sınıf bilincine sahip bu işçiler, ulusal harekete katılırken, ulusal taleplerle sınırlı olmayan, toplumsal kurtuluşu hedefleyen bir perspektifle hareket ederler.

Ezen ulusun işçileri için ise, görevler, bütünüyle sadece genel ilkeler bakımından enternasyonalizmin savunulması olarak şekillenmez. Aynı devlette ezen ulusa mensup işçiler olarak, ulusal baskıya karşı somut, güncel, tutarlı bir mücadele yürütme görevi ile karşı karşıyadırlar. Bu, iki ulustan işçi sınıfının birliği açısından da son derece önemlidir. Ezilen ulus üzerindeki her türlü

şiddetin, zulmün durdurulması, buna karşı pratik mücadele, ezilen ulusun zorla devlet sınırları içerisinde tutulmasına karşı kararlı bir tutum, işçi sınıfının birliği, karşılıklı güvenin gelişmesi açısından tayin edici öneme sahiptir. İşçi sınıfının politik temsilcileri, yani tutarlı sosyalistler, ulusların kendi kaderini tayin hakkını – ayrılma hakkı dahil, ulusun kendi yaşantısını özgürce düzenleme hakkı– kayıtsız şartsız savunmak zorundadırlar.

Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı

Kendi kaderini tayin hakkı, bir ulusun kendi yaşamı ve geleceği üzerine sadece kendisinin karar verme hakkına sahip olduğu anlamına gelir. Ulus, ayrılıp, ayrı devlet kurabilir, özerk bir yapı ya da federatif bir ilişki içine girmek isteyebilir. Bütün bunlar, bir ulusun özgürce kendisinin karar verebileceği işlerdir. Bütün uluslar eşit haklara sahiptirler ve ulus olmaları, kendi kaderleri üzerinde tam bir egemenlik hakkına sahip oldukları anlamına gelir.

Ezen ulusun işçilerinin en ileri kesimleri eğer sosyalist bilince sahipse, bu durum; ulusal kurtuluşun, ulusal baskıya karşı mücadelelenin, ezilen ulusun işçileri ile birlikte ortak sosyal kurtuluşa doğru genişlemesinin koşulları bulunuyor anlamına gelir. Ezen ulusun işçileri ulusal baskıya karşı amansız bir mücadele yürütür ve ezilen ulustan sınıf kardeşlerinin işlerini kolaylaştırırsa, ortak gelecek için mücadelenin önü sonuna kadar açılır, ezilen ulustan işçilerin ulusal hareketteki etki ve etkinliklerinin önü daha fazla açılır. Ezen ulusun işçileri eğer sosyalist bilince sahipse, her durumda, ezilen ulusun haklarını savunurlar, onlara karşı kendi egemen sınıflarının yönelttiği asimilasyon ve terör politikalarına karşı en önde mücadele ederler, kendi kaderini tayin hakkını kayıtsız şartsız desteklerler.

Kendi kaderini tayin hakkı, her somut durumda farklı biçimlere bürünebilir, çözüm farklılaşabilir. Örneğin Marx, 19. yüzyılın ortalarında, Rus Polonyası'nın ayrılmasından yana tavır almıştı ve o günün koşulları dikkate alındığında, bu tutum doğrudur. Çarlık

Rusyası, gericiliğin merkezlerinden biriydi ve geri bir kültür ileri bir kültürü baskı altında tutuyordu. 19. yüzyılın sonunda ise, Polonyalı Marksistler, Polonya'nın ayrılmasına artık karşı olduklarını ilan ettiler. Çünkü Rusya'da büyük değişiklikler gündeme gelmiş, iki ülke ekonomik ve politik olarak birbirine yaklaşmış, Rus işçi hareketi, işçilerin ortak davası güçlenmişti. (agy)

Marx, 1848'de ise, Çeklerin ulusal hareketine karşı çıkmıştı. Çünkü o dönemde Avrupa devrimler yaşıyor, uluslar, bu devrimler karşısındaki tutumları ile “ilerici, demokratik” ve “gericiler ya da tutucular” olarak tanımlanıyor, Çarlık Rusyası, gericiliği besleyen en büyük düşman olarak görülüyordu. Çeklerin “ulusal” hareketi ise, bu genel duruma ters düşüyor, gericiliği güçlendiriyordu.

Ulusal sorunun çözümü açısından, Marx'ın İrlanda'nın kurtuluşuna ilişkin tutumu da oldukça öğreticidir. Marx, İrlanda'nın, ezilen ulusun –yani İrlandalıların– ulusal hareketleriyle değil, ezen ulusun işçi hareketiyle kurtulacağını öngörüyordu. Ancak İngiliz işçi sınıfı, uzun süre liberallerin etkisi altında kaldı. Bütün bu gelişmeyi gören Marx, 10 Aralık 1869'da, Enternasyonal Konseyi'nde okunacak raporunda, “*İrlanda ile bugünkü ilişkilere son vermek, İngiliz işçi sınıfının doğrudan doğruya ve mutlak çıkarı gereğidir... İrlanda kurtulamadığı sürece İngiliz işçi sınıfı, hiçbir zaman herhangi bir başarı gösteremeyecektir... İngiltere'de İngiliz gericiliğinin kökleri... İrlanda'nın boyunduruk altında tutulmasındadır*” (Aktaran Lenin, UKKTH) demektedir. İrlanda'nın kurtuluşu, yeter ki, İngiliz işçi sınıfı tarafından desteklenen, İrlanda halkının kitlesel hareketiyle devrimci yoldan gerçekleşsin.

Lenin, İrlanda'nın kurtuluş hareketi konusunda, daha sonra şu yorumu yapmaktadır: “*Olaylar başka türlü gelişti, İrlanda halkı olsun, İngiliz proletaryası olsun, yeteri kadar güçlü olmadıklarını gösterdiler.*” (agy) Tutarlı bir proleter siyaset izlemenin, Marx'ın yukarıda özetlenen görüşünün dışında bir yolu bulunmamaktadır. Sosyalistler için ulusal sorun “mutlak bir şey” değildir. Onlar, işçi sınıfı hareketinin bu sorunu kökten çözeceği üzerine politika-

larını geliştirmektedirler. Ancak kurtuluş için örgütlenmiş bir ulus ve onun hareketi varsa, sosyalistlerin bu soruna ilgisiz kalmaları, egemen burjuva düşüncelere prim vermeleri beklenmemelidir. Sosyalistler somut durumu tahlil etmekte, işçi sınıfının ve halkın çıkarlarının o dönemde hangi tutuma yönelmesi gerektiğini belirlemektedirler.

Ulusal sorun dendiğinde, kuşkusuz, devrim ncesi Rusyası'ndan söz etmeden geçilemez. Çarlık Rusyası "*halklar hapishanesi*" olarak tanımlanmaktaydı ve dizginsiz bir gericilik, kırımlara kadar politikalar uyguluyordu. Ancak iyi örgütlenmiş bir parti ve güçlü bir işçi hareketi bulunuyordu. Bu durum, ezilen, sömürge ulusların kurtuluşu için de büyük bir olanaktı. Çeşitli ulustan işçiler aynı partide örgütlenmiş, parti, ezilen uluslar için de bir çekim merkezi olmuştu. Kuşkusuz milliyetçi hareketler ve eğilimler de vardı –bunlar özellikle yenilgi dönemlerinin ardından gleniyorlardı!– ve bunlar, güçlü bir işçi hareketinin olduğu koşullarda ondan farklı bir yol izleyemiyorlardı. Ezilen ulusların kurtuluşu da, işte bu nedenle, işçi hareketi önderliğindeki bir devrimle gerçekleşmiştir. Bugün Rusya örneğini verip, Kürt sorununda yan çizen, sosyalizm adına ulusal sorunu görmezden gelen çevreler bulunmaktadır. Bunlar, Rusya'nın gelişme özelliklerini, RSDİP'in etkisini, daha da önemlisi merkezi, güçlü işçi hareketini görmezden gelmektedirler. Açıkçası, szn özü şudur; yukarıda verilen örnekten de hatırlanacağı gibi, İrlanda sorununda İngiliz işçilerinin yapamadığını, Rus işçileri yapmıştır.

Türkiye'de ulusal sorununun çözümü hangi yolu izleyecek? Kuşkusuz, sorunun kilit halkası, işçi hareketinin tutumunda bulunmaktadır ve sonucu, ülkenin gelişme özelliklerinden, ulusal hareketin gne kadar pek çok etken belirleyecektir. nemli olan şudur ki, proleter sosyalist çizgi, enternasyonalist tutum tutarlılıkla savunulmalıdır. Gelişmeler bir noktaya geldiğinde, ezilen ulusun kurtuluşundan yana aktif tavır almak, bu çizginin zorunlu gereğidir. Sosyalistlerin, böyle bir durumda, "lkenin belirlen-

miş sınırlarını” savunmak gibi bir takıntıları bulunmamalıdır. Belki de bu durum, işçilerin kurtuluşunu da yakınlaştıracaktır! Ama şu anda, burada, somut gerçeklerden değil, olası gelişme eğilimlerinden söz ediyor oluşumuz sanırız gözlerden kaçmayacaktır.

Genel olarak ifade edecek olursak, kapitalizm koşullarında, ulusal sorunun çözümünde işçi sınıfının çıkarlarına en uygun düşen çözümlerden biri, kuşkusuz bölgesel özerkliktir. Yerel bir özerklik temelinde tam eşit ulusal haklar ve dilin tam özgür olması, ezilen ulusun demokratik bir biçimde, aynı devlet içerisinde eşit koşullarda yaşamasını sağlam güvencelere bağlayabilir. Bu, işçilerin ortak davasını güçlendiren, halkları kaynaştıran, burjuva dünyasının ulusal rekabet duygularını törpüleyen de bir çözümdür.

Türkiye’de Ulusal Sorun

Türkiye’de bir ulusal sorun var mıdır? Varsa, bugünkü düzeyi nedir, çözümünü nerede bulacaktır?

Türkiye’de bir ulusal sorun vardır ve bu sorun, genel olarak “Kürt sorunu” olarak adlandırılmaktadır. Burjuvazinin gerici parti ve akımları, uzun yıllar bu sorunun varlığını inkâr etmiş, bu sorun üzerine söz söylemek, onu tanımlamak zorunda kaldıklarında da, bu sorunu “Doğu sorunu”, “geri kalmışlıktan, feodal kalıntılardan kaynaklanan”, sosyal bir sorun, en sonu da “terör sorunu”, olarak tanımlamışlardır.

Önceleri Kürtlerin varlıkları da inkâr edilmiş, onlar Türklerin bir kolu sayılmış –donmuş kar ve basınca çıkan “kart kurt” sesleri hikâyeleri– 12 Eylül askerî faşist darbesi ile dillerini konuşmaları bütünüyle yasaklanmış, devlet terörü tüm zincirlerinden boşanmış olarak Kürt halkının üzerine inmiştir. Ama bütün bunlar fayda etmemiş, Kürt halkı, bu zorbalığa ve ulusal baskıya, güçlü bir ulusal hareketle karşılık vermiştir. Sonunda “*Kürt realitesini tanıma*” (Demirel, İnönü) noktasına gelinmiş, “*AB’nin yolu Diyarbakır’dan geçer*” (Mesut Yılmaz) denmiş, “*bu sorun bizim*

sorunumuzdur, biz çözeriz” (Erdoğan) denmiş, “Kürtler bireysel kültürel haklarını, yasal güvence altına alınmadan, topluluk yaratmadan kullanabilirler” (GKB Başbuğ) denilmiştir. Bugün de aynı şeyler tekrarlanmakta, ek olarak “*tarihsel bir fırsatın yakalandığından*” bahsedilmektedir.

Bugün, devlet, Kürtçe bir televizyon kanalı açmış durumdadır. Bazı üniversiteler, Kürt Dili kürsüleri açmaya hazırlanmaktadır. Yerel yönetimlerin gayriresmî olarak Kürtçe kullanımına ilişkin mahkeme kararı –Digor– gibi tutumlarla sorun yumuşatılmak istenmektedir. Sorun her çevrede tartışılmakta, değişik “çözüm” önerileri ortaya atılmaktadır. Kürt ulusal çevrelerini ve enternasyonalizme bağlı sosyalistleri bir yana bırakırsak, gerici burjuva çevreler, liberaller, bu sorunu “*etnik bir sorun*” olarak tanımlamakta, “*terör sorunu çözülmeden bu sorunda çözüm yönünde ilerleme sağlanamayacağını*”, “*sorunun kaynağının dışarısı –Kuzey Irak, Kandil– olduğunu*” savunmaktadır. Onlara göre “*terör çözülmeden*” Kürt sorununda “çözüm” olmaz. Peki, “terör” diye adlandırılan hareketler nereden çıkmaktadır, sorunun kaynağı nedir? Gericiliğin bu sorulara bir yanıtı bulunmadığı gibi, üzerinde anlaşılmış bir “çözümü” de bulunmamaktadır.

Gelinen yerde, en iyimser ifade ile Kürtler etnik bir grup olarak tanımlanmakta, ancak “çözüm” olarak kısıtlı bir dil ve kültür serbestliği öngörülmektedir. Ancak bu konuda da bir istikrardan ve egemen sınıfların etrafında birleştikleri bir politikadan söz etmek olanaklı görünmemektedir. Esen, estirilen şovenist rüzgârlara göre dümen kırılmakta, bir adım ileri atılmışsa, iki adım geri atılmakta: burjuva, gerici partiler aynı hizaya gelmektedirler. Ancak bu sorun inkâr edilemeyecek ölçüde ülkenin gündemine gelmiştir ve artık geriye, eski duruma dönme olanağı bulunmamaktadır. Ama gericiliğin direnişi güçlüdür ve uluslararası durumun kendisine imkânlar tanıdığını, bir süre böyle giderse, sorunu bir süre için daha “öteleyebileceğini” hesaplamaktadır.

Sorunun Kaynağı ve Tanımı

Ülkede Kürtler olarak tanımlanan halkın doğru tanımı, Kürt ulusudur. Sorun olarak tanımlanan ise, bu ulusun ulusal hareketidir. Kürtler ve Türkler, Kürtler daha eski tarihlere dayanmak üzere, yaygın bir ifade ile en azından “1000 yıldır” bu topraklarda yaşamaktadırlar. Osmanlı dönemi, Kürtlerin kendi içerisinde bir özerkliklerinin olduğu, Kürt beylerinin padişaha bağlılıklarını bildirdikleri, kendi halkları üzerinde ise despotça bir yönetim sürdürdükleri bir dönemdir. Çeşitli nedenlerle gündeme gelen ayaklanmalar da kanlı bir şekilde merkezi yönetim tarafından bastırılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılması ile birlikte, bu mevcut durum sona erdi. Ülkenin işgaline karşı ulusal bir kurtuluş mücadelesi başladı. Bu mücadeleye Kürtler de katıldı ve o dönemde, kendilerine, özerkliğe kadar varan çeşitli sözler verildi. Ancak Lozan Anlaşması’nın imzalanması ile birlikte bütün bunlar unutuldu ve Türkiye Cumhuriyeti’nin “ulus devlet” olarak inşasına girişildi. Bu, Kürtlerin bütün haklardan yoksun bırakılması anlamına geliyordu. Kürtler, bu duruma, irili ufaklı ayaklanmalarla karşılık verdiler. Ama bu ayaklanmalar kanla bastırıldı ve asimilasyoncu, şiddete dayanan gerici politikaların uygulanması hız kazandı.

Bu açıdan, sorunun özü şu ki, Türkler ve Kürtler uluslaşma sürecine çok geç girmişlerdi. Yeni oluşmaya başlayan Türk burjuvazisi zayıf ve cılızdı. Diğer azınlık uluslardan burjuvazi –Rum, Ermeni vb.– bütün ekonominin can damarlarını elinde bulunduruyor, daha önce sömürgecilerle, daha sonra da emperyalistlerle ilişkileri yürütüyordu. I. Dünya Savaşı içinde, askerî nedenler gerekçe gösterilerek kırıma uğratılan Ermenilerin kalanları da büyük ölçüde ülkeden sürülmüş, Ermeni burjuvazisinin mallarına el konulmuştu.

Bu durum, Cumhuriyet sonrasında, Rumlar üzerinde uygulanan gerici politikalarla devam etti –Varlık Vergisi, 6-7 Eylül

Olayları vb.- ve devletin desteğini de alan Türk burjuvazisi, bir ölçüde palazlandı. Diğer taraftan, ülkenin genelinde de olmakla birlikte, ağırlıklı olarak Kürt bölgelerinde, feodal kalıntılarla da beslenen güçlü bir toprak ağalığı sistemi vardı. Yeni devletin oluşumunu, Kurtuluş Savaşı ile büyük bir saygınlık edinen ve kendisini ülkenin “kurucusu ve kurtarıcısı” olarak gören ordu ve devlet üst bürokrasisinin de katıldığı ittifak belirledi. Bu ittifaka Kürt toprak ağalarının en üst temsilcilerinin de –uygulamaya bakılınca hiçbir ulusal hak talep etmeden– dahil edilmesi, yeni devletin genel çerçevesini tamamliyordu. Ulusal hak talebi ile çıkan isyanlara katılan toprak ağaları ve beyleri ise, bu ittifakın dışında tutuldu, onlar sert biçimlerde cezalandırıldılar.

Türkiye egemen sınıfları böylece şekillenmiş, güçlü bir “Türk ulusu” oluşturma işine de tüm çabalarıyla girişmişlerdi. Bu dönemde, “güneş dil ve tarih” teorileri ortaya atılmış, yeni ulusun olmayan güveni ve birliği bu gerici yöntemlerle yapay olarak oluşturulmaya çalışılmıştı. Bütün bu çabaların ve kapitalizmin gelişme düzeyinin Türk ulusunun oluşturulmasına yettiğini, bunu “başardığını” tespit edebiliriz. Bu süreç, Türklerin uluslaşma sürecinin, genelde işin içine zorbalık da karışmakla birlikte, “başarıyla” yönetildiğini kanıtlamaktadır. Türk uluslaşmasının en özlü ifadesi, “*Ne Mutlu Türküm Diyene*”dir. Her ulus, etnik grup, böylece, Türklüğe davet edilmiş, bu davete uymayanlar ezilmeye, yok edilmeye çalışılmıştır.

Bu davete uymayanların başında Kürtler gelmektedir. Yukarıda özetlenen süreç, aynı zamanda, farklı bir ulusun da, biraz geriden gelerek, oluşma sürecidir bir bakıma. Bu ulus, Kürt ulusudur. Tarihsel gelişme, kapitalizmin eski ilişkileri çözmesi, Kürt burjuvazisinin, özellikle de şehirlerdeki Kürt küçük burjuvazisinin gelişmesi, ulusal duyguları uyandırdı ve geliştirdi. Diğer taraftan, merkezi devletin baskı ve terörü, asimilasyoncu politikalarda ısrar, bu ulusun gelişmesine yeterli katkıyı zaten vermekteydi. Böylece ulusun oluşması, sert darbeler altında gerçekleşti ve güçlendi.

Türk burjuvazisi, Ermeni ve Rumları ulusal düşman ilan etmiş, bu düşmanlıklar üzerinden kendi yolunu açmıştı. Gelişmekte olan Kürt burjuvazisi ve küçük burjuvazisinin de “Türklere karşı” kullanacağı bir yığın gerçek bulunuyordu. Böylece ulusal hareket güçlendi ve mücadelesi her geçen gün gelişerek devam etti.

Bugün Kürt burjuvazisi, küçük burjuvazisi, ulusal harekete katılan toprak ağaları, Kürt halkının temsilcileri olarak, ulusal hak eşitliği istemekte, başta dil olmak üzere ulusal, kültürel haklarını talep etmektedirler. Ulusal hareketlerin genel gelişimine bakıldığında, bu haklar, engellenemeyen, eninde sonunda kabul gören taleplerdir. Bu süreç ne kadar uzarsa uzasın, ne kadar acılara neden olursa olsun, sonunda, ulus, yaşamını ya bağımsızlığını kazanarak düzenler ya da birlikte yaşamaya karar vermişse, bu birliğe çeşitli biçimler vererek –özerklik, federasyon vb.– düzenler. Bütün bu biçimler, ortak anayasa ve yasalar tarafından güvenceye alınır, ülkede demokratik bir yapı kurulur. Ulusal sorunun kapitalizm koşullarında çözümü, tam bir demokratizmin egemen olmasını şart koşar. Bu durumda, iki ulustan Türkiye işçi sınıfının ücretli kölelik düzeninden kurtuluşu mücadelesi daha elverişli koşullar içerisinde gelişme olanağını da bulur.

Bütün bunlardan sonra, “terör sorunu”, “PKK sorunu” olarak tanımlanan sorunun, aslında Kürt sorunu olduğunu, bu sorunun kaynağını da Kürtlerin ayrı bir ulus olmasının oluşturduğunu, bugün “terör” olarak gösterilen –kuşkusuz terör diye tanımlanabilecek tek tek eylemler de bulunmaktadır, ancak bunlar sorunun özünü karartmamaktadır– mücadelenin de, ezilen ulus durumundaki Kürtlerin ulusal hareketi olduğunu, altını çizerek belirtebiliriz.

Somut Durum Ne, Çözüm Nerede?

Genel olarak ulusal sorunu, özel olarak da Kürt sorununu yeterli açıklıkta ele almaya çalıştık. Bu bölümde, “bugün bu sorun hangi aşamada”, “sorunun çözümü nerede” sorularının yanıtlarını

araştırmak gerekiyor. Hemen vurgulamak gerekir ki, bugün Kürt ulusal hareketi, çok yaygın destek gören, ulusun geniş tabakaları arasına yayılmış bir harekettir. Üstelik ülkenin somut gelişme özelliklerinden dolayı, bu ulusal hareket, en gelişmiş kentlerden de –İstanbul, İzmir, Mersin, Adana, Ankara vb.– destek bulmaktadır. Tarihsel örnekler, pek az ulusal hareketin bu yaygınlığa ve güce eriştiğini göstermektedir.

Ülkenin işbirlikçi egemen sınıfları, kuşkusuz bu durumun farkındadırlar. Genelkurmay Başkanı'ndan, Cumhurbaşkanı'na, Başbakan'dan yüksek devlet görevinde bulunmuş eski bürokrat ve politikacılarına kadar, geniş bir çevre, bu nedenle, peş peşe sahne almakta, “sorunun çözümü” üzerine açıklamalar yapmaktadırlar. Ama bütün bu “çözüm” önerileri ve yaklaşımların sorunun özünü –ezilen ulusun hak ve talepleri– ortaya koymadığını, buna uygun bir çözüm getirmediğini, bu nedenle de, Kürt halk kitlelerinin özlem ve isteklerine yanıt vermediğini baştan tespit etmek gerekir.

Kürt halk kitlelerinin istediği, çok kısıtlı bir dil serbestisi, sınırlı kültürel haklar, kısıtlanmış TV ve radyo yayınları vb. değildir. Dile getirilen, kendi politik temsilcileriyle görüşülmesi, anadilde eğitim, politik hakların tanınması, bu hakların anayasal güvenceye alınması, yerel yönetimlerde bir tür özerklik anlamına da gelebilecek bir serbesti vb.'dir. Kısacası, her alanda tam bir eşitlik ve özgürlüktür. Bütün bunların, ezilen ulusun önündeki tüm gerici barikatların parçalanması anlamına geldiği, ülkeyi demokratlaştıracak temel özellikler taşıdığı açıktır.

İşbirlikçi egemen sınıflar ise, bugünkü uluslararası durumun, özellikle ABD ile ilişkilerin ve ABD'nin bölgede Türkiye egemen sınıfları ile yapmayı planladığı gerici hareketlerin, kendi durumlarını savunmaya elverişli koşullar ortaya çıkardığını hesap etmektedirler. Egemen sınıflar uluslararası durumun çok uzun olmayan bir dönemde sertleşen çelişkiler, artan kutuplaşmalar yönünde olacağını, bu döneme kadar “kazasız, belasız” gidebilirlerse, Kürtleri kontrol altına almak için önlerine farklı fırsatlar çıkaca-

ğını ummaktadırlar. Demirel, “*ülke 30 yıl bölünmeden gitmeyi başarmalı*” demişti, bugün devleti yönetenler de “vakit kazanmanın” kendilerini rahatlatacağını sanmaktadırlar. Oysa keskinleşen emperyalistler arası çelişkiler, aynı zamanda bu sorunu diğerine karşı kullanma ve farklı gelişmeleri kışkırtma potansiyelini de içinde taşımaktadır. Yani işbirlikçi egemen sınıfların beklenti ve hesapları tam tersine de dönebilir. Aynı Demirel’in “*bizi bölmeye çalışanlar müttefiklerimiz*” sözü, durumu yeterince açıklamaktadır. İşbirlikçi egemen sınıfların korkuları temelsiz değildir. Egemen olan ve ezen ulusun çıkarları ile, ezilen ulusun çıkarları arasındaki çelişkiler öylesine zıttır ki, bunlar bir çözüme kavuşmadıkça, çok uluslu bir devletin kararlı ve dengeli bir varoluşu olanaklı değildir. İşbirlikçi egemen sınıfların her taşın altında bölünme hayaletini görmeleri, bu nedenle boşuna değildir.

İşbirlikçi egemen sınıflar “çözümü” Kuzey Irak Kürt yönetimi ile işbirliğini geliştirmek, PKK’nın silahlı gücünü etkisizleştirmek, içte esasa ilişkin olmayan, ancak geçmişe göre “ilerleme” olarak görülecek bazı sınırlı adımları atmak, Kürt hareketini bütünüyle yatıştırmayacaksa da, bir süre kontrol altına almakta aramaktadırlar. Egemen sınıflar, işte bu sonucu ummakta ve beklemektedirler. Onların bu gerici hesaplarıyla, Kürt Ulusal Hareketi’nin uyandırdığı ve harekete geçirdiği özlem ve talepler arasında büyük bir zıtlığın olduğu açıktır.

Ulusal sorunun çözümünü ele alırken, bu çözümün; her somut durumda, tarihsel koşulların özelliklerine, ülkelerin durumuna uygun olarak çözülebileceğine dikkat çeken Stalin, “*Eğer bir yerde diyalektik yaklaşıma ihtiyaç duyuluyorsa, o yer tam da burasıdır, ulusal sorundur*” demektedir. Türkiye’nin durumu, Türk ve Kürt halklarının iç içeliği, Türkiye işçi sınıfının her iki ulustan oluşması, tarihin kritik noktalarındaki ortak davranış –ulusal kurtuluş mücadelesine Kürtlerin de katılımı vb.– gibi etkenler ve Kürt Ulusal Hareketi adına politika yapanların dile getirdiği talepler, Kürt sorununun çözümünün, kendine özgü özgünlükler içerece-

ğini göstermektedir. Bugün peşinen “şu biçimde çözülür” denilemeyecekse de, sınıf bilinçli işçilerin ve onların partisinin her koşulda, ulusal baskıya ve zorbalığa karşı duran, zorla sınırlar içerisinde tutulmayı reddeden, kendi kaderini tayin hakkını tavizsiz ve koşulsuz savunan ve bunun için mücadele eden bir pozisyonda olması gerekmektedir.

Kürt ulusal sorununda bugün dikkati çeken temel özelliklerden biri, ulusal hareketin ayrılma ve bağımsız devlet kurma talebini öne sürmemesidir. Oysa bu, bir ulusun, bir ulusal hareketin en doğal ve haklı talebidir. Bunun ileri sürülmemesi, Kürtlerin ve Türklerin demokrasi, eşit haklar ve özgürlükler, geniş bir demokratizmin egemenliğinde ortak yaşama ve geleceği birlikte kurma çabalarına güç vermekte, milliyetçiliğin ve şovenizmin önünün kesilmesine hizmet etmektedir. Tutarlı bir demokrasi, ulusal sorunun kapitalizm koşullarında en iyi çözüm yoludur. Ancak ulusal hakların merkezi yönetim tarafından inkâr edilmeye devam etmesi, terör ve baskı politikalarının uygulanmasında ısrar, Kürt Ulusal Hareketi’nde bağımsızlık eğilimlerini de güçlendirecek bir etkidir. Somut olarak böyle bir durumun ortaya çıkması bugünden öngörülemezse de, böyle bir durumda, ezen ulustan sosyalistlerin ve işçilerin “zorla birlikte tutulmaya” karşı mücadele etmeleri, bu ayrılma hakkını kayıtsız koşulsuz desteklemeleri gerekmektedir.

İki Ulustan İşçi Sınıfı ve Parti Taktiğinin Özgünlüğü

Türkiye’nin esas olarak iki ulusun yaşadığı –kuşkusuz farklı milliyetlerden topluluklar da yaşamaktadır, ama bugün ulusal sorundan bahsedildiğinde kastedilen, Kürt ulusu ve Kürt sorunudur– çok uluslu bir ülkedir. Bu durumun politik yaşamın bütün yönlerini etkilememesi, onu koşullandırmaması beklenemez. Türkiye işçi sınıfı da, ağırlıklı olarak bu iki ulustan oluşmuş, kapitalizmin gelişme düzeyi, Kürdistan’dan zor kullanılarak yaptırı-

lan göçlerle ve ekonomik yaşamın zorladığı “gönüllü” göçlerle, kapitalizmin merkezlerinde Türk ve Kürt işçiler, aynı işyerlerinde, aynı tezgâhta bir arada çalışma ve yerleşim yerlerinde birlikte yaşama durumuyla karşı karşıya gelmişlerdir.

İşçilerin genel olarak ortak çıkarı, ulusal farklılıkların törpülenmesinde ve sönmesinde, farklı ulustan işçilerin ortak kurtuluş için mücadeleye atılmasında, sermayenin egemenliğinin devrilmesindedir. Bu nedenle, ezen ve ezilen ulustan işçilerin tek bir parti içinde örgütlenmeleri tayin edici önemdedir. Tek bir ülkede ezen ve ezilen ulustan işçilerin bulunması, işçi sınıfının birliği ve ortak mücadelesi sorunu daha yakıcı bir sorun olarak orta yere getirir ve işçi sınıfı partisi, bu durumu dikkate alan özel politikalar ve taktikler uygulama yükümlülüğü ile karşı karşıya gelir.

Örneğin Türkiye Kürdistan’ında uygulanacak taktikle, ülkenin batısında, işçi merkezlerinde uygulanacak taktik farklılıklar gösterebilir, ama bu taktik, değişik yönlerden gelerek, aynı amaca hizmet eder; bu amaç, ulusal baskının engellenmesi, şovenizmin geriletilmesi, kendi kaderini tayin hakkının gerçekleşmesinin kolaylaştırılması, işçi sınıfının birliğinin sağlanması ve ortak mücadelenin gelişmesi, sermayenin egemenliğinin devrilmesinin yakınlaşmasıdır.

Bu yaklaşım, eğer işçi hareketi güçlü ve deneyimliyse, sorunun bir ayrılığa doğru gitmesi durumunda da, bu ayrılığın sancısız ve büyük bedeller ödenmeden, halkların düşmanlaşmasını sağlamadan gerçekleşmesini sağlayabilir. “*Başka bir ulusu ezen bir ulusun özgür olamayacağı*” gerçeği, ezen ulustan işçiler için daima en doğru pusuladır. Bugün gericilik en büyük gıdasını milliyetçilikten almakta, Kürtleri ezmekle, onlara eşitlik ve demokrasi tanımamakla kalmamakta, Türklere de demokrasi tanımamaktadır. Bu nedenle, şu daha net anlaşılmalıdır ki; Kürt sorununun çözümünde temel sorun, ezen ulustan işçilerin tutumunda yatmaktadır. Onların tutumu her şeyi belirleyecektir. Ezilen ulusun tüm haklarını koşulsuz savunan, bunu pratik mücadele içerisinde gösteren bir tutumun belirleyici bir önemi bulunmaktadır.

Bu durum, yani çok uluslu sınıf yapısı, işçilerin partisinin sınıfı birleştirmek için uyguladığı politikalara, güncel taktiklerine de zorunlu olarak yansımak durumundadır. Özellikle seçimler, diğer demokratik talepler, sendikalaradaki ilişkiler vb.'ne yönelik taktikler belirlenirken, dikkate alınan temel kıstas, bugün ulusal harekete önderlik eden kesimlerin, işçilerin partisine karşı nasıl tutum aldıkları değildir. Bu taktiklerde; işçi sınıfının birliğini gözetken, ezilen ulustan halk kitlelerinin duygu ve düşüncelerini dikkate alan, gerektiğinde taktik olarak “geri adım” gibi görünen politikaların, stratejik amacı gerçekleştirmeyi kolaylaştıran özelliklerinin olması zorunludur.

Örneğin Kürt işçi ve emekçileri, şurada ya da buradaki bir seçimde kendi temsilcilerinin seçilmesinin Kürt sorununda bir ilerleme sağlayacağını, sorunun çözümünü kolaylaştıracağını düşünüyorlarsa ve bu genel bir eğilim haline gelmişse, işçilerin partisinin bu tutumun yanlışlığını eleştirmekle birlikte, –ki eleştiri her zaman gereklidir– bu kitlelerle karşı karşıya gelmek şöyle dursun, durumu anlayarak, bu isteklerine engel olmayacağı açıktır. Kürt emekçi kitleleri de, kuşkusuz kendi tecrübeleriyle öğreneceklerdir.

Türk ve Kürt işçilerinin birlikte yaşadıkları yerlerde, bu tür tutumlar, Türk ve Kürt işçiler arasında güvenin ve birliğin artmasına yardımcı olacak, sermayeye ve gericiliğe karşı birliği ve mücadeleyi güçlendirecektir. Bu tür politikaların kimi çevrelerce “kuyrukçuluk” olarak nitelendirildiği bilinmektedir. Bu çevrelerin ezilen ulusa karşı sorumluluk taşımadıkları, hele hele, ezen ve ezilen ulustan işçilerin birliğine karşı sorumsuzca davrandıkları, bu gerici davranışlarının milliyetçiliğin baskısı ile şekillendiği çok açıktır.

İşçilerin ve diğer emekçilerin aynı sendikalarda örgütlenmesi, sendikaların ulusal temelde ayrışmaması, bu tür eğilimler ortaya çıktığında, bunlara karşı ideolojik mücadele zorunlu ve gereklidir. Ama açıktır ki, sınıf bilinçli işçiler ve onların partisi, bununla sınırlı kalmayan, ezilen ulusun haklarını pratik olarak savunan ve mücadele eden bir çizgi ile hareket etmek zorundadır. Ezilen ulustan işçi ve

emekçilerde güven duygusu oluşturacak, onları ortak örgütlenme ve mücadeleyle çekecek bir tutum, ancak bu durumda olanaklıdır.

İşçilerin partisinin uyguladığı politika ve taktikler, kuşkusuz yanlışlıklar da içerebilir. Ya da doğru politika ve taktikler, onların taşıdığı esneklikler, özgünlükler nedeniyle belirsizleştirilebilir, muğlâklaştırılabilir ya da ilkesizlik olarak yorumlanmaya açık şekilde uygulanabilir. Ama bunlar ortaya çıkıyor diye, bu taktikler yanlış olarak mahkûm edilemeyeceği gibi, bu taktikleri hayata geçirme yeteneği gösteremeyen bir partinin, politik olayların karmaşıklığı, dönemsel taktik dönüşümler vb. gibi durumlarda politikasız kalacağı, taktik uygulayamayacağı da açıktır. Burada sorun, parti güçlerinin eğitilmesinde, belirlenen politika ve taktikleri tam bir açıklıkla ve netlikle uygulama yeteneği gösterebilmesinde düğümlenmektedir. Yanlışlar ise, her zaman düzeltilebilir yanlışlar olacak, yanlış yapılsa bile, bunlar, ağır ve düzeltilemez yanlışlar olmayacaktır.

Bitirirken vurgulamak gerekir ki, bugün Türkiye’de tutarlı ve güvenilir bir sosyalist tutuma sahip olmanın turnusol kâğıdı, Kürt ulusal sorununda enternasyonalist bir tutuma sahip olmaktır. Gerisi milliyetçiliğe, sosyal şovenizme bulanmış iki yüzlölükten başka bir şey değildir.

ABD-Türkiye İlişkilerinde Yeni Bir Dönem

İhsan Çaralan

Son aylarda Türkiye Irak arasındaki gidip gelmeler olağanüstü hız kazandı. Sadece Mart ayında bile iki ülkenin cumhurbaşkanları karşılıklı ziyaretlerde bulundu. Bu ziyaretlere, Gül'ün İran ziyareti Ahmedinecad'ın Türkiye'ye gelmesi eklendi. Bu arada, ABD'nin çiçeği burnunda Dışişleri Bakanı Hillary Clinton da Türkiye'yi ziyaret etti. Nisan başında ise, Obama Türkiye'ye geliyor!

Çok kaba çizgileriyle bu trafik bile; “Hayırdır inşallah!” dedirtecek cinsten.

Bütün bu trafiğin, Türkiye'nin bir genel seçime dönüşmüş yerel seçim yarışı içinde geçtiği düşünüldüğünde; tablonun, olup bitenleri daha da anlamlandırdığını söyleyebiliriz.

Bütün bu trafiğin üstünde cereyan ettiği politik ortama birkaç noktadan daha ayrıntılı bakmak; birbiriyle ilgisiz görünen pek çok şeyin, ABD'nin, Türkiye ve Ortadoğu-Kafkasya-Orta Asya bölgesindeki stratejisindeki değişimler ve Türkiye'nin bu stratejiye bağlanma gayretleriyle ilgili olduğunu gösterecektir.

Türkiye'deki Sıcak Gelişmeler

29 Mart'ta yapılan yerel seçime gelen süreç, önceki seçimlerde de olduğu gibi, bir yandan meydanlarda AKP-CHP arasında bir ağız dalaşına yol açarken; asıl olarak da, AKP ve öteki sermaye partilerinin Kürt sorunu karşısındaki mevzilerini yeniledikleri bir süreç oldu.

AKP'nin TRT-Şeş hamlesiyle Kürtleri yedekleme girişiminden sonra, Başbakan Erdoğan'ın TRT-Şeş'in ardından Şivan Perwer'in Newroz'da Türkiye'ye getirileceği, Ahmet Kaya'nın mezarını getirmek için girişimler yapılacağına dair ifadeleri, AKP hükümetinin Kürt sorununda demokratik çözüm doğrultusunda adım atmak yerine bu tür şov girişimleriyle kamuoyunda sorunu canlı tutma, seçimde Kürt sorununu bir şova dönüştürme gayreti içinde olduğu intibahını güçlendirirken, aynı zamanda, sorunun tartışılmasında da yeni gelişmelere kapı araladı. Çünkü Kürt sorununun gelip dayadığı noktada, şov içerikli girişimler bile, ciddi sonuçlara yol açabilmektedir.

Olağan zamanda hükümetin böyle girişimleri, askerler başta olmak üzere milliyetçi çevrelerden sert tepki görürdü; ama bu sefer öyle olmadı. Tersine bu girişimler karşısında, CHP, ne dediği pek anlaşılmasa da, eskisi kadar milliyetçi bir noktada olmadığını gösteren jestlerden de geri durmadı. Baykal ve partisi TRT-Şeş'e karşı çıkan bir tutum almadı; hatta ilk Kürt Raporu'nu 1990'ların ilk yarısında CHP'nin çıkarmasıyla övündü; Mardin'de miting düzenledi. MHP bile kendi tabanını tatmin için hükümeti bölücülükle suçlasa ve "tek dil" sorununu öne çıkarsa da, Kürt sorunu diye bir sorun olduğunu, Kürtlerin kültürel hakları olabileceği gerçeğini zımnen kabul eden bir çizgiye geldi. Kürt konusunda en hassas kurum olan Genelkurmay da, bütün bu yerel seçim patırtısı içinde, *"Üniter ve ulus devlet yapısına zarar vermeyecek tedbirleri göz önüne almak kaydıyla, devlet kültürel alanda bazı açılımlar yapabilir"*¹ diye, hükümetin Kürt açılımına destek verdi.

İlk bakışta “Türkiye’nin egemen güçleri Kürt sorununun demokratik çözümüne doğru bir adım atıyorlar” görüntüsü verse de, soruna biraz daha yakından bakıldığında, soruna ilişkin olarak, Kürtler ve onların demokratik isteklerinin karşılanması temelinde değil, ama Kürtlerin bölünüp yedeklenmesi ve ulusal ve uluslararası sermayenin çıkarı üstünden bir “çözüm” için hamleler yapıldığı gözlenmektedir.

Nitekim; TRT-Şeş’in açılmasından sonra DTP Eşbaşkanı Ahmet Türk’ün Meclis’te Kürtçe konuşması, Meclis Başkanı’ndan Genelkurmay’a kadar tüm “ilgili zevatı” harekete geçirdi. TRT Meclis yayınıni kesti; uzlaşıcılık üstadı Meclis Başkanı, yayını kestirmeyi savundu, “*gerekirse yine yaparım*” dedi. Ve tüm sermaye partilerinin önde gelenleri Türk’ün tutumunu provokasyon olarak eleştirdi; adli makamlar göreve çağırıldı. Elbette sadece Türk için de değil; Başbakan’ın Diyarbakır’da Kürtçe konuşmasına ses çıkarmayan savcılar, DTP’li yerel yöneticiler ve adayların seçim propagandalarında Kürtçe konuşmaları karşısında harekete geçip soruşturmalar başlattılar. Ve Başbakan Erdoğan, DTP’li milletvekillerinin elini sıkma inadını sürdürdü.

Bütün bu gelişmeler; Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün İran’a, Ekonomik İşbirliği Zirvesi’ne giderken uçakta gazetecilere yaptığı, “*Kürt sorunuyla ilgi yakında hem içeride hem dışarıda güzel gelişmeler olacak*”² demesi, sorunun iyice açmaza sürüklenmesinden bunalmış çevrelerde de “kapağı açıcı” etki yaptı. Cengiz Çandar’dan Ali Bayramoğlu’ya, hükümete yakın kimi liberal köşe yazarları ve yorumcular, Kürt sorununun çözümü için Abdullah Gül’e destek verirken, Hürriyet gazetesinin Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök; “*Abdullah Öcalan’la el sıkma sorunun çözümüne katkı yapacaksa* (ki Özkök Öcalan’ı muhatap almanın Kürt sorununun çözümüne katkı yapacağını düşünmektedir) *onun eli de itilmemelidir*” demeye kadar geldi.

Ya Dışarıdaki Gelişmeler?

Yerel seçim ve Kürt sorunu tartışmaları politik alanda böyle bir seyir izlerken; Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün deyimiyle “dışarıda” da önemli gelişmeler vardı.

Dış gelişmelerdeki değişimin arkasındaki ana etken; ABD'nin Irak batağına saplanmış olması ve bölgedeki stratejisini değiştirmek için harekete geçmesiydi diyebiliriz.

Aslına bakılırsa, ABD'nin Irak batağından çıkmak için yeni bir manevraya girişmesi, Obama ile başlamadı. Tersine, son iki yıl içinde, “*Irak'ta bir zaferin artık olanaksız olduğu*”nun Bush ekibi ve ABD Genelkurmayı tarafından da anlaşılmasından sonra; ABD'nin GOP diye ifade edilen bölge stratejisinin önce bölge ülkeleri içinde, sonra da ABD'de gözden düştüğü bir gerçektir.

Bu stratejinin, merkezinde olmasa da önemli bir bileşeni olan Kürtlerin taleplerinin yerine getirilmesiyle, Ortadoğu'da hem eski müttefiklerin hizaya getirileceği, hem de bölgede yeni ve güçlü bir sadık müttefik edinileceği fikri de giderek güç kaybetti. Böylece ABD, son elli yıl içinde birkaç defa yaptığı gibi, Kürtlere yaptığı vaatleri bir yana iterek, Türkiye ile yeniden ortaklaşmak, daha doğrusu Türkiye ile son 20 yılda ortaya çıkan pürüzleri temizleyerek, Irak'taki başarısızlığı aşmak ve bölgedeki İran ve Rusya'yı dengeleyecek müttefiklerin saflarını yeniden sıklaştırmak için girişimlere başlamaya yöneldi.

Bu adımların en somutlarından biri; 2007'nin 5 Kasım'ında Beyaz Saray'da Bush'la Erdoğan arasındaki görüşmelerde yansıdı. ABD, 1991'deki 1. Körfez Savaşı'ndan sonra, Irak hava sahasını Türk savaş uçaklarına açtı. Bununla da kalmadı, ABD Türkiye'ye “istihbarat desteği” vermeye de başladı. Türkiye'nin kara operasyonları için de aynı desteği veren ABD, Kürt sorununun bölgedeki konumu, Irak-Türkiye-ABD ilişkileri ve bölgedeki güçlerin mevzilenmesine ilişkin plan ve hedeflerini değiştirdi. Türkiye-ABD-Irak Genelkurmayları arasında Genelkurmay 2. Başkanlarının oluştur-

duğu bir koordinasyon kuruldu ve bu üç ÷lke arasındaki sorunlar, askerler arasında doğrudan ele alınmaya başlandı.

Sadece bu kadar da değil; Türkiye'nin Kuzey Irak'taki Kürdistan Federe Hükümeti ile ticari, kültürel ilişkileri geliştirilirken, MİT müsteşarı Emre Taner şahsında Barzani yönetimiyle ilişkiler geliştirildi, giderek Türkiye ile Kürt Federe Devleti arasında ilişkilerin “normalleştirilmesi”ne doğru adımlar atıldı. Gerçi zaman zaman; bölgedeki çatışmalar yoğunlaştıkça, özellikle de askerî başarısızlıklar gündeme geldikçe, PKK'ye yöneltilen öfkeden Barzani-Talabani yönetimi de nasibini alsa bile, süreç, Kürt Federe Devleti ile Türkiye ilişkilerinin giderek yumuşadığı bir süreç olarak gelişti.

İki Yıl Öncesine Bakarsak

Biraz geriye doğru gidilerek bakıldığında, Türkiye'nin dış politikasında ve Kürt sorununun çözümü konusundaki girişimlerinde de ABD ile eş zamanlı olarak bir değişimin yaşandığı görülüyor.

2007'nin yılbaşında, MİT'in 80. kuruluş yılı vesile edilerek, MİT Müsteşarlığı tarafından, MİT tarihinde de ilk olan bir “rapor” yayımlandı.

Bu raporda; Türkiye'nin dış ve iç politikasındaki gelişmeler analiz edilerek; “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yeni bir dış politikaya yönelmesi*” isteniyor; bu politikaya da “*aktif dış politikaya dönüş*” deniyordu. Çünkü “*ulus devlet tehdit altında*”ydı ve Türkiye'yi yönetenlerin “*bekle gör*” politikasını terk ederek “*aktif politik tutum alması*” gerektiği ana tez olarak öne sürülüyordu.

Bu iki basit gibi görünen cümle, aslında, dış politikada esaslı bir dönüşüm yapılması isteğini ifade ediyordu. Çünkü, Türkiye'nin siyasi literatüründe, “*aktif dış politika*” çağrıları, geleneksel olana başkaldırma, Türkiye'nin çıkarlarını sınırların ötesinde bile askerî güç de dahil, güç kullanarak savunma olarak anlaşılagelmiştir.

Burada bir önemli fark daha vardı. “Aktif dış politika” kavramı siyasi arenada zaman zaman gündeme gelmiş olsa da, ilk kez bir

devlet kurumunun raporunda resmen ifade ediliyordu. Ve, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Türkiye'nin dış politikadaki "geleneksel" tutumunun "*yurtta sulh cihanda sulh*" "özdeyişi"yle ifade edildiği düşünüldüğünde (Bu "özdeyiş"in özeti de, "*Türkiye'nin kimsenin toprağında gözünün olmadığı, ama kendi sınırları içinde de statükonun bozulmasına izin vermeyeceği*" biçimindedir), bu, dış politikada önemli değişikliğe işaret ediyordu.

"*Yurtta sulh cihanda sulh*"le ifade edilen dış politika tutumu, daha Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren; Osmanlıcılar tarafından "*üç kıtada at koşturan Osmanlı mirasının reddedilmesi*", ırkçı milliyetçi çevreler tarafından da "*Adriyatik'ten Çin Seddi'ne büyük Türklük dünyası içinde lider ülke olmayı reddetme; pısrık, Türk'e yakışmayan politika*" olarak eleştirilmiştir. Ama bu eleştiriler, yakın geçmişe kadar devlet politikası olmamış, zaman zaman iç politikaya yönelik bir malzeme olarak kullanılsa bile, daha çok marjinal çevrelerin resmî politikaya eleştirisi olarak kalmıştır. Kıbrıs'ın işgali bile "geçici" ve "zorunlu bir sapma" olarak görülmüştür. Ancak Özal'la birlikte Türkiye'nin "misakı millî" sınırları, bu sınırların genişletilebileceği varsayımı üstünden tartışılmaya başlanmıştır. Örneğin Kuzey Irak'ın Kürtleriyle bir federasyon yapma, Musul-Kerkük'ün statüsünün değiştirilerek Türkiye'nin tarihsel haklarının elde edilmesi ya da SB'nin çökmesiyle "Türki Cumhuriyetler" in "abi-kardeş" ilişkisi içinde sömürgeleştirilmesi, resmen olmasa bile "*gayriresmi devlet politikası*" haline gelmiştir. En azından tartışma düzeyinde, geleneksel dış politikanın var olan çizgisinden çıkarılması için girişimler başlatılmıştır. Ancak, bu yaklaşım, bir devlet politikası olarak herhangi bir resmî belgeye geçmemiştir.

MİT raporu; "aktif dış politikaya geçiş" derken; aslında şu üç şeyi birleştiriyordu.

Bunlardan birincisi; o günlerde bir hayli yüksek düzeyde seyreden ve sağ ve sol milliyetçilerin Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türk dünyasının büyük ağabeyi bir Türkiye olma ütopyasıyla uzlaşıyordu.

İkincisi, “aktif dış politika” kavramı ile öne sürülenler; Yeni Osmanlıcı takımının Osmanlı İmparatorluğu’nun mirası üstünden emperyal (yayılmacı) politikalar geliştirecek Türkiye hayalini birleştiriyordu.

Üçüncüsü ise; ABD’nin Ortadoğu’daki planları ile, Türkiye’nin bölgede oynamasını istediği rol ve Türkiye’yi giderek daha çok bir “bölge gücü” olarak kullanma politikalarıyla da birleşiyordu. Çünkü MİT de, Türkiye’nin Amerikancıları ve büyük burjuvazisi gibi, kendi amaçlarını ve hayallerini ancak ABD’nin dünya egemenliği stratejisiyle uyum içinde geliştirirse başarılı olabileceğini düşünüyordu. Eğer tersine, Türkiye “aktif dış politika”yı ABD’nin bölgedeki etkinliğini ve amaçlarını görmeden geliştirmeye kalkarsa, “başına çuval geçirileceğini” düşünüyordu. MİT’in raporundaki “aktifliğin” temelinde de ABD’nin stratejik hedefleri ve bu stratejinin Türkiye’ye örneğin Irak’ın işgali ve öncesindeki dönemden daha çok ihtiyaç duyacağı varsayımı ya da bilgisi yatıyordu.

2007 5 Kasım’ında Washington’da yapılan Bush-Erdoğan görüşmesi; ABD’nin Türkiye’ye ihtiyacını, ABD’nin ona bölgedeki taşeronu olacak kadar ihtiyaç duyduğunu gösterirken, Türkiye’nin de ABD stratejisine uyuma hazır olduğunu gösterdi.

Türkiye “*bölge gücü bir ülke*”, PKK’yse Türkiye ABD’nin “*ortak düşmanı*” olarak ilan edildi. Türkiye ile ABD arasındaki, 1991’de 1. Körfez Savaşı ile bozulan, 1 Mart Kararnamesi ile de âdetâ düşmanca çekişmelere dönüşen ilişkiler düzelme yoluna girdi ve Türkiye ile ABD, birbirlerine sadece lafta değil, fiiliyatta da “stratejik ortak” diyebilecekleri işbirliklerine girdiler. Sınır ötesi harekât ABD’nin desteği ile yürütülürken, Türkiye, Kafkasya ve Ortadoğu’da ortaya çıkan uyuşmazlıklarda ABD’nin sözcüsü olarak davranmaya başladı.

Türkiye, ABD ve Irak Kürtleri

Gelişmelere yakından bakıldığında, ABD’nin bölge politikaları ve Türkiye ile ilişkilerinden somut gelişmelerin Kürt sorunu üstünden olduğunu görüyoruz.

2007 öncesinden de başlayarak, Türkiye, Kürt Federe devletiyle ticari ve siyasi ilişkilerini, özel şirketler, MİT ve diğer istihbarat birimleri üstünden sürdürdü. Ama, MGK'nın 2008 Nisan'ında aldığı "*Irak'ta realitenin kabul edilmesi ve politikaların buna göre geliştirilmesi*" diye ifade edilebilecek kararda, aslında Türkiye'nin 1991'den beri savunduğu "Irak'ın toprak bütünlüğü"nden (ki burada Kürtlerin bağımsızlık ya da devlet kurmalarına yol açacak her girişime şiddetle karşı çıkılıyor; bunlar Türkiye'nin "*kırmızı çizgileri*" sayılıyordu) söz edilmedi. Tersine, bu tarihten itibaren Kürt Federe Devleti ile ilişkilerin geliştirilmesi ve sorunların görüşmeler yoluyla çözülmesi görüşü benimsenerek, MİT'in 2007 raporundaki "*aktif dış politikaya geçiş*" tutumu Türkiye'nin resmî tutumu olarak belirlendi.

Talabani'nin Türkiye ziyaretleri ve Kürt Federe Devleti'nin yetkililerinin Türkiye'de resmen kabul edilmesiyle sıklaşan ekonomik ve siyasi faaliyetler yoğunlaşırken; "*PKK'nin tasfiyesi*" merkezli olarak Türkiye'de ve bölgede Kürt sorununun çözümüne ilişkin ABD-Irak (daha çok Kürt Federe Devleti ağırlıklı)-Türkiye arasındaki askeri işbirliği ve Erbil'de bir üçlü irtibat bürosu kurulması, Kuzey Irak'ta PKK'nin kuşatılıp tecrit edilmesi ve tasfiyesine kadar varan planlar üstünde oldukça ileri bir işbirliği sağlanması aşamasına gelinmiştir.

Bu irtibat bürosunda, peşmergelerin Kandil'deki PKK güçlerinin sıkıştırılmasında denetim ve istihbarat görevi yapacağı belirtilmektedir.

Kuzey Irak'la Türkiye'nin ilişkileri sadece resmî düzeyde değil, "sivil" girişimlerle de "ileriye" taşınmaktadır. Örneğin geçtiğimiz yıl Diyarbakır'da toplanamayan Fethullah Gülençi Abant Platformu, Şubat ortasında Erbil'de toplandı; Kürt sorununun AKP çözümünü (devletin resmî görüşüyle) tartıştı ve Kürt Federe Devleti yetkilileriyle Abantçılarının yakınlığı gözlemlendi.

Bu süreç, ABD-Türkiye ilişkilerinin de yeniden canlandırıldığı bir dönem olmuş, Türkiye-ABD ilişkileri, 5 Kasım 2007'den itiba-

ren, iki ülkenin Genelkurmay ikinci başkanları arasında başlatılan yakın iletişimin, Tampa’da sürekli bir “irtibat bürosu kurulması”na varmış bulunmaktadır. Tampa’da oluşturulan “irtibat bürosu” Türk Silahlı Kuvvetleri ile ABD silahlı kuvvetleri arasında ilişkilerin 1991 öncesine dönülerek “normalleştiğinin” işareti olarak yorumlanıyor.³

Bu irtibat bürosunu, bir yandan Türkiye’nin Kuzey Irak’a yönelik askerî faaliyetleri ve “PKK’nin tasfiyesi”, öte yandan da ABD’nin Irak ve Afganistan savaşı konusunda karşılıklı olarak dolaysız bağlantı merkezi olarak kullandığına işaret edilmektedir.

2007’de başlayan ve süreç içinde yoğunlaşarak gelişen Türkiye-ABD ilişkileri, Irak yönetimi ve özellikle de Kürt Federe Devleti’yle olan ilişkiler ve Kürt sorununun bölgesel çözümü açısından, “PKK’nin tasfiye planı” üstünde bir uzlaşmaya varma aşamasına gelmiştir.

Bu plan, kamuoyuna yansıyan yanıyla; Türkiye sınır ötesi askerî harekâtı sürdürerek PKK’yi baskılarken, Irak Kürtlerinin de Kandil çevresindeki kuşatmayı gıda ve silah ambargosuyla sıklaştırmakla PKK kadrolarını hareketsiz ve çaresiz hale getirmesini amaçlamaktadır. Bu plan; PKK’nin bazı önder kadrolarının Türkiye tarafından yakalanması, bir bölümünün Avrupa ülkelerine mülteci olarak gönderilmesi (bu konuda ilgili AB ülkeleriyle anlaşmaya varıldığı da iddia ediliyor) ve geri kalanların da bir “af yasasıyla kazanılması”nı amaçlamaktadır.

Bu plan üstünde ABD’nin, Türkiye’nin ve Kürdistan Federe Hükümeti’nin büyük ölçüde anlaştığı söylenmektedir ki, ortaya çıkan belirtiler de bu görüşü doğrular mahiyettedir. Bu planın hayata geçirilmesi için atılacak adımların başlangıcının da, nisan ayında Kuzey Irak’ta Barzani’nin himayesinde toplanacak olan bir uluslararası Kürt Konferansı’nın PKK’ye silah bırak çağrısı olacağı belirtilmektedir.

Türkiye’nin Dışişleri bakanı, konferansı desteklediklerini söylemekte, konferansa PKK’nin çağrılmasına karşı çıkmadıklarını

ifade etmiştir. Bu açıklamadan kısa bir süre sonra da Konferans’a PKK de çağırılmıştır.

Plan böyledir ve basit ve mantıklı görünmektedir, ama hayatta karşılık bulmasının, özellikle PKK’nin karşı çıkması durumunda karşılık bulmasının çok zor olduğu da ortadadır. Ancak bu planın PKK içinde farklı görüşler ortaya çıkaracak bir baskı oluşturduğuna dair belirtiler de yok değildir. Belki de bu planı hazırlayanlar, asıl olarak da bunu yaparak, PKK’yi bölüp marjinalleştirme hedefine varmayı amaçlıyorlar.

Obama’nın iktidara gelmesi ve Irak’taki ABD kuvvetlerinin bir bölümü Afganistan’a sevk edilirken, diğer bölümünün de ağır silahlarıyla birlikte ABD’ye geri çekilmesinin istenmesi, Türkiye’nin, ABD’nin bölge politikalarında rolünün artırılmasını getireceği apaçıktır.

“*Aktif dış politikaya dönüş*”le ifade edilen ve Hillary Clinton’ın gelmesiyle; “*bölgenin lider ülkesi*” payesini de kapan Türkiye’de, bu çerçevedeki politikalara yönelişle egemen güçlerin ilk kez büyük ölçüde birleşmiş olduklarını görüyoruz. Yani; milliyetçiler, Osmanlıcılar, Amerikancılar; çeşitli tarikat çevreleri; iktidar ve muhalefet, MİT raporunda yer alan ve MGK’nın 2008 Nisan toplantısında belirtilen çerçevede büyük ölçüde işbirliği yapmışlardır ki, bu, dönem bakımından en önemli gelişmelerden biridir.

Bush’un son iki yılı içinde ABD’nin Ortadoğu’da planlarının değişmeye başladığını, Obama ile bu değişimin açık bir biçim kazandığını söylerken; ABD’nin amaç ve hedeflerinin, Bush ya da ondan öncesi döneme göre değiştiğini söyleyebilir miyiz? Elbette ki hayır! ABD’nin; 1970’li yılların ortasında, “petrol krizi”yle başlayan ve dünya enerji yatakları ve geçiş yollarının güvenliğini denetleme stratejisini oluşturmaya başladığı, SB’nin yıkılmasıyla birlikte bu stratejinin daha açıkça ifade edildiği, ilk Körfez Savaşı ve bölgeye ABD müdahalelerinin bu amaçla bağlantılı olduğu bir gerçektir.

Bush döneminde bu açılımlara varma yönteminin bir “Haçlı Seferi”ne dönüşmesinin ve savaş araçlarının daha yoğun olarak

kullanılıp, askeri işgallere yönelmesinin, sadece siyasi bir tutumdan ibaret olduğunu söylemeliyiz. Bugün; dünün Bushçuları bile, Bush'un politikalarını eleştirip, Obama'yı ABD'nin yeni ve uygar yüzü olarak propaganda ederken, aslında bu amaçlarının hiçbirinden vazgeçmiş değiller. Tersine, bugün, krizin yarattığı/yaratacağı tahribat ve bunun sonucu ortaya çıkacak ölümüne rekabetle birlikte, ABD ve Batılı emperyalistleri bakımından enerji kaynakları ve enerji yollarının güvenliğinin daha önemli olacağı; bu yönüyle egemenlik mücadelesinin daha da sertleşeceğini söylemek bir abartı olmaz. Ama Bushçuların yoluyla bu amaçları gerçekleştiremeyeceklerini gördükleri için; Amerikalı emperyalistler, Irak'ta; Irak'ın işgalinin Bush yönetiminin yanlış bir girişimi olduğuna kadar geri adım atarken, Afganistan'da savaşı daha da yoğunlaştırarak sürdürmeyi, dolayısıyla Afganistan ve Pakistan'da zafer kazanarak Rusya ve Çin'e karşı mevzilerini güçlendirmeyi, Japonya ve AB'yi ABD şemsiyesi altında tutmayı hesaplamaktadırlar.

Aksini düşünmek, ABD'nin emperyalist olmaktan vazgeçtiğini kabul etmek anlamına gelir. Obama üstünden ABD'nin tümüyle farklı politikalar izleyeceğini iddia eden Amerikancılar ve ABD'nin propaganda odakları da, zaten bunu iddia diyorlar. Kötülüklerin, saldırganlığın kaynağının Bush ve yandaşlarının politikası olduğunu, onlar gittiğine göre, artık Amerika'nın demokratik ve dünyaya barış ve uygarlık götüren bir ülke olacağını propaganda ediyorlar. Obama'nın Başkanlık devir-teslim töreninde konuşmasını, İran'a, Arap-İslam dünyasına verdiği mesajı böyle yorumluyorlar. En önemlisi de, dünyanın böyle anlamasını istiyorlar. Dünyadaki, özellikle de İslam dünyasındaki Amerikan karşıtlığını bu yolla azaltmayı amaçlıyorlar. Obama imajı etrafında yapılan manevranın başarılı olması için, İslam dünyasında ve dünyada Amerikan düşmanlığının azaltılmasının önemli olduğu anlaşılıyor.

ABD'nin yeni Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın Türkiye ziyareti de tamamen bu imaj değiştirme çabasıyla bağlantılı mesajlardan oluşuyordu. Clinton'ın Türkiye ziyaretini değerlendiren

yorumcuların ortaklaştığı “Hillary Clinton herkese duymak istediğini söyledi” değerlendirmesi, bu gerçeği ifade ediyordu.

Clinton, işaretleri koymasından sonra da, Amerika’nın propagandacıları ve Amerikancı çevreler; “ince işleme” yaptılar (yapıyorlar); Clinton’ın ne demek istediğini, ne yaparsak Amerika’nın memnun olacağını yazıp çizdiler; “Obama ne isterse verelim. Türkiye için iyi olan budur”u işlediler/işliyorlar.

Obama’yı böyle karşılamaya hazırlanıyorlar.

Bush döneminde başlayan ve Obama’nın Dışişleri Bakanı Hillary Clinton’ın gelişyle gündeme gelen ipuçları dikkate alındığında, ABD ve Türkiye’nin ilişkileri ve bölgedeki başlıca gelişmeler için şunları söyleyebiliriz:

1-) İsrail-Türkiye ilişkileri: ABD, İsrail’i kayıtsız koşulsuz desteklerken, Filistinlilere de, bölgedeki Amerikan stratejisiyle çatışmamaları koşuluyla, İsrail’le anlaşmalarına destek vereceğini ilan etmiştir. Davos’ta olanlar İsrail-Türkiye yakınlaşmasını dinamitlemiş görünse de, uzak olmayan bir gelecekte, bu ilişkilerin yeniden tamir edilerek, Türkiye’nin Arap-İslam dünyası ile İsrail arasında “köprü” rolüne (ya da arabulucu) döneceğinden kuşku duymak için çok neden yok. Ancak İsrail’de aşırı sağcıların hükümete ortak olması bazı sorunlar çıkarsa da, ABD’nin bölgedeki çıkarları, İsrail’i frenleyecek; Obama yönetiminin çizeceği çizgi Türkiye-İsrail ilişkilerinde belirleyici olmaya devam edecektir. Ancak bu ilişkilerin düzelmesinden düz bir çizgi izleyeceğini anlamak aşırı iyimserlik olur. Tersine bir süre daha dalgalı, ama giderek düzelen bir seyir izleyeceğini görmek gerekir. Bu gelişmelerin seyrinin nasıl olacağını, Hamas’ın ABD’yle uzlaşmada izleyeceği yol önemli ölçüde etkileyecektir. Ancak Obama yönetiminin, İran, Hamas, Hizbullah yöneticilerine, “yok etme” yerine “ABD stratejisine uyum sağlayın, barışalım” demesi, bu hareketlerle olan sorunların aşılabileceğini söylemesi, Hamas’ın ABD ile yakınlaşmaya muhalefet etmeyen bir çizgiye çekilmesini sağlayabilir. Bu, bugün, tersinden daha kuvvetli bir ihtimaldir.

2-) Türkiye-İran ilişkileri: İran Devrimi'nden beri İran'ı baskı altında tutma ve uluslararası platformlardan dışlamayı başlıca dış politika tutumu yapan ABD, Bush döneminde bir adım daha atarak, İran'ı “*Şeytan Üçgeni*”nin bir köşesi (ötekiler Kuzey Kore ve Saddam'ın Irak'ı idi) olarak ilan etmişti. Ancak Irak'ta olduğu gibi, Bush'un İran'a yönelik kuşatması da başarısızlığa uğradı. Gerçi son iki yıldır ABD, İran'la ilişkilerini nispeten yumuşatmıştı, ama yine de İran'ın “nükleer silah üretimine izin vermemesi”nin bir yolu olarak askerî saldırı seçeneğini gündemden çıkarmamıştı. Şimdi Obama, bu seçeneği tümünden bir yana koymasa da; “*İran'la, ön şartsız olarak sorunları konuşmaya hazır olduğunu*” söyleyerek, İran yönetimiyle yakınlaşma ve işbirliği konusunda adım atacaktır görünmektedir. Bunun ilk adımını da, PEJAC ve Halkın Mücahitleri'ni “terör örgütü” ilan ederek attı. Obama'nın gelişi öncesinde Türkiye İran ilişkilerinin en üst düzeyde hızlanması da göstermektedir ki; Türkiye, İran'la ABD arasında “arabulucu” olmak hevesindedir. Ancak Ahmedinecad, Gül'le görüşmesinin hemen arkasından, “*Aracıya ihtiyacımız yok. Adaletli bir dünyada barış için aracıya gerek olmaz*” diyerek, Türkiye'nin “ara buluculuğa” mal bulmuş magribi gibi sarılmasını geri itti. Dahası, İran'ın ABD karşısındaki tavrının “özür dileyen” ve ABD'nin isteklerine boyun eğer bir tavır olmayacağı anlaşılmaktadır. Ancak Obama'nın tavrının İran'ın içinde de yeni tartışmalara yol açması, kriz ve petrol fiyatlarının düşmesinin de getireceği yeni ekonomik zorlukların İran içindeki ABD ile yakınlaşmak isteyen güçleri harekete geçireceğini düşünmek gerçekçi olur. Ancak tersine eğilimler de söz konusudur.

ABD, Rusya'nın Kafkasya ve Ön Asya'daki hamlelerine karşı olduğu kadar Ortadoğu'daki “pis işleri” için de İran ve Türkiye kozunu kullanmak istemektedir. Bunun, aynı zamanda, İran ve Türkiye'nin birbirine rakip olarak da kullanılacağını kapsamakta olduğunu da gözetmek gerekir. Çünkü ABD'nin, “bölge liderliği”ni Türkiye'ye verirken, İran'ı da unutmayacak ve İran'ın kendisini İslam dünyasının lideri gördüğünü, dolayısıyla Türkiye'nin “bölge lideri”

olmasını istemeyeceğini bildiğini ve değerlendirmek isteyeceğini varsaymak gerekir. Gül'ün ziyareti sırasında Ayetullah Hamaney'in, *"İslamın düşmanları İslamın bayrağını İran'ın elinden almak istiyorlar"* derken, Türkiye'ye biçilen yeni rolü de kastetmediğini kim söyleyebilir? Irak'ta, Amerika'nın rolünün azalmasıyla Şiilerin güçleneceği de göz önüne alındığında, İran'ın "liderlik" rolünü üstlenmek için daha da hevesleneceğine kuşku yoktur. Bu yüzden de belki PKK-PJAC konusunda, bölgedeki bazı sıcak konularda İran-Türkiye işbirliği olacaktır; ama ABD'nin yeni yönelişleri içinde İran-Türkiye ilişkilerinde rekabet ve "liderlik" için çatışma öne çıkacaktır.

3-) Türkiye-ABD ilişkileri: 2007 Kasımı'ndan beri, ABD-Türkiye ilişkileri, elbette ki, 60 yılı aşkındır süren Türkiye-ABD ilişkileri ve Türkiye'nin ABD'nin bölgedeki en sadık müttefiki olmasından ayrı değildir. Dolayısıyla sıcak gündem bakımından, PKK'nin Kuzey Irak'tan çıkarılıp tasfiye edilmesi her şeyi kapsıyor görünse de; aslında ABD'nin Türkiye'den beklentileri de, Türkiye'nin ABD'den beklentileri de çok daha fazladır.

Türkiye'nin ABD'den Beklentileri

a-) PKK'nin alt edilmesi için ABD'nin bugün verdiği desteği daha da artırarak, PKK'nin Kuzey Irak'tan çıkarılması için diplomatik ve askerî her desteği vermesini istemektedir. Yine bu sorunla bağlantılı olarak, Kerkük sorununun çözümünde ABD'nin desteğini istediği gibi, Irak'ın ve Kuzey Irak'ın yeniden inşasında ihalelerde Türkiye'ye de pay verilmesini; ayrıca Irak'la Türkiye'nin ticaretinin geliştirilmesinde yardımcı olmasını beklemektedir. ABD'nin bölgeden çekilmesine paralel olarak, Türkiye, Kuzey Irak'ta askerî rol almak, hatta Kuzey Irak Kürtlerinin hamiliğine soyunmak için ABD'nin destek vermesini de beklemektedir.

b-) Ermeni sorunu: Türkiye'nin Obama'dan en sıcak isteklerinden biri de, ABD'de Kongre ve Senato'sunun gündeminde olan "Ermeni soykırımı tasarısı"nın gündeme alınmasının önlenmesidir.

c-) Kıbrıs konusunda Türkiye, uluslararası platformlarda ABD'nin etkisini Türkiye'den yana kullanmasını beklemektedir.

d-) AB ve AB'ye Türkiye'nin katılımıyla ilgili konularda, ABD'nin Türkiye lehine baskı yapmasını, İngiltere başta olmak üzere ABD'ye yakın Doğu Avrupa ülkeleri üstünde etkinliğini kullanmasını istemektedir.

e-) Kafkasya, Ortadoğu ve Asya'daki sorunlarda, ABD'nin Türkiye'nin etkinliğinin artması için destek vermesini; Türkiye'nin enerji geçiş yolu projelerine ve "bölgesel liderlik"le bağlantılı rolünü yerine getirmesine destek vermesini beklemektedir.

Türkiye'yi yönetenler; "mademki ABD stratejik müttefikimizdir o zaman, bütün bu sorunlarda bizi desteklemelidir" diye düşünmektedirler.

Ancak kuşkusuz ABD'nin de, kendisine "*stratejik müttefikim*" diyen ve "*bölgesel liderlik*" görevi verdiği Türkiye'den beklentileri vardır.

ABD'nin Türkiye'den Beklentileri

a-) ABD'nin en yakın isteklerinden biri; Irak'tan çekilecek kuvvetlerinin Türkiye üstünden çekilmesidir. Bu amaçla İskenderun ve Mersin gibi liman çıkışlarına Trabzon'un da eklenmesini istemesi beklenmektedir. Çünkü, ABD-Rusya çekişmesine paralel olarak Kafkasya'nın öneminin giderek artacağı düşünülürse, ABD donanmasının Karadeniz'de bir "deniz üssü"nün olmasına hiçbir Amerikan yanlısının karşı çıkması mantıklı değildir. Bunun anlamı ise, ABD'nin Karadeniz'de bir "deniz üssü" olmasına Türkiye'nin destek vermesidir. Yine ABD'nin ana kuvvetlerini Irak'tan çekmesinden sonra, bölgeye her an müdahale edeceği, yerine göre kara kuvvetlerini de hazır tutacağı Irak'a yakın bir üsse daha ihtiyacı vardır. Bu da, Diyarbakır ya da Diyarbakır'a yakın uygun bir bölgede bir üs demektir. Elbette ABD, Türkiye gibi stratejik müttefikinden böyle bir üs de isteyebilir. Aslında bu talepleri ABD daha önce çeşitli biçimlerde ifade etmişti ve şimdi bölgede rolleri yeniden dağıtırken; Türkiye'nin "*bölge liderliği*"

karşılığında ABD'ye verecekleri olmalıdır! Hele Asya'da Rusya, eski Sovyet Cumhuriyetlerindeki Amerikan üslerini bir bir geri alırken, ABD, Rusya'nın bu hamlesini, Kafkasya ve Rusya'ya hayli yakın iki üs kurmakla dengeleyebilir. ABD'nin beklentilerin en sıcaklarından birinin de; ABD kuvvetlerinin Irak'tan çekilmesine paralel olarak, ortaya çıkacak boşluğun önemli bir bölümünün Türkiye tarafından doldurulması olacaktır. Türkiye de buna hazırdır ve Irak'ın, hiç olmazsa Irak Kürdistanı'nın hamisi gibi davranmaya varacak bir rol üslenecek kadar hevesli görünmektedir. Özal'dan beri bu konu zaman zaman gündeme gelmiştir ve bu sefer ABD, Türkiye'yi tatmin edecek adımlar atarken; aynı zamanda, Şiiler ve Kürtlerle Türkiye arasında yeni problemler çıkaracak “çıban başları” da bırakacaktır. Tıpkı İngilizlerin, İkinci Savaş sonrasında bölgeyi terk ederken yaptığı gibi.

b-) “İlimli İslam”, GOP ve NATO: Bush yönetiminin GOP girişi mi hem Irak, hem Afganistan'da başarısızlığa uğrarken, diğer İslam ülkelerinde de itibar görmemiş; tersine İslamcı akımlar; “ilimlisiyle”, “radikaliyle” bu stratejiyi “İslamı bölme stratejisi” olarak görmüşlerdir. Bush yönetimi de son yıllarda bunu fark ettiği için, GOP'ta ve GOP'a bağlı öne sürdüğü iddialarda ısrar etmemiştir. Obama yönetimi ise; tüm İslami akımlara (ayırım yapmadan) ve İslam ülkelerine; “*Yumruğunuzu gevşetirseniz, elinizi sıkmaya hazır elimizi bulacaksınız*” diyerek, adını etmeden, GOP'u geride bıraktıklarını ilan etmiştir. Obama'nın elindeki, ABD'nin içinde çok etkin olduğu, büyük bir askerî güce sahip, ABD'nin patronluğu konusunda bir hukuku da oluşmuş en önemli örgüt NATO'dur. SB'nin yıkılmasından sonra bir “görev bunalımı” da geçiren NATO, sonunda ABD'nin baskısıyla, Yugoslavya'dan Afganistan'a kadar görevler üslenmiştir. Şimdi; ABD'nin yeni stratejisi içinde, NATO'nun, Ortadoğu, Kafkasya ve Asya'da daha aktif olacağını beklemek gerekir. Fransa'nın şimdi NATO'nun askerî kanadına (Fransa 1968'de askerî kanattan çekilmişti) girmek için hamle yapmasının nedeni de, dünyanın yeniden paylaşımında NATO'nun önemini fark etmesinden olsa gerekir. Bu gelişmeler ışığında bakıldığında, NATO'nun

önümüzdeki dönemde ABD'nin dünya egemenliği stratejisinde öneminin artacağını, hatta “soğuk savaş” dönemi kadar önemli olacağını söylemek bir abartı olmaz. Bu yüzden de Ortadoğu, Kafkasya ve Ön Asya'da NATO'nun daha çok görev alması, ABD'nin Obamalı döneminde önemli olacak görünmektedir. Bunun Türkiye açısından anlamı ise; NATO'nun 57 yıllık üyesi Türkiye'yi, İran başta olmak üzere bölgedeki bütün diğer ülkelerden daha avantajlı duruma getireceği gerçeğidir. Bunun ABD açısından önemi ise; Türkiye'nin, NATO'da daha çok askerî sorumluluk yüklenmesidir. Son çeyrek yüzyılda, Türkiye, NATO'da hep “cephe gerisi” görevler yüklenmiştir. NATO'nun şu anki sıcak bölgesi olan Afganistan'da da durumu budur. ABD ve NATO'nun, Türkiye'nin Afganistan ve yarın Pakistan'a da genişlemesi kaçınılmaz olan savaşta, daha fazla, hatta muharip olarak görev üslenmesini isteyeceğinden kuşku duyulamaz. Türkiye, bu görevleri aldığı ölçüde, NATO içinde de ABD tarafından kollanacaktır. Bu yüzden de, Türkiye-ABD ilişkilerinin gidişatının, NATO'da Türkiye'nin yükümlülükleriyle de sıkı sıkıya bağlı olacağını söylemek gerçeği ifade etmek olur. ABD'nin Türkiye'den en önemli beklentilerinden biri budur.

Obama; Amerikan Emperyalizminin Yeni Yüzü

Toplam açısından bakıldığında; Türkiye-ABD ilişkilerinde bir dönemden beri belirleyici olan, bölgede Kürt sorununun çözümü konusunda çatışma, bir uzlaşmaya doğru evrilmiştir. Türkiye'nin egemen sınıfları arasında Kürt sorununun çözümü ve Türkiye'nin bu sorunun çözümü üstünden “aktif dış politikaya yönelme” kararı ile ABD'nin bölgedeki yeni yönelimleri bir paralellik oluşturmaktadır. Dahası, ABD ile Türkiye'nin egemenleri arasında, 1. Körfez Savaşı'ndan beri süren (öncesi de var) çatışmalı süreç de dinginleşmiş, çatışmanın yerine uzlaşmanın giderek daha etkinleştiği bir döneme girildiğini gösteren belirtiler fazlasıyla ortaya çıkmıştır. Obama sonrasında Türkiye'nin egemen güçleri arasında esen Amerikancılık rüzgârının bu kadar güçlenmesi; Clinton'un, 1950'ler-

deki Amerikan yetkileri gibi, Şarkvari bir coşkuyla karşılanması, basının her kanadından Amerika'ya coşkun alkışlar yükselmesi, işte bu "uyum"un üstünde gelişmiştir. Obama'nın gelişiyile bu yeni balayı havasının daha da büyüğü bir hal alması sürpriz olmaz.

Kısaca söylenecek olursa, 2007 Kasımı'ndan başlayan ve yukarıdan beri özetlenmeye çalışılan ilişkiler; ABD'nin Irak sadırısıyla zirveye çıkan (anketler bu karşıtlığın yüzde 95'lere kadar çıktığını gösteriyordu) ABD karşıtlığının düşmeye başladığını; Obama'nın seçilmesi ve Obama etrafında yükseltelen yeni Amerikan imajına bağlı olarak da, bu karşıtlığın hayli gerilediğini söyleyebiliriz.

ABD ve emperyalizme karşı mücadelenin zorlaşacağı; dün ABD karşıtlığı etrafında kolayca bir araya gelen kesimlerin önemli bir bölümünün geri çekileceğini bilmek gerekiyor. Emperyalizmin talancı saldırganlığını, Amerika'nın emperyalist bir ülke olduğunu ve onun hedeflerinin ve amacının Bush'un en azgın dönemlerinden farklı olmadığını göstermek için elimizdeki her aracı kullanmanın önemi artmıştır. Yine, yukarıda ifade edildiği gibi, NATO ve onun ABD politikasındaki yeri ve Batı emperyalizmin vurucu gücü olarak işlevinin teşhirinin de çok daha önem kazandığı, kazanacağı bir döneme girdiğimiz de günümüzün diğer bir gerçeğidir.

Obama Amerikası; Ortadoğu, Kafkasya ve Asya'daki hegemonyasını yenilemek için, Türkiye'ye önemli bir rol vermek istemekte; bunu, hem ABD-Türkiye ikili ilişkileri, hem de NATO üstünden yapmayı amaçlamaktadır.

ABD, şimdi pratikte Washington-Ankara-Erbil (Bağdat-Kabil-İslamabat'a da uzanan) arasında bir hat kurmak; bu hattı diğer müttefikleriyle güçlendirmek, İran, Suriye gibi ülkeleri de bu hatta bağlayarak bölgedeki egemenliğini güçlendirmek istemektedir. Bu hatta da en eski ilişkiye sahip olduğu ve her bakımdan köklü ilişkileri olan tek ülke Türkiye'dir. Bu durum, Türkiye'nin ilerici demokrat güçlerine, anti-emperyalistlerine, elbette daha özel görevler yüklemektedir. Bu görevlerin zorluğu ortadadır; ama bu görevler aynı ölçüde de ertelenemezdir.

Hele Amerikancıların, dünün Bush yalakalarının; Obama Amerikasıyla yeni hamleler yapmada cesaretlerinin arttığı (basında ve hükümetin Clinton'ı karşılamasında bunu gördük) ve AKP hükümetinin ABD'ye tamamen teslim olmaya hazır olması göz önüne alındığında; anti-emperyalist mücadelenin, içerideki işbirlikçilere karşı bir mücadele olarak daha çok önem kazanacağı da günümüzün bir gerçeğidir.

DİPNOTLAR

- 1 27 Şubat 2009'da, Genelkurmay haftalık basın brifinginde, Genelkurmay İletişim Daire Başkanı Tuğgeneral Metin Gürak'ın açıklaması.
- 2 Cumhurbaşkanı Gül'ün İran'a giderken yaptığı açıklama.
- 3 Tampa Üssü, Florida'daki ABD Merkezi Kuvvetler Komutanlığı'dır (CENTCOM) ve Türk Silahlı Kuvvetleri'yle ABD Silahlı Kuvvetleri buradaki irtibat bürosundaki askerî görevliler üstünden sürekli ve doğrudan iletişim kurmaktadır. Bu büro "çuval vakası"ndan sonra iptal edilmişti. Şimdi yeniden kurulduğu belirtilmektedir.

“Kürt Sorunu Tarafından Rehin Alınmış Türkiye”ye Biçilen Yeni Rol

M. Zeki Fırat

Uzun yıllar Türkiye’de de çalışmış olan CIA’nın Ortadoğu İstasyon şeflerinden Graham Fuller, geçtiğimiz günlerde, BBC ile yaptığı bir söyleşide; “*Türkiye Kürt sorunu tarafından rehin alınmış durumda, ancak doğru yolda ilerliyor*” tespitiyle ilgi çekici açıklamalarda bulundu. Yeni ABD başkanının seçildiği günlerin ertesinde yapılan ve üzerinde çalışıldığı gözden kaçmayan, her cümlesi hesaplanarak ifade edilmiş olan söyleşi, Türkiye’nin esir alındığı Bush politikalarından sonra, bu defa, Obama ve ekibinin yeni planlarıyla kuşatılacağını ve Ortadoğu’daki bataklığa farklı ve “daha cazip” gerekçelerle çekileceğini göstermektedir.

Fuller’in yaptığı tespit ve önermeler Türkiye medyasında geniş yer buldu.

Söyleşinin Türkiye’de tartışıldığı ve haber olarak yayımlandığı gün, gazetelerde, The New York Times İstanbul muhabiri Sabrina Tavernise imzasıyla “*Reformlar duraklıyor, liberaller artık ateşkesi sürdüremiyor*” başlığıyla çıkan bir makalede ise, “*AKP reformcu*

politikarlardan vazgeçerek daha milliyetçi bir çizgiye kaydığı için liberal köşe yazarları ve entelektüellerin artık Erdoğan'ı eleştirmeye başladığı" belirtiliyordu.

The New York Times'ta yayımlanan makalede ayrıca, "*Başbakan Erdoğan'ın Türkiye'nin güçlü ordusuna yakınlaştığı*" belirtilerek, liberal Türk yazar ve entelektüellerinden Hasan Cemal, Mehmet Altan, Yasemin Çongar ve Kürt yazar Altan Tan'ın hayal kırıklıklarına ve AKP hakkındaki tespitlerine de yer verildi.

BBC'nin Fuller ile yaptığı söyleşi ve The New York Times'ta yayınlanan makalede üzerinde durulan konular, Kürt sorunundaki gelişmeleri, yaşananları ve geleceğe dair politik yaklaşımları da ortaya koyuyor ve üzerinde durmayı hak ediyor.

Yine aynı gün gazetelere konu olan başka bir gelişme ise, Türkiye AB Karma Parlamento Komisyonu Eş Başkanı Lagendijk'in AB-Türkiye ilişkilerine dair açıklama ve yorumlarıydı. Kürt sorunu, AKP'nin kapatılma davası sonrasında aldığı tutum ve gelişmeler, "AB reform süreci"nin tıkanması, DTP'nin kapatılma davası ve DTP Genel Başkanı Ahmet Türk ile Lagendijk'in diyaloguna da medyada yer verildi. Türk-Lagendijk diyalogu da kayda değer mesajlar içeriyordu: "*Kapatma davasından sonra AKP'nin takındığı tavırla, DTP'nin önemini daha iyi anladık*" diyen Lagendijk'e, Türk'ün "*Bizi yalnız bıraktınız*" yönlü serzenişi de eklenince, önümüzdeki günlerde Kürt sorunu konusundaki gelişmelerin boyutu daha da genişliyor.

Değinilen her üç gelişmenin gösterdiği, önümüzdeki günlerde Türkiye'de Kürt sorunu ve diğer alanlarda yaşanacak gelişmelerin boyut kazanacağıdır. Sözü edilen gelişmeler, uluslararası müdahaleler, kuşatılmışlık, AKP'ye biçilen rol ve Kürt sorunu üzerinden yapılmak istenen hamleler hakkında da önemli mesajlar vermektedir.

Sorunun daha iyi anlaşılması için, Eski CIA İstasyon Şefi Fuller'in BBC ile yaptığı söyleşide dile getirdikleriyle devam edelim: "*Mutlu bir Diyarbakır dış siyasette önemli bir araç olur*" diyen eski CIA İstasyon Şefi, "*Türkiye'nin, Kürt sorununu çözmesi halin-*

de bölgede lider ülke olacağını” belirterek şöyle devam ediyor: “O zaman İran, Irak ve Suriye’nin kendi Kürt nüfusundan korkması gerekecek. Çünkü Türkiye söz hakkını elde edecek.” Fuller, yeni dönemde Türkiye’ye “bölge gücü” olmayı önermektedir! ABD’nin BOP ile gündeme getirdikleri revize edilerek, yine Kürtlerin özgürlük talepleri istismar edilerek, Kürtler himaye edilerek ilerlemek gerektiğini açıklıyor. Fuller’in ilgilendiği, yıllardır ezilen ve sömürülen Kürt halkının durumu ve talepleri değildir. O, ABD’nin yeni dönemde üstünlük sağlamak için Türkiye’nin önüne atılacak yemleri allayıp pullayarak Türkiye’nin ağzını sulandırmakla, Kürtleri, direniş ve mücadeleden alıkoyup Kürt burjuvalarının ve işbirlikçilerinin peşine takmakla meşguldür.

Amerikan istihbarat örgütlerini bir araya getiren ve bir süre önce küresel beklentiler raporunu açıklayan Amerikan Ulusal İstihbarat Konseyi’nin başkan yardımcılığını da yapan Fuller, söyleşide, Türkiye ve ABD çıkarlarının birbiriyle uyuşmadığını söyleyip, *“Türkiye’nin Washington yörüngesinde olmayan bir siyaset izlemesi gerekir”* diyerek, iddialarını şöyle sürdürüyor: *“Türkiye’nin Amerikan planlarına dahil olması idam fermanını imzalaması anlamına gelir.”*

Fuller, Türkiye’deki ABD karşıtlığını da gözeterek hareket etmektedir. Daha makul olanı önerdiğini düşünmektedir. Manipüle edici sözler ve olanaklar sunduğunu düşünmektedir. Ama burada, Bush politikalarının iflasını ilan etmek, ABD’nin ve onun BOP ile Ortadoğu halklarına sömürü, baskı, acı ve gözyaşından başka bir şey sunmadığını ikrar etmek yerine, hileli yollara başvurarak, dolanarak ve Türkiye’ye büyük payeler biçerek, yeni tuzaklar sunmaktadır.

Türkiye’nin bir bölge gücü olma potansiyeli taşıdığını, ancak Kürt sorununu çözmedikçe bunu başaramayacağını belirten Fuller, *“Kürt sorununu çözmeden Türkiye bir bölgesel güç olabilir mi?”* sorusuna ise, *“Bu kesinlikle mümkün değil. Türkiye, Kürt sorunu tarafından rehin alınmış durumda. Mutsuz bir Diyarbakır, Türkiye’yi bölgede güçsüz hale getirir ve Kürt sorununu manipüle etmek isteyen*

düşmanlarının yönelimlerine karşı daha savunmasız kılar. Bu, Türkiye'nin Irak, İran ve Suriye ile ilişkilerinde elini bağlayan bir unsur olur. Ancak, mutlu bir Diyarbakır, Türkiye'nin dış siyasetinde kullanabileceği çok önemli bir araç olacaktır...” yanıtını vererek, Türkiye'nin ağzını sulandıracak stratejisini daha da somut olarak açıklamaktadır: *“Türkiye, kendi Kürt sorununu çözebilirse, bölgede daha güçlü olabilecek ve o zaman İran, Irak ve Suriye'nin kendi Kürt nüfuslarından korkması gerekecek. Çünkü o zaman Türkiye Kürt meselesi konusunda söz hakkını eline geçirecektir.”*

Bu değerlendirmeye, Fuller, ABD'nin yeni dönemde Türkiye ve Kürt sorunu alanında önüne koyduğu ya da koymayı düşündüğü hedefleri de sıralamış bulunmaktadır.

Fuller, Kürtleri de cezbedici öneriler sunduğunu düşünmekte ve bunu özellikle yapmaktadır. Dahası, Türk egemen güçleriyle Kürt burjuva-feodal çevrelerinin ağzının suyunu akıtacak önermelerde bulunduğunu bilmektedir. Ancak buradan Kürtlerin payına özgürlük ve demokrasi düşeceğini düşünmek, Kürt sorununun selamete kavuşacağı, ABD eliyle Türkiye'nin başının göğe ereceğini beklemek, ABD'nin eski ve yeni planlarını anlamamaktır. Emperyalizmin içine girdiği ekonomik kriz döneminde aradığı yeni çıkış yollarını, demokrasi için, halkların çıkarı için açılan yollar olarak düşünmek, en hafif deyiimiyle saflık olacaktır.

Kürt sorununda şiddetin sürdüğü, operasyonların devam ettiği, çatışmalarda her gün Türk askeri ve Kürt gençlerinin hayatını kaybettiği, AKP hükümetinin baskıcı politikalarda mesafe almaya çalıştığı, yeni Genelkurmay Başkanı Org. İlker Başbuğ tarafından psikolojik harp yöntemleri de dahil olmak üzere açıklanan yol haritasının AKP hükümeti tarafından benimsendiği, Başbakan Erdoğan'ın bölge illerine yaptığı gezilerde verdiği mesajlar ve talimatlarla ortamı daha da gerdiği, yerel yönetim seçimlerinin gündeme girmesiyle birlikte, şiddet sarmalının daha da arttığı, başbakanı protesto eden gençlerin polis ve asker kurşunlarına hedef olduğu, gençlerin ve çocukların hayatını yitirdiği ve daha birçok

olumsuz gelişmenin yaşandığı koşullarda, Fuller, Türkiye'nin ve AKP hükümetinin doğru yolda ilerlediğini iddia ederek, üzerinde yürümesi gereken "sağlam" zemini de tarif etmektedir.

ABD, yeni dönemde, Obama başkanlığında, Ortadoğu'da, bölgede, Türkiye'de ve Kürt sorununda inisiyatifini arttırmak ve mesafe almak istemektedir. Bu sorunları durduğu yerden ileriye taşımak ve 'çözmek' istemektedir, ancak bu çözüm, ABD'nin emperyalist planlarının kapsamı ve başarı kategorisi içindedir. Bu "açılım" ya da "çözüm", bölge halklarının esir alınması, bölge devletlerinin ileri karakol haline getirilmesi, farklı uluslar, dinler ve mezhepler arasında sorunlar yaratma, çelişkileri daha çok kaşıma, kullanma, yaratılan çelişki, çatışma ve savaşlardan güç ve iktidar kazanmaya yöneliktir.

Kürt sorununun çözümü konusunda, aceleci olmadığını göstererek; *"Bu tür meselelerin bir gecede halledilmeyeceğini"* belirten Fuller, *"Türkiye doğru yönde ilerlemektedir"* iddiasında bulunurken, Türkiye'ye, *'sizin güç kazanmanız, bölgede rol kapmanız ve güçlü bir müttefik haline gelmenizi istemekteyiz'* mesajı vermektedir. Böylece esas meselesinin Kürt sorununun çözümü değil, Türkiye'nin piyon olarak kullanılması, Kürtlerin beklenti içine sokulması, ulusal direniş hareketlerinin güçten düşürülmesi, teslim alınması ve statükonun devam ettirilmesi olduğunu, bu amaçlarla plan yaptıklarını ele vermektedir.

Yeni ABD Başkanı Obama'nın seçilmesinden hemen sonra Cumhurbaşkanı Gül'ü arayarak yaptığı konuşmada, *"teröre karşı haklı mücadelenizde yanınızdayız"* demiş olması da düşünülünce, önümüzdeki dönemde Kürt sorununun temel mesele olarak ele alınacağını, ancak sorunun bir çözüme ve selamete kavuşturulması bir yana, daha karmaşık hale getirileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

The New York Times'ta aynı günlerde yayımlanan ve isabetli bir yorum olan *"AKP liberallerin desteğini kaybetti"* içerikli makalesini bile yok sayan Fuller, Türkiye'nin Kürt sorununda doğru

yolda ilerlediğini söylerken, AKP ile TSK'nın girdiği ilişki ve mutabakata destek sunduğunu da gizlememektedir.

Türkiye'nin birbirine düşman tüm ülkelerle yürüttüğü dostluk ilişkisine de değinen Fuller, *"Bence ABD, buna benzer bir siyaseti, kendisi için de uygulayabilir. Amerika, izlediği siyasetle kendisine düşman yaratıyor. Türkiye de bu tuzağa düştü daha önce"* diyerek, Obama'nın yeni dönem yürüteceği politikalar bakımından Türkiye'nin görevlerini tarif etmektedir.

Yeni Başkanı Barack Obama yönetimi ile ABD'nin Ortadoğu siyasetinde önemli değişikliklerin olacağı konusunda umutlu olduğunu ifade eden Fuller, şöyle devam ederek, söylediklerimizi teyit etmiş oluyor: *"Obama yönetiminin, Bush yönetimiyle kıyaslandığında, Türkiye'de demokratik kurumların önemine daha çok vurgu yapacağını düşünüyorum. Çünkü Bush yönetimi, ilkesel düzeyde bir siyaset izlemedi. ABD'nin bölge siyasetini destekleyenlerin yanında yer aldı."*

Özetle söyleyecek olursak; ABD yeni dönemin stratejisini ve planlar oluşturmaya çalışırken, zaten müdahil olduğu Kürt sorununda yeni hedefler belirlemenin hesapları içindedir ve bunun önemli ipuçlarını Fuller sunmuş bulunuyor.

AB ise, uzun süre AKP'ye teslim ettiği Kürt sorununda ortaya çıkan yeni gelişmeleri ve tepkileri de hesaba katarak, yeniden müdahale sahnesine dalmak istemektedir. Türkiye'nin son dönemlerde Irak hükümeti ile girdiği ilişkiler, Türkiye-Bağdat havayolu seferlerinin yeniden başlamış olması, iki hükümet arasında artan görüşme trafiği, PKK'nın ezilmesi ve etkisiz kılınmasına ilişkin süren ABD destekli projeler, Talabani'nin Türkiye tarafında itibar görmeye başlaması ve diyalog kapıları açılarak "aşiret liderleri" edebiyatının terk edilmeye yüz tutması, yine Kürt Federe Hükümeti temsilcileriyle bir masaya oturulabileceği yönlü açıklama, girişim ve gelişmeler ve daha birçok olay ve gelişme, önümüzdeki dönem Kürt sorununda sıcak gelişmelerin yaşanacağına kanıt olarak gösterilebilir.

Ancak gelişmeler, PKK'nin ezilmesine, Türkiye Kürtlerinin yerel yönetimlerde ve genel parlamentodaki temsilcilerinin zayıflatılmasına dayalı bir politikanın uygulanmak istendiğini göstermektedir. ABD de bunu desteklemektedir. AB'nin buna bir itirazının olmadığı da biliniyor. Kürt ulusal çevrelerinin bu konuda yeni bir beklenti içine girmelerinin ne denli yanlış olduğu, yaşanarak kanıtlanmıştır. AKP'nin Genelkurmay Başkanlığı ile kafa kafaya veren bir tutum içine girmiş olmasını ABD'nin politikalarından bağımsız düşünmemek gerektiği de hesaba katılınca, içeriden ve dışarıdan süren müdahalelerle, Kürt sorununda, -TRT'nin Kürtçe yayın yapma hazırlıkları gibi- en azından mevcut olandan farklılıklar gösteren bazı girişimlerin gündeme geleceğini de göstermektedir. Ancak Kürt halkının eşit haklara dayalı demokratik kazanımlarının gerçekleşmesi, başta Kürt işçi ve emekçilerinin kararlı mücadelesi sonucunda olacaktır. Kürt işçi ve emekçileri ile Türk işçi ve emekçilerinin mücadelesiyse bu kazanım bağımsız ve demokratik Türkiye'nin garantisi olacaktır.

Kürt sorununda gelip dayananın yer, Türkiye'nin tam bir çıkmaz içinde olduğudur.

Şiddet yanlısı ve inkârcı yaklaşımla Kürt sorununu uluslararası bir sorun haline getiren Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu sorunlara, çıkmaza ve "olanaklara" dikkat çeken CIA uzmanı, Türkiye'nin iştahını kabartacağını düşündüğü öneriler eşliğinde bir dolu tez ileri sürerken, yeni tuzaklarıyla, ABD'nin önümüzdeki dönem izleyeceği politikaları da dile getirmiştir. Bunları boşa çıkarmak ise, başta Kürt ve Türk işçi sınıfı ve emekçi halkları olmak üzere tüm Türkiye halklarının boynunun borcudur.

‘Açılım’ın Sınırları ve Demokratik Çözümün Yolu

Y. Yılmaz Karataş

Ekim ayında Kandil ve Maxmur’dan gelen barış gruplarının Silopi’de on binlerce kişi tarafından karşılanmasından sonra tırmandırılan gerilim ve Meclis’te 10 Kasım’dan sonra yürütülen tartışmalar, barış ve ‘çözüm’den kimlerin ne anladığını bir kez daha göstermesi bakımından öğretici olmuştur. Kürt halkının barış için atılan adımı Silopi’den Diyarbakır’a kadar alanlara çıkarak sahiplenmesi, süreci kendi politikalarına dayanak yapmak isteyen AKP hükümeti ve Başbakan Erdoğan tarafından “en başa dönme” tehdidiyle karşılanmıştır. Egemenlerin barış gruplarının Kürt halkı tarafından sahiplenilmesi karşısında duydukları rahatsızlığı, Cumhurbaşkanı Gül “*Efendice gelsinler*” sözleriyle ortaya koymuştur. Başbakan Erdoğan’ın Avrupa’dan gelecek barış gruplarının gelişinin durdurulduğunu söylemesi ve ardından Öcalan ve Kürt ulusal hareketinin artık barış gruplarının gelmeyeceğini açıklamaları, bundan sonra sürecin nasıl ilerleyeceği/şekilleneceği sorusunu beraberinde getirmiştir.

AKP hükümeti; ABD, Irak, Kürdistan Federe Hükümeti ve Suriye'nin desteğiyle dışarıda PKK'yi sıkıştırmaya çalışırken, içerde de Meclis'te başlayan görüşmeler ve bağlı olarak yapılacağı açıklanan düzenlemeler üzerinden süreçte inisiyatifi yeniden eline alma hesapları yapmaktadır. AKP hükümetinin 29 Mart yerel seçimleri öncesinde başlayıp bugüne kadar zaman zaman kesintiye uğratarak devam ettirdiği 'açılım' politikası, bölgede kendine yeni dayanaklar oluşturmaya ve Kürt ulusal hareketini bölmeye hizmet ettiği oranda adımlar atılması anlayışına dayanmaktadır. Öte yandan, Kürt ulusal hareketinin güç kazandığı noktalarda ise süreci kesintiye uğratarak, DTP'ye karşı sürdürülen operasyonlarda somutlanan çok yönlü bir baskılama üzerinden 'açılım', iki yönlü bir politika olarak sürdürülmektedir. 2009 Newroz'undan yerel seçimlere ve barış gruplarının karşılanmasına kadar Kürt halkının yürüttüğü mücadele ve ortaya koyduğu tutum, sürecin, Kürt ulusal hareketi bakımından, sorunun demokratik çözümü ve eşit haklar mücadelesinde kendi gücüne olan güveni arttıran, dolayısıyla bu mücadeleye güç taşıyan bir süreç olarak ilerlediğini göstermiştir. Dolayısıyla önemli oranda Kürt ulusal mücadelesinin egemenlerin sorunu erteleme olanaklarını giderek daraltmasının bir sonucu olarak atılan adımların, hareketi bölmek bir tarafa, Kürt halkının kendi mücadelesine duyduğu güveni perçinlemesi, 'açılım' politikasının en önemli açmazı durumundadır. Son barış gruplarının gelişinde açık bir şekilde görüldüğü gibi, AKP'nin kendi gölgesinden korkarcasına atılan adımların sonuçlarından korkup geri çekilmesi, bu tutumdaki açmaz ve tereddütleri gören CHP ve MHP'nin, AKP'nin çelişkilerini gericilik ve şovenizmi kışkırtmak için kullanmasına da fazlasıyla ortam yaratmaktadır.

10 Kasım'da Meclis'te 'açılım'ın görüşülüp görüşülemeyeceği tartışmalarının ardından 13 Kasım'da yapılan görüşmeler, gerek AKP'nin ve gerekse CHP ve MHP'nin politika ve tutumlarını, sorunun çözümünden çok, süreçteki tutumlarını birbirlerini alt etmek üzerine kurmuş olduklarını gözler önüne sermiştir.

AKP'nin, Başbakan Erdoğan'ın “*Kürt kökenli vatandaşların sorunları ile terör örgütünü ayırıyoruz*” sözleriyle ortaya konan ve süreçte kontrolü elde tutarak Kürt halkını yedekleme olarak tarif edilebilecek ‘açılım’ politikası, Kürt halkının temsilcileri ve taleplerinin dikkate alınmak istenmediğini ortaya koymuştur. Onur Öymen'in; Şeyh Sait, Ağrı ve Dersim isyanları sırasında yapılan katliamlara sahip çıkarak, bu politikayı bir çözüm yolu olarak sunması, CHP'nin, bütün “sosyal demokrat” iddialarını bir tarafa bırakarak ırkçı şoven politikaların bayraktarlığına soyunduğunu bir kez daha göstermiştir. MHP lideri Bahçeli “dağa çıkmak”tan bahsetse de, aslında MHP, yıllardır, seçme MHP'lilerden oluşma ‘özel harekât timleri’ ile dağdadır! CHP ve MHP, AKP'nin zayıflıklarından faydalanarak sürdürdükleri gerilim politikası üzerinden son kozlarını oynamaya çalışmaktadır. Egemen güç odaklarının Kürt halkının talep ve beklentilerinden uzaklığını göstermiş olsa da, Meclis'te yapılan tartışmalar, artık sorunun hiçbir güç odağının kaçamayacağı noktaya gelmiş olduğunu bütün ülkeye göstermiş olması bakımından önemlidir. Gelinek noktada, süreç artık başa döndürülemeyeceğine göre, sorun, önümüzdeki dönemde kimlerin denetiminde ve nasıl bir çözümün/barışın gündeme geleceğinde düğümlenmektedir.

ABD'nin Türkiye'ye Bıçtığı Rol ve 'Açılım'ın Bölgesel Dayanakları

ABD Ankara Büyükelçisi James Jeffrey'nin “*ABD, Irak'tan çekilmeden önce PKK meselesini bitirmek istediklerini*” ve bu amaçla “*Türkiye, Irak ve ABD'nin birlikte çalıştığını*” söylemesi, sorunun çözümünün, Türkiye'nin bölgede üstlenmek istediği/ABD tarafından Türkiye'ye yüklenen rol bakımından taşıdığı öneme işaret etmektedir. ABD ve son dönemde Kürdistan Federe Hükümeti Başkanı Barzani tarafından yapılan “açılımı destekledikleri” açıklamaları, bu politikanın, ABD'nin bölgesel politikaları temelinde bir araya getirilmiş güçler tarafından birlikte yürütülen bir süreç olduğunu ortaya

koymaktadır. Yapılan ziyaretler ve hızlanan diplomatik ilişkiler, ABD'nin Irak'tan çekilme sürecinde özellikle Türkiye ve Güney Kürtlerini kendi bölgesel politikaları ekseninde birleştirme politikasında önemli bir mesafe alındığına işaret etmektedir. Genellikle temkinli açıklamalar yapan Barzani'nin, barış gruplarının ülkeye girişlerinden sonra yaşananlarla ilgili olarak PKK'yi "süreci sabote etmek"le suçlaması ve aynı süreçte Türkiye'nin Erbil'de başkonsolosluk açması, bu eksen ilerletme yönünde atılan adımlardır.

Başbakan Erdoğan, Dışişleri Bakanı Davutoğlu ile Cumhurbaşkanı Gül'ün bölgenin çeşitli ülkelerine yaptıkları ziyaretlerle şekillenen ve Türkiye'nin bölgenin "lider ülkesi" olmasıyla izah edilen gelişmeler, bugün ancak ABD eksenıyla kesiştiği oranda yaşam şansı olan arayışlardır. Osmanlı'nın 'ruh'unun geri çağırılması amacıyla atıldığı belirtilen bu adımların, 2007 sonlarında ABD ile yenilenen ilişki ve işbirliği üzerinden tarif edilen 'aktif dış politika' yönelimi sonrasında ortaya çıktığı göz önünde bulundurulduğunda, "yeni Osmanlıcılık"ın, bölgede ABD taşeronluğu olarak anlam kazandığı açıktır. Bu bakımdan, Ermenistan'la imzalanan protokol, Suriye ve Irak'la yapılan anlaşmalar, İran'la ilişkiler ve İsrail'e karşı tutum üzerinden Türkiye egemenlerinin oynamaya soyunduğu bölgesel rolün seyrinin ne olacağı sorusunun cevabını vermek bakımından, Aralık ayının ilk haftasına ertelenen Obama-Erdoğan görüşmesinin büyük önem taşıyacağını söylemek bir kehanet olmayacaktır.

Öncesi bir tarafa, Türkiye'nin, ABD'nin bölgesel politikalarında geri plana itildiği ve Irak müdahalesi sonrasında kurulan Kürdistan Federe Yönetimi karşısında 'kırmızı çizgi' siyasetine sarıldığı 2003'ten bu yana yaşananlara bakıldığında, Kürt sorununun bölgesel gelişme ve hesaplar bakımından önemli bir rol oynadığı görülecektir. ABD, önce bölgesel gericiliklerin Kürt sorununun baskıcı politikaları nedeniyle Kürdistan Federe Yönetimi için kendi varlığını bir ihtiyaç haline getirme politikasını izlemiş, ardından, mevcut durumda bölgede ilerleme koşullarının daraldı-

ğı; dolayısıyla Irak'taki askerlerini geri çekme gerekliliği ortaya çıktıktan sonra, oluşacak boşluğu Türkiye egemenlerinin taşeronluğu üzerinden kapatmak için politikalar geliştirmiştir. Bu temelde, önce Türkiye'nin PKK'ye karşı sınır ötesi hava ve kara operasyonlarına onay verilerek, bu operasyonlara istihbarat desteği sağlanmış, ardından PKK'ye karşı Kürdistan Federe Yönetimi ile ortaklık yapılması sağlanarak, bu güçlerin ABD ekseninde bir araya gelmesinin önü açılmıştır. PKK'nin bölgedeki varlığı sadece Türkiye egemenleri için bir sorun oluşturmamaktadır. ABD ve Kürdistan Federe Yönetimi bakımından da, PKK, istikrarsızlık yaratabilecek askerî bir güç olarak görüldüğü için, sorunun çözümü, en azından PKK'nin tasfiyesi boyutunda bu güçler tarafından da bugün istenilir durumdadır. Ancak hem bu çok yönlü baskılamaya, hem de yapılan onca manevraya rağmen, Kürt ulusal hareketinin güç ve etkisini koruması, hatta arttırması, istenilen çözümün silah ve çatışma dışı yöntemlerle gerçekleştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. İşte 'açılım'ın uluslararası dayanakları, PKK'nin Kandil'de silahlı bir güç olarak varlığını sürdüremez hale getirilmesi amacıyla ABD ile Irak'taki merkezi ve federe hükümetler tarafından sürekli baskılanması ve öte yandan Türkiye egemenlerinin tasfiyeye uygun koşullar yaratması biçiminde özetlenebilecek politikalar üzerine kurulmuştur.

AKP 'Açılım'la Neyi Çözmek İstiyor?

Bugüne kadar AKP'nin 'açılım' politikasına getirilen eleştiriler, öncelikle bu politika ile nelerin yapılmak istendiği/hangi adımların atılacağı'nın belli olmaması konusunda odaklanmaktaydı. Meclis'te yapılan görüşmelerde İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın 'açılım' politikası kapsamında kısa, orta ve uzun vadede yapılmak istenenleri açıklaması, yeni bir soruyu; bu adımlarla neyin çözülmek istendiği sorusunu gündeme getirmiştir.

Bakanın yaptığı açıklamaya göre, kısa vadede üniversitelerde Kürtçe bölümleri kurulmasının önü açılacak (bu konuda ilk giri-

şimi Mardin Artuklu Üniversitesi yapmış, ama YÖK, Kürdoloji bölümü yerine ‘Yaşayan Diller’ bölümünün açılacağı kararını vermişti), yol kontrolleri azaltılarak yayla yasakları kaldırılacak, vatandaşların sosyal yaşamlarında anadillerini kullanmalarının önündeki engeller kaldırılacak. Orta vadede yapılacaklar arasında ise, ayrımcılıkla mücadele komisyonu kurulması, Kürtçe yer isimlerinin iade edilmesi ve siyasi partilerin Türkçe dışındaki dillerde propaganda yapma yasaklarının kaldırılması yer alıyor. Atalay, uzun vadeli hedeflerinin değişmez hükümlerinin korunması şartı ile bir anayasa değişikliğinin yapılması olduğunu açıklamıştır.

Bakan Atalay’ın yapılacağını belirttiği düzenlemelerin, Kürt halkının anadilde eğitim, siyasi genel af, yerel ve bölgesel özerkliğin sağlanması ve anayasadaki ayrımcı maddelerin anayasal eşitlik temelinde düzenlenmesi taleplerini karşılamaktan uzak olduğu ortadadır. Atalay, ‘sosyal yaşamda anadil kullanımının önündeki engeller kaldırılacak’ derken, aslında kamusal alanda anadilin kullanımının önünün açılmayacağını söylemektedir. Yine uzun vadede ‘anayasanın ilk üç maddesi hariç yeni anayasa yapılabileceği’ni söylerken, aslında yeni anayasa yapmanın en temel gerekçelerinden biri olan “ülkede yaşayan herkesin anadilinin Türkçe” olduğu ibaresinin değiştirilmesi yerine korunacağını söylemekte, dolayısıyla, daha baştan, yeni bir anayasa yapmanın gerekçesini ortadan kaldırmaktadır. Kürt halkının talepleri ile yapılacağı belirtilen düzenlemeler yan yana konduğunda, AKP’nin, sorunu çözmeye yönelik adımlar atmak yerine çözümün kıyısında dolaştığını; sorunu çözmek istiyormuş gibi yapmanın ötesine geçmediğini söyleyebiliriz. Bu noktada, Başbakan Erdoğan’ın Meclis konuşmasında da vurguladığı, “Kürt kökenli vatandaşların sorunları ile terör örgütünü ayırmak” sözlerini hatırlamak, AKP’nin ne yapmak istediği sorusunun cevabını vermek bakımından önem taşımaktadır.

PKK’nin, Kürt sorununda çözümsüzlüğü dayatan politikalar sonucunda ortaya çıkmış bir hareket olduğu, birçok çevre tarafından kabul görmektedir. Kürt ulusal hareketi, Cumhuriyetin kurulu-

şundan bu yana sürdürülen, Kürtlerin varlığını, dilini, kültürünü yok sayan politikaların bir sonucu olarak gelişmiş ve bugün Kürt halkının eşit hak taleplerinin temsilcisi haline gelmiştir. Bu nedenle, bugün milyonlarca Kürdün desteklediği ve ulusal taleplerinin temsilcisi olarak gördüğü bir hareketi görmezden gelerek, “biz terör örgütüyle değil, Kürtlerin sorularıyla uğraşıyoruz” demek, sorunun çözümünden çok ulusal hareketi etkisizleştirmek, bölmek arayışlarıyla izah edilebilecek bir durumdur. Bugün sorunun çözümü, Kürtlerin anayasal eşitlik temelinde tarif edilen taleplerinin karşılanması ve bağlı olarak Kürt ulusal hareketinin ve silahlı unsurlarının sosyal/siyasal yaşama katılımı önündeki engelleri kaldıracak düzenlemelerin yapılmasından geçmektedir. Oysa ‘açılım’ politikası, ne Kürt halkının eşit hak istemlerini karşılamakta, ne de sorunun bir sonucu olarak gelişen hareketi dikkate almaktadır. AKP hükümeti; CHP, MHP gibi ırkçı şoven güçlerle sürdürdüğü polemikler üzerinden, Kürt halkı ve genel olarak demokrasi isteyen tüm halk kesimleri tarafından demokrasiyi savunan bir odak olarak görünmeye çalışmakta ve bu görüntüyü tamamlayacak kimi adımlarla Kürt ulusal hareketini etkisizleştirerek, geniş halk kesimlerini yedeklemeye çalışmaktadır. Son örneğini barış gruplarının geliştiği sonrasında gördüğümüz gibi, atılan adımların Kürt ulusal mücadelesini güçlendirdiğini gördüğü noktada, Kürt ulusal hareketinin “açılımı baltaladığı” söylemi eşliğinde geri çekilerek, kendine yeniden manevra alanları oluşturmaya çalışmaktadır. Özetle söylemek gerekirse; AKP hükümeti, Kürt sorununu değil, Kürt ulusal hareketini çözmek istemekte ve ‘açılım’, bu politikaya hizmet ettiği oranda adımlar atılması anlayışına dayanmaktadır.

CHP ve MHP’nin Irkçı Söylemleri AKP’nin İşini Kolaylaştırmaktadır

Bugün AKP’nin demokrasiyi savunan bir mihrak olarak görülmesi/gösterilmesini kolaylaştıran etmenlerin başında, CHP ve MHP’nin en gerici söylem ve tutumlar üzerinden siyaset yapmaya

çalışmaları yer almaktadır. Meclis'te 'açılım' ile ilgili yapılan görüşmelerde CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen'in, "Şeyh Sait isyanında analar ağlamadı mı? Dersim isyanında analar ağlamadı mı?" sözleriyle, toplumun geniş kesimleri artık "akan kan dursun" derken savaş ve çatışmaların devamından yana açık tutum takınması, AKP'nin, 'açılım' politikasını demokrasinin geliştirilmesi politikası olarak lanse etmesine hizmet etmiştir. Bakan Atalay, "Demokratik açılım sürecinin sloganı: Herkes için daha fazla özgürlük" derken, Başbakan Erdoğan Meclis konuşmasında, sözü Öymen'e getirerek, "Dersim'de olanları savunanlarını ben insanlık noktasında nasibini almamış olarak değerlendiriyorum" açıklamasıyla barıştan yana bir görüntü çizmiştir. Oysa, aynı Erdoğan ve partisi, daha bir ay önce, sınır ötesi savaş tezkeresinin uzatılmasını Meclis'e getirerek, bu tezkerenin süresini yeniden uzatmış; çözüme uygun ortam yaratmak için PKK'nin aldığı çatışmasızlık kararına operasyonların durdurulmasıyla yanıt verilmesi taleplerini, "devlet terör örgütleriyle pazarlık yapmaz" sözleriyle reddetmişti.

AKP'nin, Kürt sorununu bir halkın eşit haklar sorunu olarak kabul ederek bu kabule dayalı bir çözüm planı yerine, Kürt ulusal hareketini etkisizleştirmeye ve inisiyatifi ele almaya yönelik hamleler üzerinden bir "çözüm" öngörmesi; CHP, MHP gibi ırkçı şoven çevrelerin "terör örgütüyle pazarlıklar yapıldığı" söylemleri üzerinden bölünme histerisi yaratarak siyaset yapma zeminlerini genişletmelerine olanak sağlamaktadır. Öte yandan, tersinden, bu çevreler gerici söylemlere yaslandığı oranda, AKP'nin de, başta bayraktarlığını Taraf gazetesinin yaptığı liberal çevreler olmak üzere, demokrasi beklentisi içindeki kesimlerin bu beklentilerini onları yedeklemek için kullanmasına zemin yaratmaktadır. Halkın talep ve beklentileri üzerinden siyaset yapma yerine, temsilciliğini yaptıkları egemen güç odaklarının çıkarlarını korumaya çalıştıkları için, aslında her ne kadar çatışma halinde olsalar da, bu iki gerici odak, kendi politikalarına dayanak yaratmak için

aslında karşıtlarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bakımdan, Başbakan Erdoğan'ın Meclis'teki konuşmasını protesto eden CHP'lilere, *"Kaçın kaçın... Ben siz yokken daha rahat konuşurum"* demesi, âdeta bu durumu özetlemektedir: CHP'liler yaptıkları protesto ile Cumhuriyeti koruyup savunduklarını ve AKP de, karşıtlarının 'demokratik açılım'dan kaçtığını göstermiş olmaktadır!

Bugün egemen güç odakları arasında sürdürülen tartışmalar, halkı gerici politikalara yedeklemeye ve halk arasında kamplaşmalar yaratmaya yöneliktir. Sadece Meclis'te yapılan görüşmeye bakarak, Kürt halkının, ülkede yaşayan farklı milliyetlerden azınlıkların, başta Aleviler olmak üzere farklı inanç gruplarının eşit haklara sahip olmasının egemen güç odakları arasındaki çatışma üzerinden sağlanamayacağı görülmüştür. Bu ülkede yaşayan halkların ve emekçilerin demokrasi ve insanca yaşam talepleri, bu gerici çatışma ve kamplaşmalar üzerinden sağlanamayacağına göre, emek ve demokrasi güçlerinin yapması gereken ilk şey, geniş halk yığınlarının gerici çatışma ve kamplaşmanın etki alanından çıkartılmasıdır.

Sonsöz: Demokratik Çözümün Yolunu Halk Güçlerinin Mücadelesi Açacaktır!

'Açılım' olarak adlandırılan politika, nasıl Kürt halkının bugüne kadar verdiği mücadelenin bir sonucu olarak, artık geleneksel inkârcı politikaların sürdürülemezliğinin görülmesine dayanıyorsa, bugün "nasıl bir çözüm" sorusunun cevabı da, Kürt halkı ile emek ve demokrasi güçlerinin yürüteceği mücadele tarafından verilecektir. Gerici güç odakları arasındaki tartışmalar, bir yandan geniş halk kesimlerinin bu güçlerin arkasında saflaşmasına hizmet ederken, öte yandan emek ve demokrasi güçlerinin ortaya çıkan çelişkiler üzerinden siyaset yapma zeminini de genişletmektedir. Dün anadilde eğitim, gerici propaganda üzerinden Türk emekçilerin geniş kesimlerinde "ülkeyi bölecek bir talep" olarak görülüp, emek örgütleri bile bu sorun üzerinden bölünürken, bugün TRT Şêş'in kurulması, Kürdoloji bölümlerinin açılması,

Kürtçe yer adlarının iade edilmesi konusunda sürdürülen tartışmalar, bu talebin insani bir talep ve demokratik bir hak olduğunu anlatmayı kolaylaştırmaktadır. Yine CHP'nin, özellikle Onur Öymen'in Dersim'de yapılan katliamları sahiplenip baskı ve katliamlar tarihi olan tek partili iktidar döneminin mirasçısı olduğunu ortaya koyması ve ardından gelişen tepkiler, bugün CHP'nin etrafında yer alan barış ve demokrasi mücadelesine kazanılabilecek geniş sosyal demokrat kesimlerin emek ve demokrasi güçleri tarafından kazanılması olanaklarını oldukça arttırmıştır. Ayrıca Ergenekon, JİTEM davalarında ortaya çıkan bilgiler, büyük bir kısmı bölgede gerçekleştirilen katliamların kimler tarafından ve nasıl işlendiğinin ve savaşın, çatışmaların kimler tarafından tırmandırıldığının sayısız somut olay üzerinden anlatılmasına olanak sağlamaktadır.

Bu gelişmeler üzerinden operasyonların durdurulması ve Kürt sorununun barışçıl demokratik çözümü talebinin geniş halk kesimlerinin talebi haline getirilmesi için emek ve demokrasi güçlerinin, Kürt halkının taleplerini bütün yaşam ve üretim alanlarında ısrarla savunup sahiplenmesi ve bu temelde mücadelenin ilerletilmesini acil ve öncelikli bir görev haline getirmektedir. Geline yerde, Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesi, egemenlerin sorunu görmezden gelme ve çözümünü geçiştirme olanaklarını giderek ortadan kaldırmaktadır. AKP hükümetinin bu baskılanmanın etkisiyle başlattığı, ama mücadelenin etkisizleştirilip Kürtlerin yedeklenmesi hesaplarıyla birlikte yürütülen 'açılım' politikası ve bu politikanın çözüm çerçevesi, AKP'nin amacının, halkın talep ve beklentilerinin karşılanması değil; emperyalizmin ve işbirlikçilerinin çıkarlarının korunması olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, Kürt halkı ve her milliyetten ülke emekçilerinin gerçek bir demokrasi ve insanca yaşam taleplerinin gerçekleşmesinin yolu, yine bu güçlerin birleşik mücadelesinden geçmektedir.

III. Bölüm

Şovenizm ve Gericiliğe Karşı Tartışma Yazıları

İrkçılık, Şovenizm ve Milliyetçilik Üzerine Birkaç Söz

Yusuf Akdağ

Farklı etnik toplulukların bir tarihsel süreç içinde ve belli topraklar üzerinde şekillenen iktisadi-sosyal ilişkiler içindeki ruhi biçimlenmeleriyle ve kendi aralarında geliştirdikleri dil birliğiyle uluslaşma yolunda ilerlemeleri, bugünkü çok sayıda ulusun ve ulusal toplulukların varlık temelini oluşturuyor. [“Farklı etnik toplulukların” “uluslaşma yolunda ilerlemeleri”, “bugünkü çok sayıda ulusun varlık temelini oluşturuyor.”(?) Cümlede bir eksiklik yok mu?] Uluslar, belirli bir toprak üzerinde birlikte yaşayan, birbirleriyle iktisadi-sosyal ilişkileri olan, bu ilişkiler içinde ruhi şekillenmede ve dilde birliği gerçekleşen toplulukların hareketiyle ve kapitalizmin gelişme sürecinde şekillendiler.

Tarihsel eğilim tek uluslu devletlerin oluşması yönündeydi. Kapitalizmin anavatanı Avrupa başta olmak üzere Amerika ve Asya’da çok sayıda ulusal devlet bu tarihsel eğilime uygun olarak birbiri ardına ve bazıları gecikmiş olarak ortaya çıktılar. Feodal merkezi imparatorlukların olduğu topraklarda ise, kapitalizmin eşitsiz ve dengesiz gelişmesiyle dolaysız bağlı olarak birden fazla

ulus ve ulusal topluluk içinden onların tipik olarak en gelişmiş olanı, devlet hâkimiyetini eline geçirerek diğerlerini boyunduruğu altına aldı.

Kapitalizmin bir dünya sistemi olarak şekillenmesi ve tekelci sermayenin hâkim güç haline gelmesinin sonuçlarından biri de az sayıdaki emperyalist ve gelişmiş güçlü devletin çok sayıda diğer ülke ve ulusu bağımlılık ilişkileri içine alması, topraklar, pazarlar ve zenginlik kaynakları üzerinde denetim kurmasıydı. Uluslar ezen ve ezilenler olarak farklılaştılar. Şovenizm ve ırkçılık ile fetih politikaları, işgal ve sömürgecilik arasında birbirini besleyen ve tamamlayan bağlar güçlenirken, sömürgelerin, bağımlı ulus ve halkların ulusal hak eşitliği ve bağımsızlık için mücadeleleri de yaygınlaşmaya başladı.

Uluslar arasındaki bu ilişki, başlıca olarak ‘deniz aşırı’ ya da sınırlar ötesi işgal ve sömürgeleştirme durumuyla çok uluslu merkezi devletler içindeki ezen-ezilen ulus ilişkileri yönünden bazı farklılıklar göstermekle birlikte; ezen ya da sömürgeci ulusun hâkim sınıfları tarafından toprakları işgal edilen, sömürgeleştirilen ya da boyunduruk altına alınan ulusa iktisadi, sosyal, kültürel ve diğer hemen her alanda dayatmalarda bulunulur; kendi kültürü ve dilini özgürce geliştirmesinin önü kesilir ve egemen kültür ve dilin benimsetilmesi için çeşitli yöntem ve araçlar kullanılırdı. Buna rağmen, sömürgeciliğin bu dayatılmasının “deniz aşırı” ya da “sınırlar ötesi” işgalcilik durumunda, toprakları işgal edilen ulusun varlığının görmezden gelinmesi daha zordu; işgal ve ‘dış düşman’ olgusu gizlenemeyecek kadar belirgindi. Merkezi devletin bir ulusun devleti olarak şekillenmesi ve devleti oluşturan ulusun-o ulusun hâkim sınıfı ya da sınıflarının devlet sınırları içinde kalan tüm öteki ulus ve ulusal topluluklar üzerinde hâkimiyet kurması durumunda ise, ezen ulusun çıkarları için, ezilen ulus ve ulusal toplulukların varlığının inkârına özel bir ağırlık verilmesi; onların kültürel-ulusal ve dil ile ilgili farklı özelliklerinin reddedilmesi daha fazla öne çıkıyordu. Bu ikincisi esas olarak merkezi feodal imparatorlukların bulun-

dukaları topraklarda ortaya çıktı. Bu tür ülke ve devletlerde, ulus devletin egemen burjuvazisi kendi ulusal devletini örgütlerken, siyasal, iktisadi ve kültürel olarak tek sınıf ve tek ulus çıkarlarını “ulusal tek gerçek” ilan etmesi ve diğer ulus ve ulusal toplulukların varlığını yok sayması tipik bir özellikti. Kapitalizmin eşitsiz ve den- gesiz gelişmesinin sonucu olarak daha önce uluslaşma sürecini sancılı yaşamış veya henüz tamamlamamış ya da tamamladığı ve ulusal kurtuluş mücadelesine girdiği halde bunu başaramamış halkların, ulusal devletini kurma kavgasına girişmeleri karşısında hâkim ulus burjuvazisi tek ulusçu şoven ve inkârcı politikayı güç dayatmasıyla kabul ettirmeye çalışıyordu.

İrkçiliğin ve Şovenizmin Toplumsal Örgüsü ya da “Toplumsallaşma”sı

Kapitalizmin basitten karmaşığa, manifaktürden makineli üretime ve tekellerin hâkimiyetine doğru gelişme seyri içinde gerçekleşen merkezileşmesi, hâkim ulus burjuvazisinin farklı sınıf ve ulusların varlığını ret politikalarının dayanağını oluştururken, kapitalist rekabet ve burjuvazinin kendi pazarına hâkim olma ihtiyacı ve anlayışı onu ‘sınırlarla bölünme’ye ve “ulusal” savaflara sürüklüyordu. Burjuvazi bu nesnel durum ve gelişmeyi dayanak ediniyor; hâkimiyetini tesis etmek ve sürdürmek üzere “herkesin çıkarlarını temsil etme” iddiasıyla ortaya çıkıyor; dışındaki sınıf ve tabakaların kendisiyle uyumlu olmalarını ve biat etmelerini istiyordu. O, “hâkim ulus” konumundan da, ezi- len-bağımlı ve sömürge ulusların asimilasyonuna yönelik politi- kalar izliyordu. Hâkim ulus egemen sınıfı bir yandan “*herkesin bir ve aynı haklara sahip olduğu*” söylemiyle “özgürlük” ve “hak eşitliği” propagandası yürütüyor, diğer yandan “farklılıkların yok edilmesi”¹ amaçlı asimilasyon, o da olmazsa açık baskıyla sindirme politikası izliyor; herkesin hâkim ulusun, onu tamam- layan ve ancak onun içinde var olabilecek bir parçası ya da unsu- ru olmasını dayatıyordu.

Milliyetçilik, yurtseverlik, şovenizm ve ırkçılık kavramlarında ifadesini bulan anlayış ve politikalar bu sosyal-iktisadi ilişkiler zemininde boy verdi. Bir ulusun bağımsızlığı ve çıkarlarının savunulmasıyla bunun başka ulus ve halklara karşı baskı, sindirme, boyunduruk altına alma ve yok sayma duygu, düşünce ve politika-sı olarak şekillenmesi birbirleriyle çatışmayı da içeren iki farklı eğilimdi. Irkçılık ve şovenizm, başkaca ulus ve ulusal toplulukların hâkim ulus içinde eritilmesi-etkisiz kılınması ya da bunun başarılammaması durumunda şiddetle “yok edilmesi” ve sınırlar dışına sürülmesini politika ediniyor; ezen ulusun emekçilerinin kendi uluslarının başka uluslar ve ulusal topluluklar karşısındaki ayrıcalıklarını “üstün millet”(!) görüşü açısından haklı görmeleri ve bu ulus ve ulusal topluluklara karşı girişilen saldırı ve asimilasyona sessiz kalmaları amacıyla üst sınıfların ideologları, politikacıları, sosyologları ve tarihçileri tarafından yaygınlaştırılıyordu.

Sömürgeleştirilen halklar bir yandan asimilasyoncu politika ve kültür dayatmasıyla egemen ulus içinde eritmeye çalışılırken, diğer yandan en basit insani haklardan dahi dışlanıp yoksun bırakılıyorlardı. Böylece yok oluş dayatmasıyla –bu ancak bir süreç içinde gerçekleşebilir ya da gerçekleştirilmesi olanaksız hale gelir ve ilgili halk ulusal kurtuluş savaşına girerek kaderini kendi ellerine alır– aşağı gruplar/‘alt insan toplulukları’ muamelesi iç içe geçiyor; ulusal hak eşitliğinin inkârı, ulusların boyunduruk altına alınarak kaynaklarının sömürölüp yağmalanması haklı gösterilerle devlet tarafından kuramsal “doğru” olarak sunuluyordu.

İngiliz, Hollandalı, Belçikalı, Fransız ve Portekizli sömürgecilerle 20. yüzyılın en saldırgan ve fetihçi gücü ABD’nin politikalarında, bu iki unsur bir aradaydı. Feodal aristokrasi, daha sonra da burjuvazi, Beyaz ırkın üstünlüğü fikriyle hareket ettiler ve “aşağı-geri halklar” olarak gördükleri halklara karşı vahşi uygulamaları “uygarlaştırmmanın gerekleri” olarak göstermeye çalıştılar. Fransız burjuvazisi, kendi kültürünü “insanlığın eğitimi için” evrensel bir işlevle yükümlü görüyor; Fransız sömürgeciliğini, Afrika halkları-

nın “uygarlaştırılması” politikası olarak sunuyordu. Bu, sömürge ve bağımlı ulusların yağmalanması politikasının aklanarak müka-fatlandırılmasıydı. İngiltere bir tür sömürge imparatorluğu olarak da adlandırılabilir şekilde, 19. yüzyılın ve 20. yüzyılın ilk çey-reğinin “deniz aşırı” en büyük gücüydü. Hindistan’dan Afrika’ya kadar geniş toprakları “medeniyet götürme” iddiasıyla sömürge bağımlılığı içine almıştı ve bu halkların kaynaklarını yağmalama-yı onlar için “ilerleme” olarak gösteriyordu.

ABD emperyalizminin temsilcileri ise kendilerine “dünyayı kurtarma” misyonu biçiyorlardı. “Seçilmişlik” miti Siyonist ırkçı propagandanın en önemli unsurlarından birini oluşturunuyordu.

Naziler, “ari ırk”ın dünya ölçeğinde hâkimiyetinin teorisini ve politikasını yaptılar. Kalıntıları ve özlemcileri aynı çizgiyi sürdürü-yorlar. Türk şovenizmi “Türkün üstün meziyetleri-ululuğu” üze-rinden Rumlara, Ermenilere, Kürtlere karşı düşmanlığı geliştirdi.

İrkçı-şovenist politikanın en sert ve bariz örnekleri Nazi Almanyası’nın Yahudi kırımında, Güney Afrika Beyaz yönetimi-nin Siyah Afrikalılara karşı yok etme siyasetinde, Siyonistlerin Filistin Arap halkına karşı politikalarında yaşandı. Fransız gerici-liğinin Afrika’daki barbarlığı 20. yüzyılın ortalarına kadar devam etti. Cezayir halkının ulusal kurtuluş savaşını kana boğma politi-kası 1962’de, bu mücadele başarıyla sonuçlanana dek sürdürüldü. Fransız emperyalistleri günümüzde de Afrika’daki entrikalarını bu halkların yararına gösterecek denli yüzüstlüğü sürdürüyorlar. Türk devlet ve hükümetlerinin Ermeni kırımı, Rum nüfusu göç ettirme ve Kürtlere karşı inkârcı-asimilasyoncu politikası bunlara eklenebilir örneklerden bir diğeridir.

Bu politika, Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının demok-rasi ve özgür yaşam olanaklarını ancak büyük ve gelişmiş ileri güçlerin (emperyalistler) müdahaleleriyle elde edebilecekleri pro-pagandası eşliğinde, ve bazı bakımlardan daha da gelişmiş ve inceltmiş yöntemlerle günümüzde de devam ediyor. Neo-liberal burjuva-emperyalist çetelerin yönlendirmesi ve kontrolünde, ulus-

lararası sermayenin olanaklarıyla donatılmış ‘medya’ desteğinde sürdürülen bu politika, bağımlı-ezilen ulusların bağımsızlık mücadelelerine karşı, mücadeleyi etkisizleştirme işlevi görmektedir ve bu halkların saflarında büyük tahribatlara neden olmaktadır.

Ezilen ulusların kurtuluş ve hak eşitliği mücadelesinin hâkim ulus emekçileri, özellikle de kent küçük burjuvazisi tarafından kuşku ve tepkiyle karşılanmasının önemli etkenlerinden biri, herkesin ezen ulus kültürüyle yetiştirilmesi ve farklı etnik kökenlerden toplulukların kendi ana-babalarından ve onların eski kuşaklarından aktararak biriktirilen kültürlerinden uzaklaştırılmaları için sürdürülen eğitimidir. Ezen ulus burjuvazisinin “milletin eğitimi” için bir kültür olarak kurumsallaştırdığı milliyetçilik farklı etnik kökenden ve uluslardan olanlara karşı şovenizmin boy vermesini ve “yurttaşlar kitlesi”nin henüz önemli bir güç oluşturmaya devam eden kesiminin etki altına alınmasını kolaylaştırmış; ezen ulusa mensup kitlelerin diğer devletler karşısında olduğu kadar kendi ülkesinde kendiyile bir arada yaşayan ancak farklı ulus ve topluluklardan olanlara karşı da devleti “kendi devleti” olarak benimsemesine; devlete, onun kurumlarına ve bu kurumlardan biri olarak hükümete karşı mücadeleyi “yıkıcı ve bölücü” saymasına yol açmıştır. Ezen ulus milliyetçiliği-şovenizminin bu özelliği, kolektif kabul görmüş, toplumsallaşmış/toplumsallaştırılmış diğer değer yargıları, sembol ve anlayışlar gibi kitlesel etki işlevi görmektedir; “ideal”leştirilen ulusal değerler üzerinden kendi devlete dokunulmazlık atfetmektedir.

Bu özel ve kutsanmış-popüler rol, diğer yandan ırkçı-şoven anlayışların devlet ve burjuva partilerinin politikasında kolektif kimliğe bürünmesi ve örgütlü-‘resmî’ kurumsal kimlik kazanmasını kolaylaştırmakta, böylece bireylerin veya şu ya da bu grupların şovenist politika ve tutumlarından yüzlerce kat daha tehlikeli bir durumun oluşmasına yol açmaktadır. Kendini “ulusun hizmetinde” gösteren burjuva devleti, bir sınıf egemenliği aracı olarak diğer sınıf ve kesimler üzerinde baskı gücü oluşturmaya rağmen,

onların da içinde yer aldıkları “ulusun devleti olma” görünümü ve iddiasıyla bu etkiyi diri tutmakta; burjuvazi için ve onun adına kitleleri böylece “ulusal birlik” ve “aynı ulusun bireyleri olma” söylemiyle kontrol altında tutmaktadır.

İrkçılık ve Şovenizmin Kitlesele Yıkım-Kitlesele Yok Ediş Karakteri

İrkçılık en ilkel ve kaba biçimiyle bir ırkın “diğerlerine üstünlüğü” teori ve düşüncesine dayanır. İrkçı teorilere göre “üstünlük” göstergeleri kategorisindeki gelişkin fiziki özellikler, zekâ ve kültür kalıtım yoluyla kuşaklar arası geçiş yapar ve “üstün ırklar”ın diğer ırklar üzerinde egemenlik kurma ve sömürmeleri böylece “doğal yasalar çerçevesinde” ve meşru olarak gerçekleşir! Farklı “ırklar”dan ve etnik kökenlerden toplulukları birbirleriyle düşmanlaştıran bu ayrıcalıklar politikası, “geri ve henüz yeteri düzeyde gelişmemiş” halklara karşı kapitalist barbarlığı ve bu halkların hegemonya altına alınmasını “kaçınılamaz sosyal gerçeklik” sayar.

Eski Yunan’da, Köleci Roma İmparatorluğu’nda, eski Mısır’da egemen olanlar, kendi dışındakileri “ikinci sınıf, köle ve hizmetçi” topluluklar olarak değerlendirirlerken, İsrailoğulları “Tanrı tarafından kurtarıcı olarak seçilmiş oldukları” iddiasında bulunuyor; İspanyol sömürgeciler Amerika kıtasını “keşfettikleri”nde, kıta halkına karşı giriştikleri katliamı, onların “insan dahi sayılamayacak kadar ilkel oldukları” ırkçı savıyla meşru gösteriyorlardı.

“Beyaz adamın misyonu” üzerinden geliştirilen ırkçılık, sömürgeci fetihlerin örtüsüydü. Avrupalı “özel misyon sahibi Beyaz ırk”ın egemenleri soykırımlara varan şiddet hareketlerini, “ilkel-barbar” halkların “medenileştirilmesi” için kaçınılmaz uygulamalar olarak sundular. Asya, Afrika ve Uzakdoğu’nun Hindistan gibi ülkelerinin sömürgeleştirilmesi benzer gerekçelerle meşrulaştırıldı.

Beyaz ırkın “bu üstün” ve “özel misyonu”, Amerika kıtasında yerli halklara Amerikan saldırısı olarak devam etti. ‘Kızılderili’

halkın yüzbinlercesi kırımdan geçirilerek toprakları işgal edildi. ‘Amerikan ulusu’, yerli Amerikalıların (Kızılderililer ve diğerleri) ‘soykırım’dan geçirilmesi ve Siyah ırkın köleleştirilmesi üzerinden oluşturuldu.²

19. yüzyıl ‘Amerikan Tarihi’, Kızılderililere ve Siyahlara karşı ırkçı vahşetin tarihi oldu. Beyaz işgalci ve egemen için Kızılderilileri öldürmek serbestti. Başlarına ödül konmuştu ve onları öldürmek ceza nedeni sayılmıyordu. Kitlesele yok etme politikası sonucu, Kızılderili nüfusu 1850’lerde 150 bine, 1880’de 20 binin altına kadar düştü/düşürüldü.

Amerikan ırkçılığını besleyen diğer kaynak Siyah ırkın köleleştirilmesiydi. 1850’de 3 milyon iki yüz bin civarında Siyah köle olarak tutulmaktaydı. 1860’da bir Siyah köle 1300-2000 \$’a satılıyordu. Beyaz Kontra olarak da tanımlanabilecek olan Ku Klux Klan’ın cinayetleri devlet korumasındaydı.

Beyaz ırkın ayrıcalığı sadece 19. yüzyılda değil, 20. yüzyılda da okulda, lokantada, tuvalette, kütüphanede devam etti. Theodore Roosevelt, Kızılderililere karşı politikaları; Kızılderililerin katledilmeleri ya da topraklarından zorla sürülmelerini ‘Anglosaksonlar’ın “ileri ve gelişkin ırk oldukları” teziyle haklı göstermekteydi. Beyaz-Siyah evliliği 1883’e dek yasaktı. ırkçı ayrımcılık yasal düzeyde 1954’e kadar yürürlükte kaldı. Bu tarihte ise, “eşit, ama ayrı tutulma” maddeleri anayasaya kondu.³

Siyahlara karşı ırkçı ayrımcılık yakın döneme kadar devam edegeldi. Siyahlar Beyaz derili olanlarla aynı okulda okuyamaz, toplu taşıma araçlarına onlarla birlikte binemez, aynı semtlerde ve iç içe oturamazlardı. Bunu olanaklı kılan ise doğrudan doğruya tekelci burjuvazi ve onun devlet erkini oluşturan siyasal-askerî aygıtı.⁴

ABD okullarında ırk ayrımcılığına karşı yasal önlemler esas olarak ancak 1950’li 60’lı yıllarda yürürlüğe konabildi. 1961’de “Amerikan vatandaşlarının ırk ayrımcılığı olmaksızın ‘eşit istihdam’dan yararlanması” yönünde girişimleri olan Kennedy, bir suikastle öldürüldü. Yüzyıllarca süren/sürdürülen ayrımcı-

ırkçı politikaların sonucu olarak, Beyazlar, Siyahlarla bir araya gelmeyi reddediyor, Beyaz ve Siyahların aynı semtlerde oturmaları yönündeki girişimler başarısızlığa uğruyordu. Siyah ırktan olanlar “sağlık alanında ilerleme kaydetme” gerekçesiyle kobay olarak kullanılıyor, bulunan ilaçlar ise öncelikle zengin Beyaz egemenin hizmetine veriliyordu. ABD egemenleri, bu ırkçı uygulamaların dünya ölçeğinde açığa çıkması nedeniyle 1997’de “özür dileme” ikiyüzlülüğüyle tepkilerin önünü kesmeye yöneldiler. 1998 yılı verilerine göre Beyaz çocukların %16’sı, Siyah çocukların ise %41’i yoksul olarak, yoksul ailelerin çocukları olarak doğuyorlardı. Dünyanın bu en gelişmiş, en zengin ve her bölgesinde ordular bulunduran ülkesinde, Siyah yoksullar, 50 milyon barınaksız ile birlikte, gettolarda yaşıyor ve başka yerlere gidebilecek olanak dahi bulamıyor ve toplumsal yaşamdan soyutlanıyorlardı. Bu o denli belirgin bir olgudur ki, Bil Clinton 1995’te, “*ırk ayrımcılığı ABD’nin daimi lanetidir*” diyerek durumu kabullenmişti. Bu durum, milyonlarca Siyahın on yıllar boyu ırkçı ayrımcılığa karşı sürdürdüğü mücadele sonrasında ve ‘çok yakın’ denilebilecek bir süre öncesinde ancak değişebildi.

J.W. Bush çetesinin yönetimindeki 2000’ler ABD’sinin, Huntington’un “Medeniyetler Savaşı” teorisinde de ifadesini bulan “İslam Dünyası”(!)nı terörle topyekûn ilişkilendirmesi ve “Genişletilmiş Ortadoğu ile Kuzey Afrika”ya “demokrasi ve özgürlük götürmek” üzere bir tür “Haçlı” politikası izlemesi, salt sömürgeci yayılmacılığın değil, “üstün ve kurtarıcı misyona sahip” olma iddiasının da güncelleştirilmiş biçimlerinden biridir.

Beyaz ırkın üstünlüğü teorileri 19. ve 20. yüzyıllar Avrupası’nda da revaçtaydı. Buna göre Beyaz ırk gelişmiş üstün vasıflara sahipti ve bu üstünlük ona “daha geri olanlar”ı ya da “geriden gelenler”i yönetme ayrıcalığı sağlamalıydı! F. Nietzsche gibi ideologların teorilerinden de güç alan Nazi faşizmi ve ırkçılığı, bu ırkçı anlayışı başka halkların kırımına dönüştüren politikanın en uç örneklerinden birini oluşturuyordu. Faşizm başka

halklara karşı ırkçılık ve şovenizmin körüklenmesi ve bu “aşağı halklar”ın katledilmesinin hak sayılması da demektir. Nitekim yalnızca Nazi faşizmi örneğinde değil, faşist diktatörlüklerin hâkim olduğu hemen tüm toplumlarda ve faşist partilerin politikalarında kendi ulusu dışındaki ulus ve halklara karşı düşmanlık en önemli özelliklerden biriydi.

Nazi ırkçılığı ve faşizmi, dönemin sözde en demokrat devletleri dahil birçok ülkenin yöneticilerini kendi şoven milliyetçiliklerinin teorisini geliştirmede motive edici rol oynadı ve elli milyondan fazla insanın ölümüyle sonuçlanan dünya ölçeğindeki bir savaşla yenilgiye uğratılmasından sonra da İspanya’dan Filipinler’e, İran’dan Şili’ye birçok ülkede faşist barbarlıklara ilham kaynağı olmaya devam etti. Güney Afrika’da ırkçı Beyaz azınlık tarafından onlarca yıl sürdürülen Siyah çoğunluğa karşı ırkçılık Nazi ideolojisinden beslenirken, en büyük desteği Amerikan emperyalistlerinden aldı. Irkçı-faşist kırımın hedefi olan Yahudiler, galip devletlerin desteğinde yerleştirildikleri topraklarda Filistin Arap halkına karşı ırkçı politika izlemekten geri durmadılar. Filistinliler topraklarından sürüldü, binlercesi katledildi ve tüm bunlar “Tanrı tarafından seçilmiş kurtarıcı halk-ulus olduğu” saçma iddiasıyla “İsrailoğulları’nın hakkı” olarak kutsandı. Bu Siyonist-ırkçı politikanın ilk sırada gelen destekçisi ise, dünyanın kendini en ileri, en demokratik ve özgürlükten yana gösteren gücü Amerikan emperyalizmiydi.

Türk Şovenizminin Devletçi Karakteri

Türk devleti çok uluslu Osmanlı İmparatorluğu’ndan ‘arta kalan’ topraklar üzerinde kurulduğunda, Balkan Savaşları’yla ve Birinci Dünya Savaşı sürecinde kaybettiği topraklar üzerinde birçok ulusal topluluk kendi ulusal devletlerini kurmuş; ‘Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ olarak adlandırılan devlet sınırları içinde Kürtlerin yanı sıra Arap, Rum, Ermeni, Süryani toplulukları kalmışlardı. Türk nüfus dışındaki en kalabalık ulusal topluluk Kürtlerdi. Kürtlerin üzerinde yaşadıkları topraklar ilkin Osmanlı

İmparatorluğu ile Pers İmparatorluğu-İran Safavi Devleti arasında (1639) bölündükten sonra, ikinci kez Birinci Dünya Savaşıyla pazarların, nüfus alanlarının ve toprakların emperyalist yeniden paylaşımı sonucu bölünmüş; etkin güçleri Fransız-İngiliz emperyalistleri olan devletlerin himayesinde Irak ve Suriye ile “bağımsız Türk Devleti”nin sınırları içinde kalan Kürt nüfus birbirinden ‘sunî’ sınırlarla ayrılarak, farklılaşan bir gelişme sürecine girmişlerdi. En kalabalık kesim Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin sınırları içindeydi. Türkiye Kürtleri, kapitalizmin gelişme seyrine bağlı olarak sonraki süreçte en gelişmiş Kürt kesimini oluşturdular.

Türkiye Kürtlerinin, Türk Devletinin kuruluşu öncesinden başlayarak ve aralıklı olarak gerçekleşen isyanlarının başlıca ve temel nedeni, ‘Türk ulusçuluğu’nun Kürtler başta olmak üzere diğer ulusal toplulukları ve haklarını reddetmesiydi. Türk burjuvazisi ‘son’ ve en modern Kürt isyanına; bu isyanın ateşlediği Kürt ulusal mücadelesinin kitlesel boyutlar kazanarak inkârcılığı fiilen geçersiz kılmasına dek, Kürtleri “Türk sayarak”(!) hem ulusal varlıkları ve haklarını reddetti hem de “bu Türkler”i(!) Türk nüfus içinde asimile etmek üzere kültürel-politik-ideolojik ‘yeniden şekillendirme’ye tabi tuttu. Türk şovenizmi, Avrupalı ‘Beyaz Adam’ın kendini yükümlü ve yetkili kıldığı işlevi ve özel olarak da 1930-40’lı yıllarda bu kıtayı baştan başa ateşe atan ve dünya halklarını alevle imtihana sürükleyen Nazi kıtalarına yön veren düşünce sisteminden “feyz” alarak gelişti. “Türkçülük” akımına göre, Türkiye toprakları üzerinde ve devlet sınırları içinde yaşayan herkes Türk’tü. Türk egemenleri, Türk ulusundan olmayanların “ancak Türk’e hizmet edebilecekleri” propagandasıyla ezen ulus şovenizmini körüklerken, ideolojik gıdalarını aynı zamanda “arı ırkın üstünlüğü” teorisinden almışlardı. “Türk Tarih Tezi” ve “Güneş Dil Teorisi”ye Türk ve Türk’e dair özelliklerin “ayrıcılığı” ve “mutluluk kaynağı” olduğu iddiası “ulusal eğitim ve şekillendirme”nin dayanağına dönüştürüldü. Bu teori, Türk olanı “üstün özelliklere sahip ve ayrıcalıklı olmaya layık” gösteren ırkçı bir teoriydi. İttihat ve Terakki yönetiminden başlayarak günümü-

zün muhafazakâr milliyetçi Türk politikasına, yüz yıla yakın süredir “Türk’ün gücü”, “Türk’ün ululuğu”, “Türk’ün dünyaya bedel oluşu” üzerinden Türk olma “mutluluk” nedeni ve kaynağı gösterilerek sürdürülen propagandanın temel özelliği budur. Şovenizm böylece bizzat devlet ve kurumları eliyle, hükümetlerin ve sermaye partilerinin politikalarında, eğitim sistemi ve politikası aracılığıyla ve kesintisizce sürdürülen kültürel, ideolojik “terbiye edicilik ve şekillendirme” ile güçlendirilip kitle dayanağına kavuşturuldu.

Okullarda bunun eğitimi verildi. “Ulusal marş” ve “ant”larda bu anlayış dile getirildi. “Türklük” dışındaki ulusal-etnik kimliklerin varlığının kabulü ve bunlara dair haklardan söz edilmesi dahi “Türklüğe hakaret”, “Büyük Türk Milletinin birlik ve bütünlüğüne karşı caniyane düşünce ve eylem” olarak mahkûm edildi. Bunlara karşı her tür yaptırım; fiili saldırı, tutuklama ve cezalandırma hak sayıldı. Tüm bunlar yasa ve anayasa ölçeğinde hukuki korumaya alındı. Hem dayanaktan yoksun oluşu hem de şovenist karakteri nedeniyle tepki görmesi sonucu inandırıcılığını önemli oranda yitirmesine rağmen bu teori hâlâ bazı sermaye partileri ve Türkiye’de yaşayan farklı ulusal kimliğe sahip ulus ve ulusal toplulukların inkârını sürdüren devlet kurumları tarafından sürdürülmektedir. Devlet tarafından kuramlaştırılan bu Türkçü söylem ve iddiaya göre, “herkesin Türk olduğunu” savunanlar gerçek, buna karşı ulusal-etnik çokluğu reddetmeyenler “sözde vatandaş”tırlar! MGK ve Genelkurmay bu iddianın sözcülüğünü yapmada başı çekmektedir. Geniş Türk halk kitlelerinin, devletin ve sermaye güçlerinin Kürtlere karşı izlediği yok sayma-hak tanımama, hak sahibi olmaya layık görmeme politikasına gereken tepkiyi yeterli düzeyde gösterememeleri; daha da önemlisi, bir bölümünün, sürdürülen “bölünme” propagandasının etkisinde kalarak Kürtlere karşı şovenist politikaya yedeklenmeleri, devlet güdümünde ve kurumları aracılığıyla sürdürülen bu kesintisiz şovenist ve inkârcı politika ve ideolojik-kültürel eylem bütünlüğünün sonucudur.

“Ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğü”(!) propagandasının ulusal azınlıklara ve Kürtlere karşı politikayı kitlelerin belirli

kesimleriyle “paylaşır” kılmasının etkenlerinden biri de, Türk halk kitlelerinin emperyalist baskı ve ülkenin işbirlikçi tekелci burjuva-zinin temsilcileri tarafından uluslararası sermayenin piyonu haline getirilmesine karşı duygu, arayış ve öfkesidir. Türk devlet ve hükümet yöneticileri ve kapitalist parti sözcüleri bu tepkiyi Kürtlere yönelterek, hedef şaşırtmış; Kürtlerin ulusal tam hak eşitliği istemlerini “Türk vatanı ve milletini bölme girişimi” göstererek, Türk ulusuna siyasal-kültürel-ulusal ayrıcalıkları hak gören; diğер ulus ve ulusal toplulukların ve haklarının inkâr ve ihlalini kaçınılmazlık sayan şovenist milliyetçiliğе kitle desteği sağlayabilmişlerdir. Kürtlerin ulusal varlıklarının 80 yılı aşkın süre inkâr edilmesi ve bunun bizzat devlet kurumları tarafından ve sermayenin parti, dernek, kuruluş, basın-yayın ve diğер güçlerinin katılımıyla sürdürölmesi, Kürtlere karşı baskı, sindirme ve asimilasyonun Türk halk kitlelerinin bir kesimi açısından da kabul görür olmasını sağlayabilmiş; ezen ulus milliyetçiliğinin devlet kurumlarının ve sermaye partilerinin politikasında kolektif-örgütlü karakter kazanması, diğер ulus ve ulusal topluluklara karşı düşmanca duyguların kitlesel boyutlara ulaşmasının önemli bir etkeni olmuştur. Muhafazakâr Türk milliyetçiliğі sadece MHP başta olmak üzere sağ-gerici parti ve örgütlerin ve “devleti kuran parti” olmakla övünen CHP’nin politikalarının değil, devletin temel kurumlarının politikalarının da içeriğini oluşturmuştur.

Kürt, Ermeni ya da Rum karşıtı şovenizm, şu ya da bu kişinin şoven-ırkçı hezeyanına değil, burjuva-küçük burjuva kitleleri başta olmak üzere toplumsal ilişkiler özelliğі gösteren ‘kolektif tepki’ye dayanır ve bu ‘kolektif tepki’yi üreten ve canlı tutan devletin temel kurumsal yapılarıdır. Kendisini “milletin partisi” olarak reklam eden, ancak “millet”in ana kitlesini oluşturan Türk halk kitlelerinin hak ve çıkarlarının da karşısında yer alarak, uluslararası sermayeye hizmete odaklanan AKP ve hükümetinin “Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi” bu şovenist politikayı “hepimiz eşit ve kardeşiz” söylemiyle sürdürmeyi esas almaktadır.⁵

Ulusal Ayrımcılık ve Şovenizmin Kapitalist Temeli

Sermaye birikimi ve artıdeğer üretimini esas alan ve bu temel üzerinde kurulan kapitalist dünya ekonomisinin en belirgin özelliği ürün, sermaye, emekgücü dahil her şeyi metalaştırmasıdır. Kapitalist toplumsal ilişkiler içinde her şey pazarlanabilir değerlerle bir değerdir ve bu değeri de parayla ölçülür. Kapitalizmin uluslararası bir dünya sistemi ve emperyalist aşamasında her bir ülkenin halkalarından birini oluşturduğu bir zincir teşkil etmesi bu ‘gelişme eğrisi’ne uygun düşer. Sermayenin emekgücüne ihtiyacı, dar kalıpların kırılmasını; dışlayıcılığın dışlanmasını gereksinir.

Sermaye için emekgücünü en düşük maliyetle elde etmek; ona, ürettiğinin çok küçük bir bölümüne denk gelecek bir ücret ödeyerek kârını artırmak, başlıca amaçtır. Kapitalist, emek gücünün düşük ücretle mal edinilmesini hedeflerken, kendi ülkesinin yedek ve ucuz işgücü kitlelerinin yanısıra düşük ücretle çalışmaya ‘hazır’ bağımlı ülkeler emekçilerinin geniş kitlesine de göz diker. Kapitalizmin bu temel özelliği, pazarın bölünmesi ve meta ve sermaye hareketine devletler ve hükümetler eliyle sınırlamalar getirilmesiyle çelişir. Sermayenin genişleyen yeniden üretiminin ihtiyaç duyduğu engelsiz kapitalist pazardır.

Ancak kapitalizmin bir diğer ve başlıca özelliği de, dengesiz gelişmeye ve rekabete mahkûm oluşudur. Kapitalizm, büyüklerin küçükleri yutması/yok etmesi, rakiplerin keskin pazar kapışmaları, pazarların ve toprakların fethi/işgali, sömürgeleştirme ve bağımlılık ilişkileri içine almayla “at başı” ilerler. O, burjuvazinin ulus çıkarları gerekçesiyle başka ulus ve halklara karşı ve pazarlar-etki alanları için politikalarını, rekabet ve çatışma içinde sürekli yeniden üretir. Milliyetçi ideoloji ve politika bu kapitalist “iklimi”nde; bu ilişkiler üzerinde gelişir ve yükselir. Modern ulus devletlerin oluşumunda, geçici bir süre için ulusu birleştirici rol oynayan milliyetçi ideoloji, ulusların birbirleriyle ilişkilerinde ayrıcalıklar isteyen, şoven ve ırkçı bir “aşırılık” olarak şekillendi-

ğinde ise, ulusal düşmanlıkların körükleyicisi olma işlevi görür ve kurtuluşları kapitalist sömürünün ortadan kaldırılmasında olan işçi sınıfıyla tüm emekçi ve ezilenlerin önüne bölücü-yıkıcı engeller çıkararak toplumu geriye doğru sürüklenme etkeni olur. Ezen-ezilen ulus ilişkileri kapitalist emperyalizmin bu iktisadi-sosyal ve siyasal “gerçekliği” temelinde şekillendiler ve farklı ulusların birbirleriyle ilişkileriyle bu ilişkilerdeki değişim son tahlilde bu kapitalist temel tarafından belirlenmiştir.

Şovenist-ırkçı söylem ve politikaları sürdürenler, kapitalizmin bu özelliklerine ve bu politikanın dışlayıcı, yok sayıcı ve asimilasyoncu karakterine rağmen, kapitalist uluslararasılaşmaya işaret ederek “*dar yerel bağılıkların sınırlarının aşıldığı zamanlarda olduğumuz*” vaazıyla halkları boyunduruk altına almak üzere giriştikleri saldırılara sessiz kalınmasını, ulusal kurtuluş kavgalarından geri durulmasını istiyorlar. “Küreselleşme” söylemi eşliğinde ırkçılık, cinsiyet ayrımcılığı, sömüren-sömürülen, ezen-ezilen ilişkisini en modern biçimlerinden en ilkel biçimlerine bir ‘karışım’ içinde doğrudan ve dolaylı; açık ve sinsi yöntemlerle sürdürülürken, buna karşı mücadele “dar çıkarlara bağlanma, yerelcilik ve bölücülük” olarak suçlanıyor.

Burjuva kapitalist sistemin uluslararası kurumlarında ve her bir “ulus devlet”te, bu kurum ve devlet sözcülerinin “insan hakları”, “hak eşitliği” ve “uluslararası ilişkilerin karşılıklı saygı temelinde ve içişlerine karışmadan” sürdürülmesi üzerine iddialı sözlerine rağmen, ulusal baskı, horgörü ve ayrımcılık devam etmektedir.⁶

Kapitalizm, rekabet ve çıkar kavgası sistemidir ve tekellerin hâkimiyeti bunu daha sert, daha keskin hale getirmiştir. Ulusal ayrımcılık ve baskı politikaları, eşitsizlik ve hegemonya, toprakların fethi ve ülkelerin işgali, rekabetin, pazar ve etki alanı kavgalarının kapitalist emperyalizm koşullarında kaçınılmaz olmaları olgusuyla bağlıdır. ABD başta olmak üzere başlıca emperyalist ülkelerin yönetimleri, günümüzde de sınırlarının

binlerce hatta onbinlerce kilometre uzağındaki ülke ve toprakları işgal ediyor ve bunu “ulusal çıkarlarının gereği” olarak açıkça ilan ediyorlar. “Ulusal çıkarlar” söyleminin emperyalist politika-
daki anlamı başka halkların, toprakların ve pazarların denetim ve boyunduruk altına alınmasıdır. En yakın örnek, petrol saha-
larına el koymak üzere Libya’ya karşı girişilen saldırıdır. Irak ve
Afganistan’ın işgali bu yayılcı politikanın “teröre karşı savaş”
gerekçesiyle uygulandığı diğer iki ülkedir.

Bitirirken

İrkçılığa ve şoven ayrımcılığa karşı ezilen ulusların, bağımlı halkların ve işçi sınıfı başta olmak üzere emekçilerin sürdürdük-
leri mücadele sonucunda bu baskıcı ve ayrımcı politikasının süreç içinde geriletilmesine; Nazi ırkçılığının, ırkçı Beyaz Afrika diktatörlüğünün ve Siyonist işgalciliğin Filistin Arap halkına karşı politikalarının uluslararası ölçekte teşhir olmasına; Yahudi katliamının yol açtığı tepkinin hâlâ etkili olmaya devam etmesi-
ne; G. Afrika’da Beyaz ırkçılığın yenilgiye uğratılması vb. geliş-
meler, bu politika ve kültürün eskisi gibi sürdürülmesini zora sokmasına karşın, o, en açık biçimleriyle Filistinlilere karşı İsrail politikalarında, Kürt ulusunu ve haklarını inkâr eden Türk şovenizmi pratiğinde, Siyahlara karşı horg r de ve Avrupa’daki yeni Nazi hareketleriyle sağ partilerin yabancılara karşı politikaların-
da görüldüğü üzere hâlâ güncel ve aktiftir.

Milliyetçilik ve onun şoven-ırkçı biçimleri sınıf farklılıklarının, sınıf sömürüsü ve mücadelesinin üzerini örterek tüm toplumu bir “tek ve bölünmez bütün” gibi göstererek muhafazakâr milliyetçi politikalara g   verirler. Bu politikalar-
dan en fazla zarar görenler ise işçi sınıfı ve emekçilerdir. Milliyetçilik önünde sonunda bir burjuva akımı-politikasıdır. Tarihsel olarak burjuvazinin kendi pazarına hâkim olma, paza-
rını s m rme politikasına bağlanmışır.

Ancak, ‘milliyetçilik vardır, milliyetçilik vardır’! Ne her tür milliyetçilik ırkçılık ve şovenizmle maluldür, ne de baskıya karşı hak eşitliğini hedefleyen ve boyunduruktan kurtuluşu amaçlayan milliyetçilik (yurtseverlik), başka halkların ulusal haklarının gaspını-yok sayılmasını politika edinen şovenizm ile aynıdır. Emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı ulusal kurtuluş savaşları örneğin ulusal haklar gibi ulusun ortak duygu ve istemlerinin savunusunu esas alan bir yurtseverliği gerektirirken, bir ulusun başka bir ülke ve ulusun boyunduruk altına alınması için seferber edilmesini kışkırtan ulusçuluk politikası doğrudan doğruya ilhakçı, gerici ve şovendir.

İrkçı ve şoven politika ve kültür, milliyetçiliğin başka ulus ve halklara karşı ayrıcalıklarını esas alan “aşırı bir yoğunlaşması”dır ve milliyetçiliğin başka halklara karşı düşmanca politikalar olarak devlet ideolojisi şeklinde bu biçimlerdeki belirmesi, tüm uluslardan işçi ve emekçilerin uluslararası kardeşliği, dayanışması ve birliğinin önündeki en önemli barikatlardan biridir.

Kendi ulusuna ayrımcılığı hak gören ya da öyle olması gerektiğini vaz eden ezen ulus, milliyetçiliği baskı ve ayrımcılığa hedef olan ezilen ulusun kurtuluş hareketi ve politikasıyla “eşit” görülemez. Milliyetçilik başka halklara karşı ayrıcalıklar savunusu ve başka halklara baskıya dönüştüğünde gerici bir karakter kazanır ve buna karşı mücadele şarttır. Boyun eğdirmeye, asimile ederek yok etmeye çalışan milliyetçilik ile ulusal haklarına sahip olarak ve başka uluslarla eşit haklar temelinde yaşama mücadelesini içeren milliyetçilik aynı değildir. Egemen ulus burjuvazisinin “vatanın bölünmezliği ve savunulması” söylemiyle yürüttüğü politikanın haksızlığı ve şovenist karakteri, onun kendi dışındaki ulus ve etnik grupların haklarını reddediyor oluşunda; onları kendi vatanlarında, kendi ulusal haklarını özgürce kullanmaya layık saymamasındadır. Buna karşı mücadele ezen ulus işçi ve emekçilerinin tarihsel, zorunlu ve ertelenemez sorumluluğudur.

DİPNOTLAR

- 1 *Farklılıkların ortadan kalkmasının zora dayanmayan, iktisadi temelin sömürü ve eşitsizlikleri doğurmayan değişimiyle devrimci bir tarzı ve yolu da vardır.*
- 2 Burada ABD'nin soykırımcı uygulamaları ve sömürgeci politikalarına özel dikkat çekilmesinin nedeni, onun kapitalist dünyanın en gelişmiş temsilcisi olmasının yanı sıra, "özgürlük ve eşitlik" üzerine uluslararası burjuva yalanının da en önemli sözcüsü olmasıdır.
- 3 "Eşit ama ayrı" uygulaması o denli ayrımcıydı ki, Oklahoma'da, üniversiteye kabul edilmek zorunda kalınan bir Siyah öğrencinin sandalyesi sınıfının dışına, kapı önüne konmuş; dersleri böyle dinleyerek eşit haklardan yararlanmasa sözümona sağlanmıştı!
- 4 1968'de Mexico City'de yapılan Olimpiyat koşuları 200 metre finalini birincilikle bitiren ABD'li Tommie Smith (Siyah), üçüncülükle bitiren John Carlos (Siyah) ve ikincilikle bitiren Avusturyalı Peter Norman (Beyaz) kürsüde yoksul ve Siyah ırka karşı izlenen politikaları protesto eden işaretler yapmaları nedeniyle cezalandırılmış ve ülkelerinde spor yapmaları olanağına son verilmiştir.
- 5 Söz konusu dayanaksız iddia bu makalenin konusunu oluşturmuyor. Bu nedenle, iki noktaya işaret etmekle yetineceğiz: "milli birlik ve bütünlük" ya da "milli birlik ve kardeşlik" üzerine söylem, toplumsal nesnel durumu gözardı etmektedir. "Ulus", "bütün"lük içinde homojen bir "kitle" değildir. O sömüren-sömürülenler olmak üzere sınıflara bölünmüştür ve bu sınıflar birbirleriyle kıyasıya mücadele içindedirler. Egemen sınıf ve siyasal-askerî ve ideolojik temsilcileri basın-yayın araçları başta olmak üzere ellerindeki araç ve olanakları kullanarak üstünü örtmeye çalışmalarına karşın, işçi sınıfı ve kent-kır yoksullarıyla, başta tekelci kesimi olmak üzere burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi, fabrika ve işyerlerinde, yoksul semtlerinde, ücret sorunlarından yaşam ve çalışma koşullarına dair her alanda iktisadi-siyasal ve partiler düzeyinde örgütlenmiş şekilde giderek keskinleşmektedir. "Milli birlik ve kardeşlik" ya da "milli bütünlük" söylemi diğer yandan, ulusal eşitsizlik, baskı ve ayrıcalık politikasını ve bu politikanın yol açtığı çelişkilerin üstünü örtmektedir. Türkiye, Türk ve Kürt ulusları ve Arap, Zaza, Rum, Ermeni, Süryani gibi çeşitli ulusal toplulukların yaşadıkları çok uluslu bir ülkedir ve bu durum "tek millet" iddiasını geçersiz kılar. Bu iki olgusal gerçek, "tek millet, tek dil" iddiası gibi "milli birlik ve bütünlük" ya da "milletin bölünmez birliği" varsayımlarını geçersiz kılmakta ve milliyetçiliğin, özellikle de ezen ulus milliyetçiliği/şovenizminin sınıf çelişkilerinin üzerini örtme ve farklı diğer ulus ve ulusal toplulukların ülkedeki varlıklarını inkârı esas aldığını göstermektedir.

- 6 Birleşmiş Milletler Örgütü örneğın 1965’te imzaya açıp 1969’da yürürlüğe koyduğu “İrk Ayrımcılığının Bütün Biçimlerini Kaldırmaya İlişkin Sözleşme”nin 1. maddesinde, “Siyasal, ekonomik, toplumsal ya da kamusal yaşamın herhangi bir alanında eşit, insan hakları ve temel özgürlüklere dayalı, yararlanma ya da kullanmayı ortadan kaldırma ya da engelleme amacına dönük ırk, renk, soy, ulusal ya da etnik kökene dayalı herhangi bir ayrımın, dışlamanın, sınırlamanın veya tercihin ırk ayrımcılığı anlamına geleceğı”ni ilan etmişti.) (abç)

Şoven Milliyetçi Dalga ve “Sol”

Arif Koşar

Bir ulusun mevcudiyetinin inkârı, dil ve kültürünün baskı altına alınmasına dayanan resmî ideolojinin yıllar süren propagandasıyla geliştirilen milliyetçi ve şoven kültür Türk işçi ve emekçilerini etkisi altına almakla kalmıyor; ‘sol’, ‘sosyalist’ ve ‘devrimci’ çevreleri de çeşitli biçimlerde baskılıyor. Kürt sorununun yakıcılığı, egemen sınıfların saldırı mevzisini buradan kurması ve milliyetçi tahriklerle Türk ve Kürt halkı arasına nifak tohumları ekilmesi işçi ve emekçi hareketinin sınıfsal sorunlarını Kürt halkının ulusal demokratik talepleriyle birleştirmektedir. Öyle ki; Kürt halkı üzerindeki asimilasyon politikalarına, Kürt halkının dil ve kültürü üzerindeki baskılara ve ulusal kimliğinin yok sayılmasına karşı mücadele etmeden; işçi sınıfının daha iyi çalışma ve yaşam koşulları, köylülüğün bağımsız bir tarım politikası, öğrencilerin parasız, bilimsel ve demokratik eğitim mücadelesi; bir bütün olarak halkın bağımsız ve demokratik bir ülke; işçi sınıfı ve emekçilerin sosyalizm mücadelesinin başarıya ulaşması mümkün değildir. Mümkün değildir; çünkü egemen sınıflar yükselme olanaklarına/nesnel koşullarına

sahip emek mücadelesini “ülkenin birlik ve bütünlüğü”, “teröre karşı mücadele”, “vatan savunması” adına parçalayıp etkisiz kılmakta etkili olabilmektedir. Hatta, sınıf mücadelesi yükselme eğilimine girip işçilerin çeşitli biçimleriyle hak alma mücadelesi gelişmeye başladığında, mücadelenin bölünüp dağıtılması ve bastırılması amacıyla halkı birbirine düşürmeye yönelik şoven milliyetçi bölücülüğün yükseltilmesine tanık olmaktadır.

Sermaye, sermaye partileri ve onların politikacıları, uyguladıkları politikalarla karşı karşıya geldikleri halk yığınlarını, yeniden sermaye politikalarına bağlamanın en önemli aracı olarak Türk milliyetçiliğini kullanmaktadır. Ekonomik kriz, işsizlik, yoksulluk, ağırlaşan çalışma ve yaşam koşulları nedeniyle kapitalist düzene tepki ve öfkesi içten içe artan işçi sınıfı, emekçiler ve yoksullaşan küçük burjuva kitlelerin küçümsenemeyecek bir bölümü, ‘milli çıkarlar’, ‘milli birlik’, ‘devletin bölünmezliği’ gibi sloganlarda ifadesini bulan milliyetçi duygu ve hezeyanlarla sermaye politikasının etkisinde kalmaktadır. Sermaye bir yandan Kürt sorununun çözüm-süzlüğünü yığınları yedekleme ve kendi iktidarını korumanın vesilesi haline getirirken, diğer yandan varlığı, kimliği ve hakları gide-rek inkâr edilemez hale gelen Kürt halkının mücadelesi karşısında zora düşmektedir. Ancak halklar arasındaki bölücü önyargılar devam ettiği, Kürt halkı baskı ve asimilasyon politikalarına maruz kalırken Türk işçi ve emekçilerinin büyük bölümü bu duruma sessiz kaldığı koşullarda, halkların ortak mücadelesiyle gerçekleştirebilecek demokratik halk iktidarı ve sosyalizmin zaferinden bahsedilemez.

Emperyalizm Döneminde Ulusal Sorun

Ulusal sorun ve ulusal hareketler, 18. ve 19. yüzyılda ‘eşitlik, özgürlük ve kardeşlik’ sloganıyla burjuvazinin geniş halk yığınlarını arkasına alarak egemen feodal sınıflara karşı mücadelesiyle tarih sahnesine çıkmıştır. Kapitalist ilişkilerin feodal toplumsal yapı içinde geliştiği, bu nedenle hâlâ feodal sınırlama, yasa ve geleneklerin etkili olduğu bir dönemde burjuvazi tüm topluma yasalar

önünde eşitlik, ulusal birlik, bireysel özgürlük ve insanca bir yaşam vaat etmişti. Egemen feodal sınıflara karşı savaşıyan burjuvazi ve burjuva dünya görüşünün sınırlarında (bazen onu zorlayarak ve aşarak) hareket eden geniş emekçi kitleler eski-geleneksel ve yarı köleci (serf) zincirlerinden kurtulmak için mücadele ettiler. Başlangıç evresi ve henüz tekelci bir niteliğe sahip olmadığı 18. ve 19. yüzyılın büyük bölümünde kapitalizm; tarihsel olarak ilerici misyonunu yitirmemiş olan burjuvazinin önderliğindeki bu ulusal hareketlerle şekillenmiş;¹ ulusal devletler kurulmuş ve genel olarak Avrupa'da ulusal birlik sağlanmışır.

19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren serbestçe gelişen liberal kapitalizmin mantıksal ve tarihsel sonucu olan tekelleşme giderek toplumsal yaşamın egemen bir olgusu olarak ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılın başlarından beri, bir yandan feodalizme karşı mücadele eden ama diğer yandan işçi sınıfının baskısıyla feodal sınıflarla uzlaşıp onların eski baskı ve sömürü araçlarını kullanmaktan çekinmeyen burjuvazi,² tekelleşmeyle birlikte egemen hale gelip ilerici niteliğini kaybetmiştir.³ Ulusal sorun ve hareket, eski zeminini yitirmiş, tekelci kapitalizm (emperyalizm) döneminde farklı biçimler kazanmıştır.

Özellikle 20. yüzyılın başından itibaren tekelci sermayenin kendi ulusal sınırlarını aşarak, eski sömürgeci ve askerî biçimlerin ötesinde ama bu yöntemlerden de vazgeçmeden dünya üzerinde egemenliğini kurması, dünyayı sermaye ihracı, hammadde kaynağı ve yeni Pazar alanları olarak yeniden şekillendirmesiyle dünya bir yandan ezen, diğer yandan ezilen ülkeler olarak ikiye bölünmüştür. Bu dönemde, emek ve sermaye arasındaki mücadeleyle birlikte hem emperyalistler arası hem de tekelci emperyalist gericilikle ezilen uluslar arasındaki mücadele tarih sahnesindeki yerini almıştır.

Emperyalizm döneminde, ulusal hareketin tipik biçimi, emperyalist sömürü ilişkileriyle bağımlılaştırılmış ve köleleştirilmiş ezilen ulusların ulusal kurtuluş ve bağımsızlık mücadeleleri olmuştur. Kapitalist ve sosyalist kamp arasındaki mücadele,

emperyalizm çağında, ezilen ulusların tekelci gericiliğe karşı mücadelesiyle birleşmiş ve onu kapsar hale gelmiştir.

Bununla birlikte, özellikle eski imparatorluk topraklarında, geç ve eşitsiz kapitalist gelişme ve kapitalizmin tekelci evresine geçişle birlikte birden fazla ulusun bir arada bulunduğu, ancak bu uluslar içerisinde güçlü olanın egemen ulus olarak örgütlendiği devletler ortaya çıkmıştır. Kapitalistleşen yarı-monarşiler de emperyalizm döneminin bu ulusal hareketlerinden nasibini almışlardır. Böylece hem çok uluslu devletlerdeki ulusların egemen ulus tarafından baskı altına alınması hem de tekelci gerilik tarafından ulusların köleleştirilmesi, emperyalizme karşı işçi sınıfı ve ezilen halkların mücadelesinin konusu haline gelmiştir.

19. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren çeşitli ulusal hareketlere sahne olan Osmanlı İmparatorluğu, 20. yüzyılın başlarında özellikle Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgilerle günümüzde sınırlarla ifade edilebilecek bir toprak parçasına kadar küçülmüştür. Bu topraklarda başta Kürt halkı olmak üzere, Ermeni, Rum, Arap, Çerkes vb. ulusal ve etnik kimlikler olmasına rağmen Kurtuluş Savaşı ile örgütlenen siyasal aygıtta Türk ulusal kimliği egemen olmuştur. Bu siyasal yapı, siyasal baskı ve asimilasyon politikalarını ideolojik ve kültürel faaliyetlerle birleştirerek Kürt halkının varlığını ve haklarını yok saymıştır. Türk egemen sınıflarının bu inkâr ve asimilasyon politikası çağdaş biçimleriyle günümüz Kürt sorununun temelini oluşturmaktadır. Bu açıdan Kürt sorunu emperyalizm döneminde, çok uluslu bir yapıya sahip Türkiye'de Kürt halkının kimliğinin inkâr edilmesi, dilinin ve kültürünün baskı altına alınmasıyla ortaya çıkmıştır.

Ulusal Sorun Olarak Kürt Sorunu

Partileri ve devlet aygıtıyla sermayenin ülkenin siyasal, kültürel ve ideolojik yaşamını şekillendirmede Türk milliyetçiliği önemli bir rol oynamaktadır. Siyasal kurumların şekillenişinden eğitim müfredatına, Anayasa'dan ordunun toplumsal konumla-

nışına, kültürel imgelerden ideolojik aidiyetlere kadar çeşitli biçimlerde milliyetçilik ve Kürt sorunu önemli bir yerde durmaktadır. Bu açıdan Kürt sorunu, ulusal bir sorun olmakla birlikte tüm toplumsal yaşamda etkisini gösteren, âdeta hegemonyasını kurmuş önemli bir sorun, doğrudan muhatabı olarak demokrasi mücadelesi içerisindeki Kürt halkı da ülkenin demokratikleşmesi açısından önemli bir dinamiktir.

Kürt sorunu, genel olarak çok uluslu bir devlette bir ulusun egemen ulus olarak örgütlenip diğer ulus veya ulusların haklarını gasp etmesi, özelde ise Türkiye’de çeşitli biçimlerde Kürt halkının varlığının, dil ve kültürünün yok sayılmasıdır. Temeli, uluslaşma sürecindeki bir halkın baskı altına alınmasıdır. Kendi kaderini tayin hakkının zora dayalı politikalarla engellenmesidir. Öncesi bir yana, Kurtuluş Savaşı sırasında varlığı tanınan, dönem dönem ulusal kimliği kabul edilen Kürtler, Cumhuriyetin ilanı ile beraber, “Türk ulusunu oluşturan etnisitelerden biri”, dahası “Türklerin Orta Asya’dan gelen bir kolu” ve “dağda yürürken ‘kart kurt’ sesi çıkarmaları nedeniyle Kürt adını almış olan Türkler” olarak kabul edilerek asimilasyon politikalarına maruz bırakılmışlardır. Kürt sorununu oluşturan, (yol ve yöntemleri ne olursa olsun) Kürt ulusunun Cumhuriyetin ilanından hemen sonra inkâr edilmesi, bir ulus olarak varlığının ve kimliğinin yok sayılması, dolayısıyla ulusal hak ve taleplerinin baskı altına alınmasıdır.

Her ulus gibi Kürt ulusu da, kendi kaderini özgürce belirleyebilme, ayrı bir devlet, federasyon, özerklik vb. biçimlerde örgütlenme veya aynı ülkenin sınırları içinde Türk halkıyla birlikte yaşama hakkına sahip olmalıdır. Ülkemizde Kürt ulusunun varlığının/kimliğinin inkârı; dolayısıyla en basit ulusal hak ve özgürlüklerin baskı altına alınması, yıllardır süren mücadele ve iki halkın da çektiği acılara rağmen çözümsüzlük ve savaş politikalarında ısrar Kürt sorununun bugünkü boyutlarına ulaşmasına yol açmıştır.

Kürt Sorununda Yeni Gelişmeler

Ezilen sınıf ve kesimlerin ‘milli birlik ve bütünlük’, ‘ulus çıkarlar’ adına sermaye politikalarına bağlanması ve genel bir milliyetçiliği de aşan şekilde ‘bölünme paranoyası’ ve Kürt düşmanlığı üzerinden yaratılan çatışmalı yöntemlerle sermaye iktidarının sürdürüldüğü, yığınları yedeklemede şoven milliyetçiliğin belirleyici araçlardan biri olduğu yukarıda belirtilmişti. Sermaye ve onun temsilcileri bunu bilmektedir; bu nedenle değişen koşullar ve ortaya çıkan yeni olgularla birlikte geleneksel politikasında bazı revizyonlar yapmak durumunda kalmışlardır.

Kürtlerin varlığını inkâr eden, Kürtçe diye bir dil olmadığını savunan, Kürt ulusal mücadelesine “bir avuç çapulcu” diyen ya da ekonomik sorunların ve işsizliğin pençesindeki halkın kandırılması olarak algılatmaya çalışan geleneksel politika söylemleri, özellikle son otuz yıllık mücadelenin baskısı, Kürt ve Türk halkının çektiği acılar ve Ortadoğu’daki gelişmelerle bazı olguların kabul edilmesi noktasına gelmiştir.⁴

Özellikle Kürt ulusal hareketinin 30 yıla yakın bir zamandır sürdüğü mücadele ve demokrasi mücadelesinin bir parçası olarak bu mücadelenin yarattığı birikim “Kürtler yoktur”, “Kürtler, Orta Asya Türklerinin bir koludur” gibi geleneksel politikanın ana argümanlarını geçersiz hale getirmiştir. Kürtler ayrı bir ulus olduklarını; kendi dil ve kültürleri olduğunu; müzik, tarih, edebiyat, yazılı-görsel basın ve daha birçok alanda yalnızca teorik değil bizzat pratik olarak görmeyen gözlere bile göstermişlerdir. Kürt halkının varlığı, kimliği, bir statüye sahip olarak tanınma isteği ülkenin başta gelen gündemlerinden biri olmuştur. Türk emekçileri ve geniş kitleler Kürt sorunu konusunda hangi düşünce içinde olursa olsunlar, Kürt halkının varlığını, onun Türklerin bir parçası değil Kürt olduklarını yaşamın gerçekleri ve süregelen mücadele içerisinde gördüler.

Diğer yandan ABD’nin Irak’a müdahalesinden sonraki gelişmeler de Kürt sorunu açısından yeni bir olguya işaret etmektedir.

Emperyalist müdahalecilerin Kürt halkının yüz yıllık özlemlerini kendisine yedeklemeyi başararak kitle desteği sağlaması ve bu şekilleniş içerisinde Kürtlerin edindikleri yeni statü Türk egemen sınıfları açısından da gözardı edilemeyecek bir gerçeklik haline gelmiştir. Irak’la siyasi ilişkilerin sınırlanması, Kürdistan Özerk Bölge Yönetimi’nin tanınmaması “reel politika”ya aykırı olarak görünmüş, Genelkurmay’ın da desteği ve MİT’in yaptığı aktif dış politika çağrısıyla birlikte Kürtlerin Irak’taki statü ve egemenliği kabul edilmiştir. Bir yanıyla Kürt halkı, tıpkı Türkler gibi devlet kurabilecek, bir biçimde devlet yönetimini sağlayabilecek bir ulus olduğunu göstermiştir. Bu koşullar altında Türk egemen sınıflarının geleneksel “Kürtler yoktur, olsa bile etnik bir azınlıktır, bir ulus olamazlar” mealindeki tezlerinin bir anlamının kalmadığı açıktır.

Sermaye ve onun hükümetini bu gerçekliği gören bir yerden geleneksel politikada liberallerin “devrim” olarak nitelendirdiği, ancak içeriği yakın zamana kadar belirsiz bırakılan (böylece Kürt halkının umudunu yedeklemesini bilen) Demokratik Açılım süreci 2009 yılında başlatmıştı. Demokratik açılımla hükümet, Kürt sorununun çözüleceğini, Kürtlerin haklarının tanınacağını ilan ederken, yeni gerçekliği algılamada zorlanan geleneksel Kürt politikasının savunucularından tepki gördü. Hükümet demokratik açılım ile neyi kastettiğini, hangi reformları gerçekleştireceğini yıllarca açıklamadı. Ancak genel olarak Kürt sorununun çözüleceğini söylemesi ve ilk defa bir iktidarın bu konuda bir reform paketini yaşama geçireceğini ifade etmesi ve TRT Şeş gibi bazı göstermelik değişiklikler Kürt halkının küçümsenemeyecek bir kısmında bir beklenti yarattı. Kürt açılımı bir yandan politikasının merkezine Kürt ulusal hareketinin tasfiyesini yerleştirirken, diğer yandan Kürt sorununu çözme iddiasını taşıyan bir projenin gündeme gelmesi Kürt ulusal mücadelesinin bir dayatma ve sonucuydu. Tam da bu dayatma ve mücadele, Kürt açılımı ve Kürt sorununun varlığının kabul edilmesi geniş emekçi kitlelerdeki “Kürt sorunu yoktur” algısını giderek kıran bir sürecin yolunu açtı.

BDP’li vekillerin çabalarıyla Meclis düzeyinde yapılan tartışmalar da bu algıyı değiştirmede önemli bir rol oynadı.

Ancak Kürtlerin varlığının lafta olsa da kabul edilmesi, Kürt sorununun, kendiliğinden çözüm yoluna girdiği anlamına gelmez. Kürt halkının ulusal kimliği, tek tek birey olarak değil bir halk olarak varlığı, dolayısıyla sadece iki yüz yıl öncesinin bireysel hakları ve yasal eşitliği değil kolektif hak ve ulusal eşitliği tanınmadan, Kürtlerin hakları bir bütün olarak siyasal yapının demokratikleştirilmesini de kapsayacak bir biçimde güvenceye alınmadan, tam hak eşitliğinin kabulü demek olan ayrı bir devlet kurma hakkı dahil kendi kaderini tayin hakkı tanınmadan Kürt sorunu çözülmüş olmaz.

Türk egemen sınıflarının geleneksel politikasında yaptıkları revizyon, kimi liberallerin devrim olarak gördükleri değişimler, Kürt ulusunun bir ulus olarak varlığın inkârına, dolayısıyla bir ulusal hak olarak Kürtçenin özgürce kullanılmasının engellenmesine ve gerici siyasal yapının milliyetçi temellerinin korunmasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, akan kanın durmadığı, operasyon ve savaş politikalarının devam ettiği, Kürt halkının varlığının güncellenmiş bir inkârla karşı karşıya olduğu bu koşullarda, Kürt sorunu kanayan bir yara olmaya devam edecektir.

Kürt Sorununun Burjuva “Çözümü”

Özellikle AKP çizgisinde ifadesini bulan ve giderek diğer sermaye partileri ve devlet kurumları tarafından kabul edilen ve eski geleneksel politikanın yerini alan yeni yaklaşım, Kürt sorununda sermayenin çözümüne işaret etmektedir. Buna göre; Kürt sorunu toplumsal/ulusal bir sorun olmayıp Kürt vatandaşların bireysel sorunlarından oluşmaktadır. Başbakan’ın bazı bireysel haklara dayanarak “Kürt sorunu kalmamıştır, Kürt vatandaşlarımın sorunları vardır” demesi yeni egemen yaklaşımı göstermektedir.

Böylece 2009 yılında kamuoyuna Kürt açılımı olarak sunulan, Demokratik açılım denilerek güya kapsamı genişletilen ve son ola-

rak Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi olarak kabul edilen politika bütünlüğünün içeriği somutlanmıştır. Liberal solcuların büyük umut bağladığı, hatta devrimcilik payesi biçerek Kürt sorununu çözeceği düşüncesiyle CHP ve MHP karşısında tek alternatif olarak benimsenen AKP'nin açılımının geleneksel Kürt politikasından hiçbir farkı olmadığını ortaya çıkmıştır. Devletin 'kurucu' partisi, baskı, inkâr ve asimilasyon politikalarının modern başlatıcısı olarak CHP'nin kaygıları boşa çıkmış, AKP'nin açılımının temelde bir şey değiştirmediğini görmüştür. Söz konusu olan CHP'nin değişip yenilenip AKP ile uyum içinde olması değil, AKP'nin geleneksel Kürt politikasıyla ilişkisini sürdürmesidir. Kürt sorununda çözüm-süzlük ve savaşın devamı bunun göstergesidir.

Kürt politikasında hiç mi yenilik yoktur? Kastedilen elbette bu değildir. Yeni gelişmeler ve olgular karşısında sermaye Kürt politikasında bazı değişiklikleri kaçınılmaz olarak yapmıştır. Burada anlatılmak istenen, Kürt politikasındaki yeniliğin "eskisinden" köklü bir kopuş anlamına gelmediği, değişen koşulların sermaye tarafından Kürt burjuva çevrelerin işbirliğinde Kürt halkını yedeklemek için bir fırsata dönüştürülmeye çalışıldığı, sorunun çözümünün de eskisi gibi Kürt halkının kolektif demokratik taleplerinden vazgeçmesine ve vazgeçmediği sürece de savaşın devamına bağlanmasıdır.

Geleneksel Kürt politikasının güncel biçimi giderek devletin tüm aygıtları tarafından benimsenmektedir. Eski Genelkurmay Başkanı Başbuğ'un yazdığı kitapta, bir yandan savaş politikasını ateşli bir biçimde savunurken diğer yandan bireysel hak ve liberal demokrasi vurgusu yapması, kolektif hakları ise tamamen reddetmesi, ordu yönetiminin de süreç içerisinde yeni politikaya uyum sağlamadaki başarısını gösterir niteliktedir.

Geleneksel Kürt politikası ve onun güncellenmiş biçiminin Kürt halkının bir ulus olarak varlığını inkâr etmesi, kolektif haklara düşmanlığı, askerî operasyonlar ve savaş politikasını devam ettirmesi sermayenin Kürt sorunundaki yaklaşımının özü itiba-

rıyla değişmediğini göstermektedir. Bununla birlikte AKP şahsında temsil olunan Kürt politikasının kadife içindeki demir yumruk misali daha incelikli bir politika olduğu da göz ardı edilmemelidir. AKP, “benim Kürt kökenli vatandaşlarım” vurgusunu yaparak Kürtlerin adını ağzına almaya bile tenezzül etmeyen geleneksel Kürt politikasıyla araya sınır çektiği, onunla alakası olmadığı izlenimini vermektedir. TRT Şeş ile devlet kontrolünde Kürtçe yayın yapan bir kanalın açılması, egemen sermaye politikasının Kürtçe kılıfta yayınlanması, Kürt ulusal hareketi ve bu doğrultuda faaliyet sürdüren Kürtçe yayın organları üzerindeki baskılara rağmen Kürtçe yayın yasağının kaldırılmış olması olarak lanse edilmektedir. Kürt kültür, sanat, dil ve edebiyatı üzerindeki milliyetçi baskılar devam ederken bazı Kürtçe kitapların yayınlanmış olması Kürtçe üzerindeki baskıların kaldırılması olarak propaganda edilmektedir. Yani, Kürtler bir ulus olarak tanınmadan bazı bireysel özgürlüklerin (o da yarım yamalak) tanınmasıyla ve Kürt sorunu gerçek anlamda çözülmeden, gerçek bir demokratikleşme söz konusu olmadan Kürt halkı geleneksel olana göre daha ‘incelikli’ bir politikayla ikna edilmek istenmektedir. Ancak, Kürt sorununda çözümsüzlük, savaş ve inkâr politikaları ile ‘incelikli’ ikna arasındaki çizgi oldukça silik ve belirsiz olduğundan, AKP, bu inceliği çoğu zaman toprağa gömmekte ve Ergenekon soruşturmalarındaki yeraltı kazılarında bulunan silahları eline almaktadır.

Diğer yandan AKP, kolektif hakların tanınmayacağını ilan edercesine “tek millet” vurgusunu defalarca tekrar ediyor. “Tek millet vurgusuyla Kürt halkının inkârı” olarak kabaca tanımlanabilecek olan Kürt sorununun “tek millet” yaklaşımıyla çözülmesi, geleneksel politikada zorunlu revizyonlarla ısrar ederek Kürtlerin uzun vadede ikna edilmesi mümkün değildir. Bunu gören AKP iktidarı, halkın dini değer ve duygularına seslenerek, onu ulusal-demokratik değerler yerine “ümme birliğine” çağırarak Kürt ulusal uyanışını bastırmak istemektedir. Bu politika ve geleneksel Kürt politikasında biçimsel değişimler, 12 Haziran seçimlerinde

görüldüğü gibi AKP'nin bölgedeki etkisini giderek azaltmakta, ulusal hareket güç kazanmaktadır. Buna rağmen, AKP'nin "*kadife eldiven içindeki demir yumruk*" politikasının Kürtler içinde küçümsenemeyecek bir etki sağladığı, ancak bu etkinin AKP politikasının geleneksel olandan farklı olmadığına görülmesiyle azaldığı görülmelidir.

İşçi sınıfı devrimcileri, Kürt sorununun eşit haklar ve gönüllü birliktelik, Kürt halkının kendi kaderini özgürce tayini temelinde barışçıl ve demokratik çözümünden yanadır. Bunun için mücadele eder. Bu mücadele, emperyalizme ve gericiliğe karşı verilen bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin önemli bir parçasıdır. Türkiye'nin mevcut durumu, sınıfların karşılıklı konumlanması ve egemen sınıfların saldırı cephesi dikkate alındığında, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi ve Kürt sorunun çözümü mücadelesiyle iç içe geçmiştir.

Yükselen Şoven-Milliyetçi Dalga ve Etkisi

Türkiye egemen sınıflarının, işçi sınıfı, emekçiler ve geniş yığınların yönetilmesi ve sermaye politikalarına yedeklenmesinde milliyetçiliği nasıl kullandığına yukarıda değinildi. Ulusal burjuvazinin önderliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde farklı ulus ve kimlikler yok sayılmış, dış ve iç düşman korkuluğuyla yığınlar 'milli çıkar'ların etrafından toplanabilmiştir. İşçi hareketi ve bazı zamanlarda gençlik hareketi bu ideolojik ve siyasal hegemonyayı dönem dönem kırmış, kendi aralarındaki bölünmeyi aşıp gerçek sınıf düşmanlarına karşı mücadele etmişlerdir. Buna rağmen, Türkiye'de milliyetçilik, ama genel bir milliyetçilik değil aynı topraklardaki diğer ulus ve kimliklere düşmanlığı körükleyen şoven milliyetçilik Türkiye'deki baskı ve sömürü düzenin temel manivelalarından olmuştur.

Egemen sınıflar, yıllardır üzerinde yükseldikleri ulusal baskı siyasetinin iflası ve Kürt sorununun çözümünü dayatması karşı-

sında yeniden Türk milliyetçiliğinin ırkçı-şoven tezlerine ve siyasal platformuna sarıldılar. AKP'nin Kürt politikası da bundan muaf değildir. Uluslararası planda yıllardır işlenen "uluslararası teröre karşı mücadele" platformunun Türkiye ayağındaki hedefi Kürt ulusal hareketi olmuştur. Ülkenin birlik ve bütünlüğünü 'tehdit' eden, 'bölücü-terör örgütü'ne ve onun yasal uzantısı olan kişi ve kurumlara karşı milli bir heyecan ve galeyan dalgası, bu heyecan ve galeyana katılmayanın "bölücü", "terör örgütü yanlısı" ilan edilmesi, her yerde ve her kesimde etkisini göstermiştir. Öyle bir etki ki; ya "terör örgütünün yandaşı" olarak ilan edileceksin ya da milliyetçi-şoven dalganın gönüllü-gönülsüz destekçisi/parçası olacaksın! Birçok demokrat eğilimli akademisyen, aydın, işçi ve emekçi bu dalganın ideolojik etkisi veya zorlamasıyla "teröre karşı" kampanyanın pratik ve ideolojik destekçisi haline geldi.

Şoven milliyetçi dalga bir yandan işçi ve emekçileri hem ekonomik hem de ülkenin temel sorunlarını içeren siyasal konularda sermaye politikalarının etkisi altına almayı amaçlarken, diğer yandan aydın, entelektüel kesimleri, 'sol', 'sosyalist' ve 'devrimci' çevreleri de etkilemekten geri kalmamıştır. Devletin ve yığınların gözünde Kürt ulusunun demokratik hak ve taleplerini savunmak, ezen ulus milliyetçiliğine karşı mücadele etmek 'bölücülük' ve 'terör örgütü yandaşlığı' ile damgalanırken, kimi sol çevrelerin bu baskılanma karşısında geri adım atması beklenmeyecek bir gelişme değildi. Kimileri 'bölünme' ve 'bölücülük' paranoyasına iyiden iyiye kapılıp şoven-milliyetçi güçlerle aynı söylemleri paylaşmaya kadar geriledi. Ezen ulus milliyetçiliğinin Kürt ulusunun demokratik hak ve taleplerine saldırısının merkezinde yer alan Kürt ulusal hareketine yönelik baskılar, burjuva hukuk kurallarının sınırlarını aşip "duyarlı vatandaş" tepkisiyle birleşirken (ya da başka bir deyişle "duyarlı vatandaşlık" örgütlenir ve meşrulaştırılırken), yasal parti büroları basılıp insanlar linç edilirken, Kürt illerinde operasyonlarla beraber fiili bir OHAL yaşanırken, devlet, 'bölünme' korkuluğu sallayarak, 'yasal', askerî, sivil ve yasadışı

tüm kurumlarıyla ezilen ulus hareketine karşı saldırırken, “ülkemizin bölünmesine izin vermeyeceğiz”, “ABD’ye ülkemizi böldürtmeyeceğiz” demek, “seçimlerde Kürt hareketiyle bir araya gelmemeyi” temel koşul olarak belirlemek en hafif deyiimiyle, ezen ulus milliyetçiliği karşısında el pençe divan durmaktır.

Ezen ulus milliyetçiliğinin baskısı ve şoven dalga karşısında, milliyetçi bir anti-ABD karşıtlığıyla süslenmiş vatani böldürmeme “kararlılığı”, “sınırları değiştirmeme” konusunda kaygı, aynı hedefle yola koyulan devlet güçlerinin ve onun etkisi altındaki yığınların sempatisini kazanır veya kazanmaz, ayrı bir konudur; ancak şurası kesindir ki; sınıf mücadelesinin keskin bir döneminde burjuvazinin saflarına atılmış ‘emin’ bir adım; ezilen ulus milliyetçiliğine karşı çıkma adına ezen ulus milliyetçiliğinin saflarına gizlenemez geçiştir.

Ülkeyi “ABD’ye böldürmeme”ye karar verenlerin(!) dışındaki birtakım “özgürlükçü” ve aynı zamanda “sosyalist” çevreler de, hem ezen ve hem de ezilen ulus milliyetçiliğine karşı çıkar, ikisinden de “korunma”ya çalışır, hatta bir suçlu varsa, o da, hâlâ silahlı eylemlere devam eden ve bir türlü “devlet karşısında koşulsuz silah bırakmayan ezilen ulus milliyetçiliğidir” tespiti yaparken, ezen ulus milliyetçiliğinin rahat ve ‘sorunsuz’ saflarına uygun adım ilerlemektedirler. Sorun, yalnızca baskı ve yükselen şoven dalganın etkisine bağlanamaz. İdeolojik zaaf ve eksiklikler, ezen ulus milliyetçiliğine her zaman açık kapı bırakan teorik ‘saptamalar’, strateji ve taktikte idealistlik ve bir bütün olarak revizyonist-reformist ideolojik (ve bunu koşullayan sınıfsal) zemin, ezen ulus milliyetçiliğine giden yolun taşlarıdır.

Ezen ve Ezilen Ulus Milliyetçiliği

Şovenizmin ‘sol’daki yansıması olarak tanımlanabilecek sosyal şovenizmin temel tez ve argümanlarından biri, genel olarak milliyetçiliğe karşı çıkıştır. Öyle ki milliyetçilikle yan yana anılmayı hiç sevmez; alimallah milliyetçilikle işleri olmaz. Ama asıl kızdıkları

ezen ulus milliyetçiliği değildir. Öyle olsa ilerici olurdu; ezen ulus milliyetçiliğine karşı mücadeleyi getirirdi. Ancak öyle değil. Ezen ulus milliyetçiliğinin ağırlığı altında ezilip üstüne binen ağırlığı ezilen ulus milliyetçiliğinin eleştirisiyle hafifletmeye çalışırlar.

Ezilen ulus milliyetçiliğini uzun uzadıya eleştirecek değiliz. Burjuva bir harekettir. Adı üzerinde milliyetçiliktir. “En ‘adil’, ‘saf’, en ince ve en uygarı olsa bile, Marksizm milliyetçilikle bağdaşmaz.”⁵ Ancak Marksizm, ezilen ulus ve ezen ulus milliyetçiliğini aynı kefeye koymaz. Ezen ulus milliyetçiliği başka bir ulusun baskı altına alınmasına, imha ve asimilasyona dayanır. Ezilen ulus milliyetçiliği ise ulusal baskı siyasetine karşı çıkar; ezilen ulusun en temel haklarını, dilini ve kültürünü özgürce kullanabilme, kimliğini ifade edebilme, kendi kaderini tayin haklarını savunur. Genel olarak ulusal hareketlerde ifadesini bulur. Emperyalizm çağında baskı ve sömürüye karşı ulusal tepki tipiktir. Bu yönüyle ezen ulus baskısına karşı yöneldiği (işçi sınıfına düşmanca bir tutum sergilemediği) sürece ilericidir, demokratiktir. “Eğer ezilen ulusun burjuvazisi, ezen burjuvaziye karşı savaşırsa, biz, her zaman ve her durumda, herkesten daha kararlı olarak bu savaşın yanayız; çünkü biz, zulmün en amansız ve en tutarlı düşmanlarıyız.”⁶

Ezilen ulus milliyetçiliğinin, ulusal baskı siyasetine karşı mücadelede ilerici ve demokratik yönünü görmeden onu ezen ulus milliyetçiliğiyle eşitlemek/aynı kefeye koymak genel bir milliyetçilik eleştirisiyle sözde tarafsız kalmak sosyal-şovenizme geçişte başka bir altın taşlı yoldur. Lenin, Rosa Luxemburg’la 1914 yılında yaptığı polemikte ezilen ulus hareketinin ilerici niteliğini vurgulayarak, Rosa Luxemburg’un bunu görmediğini ve milliyetçilikten uzak durmak adına ezen ulus milliyetçiliğine düştüğünü belirtir.

Ezen ulus ile ezilen ulus arasında mücadele söz konusu olduğunda, sosyalistler için belirleyici sınıf mücadelesinin ihtiyaçları ve ezilen ulusun demokratik mücadelesinin dinamizminin işçi

sınıfı mücadelesiyle birleştirilmesidir. Sosyalist devrimi “saf” işçilerin sorunlarını çözmek üzere gerçekleşen “işçi devrimi” olarak algılayan sekterizm hiçbir zaman toplumsal gerçeklikle denk düşmedi; ütöpik hayallerin ötesine de geçemedi. Sosyalizm mücadelesi; başta işçi sınıfının acil talep ve sorunları ancak bununla beraber ve bunu güçlendirecek şekilde ezilen ulusların, ezilen ve baskı altına alınan inanç sahiplerinin, erkek egemen düzende kadın olmaktan kaynaklı çifte sömürüye maruz kalan kadınların, her türlü ve her biçimde baskı ve sömürüyle karşı karşıya bulunan yığınların tepki ve öfkesinin tek bir potada (Lenin’in ifadesiyle tek bir devasa ırmak halinde⁷) birleştirilmesiyle başarıya ulaşabilir.

Emperyalizm; ulusların baskı altına alınmasına ve sömürülmesine dayanır. Ulusal tepkiler tipiktir; olağandır. Emperyalizme karşı yöneldiği sürece demokratıdır; ilericidir: “Her ezilen ulusun burjuva milliyetçiliği, zulme karşı yönelmiş olan genel bir demokratik içerik taşır.”⁸ İşte bu olgu; işçi sınıfı ile ezilen ulusun ittifakının temellerini atar. III. Enternasyonal’in sloganı⁹ da buradan gelir.

Ezilen ulusun mücadelesi, örneğin Kürt ulusal mücadelesinde olduğu gibi emperyalizmin işbirlikçisi bir iktidara karşı demokratik hak ve özgürlükler talebiyle, ulusun kendi kaderini tayin etme hakkı için mücadele ediliyorsa; işçi sınıfının desteği ve ittifakı zorunludur. İşçi sınıfının enternasyonalist eğitimi buradan geçer. Elbette işçi sınıfı ve onun devrimci öncüsünün görevleri ulusal harekete destek veya ittifakla sınırlı kalmaz. Sınıf partisi, ulusal hareket içinde işçi sınıfının etkinliğinin artması, demokratik hareketin tutarlı bir demokratik ve anti-emperyalist yön kazanması, dahası ve esas olarak işçi sınıfının sınıf bilincine ulaşp devrime önderlik etmesi, kendisi için sınıf olması, demokrasi mücadelesini sosyalist mücadele ile birleştirmesini amaçlar. Bu yönüyle işçi sınıfı hareketi ile –ezilen ulus milliyetçiliğini de içinde barındıran– ezilen ulus hareketinin ittifakı mümkün ve zorunludur.

Kürt Ulusal Hareketini Eleştirmek ve Enternasyonalizm

Milliyetçi-şoven dalga, “sol”, “sosyalist” çevrelerde etkisini açıktan ezen ulus milliyetçiliğine geçiş ve milliyetçi tezleri savunmakla değil, “ince” biçimlerde ezen ulus milliyetçiliğiyle uyum sağlamak biçiminde kendini gösteriyor: Örneğin ABD karşıtlığı üzerinden; PKK’nin ABD ile işbirliği yaptığını, ABD’nin Türkiye’yi bölmek için kullandığı bir örgüt olduğunu savunarak Kürt ulusal hareketini eleştirmek, yalnızca eleştirmek değil, ötesinde, “emperyalizme karşı mücadele”nin bir “gereği” olarak emperyalizmin “işbirlikçisi” olan Kürt ulusal hareketine karşı mücadele etmek vb... Kürt ulusal hareketine karşı mücadele eden egemen sınıflarla aynı cephede türkü söylemenin sağlam bir temeli olsa gerek bu tür bir “ABD karşıtlığı”!

ABD karşıtlığı mı Kürt ulusal hareketine karşı tutum almaya itiyor, yoksa Kürt düşmanlığı veya milliyetçi etkilenme (ya da şoven dalgayı göğüslemeye cesaret edemeyip önünde diz çökme) mi ABD’ye karşı tutum almaya itiyor? Milliyetçi ve milliyetçilikten etkilenen “sosyalist” çevreler açısından ikincisi geçerlidir. Yıllardır ABD’nin kucağında politika yapan ırkçı-milliyetçi çevreler, ABD –özellikle Türkiye’deki durumu ve ilişkileri etkilemesinde şaşılacak şey olmayan– işgal altındaki Irak’ta Kürtleri desteklediği ve Kürt devletinin kurulmasına izin verdiği için, Kürt düşmanlığının yansıması olarak, geçici ve göstermelik bir ABD karşıtlığına, üstelik istemeye istemeye geçtiler. Sınır ötesi operasyonda anlaşmaya varılan Erdoğan-Bush görüşmesinden sonra, bu çevreler, ABD’nin “vazgeçilemeyecek” dost olduğunu tekrar hatırladılar ve göstermelik Amerikan karşıtlıklarını hemen bir yana bıraktılar. Ulusalıcılar ve Kızılmacı “solcular”ın yıllardır yürüttükleri “ABD ülkeyi bölmek istiyor, Kürtleri de kullanıyor” propagandası zaten ABD karşıtlığının temelini oluşturunuyordu. “Kürt halkının ulusal demokratik talepleri ülkeyi bölünmeye götürür” tezi, onları ırkçı-milliyetçi çevrelerle ittifaka itiyordu.

Kürt ulusal hareketi, söz konusu edilebilecek tüm zaaflarına karşın burjuva demokratik ve halkçı bir hareket olarak, anti-demokratik yapıya ve ulusal baskı siyasetine karşı yönelmiştir. İlerici ve demokratiktir. Devletin ve ulusal inkâr siyasetinin yıllardır süren baskı ve zulmüne bedel ödeyerek karşı çıkmış, direnmiş ve ileri bir mevzide durmuştur. Milliyetçi gericiliğe karşı demokrasi mücadelesinde önemli bir mevzi oluşturduğu bir gerçektir.

Öte yandan, burjuva bir hareket olmasından kaynaklı ilerici niteliğine rağmen, şüphesiz tutarsızlık ve çelişiklere de sahiptir. Demokratik niteliği Kürt ulusal hareketini sınıf mücadelesinde ilerici bir cepheye iterken, burjuva karakteri de tutarsızlıklara yol açmıştır. Örneğin, bütün dikkat ve Türk halkının kazanılmasını öngören duyarlı yaklaşımına rağmen bazen bu duyarlılıkların aksaması, Türkleri de kapsayan geniş emekçi kesimlerini gözetken bir dil ve üslubun göz ardı edilmesi, şoven milliyetçiliğin propagandasını kolaylaştırmaktadır. Ulusal hareket içindeki farklı görüş ve eğilimlerin kaba milliyetçilikle birleşen yönleri, egemen sınıfların ulusal hareketi karalamaya yönelik propagandasında önemli bir argüman haline gelebilmektedir. Açıktır ki, Kürt ulusal hareketi, bir ulusal hareket olarak, işçi sınıfı ve emekçilerin mücadelesinin görev ve ihtiyaçlarını göremeyebilir ve buna göre tutum almayabilir. Bu, onun burjuva demokrat niteliğinin kaçınılmaz sonucudur. Ancak bütün bunlara rağmen, yine de Kürt ulusal hareketinin, işçi ve emekçi sorunlarına uzak kalmak yerine olabildiğince yakın durmaya, kaba milliyetçilik yerine Türk halkına barış elini uzatmaya yönelten bir duyarlılığa da sahip olduğu bir gerçektir.

Türkiye’de Kürtler ve Kürt hareketi, Ortadoğu’daki yeni ve önemli gelişmelere rağmen anti-emperyalist çizgi ve yaklaşımda ısrarcı olmuşlardır. Kürt sorununun çözümü ve demokrasiyi dışarıdan beklememiş, kendi özgücüne ve mücadelesine güvenmiştir. ABD ile işbirliğine giren Irak’taki Kürt feodal-burjuva çevreleri devlet yönetiminde söz sahibi olmuşlar, dahası bir Kürt devletinin

kurulması yoluna girmişken Türkiye Kürtlerinin emperyalizm karşıtı yaklaşımı etkinliğini sürdürmüştür. Özellikle Kürt halkı açısından Kürdistan Özerk Bölgesi önemli bir çekim merkezi olmasına rağmen, Türkiye Kürtlerinin ABD ile ilişkileri karşıtlığın ötesine geçmemiştir.

Türkiye Kürtleri ABD'nin Irak işgalini temkinli karşılamış, Irak Kürtlerinin ve burjuva-feodal önderliğinin girdiği bayram havasının bir benzeri içine girmemiştir. ABD emperyalizminden dost olmayacağını defalarca yaşayarak gören Kürtlerin en ileri bölümünü oluşturan Türkiye Kürtleri ABD'nin Kürt hamiliğine kapılmamıştır. Örneğin, ulusal hareket içinde “Amerikancı çözüm” arayışına giren Osman Öcalan ve ekibi tasfiye edilmiştir. Başka etkenler bir yana, sınır ötesi operasyon ve ABD'nin yaklaşık 60 yıllık stratejik ortağından vazgeçmemesi, ABD'nin Kürt hareketi karşısındaki düşmanca tutumu, nesnel olarak Kürt hareketi ile ABD arasındaki mesafenin kapanmasına izin vermemektedir. Ulusal hareket, –en azından iç ve dış gericiliğin saldırganlığının belirlediği bugünkü konjonktürde–, savunduğu talepler ve sahip olduğu demokratik içeriğe uygun olarak, demokratik çözüm karşıtı güçlerle (Türkiye egemen sınıfları ve ABD emperyalizmiyle) giderek daha fazla karşı karşıya gelmekte, duruşu ve mücadelesinde inatla baş eğmemektedir.

Kürt ulusal hareketinin karşıtlık ve mücadelesine rağmen ABD emperyalizmiyle ilişkilendirilmesi, Kürt hareketine düşmanlığın ve milliyetçi-şoven dalganın yarattığı baskılanmanın ‘sol’dan etkisine işaret etmektedir. ABD ile ekonomik, siyasi, askerî ve kültürel olarak varlığı ve yönünü birleştirmiş olan işbirlikçi Türkiye burjuvazisine karşı ABD'nin mücadele ettiği tezine dayanan bu görüş^{10*}, geleneksel Kemalist devlet anlayış ve etkisinin ‘sol’da ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. ABD emperyalizmi, Türkiye gericiliğinin, şoven-milliyetçi ulusal baskı siyasetinin, halkları birbirine düşürme politikasının en büyük destekçisidir; kendisini ve emperyalist çıkarlarını en başta bu politika ve oluş-

turduğu çıkmaz üzerinden dayatmaktadır. Dönem dönem Kürt halkının koruyucusu gibi gözükmeye çabası ise, Türkiye gericiliğini hizaya getirme hamlesinin, Ortadoğu’da Kürt halkını yedekleme çabasının ötesinde bir şey değildir. Kürt ulusal hareketinin ulusal baskı siyasetine karşı çıkması, şoven-milliyetçiliğe karşın –belirli tutarsızlıklar içerse bile– Türk halkına barış elini uzatması, savaşı değil barış ve kardeşliği savunması ve gericiliğe karşı demokrasi mücadelesi sürdürmesi, dünya gericiliğinin temsilcisi konumundaki emperyalizme karşı tavır almayı gerektirir/getirir.

Sorun, Kürt ulusal hareketini eleştirmekte de değildir. Kürt ulusal hareketinin zaaf ve yanlışları, tutarsızlık ve çelişkileri eleştirilir. Eleştirip doğru ve tutarlı bir yönelime girmesine yardımcı olunabilir, olunmalıdır da.

Ancak eleştirinin içeriği, hangi sonuca bağlandığı ve yapıldığı koşullar önemlidir. Egemen sınıflar, sağ ve ‘sol’ burjuva partiler, askerî ve ‘sivil’ faşist güçler, Kürt halkının demokratik taleplerine karşı, Kürt ulusal hareketi şahsında bir karalama kampanyasına girişmiş ve “bölücü terör” ve “teröre karşı mücadele” konusunda tam bir birlik sağlamışken, Kürt hareketinin tam da istenen, dayatılan türden ‘eksik’ yönlerini bulmak ve bunları “işbirlikçiliği”ne bağlamak, üstelik ancak Marksist bir harekete yöneltilebilecek eleştirilerin hedefi kılarak, buna ‘Marksist’ eleştiri adını takmak anlamlı olsa gerek! Egemen sınıflar Kürt hareketini ABD’nin üstü kapalı desteğiyle ülkeyi bölmek için çaba göstermekle suçlarken, ‘sol’cuların da Kürt hareketine aynı minval üzerinden eleştiriler yapması rastlantı olmasa gerek!

Diğer yandan; Kürt ulusal hareketinin programında ayrı bir devlet kurmak yoktur. Kürt halkının ayrılma hakkı dahil kendi kaderini tayin hakkı vardır. Ancak Kürt ulusal hareketi, tercihini, ayrılıktan değil, eşit haklar temelinde birlikten yana yapmıştır. ‘Bölücülük’ iddiası, burjuvazinin Türk işçi ve emekçilerini yedeklemek için kullandıkları bir propagandadan ibarettir. Burjuvazi, bölücülük korkuluğuyla, yığınları milliyetçi-şoven dalgaya yedeklemeyi

amaçlıyor. Bu propagandanın “sosyalistler”, hatta “komünistler” tarafından benimsenmesi, “ABD’ye ülkemizi böldürtmeyeceğiz” vb. sloganlarla aynı korkuluğun ‘sol’dan kullanılması şovenizme yedeklenmenin ifadesidir.

Tarihsel Bir Polemik

Solun Kürt sorununda ve diğer demokrasi mücadelesinin gereklerinde üzerine düşen yükümlülüklerden kaçınma çabası yeni bir olgu değildir. Yüzyıllık bir tartışmadır. Benzer örnekleri 1915 yılında Lenin ile emperyalist ekonomistler, Ekim Devrimi sonrasında Stalin ile Trocki arasındaki polemiklerde görülebilir. Geçmişteki örneklerinde olduğu gibi günümüzde de ulusal sorunun çözümü için mücadelenin gereksiz görülmesi ezen ulus milliyetçiliğine giden yolları hazırlamaktadır.

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında Rus işçi hareketinin karşısına çıkan ekonomizm, işçi sınıfının ekonomik mücadelenin sınırlarını aşmaması ve siyasal mücadeleyi (esas olarak Çarlık rejimine karşı demokrasi mücadelesini) sermayeye bırakması gerektiğini söylüyordu. Emperyalist ekonomizm de daha ‘sol’ bir söylemle, demokrasi mücadelesinin burjuvazinin işi olduğunu, işçi sınıfının ise yalnızca “sosyalizm” mücadelesi vermesi gerektiğini savunuyordu. “Eski ekonomistler 1894-1901 arasında, kapitalizm zafer kazanmıştır, bu yüzden siyasal meselelerle uğraşmaya gerek yoktur diye düşünüyorlar, Rusya’da siyasi mücadelenin reddi hatasına düşüyorlardı. Bugünkü emperyalist ekonomistler de emperyalizm zafer kazanmıştır, bu yüzden siyasi demokrasi meseleleriyle uğraşmaya gerek yoktur diye düşünüyorlar.”¹¹

Emperyalist ekonomistler demokratik hak ve özgürlükler için mücadeleyi gerçekleşmesi mümkün olmayan reformist hedefler olarak nitelendiriyor, demokratik devrim asgari programını sosyalizmden kesin bir sapma olarak görüyordu. Lenin, Buharin ve Kievsky ile yaptığı polemiklerde emperyalist ekonomistlerin tezlerini şöyle ifade ediyor:

“Demokrasi kapitalizm altında ‘elde edilemez’ bir şeydir. Emperyalist savaş, ister gerici monarşilerde, isterse ilerici cumhuriyetlerde olsun, tüm demokrasinin apaçık ihlalidir –‘dolayısıyla’ ‘haklar’dan (yani demokrasiden!) söz etmenin hiç gereği yoktur. Emperyalist savaşa ‘karşı olabilen’ ‘yegâne’ şey sosyalizmdir, ‘çıkış yolu’ yalnızca sosyalizmdir; ‘dolayısıyla’ asgari programımızda, yani kapitalizm altında demokratik sloganlar ileri sürmek bir aldatmaca veya bir hayal, sosyalist devrim şiarının yozlaştırılması ya da ertelenmesi vs. demektir.”¹²

Emperyalist ekonomistler demokratik haklar, siyasal özgürlük ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için mücadeleyi kesin olarak reddederken, argümanlarını bu taleplerin kapitalizm koşullarında gerçekleşemeyeceği iddiasına dayandırırılar. Eğer bu taleplerin gerçekleşmesi imkânsızsa demokratik hedeflerle mücadele yerini “saf” bir sosyalizm mücadelesine bırakmalı, programdan ulusların kendi kaderini tayin hakkı dahil diğer demokratik hedefler çıkartılmalıdır. Dolayısıyla Lenin, emperyalist ekonomistlerle polemiginde öncelikle temel dayanakları olan demokratik talepler ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının “gerçekleşebilirliği” sorununa odaklanmıştır:

“Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin iktisadi bakımdan olanaksızlığı, tıpkı bizim, makineleri yasaklamanın ya da emek parasının vb. kabulünün pratikte uygulanamaz olduğunu tanıtladığımız gibi, bir iktisadi tahlil ile tanıtlanmalıydı. Kimse böyle bir tahlile yanaşmıyor. Emperyalizmin en saldırgan olduğu bir çağda, bir küçük ülkenin, hatta savaş ya da devrime başvurmaksızın, ‘istisnai olarak’ pratikte uygulanmayan ulusların kaderlerini tayin ilkesini gerçekleştirebildiğinin tanıtlanabildiği (Norveç 1905 gibi) kapitalist düzende, ‘emek parasının dünyanın tek bir ülkesinde bile ‘istisnai olarak’ da kabul ettirmede başarı’ sağlandığını kimse iddia edemez.

“Genel olarak, siyasal demokrasi (‘saf’ kapitalizm için teorik olarak normal üstyapı olmakla birlikte), kapitalizm üzerinde yükselmesi olanaklı olan üstyapı *biçimlerinden* ancak biridir.

Gerçekler, hem kapitalizmin, hem emperyalizmin *herhangi bir* siyasal biçiminin çerçevesi içinde geliştiğini ve bunların *tümünü* kendisine bağımlı kıldığını gösterir. Bu bakımdan, demokrasinin biçimlerinden *birinin*, onun istemlerinden *birinin* ‘gerçekleştirilemez’ olduğunu iddia etmek temel teorik yanılgıdır.”¹³

Lenin, polemiğinde ulusların kaderlerini tayin hakkı başta olmak üzere demokratik hakların “gerçekleşebilirliği” sorununu ele almıştır. Ancak Lenin için temel mesele bu taleplerin gerçekleşebilirlik sorunuyla sınırlı değildir. Yığınların hak ve özgürlük mücadelesi ve bu mücadele işçi sınıfı ve onun partisinin alması gereken tutumdur. Bu mücadeleye önderlik etme çabasıdır. Emperyalist ekonomistlerle polemiğinde Lenin bunu açık bir biçimde ortaya koyar: “Ulusal kendi kaderini tayin etme, tam bir ulusal kurtuluş için, tam bağımsızlık için, ilhaka karşı mücadele ile aynıdır ve sosyalistler –sosyalist olmaktan vazgeçmeden– böyle bir mücadeleyi, ayaklanma ya da savaşa kadar, her ne biçimde olursa olsun reddedemezler.”¹⁴

Günümüze geldiğimizde, işçi sınıfı ve onun partisi, sosyalistler, Kürt halkına yönelik milliyetçi-şoven baskı, inkâr ve asimilasyon politikasına karşı çıkacak mıdır, çıkmayacak mıdır? Türkiye işçi sınıfı ve sosyalistler, Kürt sorunu “sosyalizmden sonra nasıl olsa çözülecektir” deyip, Kürt halkının inkârına, katledilmesine sessiz kalacak mıdır yoksa üzerine düşeni yapıp Kürt halkıyla birlikte mücadele mi edecektir?

Kürt halkının kimliğini, dilini, kültürünü ve kendi kaderini tayin hakkını savunmak, lafızda savunmakla kalmayıp mücadele etmek, milliyetçi, linççi saldırılara karşı dimdik durmak, demokrasi mücadelesinin zorlu görevlerindendir. Kürt sorunu kapitalizmin sınırları içerisinde çözülemez diyerek, onu sosyalizm sonrasına ertelemek; sınıf mücadelesi açısından bakıldığında yakıcı bir sorun karşısında –hem de egemen sınıfların uzak durulmasını canı gönülden istediği bir meselede– uzak durmak, kuşku yok ki, ezen ulus milliyetçiliğine ‘sol’dan destek olmaktadır.

Ulusal-demokratik taleplerin kapitalizmin sınırları içerisinde gerçekleşemeyeceği tezinin eleştirisi yukarıda Lenin'den alıntılanmış paragrafta ifade edildi. Gerçekleşebilir, gerçekleşmiştir de; örnekleri mevcuttur. Ancak sorun, ezilen bir halkın ulusal demokratik talepleri için mücadele edip etmemektir. "Demokratik talepler gerçekleşemez, sınıfsal talepler için mücadele etmek gerekir" demek, demokrasi mücadelesinin görevlerinden ekonomistçe kaçmaktır. Oysa açıktır ki, kimsenin sınıfsal talepler¹⁵ uğruna mücadeleye karşı çıktığı yok. Sınıf mücadelesinin yükselme dinamiklerinin başında bu gelir. Ancak Kürt sorunu kanayan bir yara olmaya devam ettikçe, Türk ve Kürt işçileri milliyetçi şoven propaganda ve kışkırtmalarla birbirine düşmanlaştığı sürece, sınıfsal mücadelenin gelişmesi mümkün müdür? Mümkünse bir ulusun ezilmesine ses çıkarmayan (ya da daha sonra ses çıkarmayı 'planlayan') bir 'sınıfsal' mücadele, ne kadar enternasyonalist, ne kadar demokrat veya sosyalisttir?

Sınıf mücadelesini Kürt sorunundan ayrı bir yerde, ondan bağımsızcasına konumlandırmak; sanki Kürt sorunu sınıf mücadelesinin bir parçası değilmiş gibi hesaplar yapmak, içi boşaltılmış 'sosyalizm' lakırdılarını bir kenara bırakırsak, Marksizmin yerine burjuva siyaset bilimini koymaktır. Kürt sorunu ve ulusal demokratik talepler için mücadele, yalnızca Kürt ulusal hareketine ya da Kürt burjuvazisine bırakılacak bir mücadele değildir. Sorun ve talepler Kürt ve Türk işçi ve emekçilerinin sorunudur. Sınıf mücadelesinin alanıdır; ta kendisidir. Ulusal demokratik talepler, emekçilerin ekonomik ve siyasal taleplerinden bağımsız değil, onların bir parçası ve tamamlayıcısıdır.

Trockizm; ulusların kendi kaderini tayin hakkı başta olmak üzere demokratik taleplerin kapitalizmin sınırları içerisinde gerçekleşemeyeceğini, emperyalizme karşı bağımsızlığın mümkün olmadığını, demokrasinin ancak sosyalizmde mümkün olabileceğini, bu nedenle bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi veren

demokratik güçlerle bir araya gelmenin mümkün olmadığını savunur. Emperyalist ekonomistlerin tezlerine yaslanır. Farklı olarak, demokratik taleplerin yine de savunulmasını (gerçekleşmeyeceğini bilerek, geçiş talepleri olarak ele alınmasını) öğütlemekle birlikte ikircilikten de kurtulamaz. Ancak demokrasi, bağımsızlık ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı vb. taleplerin asgari program olarak bütünleştirilmesini ‘ulusalcılık’, ‘ezilen ulus milliyetçiliği’, ‘burjuva demokratlık’ olarak niteler, dolayısıyla demokrasi mücadelesinin gerektirdiği ittifaklara karşı çıkar.

Trocki’nin özellikle sömürge ülkelerdeki ulusal devrimci hareketlere yaklaşımı bu açıdan sorunlu olmuştur. Ulusal hareketlerin ilerici niteliğini göz ardı etmiş, emperyalizme karşı işçi sınıfının önemli bir müttefiki/ittifakı olan ezilen halkların mücadelesine gereken önemi vermemiştir. Tabii, Trockizm, kendi başına ve kendi etkisiyle sömürge halkların mücadelesini ve onun ilerici niteliğini yok sayan bir yaklaşımı etkili kılmıştır denilemez. Sosyalist hareket içinde ezilen ulusların kurtuluş savaşları karşısında enternasyonalist bir yaklaşım getiremeyen anlayışın bir temsilcisi olmuş; “sürekli devrim” sloganı ile bunu formüle etmeye çalışmıştır. Buna göre, demokrasi mücadelesinde işçi sınıfı ile diğer ezilen kesimlerin ittifakı düşünülemez.

Trocki’nin görüşleri üzerinde uzun uzadıya duracak değiliz. Ülkemizde de berrak bir halde Trockizmin etkisinden bahsedilemez. Ancak, ezilen ulus hareketinin ilerici niteliği konusunda ikircikli olmanın, demokratik taleplere, işçi sınıfı ve diğer ezilen sınıf ve kesimlerin demokratik mücadele ve ittifakına uzak durmanın teorisini geliştiren Trocki’nin tezleri, bilinçli veya bilinçsizce “sol” hareket içinde önemli bir etki sahibidir.

Sınıf partisi, her ulustan işçi sınıfının partisi olarak, ezilen ulusun işçi sınıfı ve halkının baskı altına alınan dilini, kültürünü ve diğer demokratik taleplerini savunmalıdır. Ancak mücadele somut toplumsal zemindedir. Eğer sınıf mücadelesine işçi sınıfının mevzi-

lerinden müdahale edilecekse, savunulan talepleri tek başına savunup, bunu deklare etmekle yetinilemez. Taleplerin daha geniş kesimler tarafından benimsenmesi, benzer talepleri savunan kesimlerle ittifaklar yapılması; karşı cephenin daraltılıp anti-emperyalist demokratik cephenin genişletilmesi için mücadele edilmelidir.

Kürt ulusal hareketi ile ülkenin en önemli demokrasi sorunlarından birisi olan Kürt sorununun demokratik çözümü konusunda ittifak yapmak; Kürt sorununun çözümünü yalnızca Türkiye gericiliği ile değil, onun ardındaki emperyalizme karşı mücadeleye birlikte ele almak ve anti-emperyalist demokratik güçleri birleştirmek, emperyalizme ve işbirlikçi gericiliğe karşı bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin olmazsa olmazıdır. Mücadele lafta kalmayacak, fikir somut bir güç haline gelecek ve halk yığınları egemen sınıfların karşısına devrimci bir mevzide dikilecekse, demokrasi mücadelesinin gerektirdiği ittifaklar zorunludur.

Milliyetçi şoven dalganın yarattığı baskılanma arttıkça, ‘sol’un milliyetçilikle yakınlaşması da artıyor. Demokrasi güçlerinin demokratik talepler etrafında ittifakı ve mücadelesi bir yana, demokrasi güçleriyle yan yana durmak bile zul haline geliyor. Ezilen ulusun zulme karşı başkaldırışını ve özgürlüğünü simgeleyen, devletin bile tanımak zorunda kaldığı Newroz kutlamalarında kimi “sol”, “sosyalist” çevreler, Kürt halkından uzak durmak için bin bir yolu deniyor. 19 Mart İşgale Karşı Direniş ve Küresel Direniş günü 21 Mart’ın barış ve kardeşlik temasıyla birleştirilmesi yerine, Newroz’a katılmamanın bir fırsatı haline getiriliyor. Irak’ta işgale, ulusların baskı altına alınmasına, insanların öldürülmesine karşı çıkılırken, Kürt halkının baskı altına alınmasına, öldürülmesine, dilinin ve kültürünün yasaklanmasına karşı çıkmamak, 19 Mart eylemlerini bahane ederek Newroz kutlamalarına katılmamak, egemen güçlere ‘hoş gözükme’ için çabalamak ve demokrasi mücadelesinden yan çizmektir. Evet, Kürt ulusal hareketinden, Kürt halkından ve onun demokratik değerlerinden uzak durmak, egemen güçlerin suyuna gitmek, milliyetçi şoven dalganın rüzgârına kapılmaktır.

Yalnızca Newroz değil, bir ulusal sorun olarak Kürt sorununun demokratik ve barışçıl yöntemlerle çözülmesi için verilen bütün bir mücadele, aynı zamanda, halkların kardeşleşmesi ve ulusal baskı siyasetine karşı anti-emperyalist demokratik devrim mücadelesinin bir parçasıdır. Bu nedenle demokratik devrimin önemli bir program maddesi olan Kürt sorununun çözümü için demokratik güçlerle ittifak, devrimci ve demokrat olmanın kıstasıdır.

Askerî operasyonlara, Kürt ulusal hareketinin yasal alandaki temsilcisi olan BDP'ye yönelik baskılara, milliyetçi şoven dalgaya karşı mücadele emperyalizme karşı mücadeleyle birleştirilmeli, bu mücadelenin unsurlarının ittifakı gerçekleştirilmelidir.

Milliyetçi şoven dalgaya karşı net bir tutum almadan, ortak talepler etrafında demokrasi cephesini örecektir gerekli ittifakları yapmadan, sosyalist olmak bir yana, demokrat kalmak da mümkün değildir. Milliyetçiliğe açık kapı bırakmanın ve şoven dalgaya 'uyum' sağlamanın sonu yoktur. Taviz daha büyük tavizleri getirir. Yükselen milliyetçi dalganın yarattığı "ya bölücü teröristlerden yanasın ya da onlara karşı tavır alacaksın" ikilemi, demokratik karakterli birçok akım ve çevreyi şoven dalganın yedeğine itmektedir.

Milliyetçi dalgaya yedeklenen çevreler, egemen sınıfların politikaları karşısında giderek net olamayan bir politik hatta savruluyorlar. Kimi gönülsüzce veya sessiz kalarak onaylarken, kimi de karşı çıkmadan 'eleştiriyor'. Örneğin devletin ısrarla devam ettiği operasyonlar... Egemen sınıflar operasyonlarla Kürt sorununu barış ve diyalogla değil, askerî yöntemlerle çözmekte ısrar ederken, 'sosyalist' çevreler ne yaptı? Operasyonlara lafta karşı çıkarken, kurulan birlik ve platformların eylemlerine katılmadı, egemen sınıflara karşı bir mücadele örgütlenme çabasına dahi girmedir. Sessizce onayladı. Operasyonlara karşı çıkış, halkı aydınlatma, egemen sınıfların propagandasının etkisinden kurtarma çabasıyla, en azından mücadele platformları ve ortak eylemlerle birleşmezse anlamlı olmaz; egemen sınıflar için bir zarar da teşkil etmez.

İkinci Enternasyonal ve Sosyal Şovenizm

İkinci Enternasyonal partileri Birinci Dünya Savaşı'ndan önce de sosyal şovenizmin batağına emin adımlarla yürüyorlardı. Ancak dönüm noktası Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıdır. Daha 1912 yılında yapılan Bern Konferansı'nda olası bir emperyalist savaşta kendi burjuvalarının emperyalist hedeflerine karşı mücadele edeceklerini, yani kendi burjuvalarına karşı savaşacaklarını ilan etmişlerdi. 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı çıktığında, emperyalist ülkelerin sosyalist partileri, kendi ülkelerindeki burjuva milliyetçi dalganın da etkisiyle, burjuvazinin emperyalist siyasetinin destekçisi haline geldiler: Sosyalist bir parti, başka bir emperyalist devletin saldırısına karşı kendi ülkesini korumak (anavatan savunması) adına kendi burjuvazisiyle ittifak yapmalı, onun savaş politikalarını desteklemeliydi! Bu nedenle, sosyalist partiler, emperyalist burjuvazinin savaş bütçelerine “evet” oyu vermekten çekinmediler.

Rakip emperyalist güce karşı kendi burjuvazisini destekleme tutumu, burjuvaziyle ittifakla ülkenin kurtuluşunu sağlama stratejisi, çok eskilerden beri savunulan proletarya ile burjuvazi arasındaki uyumlu gelişmeyi, anlaşılmayı bizzat hayata geçiriyordu. Emperyalist burjuvazinin sömürgeciliği karşısında “tarafsız” kalmaya çalıştılar. Ülkelerindeki şoven dalganın etkisiyle sömürge ulusların bağımsızlıklarını savunmaya cesaret edemediler. Sömürge ulusların bağımsızlık ve özgürlük mücadelesini “rakip emperyalistlerin kuklası”, “milliyetçilik”, “gericilik” diye suçlayarak “eleştirip”, kendi milliyetçiliklerini gizlemeye çalıştılar. Sömürge ülkelerdeki ulusal hareketlerin eksikliklerini bulmayı, kendi burjuvalarının egemenliğini savunmak için birer fırsata dönüştürdüler. Sonuçta İkinci Enternasyonal partileri, emperyalist burjuvazinin destekçisi konumunda sosyal reform partileri haline geldiler. Burjuva milliyetçiliğinin ‘sol’dan savunuculuğunu yapan sosyal-şovenist partiler haline geldiler.

Lenin, İkinci Enternasyonal partilerinin kendi burjuvazilerinin emperyalist politikalarını destekleme tutumlarını, bir ayrışma noktası olarak gördü. Gelişmiş ülkelerde reformist ve sosyal-şoven ‘sosyalist’ partilerle Marksist-Leninist hareket arasına kalın bir çizgi çekerek, III. Enternasyonal’in kurulmasına önderlik etti. III. Enternasyonal sömürge ülkelerdeki burjuva ulusal kurtuluş hareketlerinin emperyalist gericiliğe ve ülke içindeki işbirlikçi, anti-demokratik iktidarlara karşı ilerici niteliğini gördü. Emperyalizme karşı mücadeleyi gelişmiş ülkeler proletaryasının sosyalist hareketiyle sınırlı gören, türlü türlü eksikler bularak sömürge ülkelerdeki ulusal kurtuluş hareketlerinden uzak duran II. Enternasyonal partilerinin tersine, burjuva milliyetçiliğiyle tüm bağları kopardı. Emperyalist ülkelerdeki sosyalist proleter hareketle, sömürge ülkelerdeki ulusal kurtuluş hareketini emperyalizme karşı mücadelenin sarsılmaz müttefikleri olarak ilan etti. II. Enternasyonal’e I. Enternasyonal’den miras kalan “Bütün ülkelerin işçileri birleşin” sloganını, emperyalizm çağının gereklerine göre, “Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşin” olarak yeniledi.

İşçi sınıfı ve ezilen halkların ittifakıyla emperyalizme karşı mücadelenin temel yönü belirlendi. II. Enternasyonal’in burjuva demokratik kurtuluş hareketlerinden uzak duran, ‘tarafsızca’ yaklaşan anlayışı yıkılarak, köklü bir sosyal-şovenizm eleştirisi yapıldı. III. Enternasyonal’e katılmanın koşullarından biri, sömürge ülkelerdeki ulusal kurtuluş hareketlerini ileri ve demokratik bir içerik taşımaları şartıyla desteklemek oldu. III. Enternasyonal’den günümüze kalan devrimci miraslardan biri de budur.

II. Enternasyonal partilerini sosyal-şovenizme götüren yol, ülkemizde de sonuna kadar açılmış bulunmaktadır. Bu yolun yolcusu görünüşe göre epey çoktur. Kürt ulusal hareketinin eksikliklerini öne çıkartarak, ezilen Kürt ulusunun haklı talep ve meşru mücadelesini yok saymak, egemen sınıfların milliyetçi saldırısına ‘sol’dan çanak tutmaktır.

Bugün demokrat, devrimci güçlerin asgari görevi; emperyalizme karşı bağımsızlık; gericiliğe, milliyetçiliğe karşı demokrasi talebiyle mücadele etmek; bu mücadelenin şuradan veya buradan parçası olan güçlerle ittifak yaparak, geniş bir anti-emperyalist demokratik cephe yaratmak ve devrime ilerlemektir. Ulusal demokratik talepleri sahiplenmeden, enternasyonalizmi içselleştirip Kürt ulusal demokratik hareketiyle ittifak yapmadan, ne anti-emperyalistlik kalır ne de enternasyonalizm. Geriye ulusal demokratik kurtuluş hareketlerinden bin bir türlü gerekçeyle uzak duran II. Enternasyonal sosyal-şovenizmi kalır.

Sonuç Olarak

Emperyalizm, “uluslararası teröre karşı mücadele” sloganıyla, kendi egemenliğini ve sömürü ilişkilerini meşrulaştırmak, yeni sömürgeler elde ederek hâkimiyet ve etki alanlarını arttırmak istiyor. Kargaşanın, yoksulluğun, savaş ve sömürünün temsilcisi emperyalizm; güvenliğin, huzurun, demokrasi ve özgürlüğün temsilcisi olarak görülmek için çabalıyor.

Türkiye, ABD emperyalizminin egemen olduğu, hükümetlerin Beyaz Saray’dan onay aldığı bir ülke olarak, hem ABD’nin siyasal, askerî hedeflerinin taşeronu, hem de ortaya koyduğu uluslararası “tehdit” platformunun yardımcısıdır. Bu “tehdit”, “uluslararası terörizm”dir. “Uluslararası terörizme karşı savaş” yalnızca ABD’nin işi değil, Türkiye’nin de işidir. Bu nedenle Türkiye, Irak işgalini desteklemiş; AKP hükümeti, bazı karşı çıkışlara rağmen, Irak’a “götürülen” “demokrasi”yi coşkuyla karşılamıştır.

ABD emperyalizminin “demokrasi” anlayışı, sömürge alanlarını geliştirmek, kendisine karşı çıkan tüm güçleri ortadan kaldırmaktır. Küba ABD emperyalizmine karşı çıkmaktadır, Venezuela onu teşhir etmekte, hatta ona kafa tutmaktadır vb. Bu nedenle, Küba’da, Venezuela’da ve ABD stratejisiyle uyum göstermeyen tüm ülkelerde diktatörlük hâkimdir! “Uluslararası terör” bu ülkelerde desteklenmektedir!

Ülkemizde de demokrasi anlayışı “ABD demokrasisi”ne paralel işlemektedir. Egemen güçlere karşı çıkan, onun politikalarıyla çelişen tüm kesimler, “demokrasiye karşı olmak”, “bölücü teröre destek vermek”le suçlanmaktadır.

Yükselen milliyetçi dalganın da etkisiyle egemen sınıflarca bir saflaşma dayatılmıştır. Sermayenin, onun partileri ve devlet aygıtının yükselen saldırı dalgası, muhalif siyasal parti ve akımları da yeniden bir saflaşmaya sürüklemiştir. Bu saflaşmanın karşıt kutuplarını elbette işçi sınıfının partisiyle işbirlikçi burjuva partiler oluşturmaktadır. İşbirlikçi ve ulusal baskı siyasetenin uygulayıcısı burjuvazinin saldırılarına; ulusal baskıya, milliyetçiliğe ve şovenizme karşı demokrasi, gericiliğin arkasındaki emperyalizme karşı bağımsızlık talebiyle karşı durmak, egemen sınıfların devasa propaganda aygıtlarının gücü ve etkisinden dolayı ideolojik-politik çizgiden ödün vermemek günün görevidir. Anti-emperyalist ve demokrat bir duruşla, tüm ilerici çevrelerle güçbirliği yaparak ilerlemek, gerçek bir karşı duruşun sorumluluğudur. Bu sorumluluğun altından sağa-sola yalpalamadan kalkabilmek, ideolojik sağlamlığı ve işçi sınıfına bağlanmayı gerektirir. Bu niteliklere sahip olmayan birçok küçük burjuva ‘sol’, ‘sosyalist’ çevre, milliyetçi baskılanmadan etkilenerek, ilerici, demokrat, anti-emperyalist güçlerle ittifak yapmaktan uzak durdu. Uzak durdu, çünkü lafızda II. Enternasyonal reformizmini eleştirirken, pratikte II. Enternasyonal sosyal-şovenizmine düştü. Tıpkı II. Enternasyonal partileri gibi, başka ülkelerdeki ulusal demokratik hareketleri desteklerken, kendi ülkesindeki ulusal demokratik hareketten uzak durdu. İlerici, demokratik cepheye dahil olmayınca, gerici egemen sınıfların platformuna karşı durup mücadele etmek yerine sessiz kalmayı tercih etti. Ezen ve ezilen ulus milliyetçiliği arasında tarafsız kalmak adına, Lenin’in belirttiği gibi, kapağı, ezen ulus milliyetçiliğine attı. Milliyetçi şoven dalgaya ‘sol’dan çanak tuttu, mücadele etmeden eleştirmekle yetindi. Adını doğru koymak gerekirse, ‘sessizce’ onayladı.

Çokça ‘sosyalist’ olduğunu iddia eden bir çevre, egemen sınıfların Kürt ulusal hareketini tecrit etmek, halkları birbirine kışkırtmak için

kullandığı bölünme korkuluğunu sahiplenip, anti-Amerikancı, görüşte sosyalist, ama özünde milliyetçi “ABD’ye ülkemizi böldürmeyeceğiz” sloganıyla birleştirdi. Milliyetçi çevrelere “solun böylesi makbuldür” dedirtecek bir platforma çekildi. ‘Doğu ve Güneydoğu’da en zor ‘görevleri’ onurlu bir şekilde yerine getirmekle övünen askerleri ‘cephelerinin sözcüsü yaptılar. Milliyetçi ‘sosyalist’, tarihsel deyimiyile sosyal-şovenist eğilimlerini gerçeklik haline dönüştürdüler.

Sosyalizmin ‘özgürlükçü’sünü sahiplenilen başka bir çevre, ezen ulusun milliyetçiliği ile ezilen ulus hareketi arasında eşit mesafede olduğunu savunarak, ezilen ulus hareketinin teslimiyetini öngörüyor. Ezilen ulus milliyetçiliğinden uzak durmak adına milliyetçi şoven dalga karşısında sessiz kalıyor. Bu çevreye göre, Kürt sorununun asıl sorumlusu, silah kullanan ve şiddeti yöntem olarak benimseyen Kürt hareketidir. Kürt ulusal hareketi silah bıraksa, teslim olsa, bütün sorun çözülecektir.

Emperyalizme ve yükselen milliyetçi şoven dalgaya karşı bağımsızlık ve demokrasi cephesini oluşturmak; bu cephenin gerektirdiği siyasal birlikteliği sağlamak ve güçlendirmek, milliyetçi dalganın yedeğine düşen akım ve hareketleri eleştirmek ve enternasyonalist bir politikaya kazanmak; güçlü bir birliktelik için anti-emperyalist demokratik halk cephesi oluşturmak, günün görevidir. Bu görevden ‘sol’dan veya sağdan uzak durmak, emperyalizmin böl ve yönet politikalarına, milliyetçi şoven dalgaya isteyerek veya istemeyerek ortak olmak, destek çıkmaktır. Demokrasi ittifakının güçlendirilmesi, demokratik halk iktidarına yol alması; sosyalizme giden yolun buradan açılması asıl olarak işçi sınıfı ve onun partisinin görevidir.

DİPNOT

- 1 Elbette ulusal hareketler, kendi içlerinde işçi sınıfı ve emekçilerin sermayeye karşı mücadelesini de barındırmakta, hatta emekçilerin ağırlığı ve radikal fikirleri burjuvaziyi önlemler almaya itmektedir. Konuyla ilgili bakılabilecek kaynaklar: Marx, K.; Fransa’da Sınıf Savaşları 1848-50, Ankara, Sol Yayınları ve Marx, K. (2002) Luis Bonaparte’in ve 18 Brumaire’i, Ankara, Sol Yayınları.

- 2 Marx, K. ve Engels, F.; Komünistler Birliği Merkez Komitesinin Birliğe Hita-besi, Mart 1850.
- 3 Lenin, V.İ. (2001) Emperyalizm, İstanbul, Evrensel Basım Yayın.
- 4 Geleneksel politikanın bazı özelliklerinde revizyonla kastedilen, eski söyle-min tamamen değişmesi değil bazı unsurlarının revize edilmesi olarak anla-şılmalıdır. Bu açıdan, örneğin, Kürt halkının bir ulus olarak varlığı hâlâ inkâr edilmektedir.
- 5 Lenin, V.İ. (1992) Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Ankara, Sol Yayınları, s. 31.
- 6 Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, s. 69.
- 7 Lenin, V.İ. (2011) Ne Yapmalı?, Ankara, Evrensel Basım Yayın, s. 97.
- 8 Lenin, V.İ. (2011) Ne Yapmalı?, Ankara, Evrensel Basım Yayın, s. 97.
- 9 Dünyanın bütün işçileri ve ezilen halklar birleşin!
- 10 Kuşkusuz, emperyalistlerin, çeşitli ülkelerin gericilikleriyle aralarındaki çıkar farklılıkları üzerinde yükselebilecek gerici çekişmelerde çeşitli ulusal hareket-leri etkileyip kullanmaya yönelmeleri ve bunun imkânlarının varlığı (burjuva milliyetçiliğin buna zemin oluşturması) gözden kaçırılmaz ve burada üzerinde durulan da bu değildir. Değinilen, geleneksel “kökü dışarıdalık” suçlaması ve ülke içindeki gericiliğin dış düşmanlar ileri sürülüp “dört bir yandan düşman-larla çevrili son Türk devleti”ne yönelik tehditlerle açıklanması ve bu arada, em-peryalistlerle yerli gericiliğin, ikisinin de sınıf temeli ve dayanağının uluslararası burjuvazi olduğu gizlenerek, yerine göre, bazen birine bazen diğerine (“solcular” bakımından emperyalizme karşı varsayılan iç gericiliğe) ilericilik atfedilmesidir. (Öte yandan, örneğin Irak’ta da “ülkeye demokrasi getirdiği” varsayılan emper-yalistlere “ilericilik” atfedildiği biliniyor.)
- 11 Lenin, V.İ.; Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, Koral Yayınları, s. 30.
- 12 Lenin, Emperyalist Ekonomizm, s. 24.
- 13 Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı.
- 14 Lenin, Emperyalist Ekonomizm, s. 36.
- 15 Bu yaklaşım kendi içinde de sorunludur. Sınıfsal taleplerle esas olarak ekono-mik talepler ve soyut bir sosyalizm talebi nitelendiriliyor. Oysa, Kürt sorunun çözümü, Türkiye işçi sınıfının talepleri içindedir. Demokrasi mücadelesinin talepleri sınıfın taleplerinin dışında varsayılamaz. Bu kaba bir ekonomizmdir.

TKP ve “Kürt Açılımı”

Kadir Yalçın

TKP’nin Ulusal Taleplere İlgisi

“Solculuk” iddiasındaki herkesin kafa karışıklığı ya da milliyetçilikten etkilenme içinde bulunduğu Kürt sorununun bugün geldiği noktada, gündemde olan “Kürt Açılımı” karşısında TKP ikili bir eğilim içinde görünmektedir. Ergenekon soruşturmasının ilk günlerinde ciddi biçimde dağıtmış ve “yurtseverler dışarı” sloganını patlatmış olan TKP, aynı tür kafa karışıklığını “Kürt Açılımı” karşısında da göstermiştir. Kürt sorununun az-çok eşitlikçi çözüm imkânlarını bile reddetme pozisyonunu tutarak bir çözüm ihtimali karşısında saf tutmuş, bir huzur ve giderek barış arayışı geliştirmek ve bunun için bir barış gücü olarak üzerine düşecek katkı ve desteği üstlenmek yerine, “açılım”ın Amerikancı, dinci vb. olumsuzluklarını sayıp dökme tutumunu geliştirmiştir. (Yalnızca “kafa karışıklığı” mıdır, değinilecek; ama ciddi bir kafa karışıklığından söz edilmesi gerektiği de ortada.)

Ama yine de Kürt sorunu, Kürtler ve Kürt ulusal hareketi karşısındaki genel tutumunu bir miktar yumuşattığı da görülmektedir.

TKP, yıllardır, Kürtleri sosyalizme, Kürt sorununun sosyalist çözümüne çağırırdı: *“Sosyalizm, Kürt emekçilerini yeni bir düzenin eşit kuruculuğuna çağırmaktadır.”* “Sosyalizm” TKP’ydi ve Kürtlere, “gelin, yeni sosyalist Türkiye’yi birlikte eşit biçimde kuralım” demekle yetinmekteydi TKP. “Sosyalizm”de ulusal sorunlar tümüyle hallolacaktı. O zamana kadar? Herhalde beklenenekti. Eleştirel bir bekleyiş, en fazla bu, TKP’nin tutumu oldu. Sosyalizme doğru yol almayla, bu yönde demokratik Kürt hareketini bir dinamik olarak değerlendirme ya da Kürt sorununun çözümü yönünde atılacak adımlarla sosyalizmin önündeki “set”lerden birinin aşılması ve sosyalizm için demokratik eğitimin tamamlanmasıyla, öyleyse ulusal sorunla ilgili talepler ileri sürme ya da ileri sürülen demokratik talepleri desteklemeyle ilgilenmezdi. Demokrasi mücadelesini, demokratik talepler ileri sürülmesini, –kuşkusuz sosyalizm için yürütülecek devrimci mücadelenin yan ürünleri olarak– demokratik reformlar için mücadeleyi kategorik olarak dışlar, reddederdi. Demokratik devrimi tamamlanmış, demokrasiyi ulaşılmış hedef ve yerine artık sosyalizm konması gereken gericilik sayar, demokrasi mücadelesine –miadını doldurması, artık geriye ve gericiliğe ilişkin olması nedeniyle– “kitabında” yer vermezdi. Bundan dolayı, Kürt sorununu da ancak ve yalnızca sosyalizmin çözeceğini varsayar, sosyalist içerik taşımayan ulusal demokratik taleplere, ne denli kitlesel olarak ileri sürülmüş olursa olsun, dönüp bakmazdı.

TKP’nin, Kürt sorununun çözümü açısından, Kürt emekçilerine yönelttiği “eşit sosyalist kuruculuk çağrısı” sadece bir program maddesi ya da propaganda sloganı durumunda da değildi. 5-6 yıl önce, eski TKP Genel Başkanı A. Güler, *“Kürtler mücadele tarihlerinde kendi göbeklerini kendilerinin kesmesi üzerine kurulu deneyleri geride bırakmışlardır. Sonuç alınamamıştır”* saptamasını yaparak, artık Kürt ulusal mücadelesinin yürüyecek bir yolu kalmadığını ileri sürmüş ve Kürtlere yöneltilmiş “sosyalizm için mücadele çağrısı”nın propagandanın ötesinde somut pratik bir değer ifade

ettiğini açıklamıştı: “Çağrıda bulunduğumuz çözüm bir yeni icat değil. Ama temcit pilavı, hiç değil. Bugün Kürt sorununun yeni ve bildik bir çözüm kanalına sokulması mümkündür. Mümkün olmanın ötesinde içinde bulunduğumuz konjonktür böyle bir yenilenme için oldukça da uygundur.”¹ Ne demokrasi mücadelesi, ne Kürtlerin ulusal demokratik talepleri ve desteklenmesi... TKP Kürt ulusal demokratik mücadelesine cepheden tutum almıştı.

Şimdi bir yumuşama, hem yaklaşımda hem pratik siyasal tutumlarda görülmektedir. Son yayınladığı “Barış Kardeşlik ve Birlik Bildirgesi”nde doğruluğuyla yanlışlığını tartışacağımız bir dizi demokratik talep ileri sürmekte ya da doğru deyişle demokratik içerikli olanları Kürt ulusal demokratik hareketi tarafından ileri sürülmüş bu talepleri desteklediğini açıklamaktadır. Bildirgede, “Genel af çıkarılmalı”, “TSK operasyonları durdurulmalı”, “koruculuk sistemi lağvedilmeli”, “korucular silahsızlandırılmalı”, “köye dönüş isteyenler için olanaklı hale getirilmeli”, “kontrgerilla örgütleri tarafından gerçekleştirildiği belli faili meçhul cinayetler ve katliamlar yeniden kovuşturulmalı”, “gerçekler açığa çıkarılmalı” gibi talepler yer almaktadır ve bunun hem doğru olduğu, hem de “sosyalizm” demekle yetinen ve herhangi demokratik talebin savunulmasına kapıyı kapalı tutan TKP’nin eski tutumundan farklılık taşıdığı tartışmasıdır. “Yumuşama”, aynı zamanda, yıllardır, HADEP, DEHAP, DTP gibi Kürt partilerinin yanına hiç yaklaşmayan, kapılarını bile çalmayan, bu partilerin yürüttüğü mücadele ve savunduğu taleplere hiç destek vermeyen TKP’nin DTP ile görüşmeler yapmaya ve onunla birlikte ortak mitingler düzenleme pratik tutumuna geçmesinde de görülmektedir.^{2*} İyidir... Ama...

TKP, Kürt sorununda az-çok tutum değiştirmesine değiştirmişti, ancak, bu tutum değişikliği, bir yandan belli belirsizdir, eski içerik esasta korunmakta ve bildirgede kayda geçirilerek benimsendiği anlaşılan ulusal demokratik talepler ve bu taleplerle birlikte başlıca kimlik talebi üzerinden yükselen Kürt halkının

demokratik mücadelesi, DTP ile görüşmelere rağmen, yok sayılmaktadır. Öte yandan, az-çok değişikliklerle birlikte asıl olarak değişmez kalan tutumların da nedeni olmak üzere, TKP, Kürtlerin bir dizi hak talebine bildirgesinde yer vermesine karşın, ulusal baskı ve dayatmalara tümüyle ve net biçimde karşı çıkıp ulusların ve dillerin tam hak eşitliğini benimsemekte zorlanmakta; milliyetçi görüşlerle ya da milliyetçilikten etkilenerek, komünizme dair tüm çağrılarına karşın, hatta açıkça bugünkü kapitalist zorbalık sistemini savunma pozisyonuna kadar gerilemektedir.

“Açılım”ın Dinamikleri

TKP, iyimserlik mi kötümserlik mi anlamına geldiği belli olmayan acele bir karar vermiş görünmektedir. Bildirge, “*Devlet reformlara hazır... Belki affa bile. Anadil kullanımında daha fazla adım atılacağı kesin gibi...*” saptamasıyla başlamaktadır. Gerçekten böyleyse, “devlet reformlara hazırsa”, bunun neresi kötü olabilir? Sadece “reformlarla” halkın mücadelesinin yatıştırılması amacına karşı çıkılabilir. Ancak bundan doğal da yoktur; devrimciler reformları devrimci mücadelenin ileriye doğru gelişmesinin dayanağı yapmayı, gericilerse, bununla devrimci mücadeleyi bastırmayı amaçlar. Örneğin bir “Genel Af”a karşı çıkılabilir mi ya da neden karşı çıkılsın? Hele sosyalizm ve komünizm adına? Peki, anadilin kullanımında daha fazla adım atılmasına sosyalizm adına kim ne diyebilir? Karşı çıkmanın mantığı olabilir mi?

Gelin görün ki, TKP bu soruları olumsuz yanıtlamakta ve “*Devlet reformlara hazır*” saptamasının hemen ardından tutumunu açıklamaktadır: “*Bizler bu ortamın yaldızlarının kazınması gerektiğine eminiz.*” Neden? Çünkü “*ABD’nin, AB’nin, Irak’ta işgalin işbirlikçisi Barzani’nin ve diğer tarafların mutabık oldukları bir gidişat kaygı ve soru uyandırmalıdır.*” Ve “*Daha somut olarak da, bu sürecin hangi sorunları çözeceği, neleri daha da içinden çıkılmaz hale getireceği tartışılmalıdır.*”

Ama TKP'nin tutumuna asıl yön veren “Kürt Açılımı”nın Amerikan çıkarlarıyla bağlantılı oluşudur: “*Kaygımız odur ki, ABD'nin bölgedeki hegemonya tasarımı, bize bir çözüm olarak yutturulmak isteniyor.*”

Ama bu kaygılar ve kaynakları, TKP'nin “Açılım”a ilişkin “reform” saptamasını değiştirmemektedir. TKP yöneticilerinden Mehmet Kuzulugil Komünist'teki 18 Eylül tarihli yazısında “reform”a ilişkin açıklamalar yapmaktadır: “*AKP açılımı sahicidir. Yani bir kez daha oyalamak, kriz yönetmek, 'kandırmak' değil gerçek bir hamleyle taşları yerinden oynatmak gibi bir amacı vardır. Bu açılım Kürt sorununun ülkemizde ve bölgemizde var olan durumunu değiştirecektir. En azından değiştirecek bir açılımdır.*” Yani net bir “reformculuk” yakıştırması! Kime? Kuzulugil'e göre AKP'ye, bildirgeye göre “devlet”e!

Uzun uzun “reform” nedir ne değildir tartışması yürütmekten yana değiliz. Ancak “reform”a ilişkin tanım farklılıkları olduğu da görülmektedir. “Çağ değişimi” ile birlikte tüm “ezberlerin bozulması” modası düşünülüp, hatta gericiliğin bazı tedbirlerinin “devrim” olarak bile varsayıldığı hatırlanırsa, kavram kargaşasını gidermek üzere, ileride, kaynakları ve sınıf temelleriyle birlikte bir “reform” tartışması yürütülmesi zorunluluğu da ortada durmaktadır. Şimdilik sadece söyleyip geçiyoruz; kaynaklık eden bir başka dinamik yoksa, gericilik, emperyalizm ya da işbirlikçi burjuva gericilik, tekeller reform yanlısı değildirler. Demokratik içerikli reformları, kendilerine karşı yöneltilmiş mücadeleyi başka türlü savuşturamadıklarından bastırma amaçlı olarak uygulamaya koyarlar; yoksa demokrasiyi sevdiklerinden, eşitlik falan yanlısı olduklarından değil. Reformları ya halk, halk örgütleri talep eder ya da başka daha ileri bir mücadelenin yan ürünü olmayan bizatihi reformları, yani gericilikle halkın “üç kuruşluk çorbaya” uzlaştırılmasını kendi varlıklarının temeli, dayanağı edinen –daha çok üst kesimleriyle– orta sınıflar.

“Reform” tartışması bir yana, TKP’nin “Açılım” ya da “Kürt reformu” üzerine saptaması, onun “oyalamak” ya da “kandırmak değil gerçek bir hamleyle taşları yerinden oynatmak amaçlı”, “sahici” ve “Kürt sorununun durumunu değiştirecek” içerikte olduğudur. Bunun, hele vurgulanan “Amerikancılığı” düşünüldüğünde, fazla iyimser bir değerlendirme olduğunu söylemeliyiz.

Neyi çözüp çözmeyeceği, “*sürecin hangi sorunları çözeceği, neleri daha da içinden çıkılmaz hale getireceği*” belli değil ve üstelik “*ABD’nin bölgedeki hegemonya tasarımı, bize bir çözüm olarak yutturulmak isteniyor*” diye düşünülecek, ama “sahici” “reform” dan söz edilecek –bu anlaşılır değildir!

Kuzulugil’s’e, bizim “iyimserlik” değerlendirmemizi önceden sezmiş bir bilge olarak, “*Bu değişim potansiyeline bakıp fazla ‘iyimser’ olmak içinse bir neden yoktur*” demekte ve nedenini açıklarken ilk madde olarak şunları söylemektedir: “*1. Açılım AKP’nin elindedir ama sürece kendi ihtiyaçlarına göre yön verecek çok fazla özne vardır. ABD’yi dışarıda bırakıyorum. Irak’taki Kürt yönetimi, PKK, Irak’taki işbirlikçi hükümet, İran, Suriye, Avrupa Birliği.*” Ama burada bizim “iyimserlik” nitelememize karşıt bir şey yoktur, biz Kuzulugil’e göre “AKP”nin, bildirgeye göre “devletin (üstelik ‘sahici’) reformlara hazır” sayılmasını iyimser buluyoruz! Kuzulugil’in “*iyimser olmak için neden yok*” demesiye, AKP ya da devletin “açılımı”nın, dolayısıyla AKP ya da devletin kendilerinin değerlendirmesinde bir “iyimserlik”i dışlamıyor; onlar açısından fazlaıyla iyimser. “İyimserliğe yer yok” demesi, süreçte AKP ve devletin yanı sıra çok sayıda “özne” bulunmasını ve “iyimser” yorumla “reform karşıtı” değerlendirmesi yapmasa bile, bunların arasında saydığı PKK’nin “rahat durmayacağını” düşünmesindendir. Yani tablo şöyle: “Reforma hazır” bir devlet ve “reformcu” bir AKP, ama reformdan en azından pek haz etmeyen bir PKK! “Irak’taki işbirlikçi hükümet” değerlendirmesi üzerinde durmuyoruz bile!

TKP’ye göre, PKK ya da Kürt ulusal demokratik hareketi, ulusal demokratik talepler etrafında toparlanmış Kürt halkı “açılım”

ya da “reform” her neyse, onun dinamiği değil! Dinamik, birinci olarak “açılımlı sahici” AKP ve “reforma hazır devlet”. Ve ikinci olarak, Kuzulugil’in “dışarıda bırakıyorum” dediği, bildirgeninse “bölgedeki hegemonya tasarımı, bize bir çözüm olarak yutturulmak isteniyor” diye kaygı duyduğu ABD, yani Amerikan emperyalizmi. Kürt halkı, ulusal demokratik hareketi, PKK –onlar, olsa olsa karşı dinamikler!

Tek Yanlılık

TKP, hem “reform”dan söz ediyor, ama “reform”dan ne anlıyorsa, durmadan ve Kürt sorunu söz konusu olduğunda olur olmaz bağlantılar kurmaya çalışarak, AKP’nin Türkiye’yi sürüklemekte olduğ u karanlığ a ve bunun Amerikan planları içindeki yerine ilişkin konuşuyor. Emperyalistlerin planları şöyle, AKP’nin, devletin yönelimi böyle, gidiş at şöyle kötü... Açılım tartışması söz konusu olduğ unda, karanlığ ın unsurlarını sayıp döküyor TKP. Türkiye’nin nereye gittiği, emperyalizmin ne yapmaya çalıştığı üzerinde durduğu konular. Ama Kürt sorunu ve Kürt dinamiği üzerinde durmuyor. Zaten açılımlı AKP’nin ya da devletin sayıyor. Ancak neden böyle açıldıklarını açıklamaya yanaş mıyor! Neden “açılım”? Niçin “açılım”?

Bildirge’de TKP, “*Kaygımız odur ki, ABD’nin bölgedeki hegemonya tasarımı, bize bir çözüm olarak yutturulmak isteniyor*” dedikten sonra, iki baş lıca olgu üzerinde durarak “Kürt Açılımı” üzerine bildirgesini geliştiriyor; birincisi emperyalizm ve Türkiye’nin bağımsızlığı, ikincisi dinci gericilik. Ya da baş lıca iki “korkuluk” sallıyor “Kürt Açılımı” karş ısında. Birincisi emperyalizm karşıtlığı adına milliyetçiliktir: Aman emperyalizmin oyununa gelmeyelim, Türkiye’nin bağımsızlığını sakıyalım, öyleyse dikkat, bölünmeyelim! Peki, ne yapalım? Kürtlerin talepleri karş ısında tutum alalım, ulusal taleplerini kabullenmeyelim, yoksa bölünürüz, emperyalizmin oyununa geliriz! Bu; Kürt milliyetçiliği karş ısında TKP’nin savrulduğu Türk milliyetçiliğ inin güncel

mevzisi. Öğretici olması bakımından, yüzlerce ve yüzlerce faili meçhul organize eden Kürt düşmanı Ergenekoncuların da ne babayığit Amerikan karşıtı “anti-emperyalist” ulusalcılar (milliyetçiler) olduklarını ileri sürdüklerini anımsayalım. İkinci korkuluksa, AKP’nin dinci gericiliğinin oyununa gelmekten kaçınmaktır, dinciliğin tehlikeleridir.

Bu iki korkuluğu kuşkusuz ancak ilericilik, sosyalizm vb. adına “Kürt Açılımı”na muhalefet edenler sallayabilirdi.

Kuşkusuz dinci gericilik, emperyalizm, dini inançların istismarı ve ülkenin bağımsızlığının ayaklar altına alınması, bırakalım sosyalistleri, her ilericinin karşı çıkacağı tehlikelerdir ve zaten TKP’nin bu tehlikeler üzerinde durma nedeni de budur.

TKP “Kürt Açılımı” denen şeye, kendisinin de tutumunu az-çok yumuşatarak savunmaya başladığı Kürtlerin demokratik taleplerinin şöyle ya da böyle karşılanmasına, tüm “yumuşama”sına rağmen, karşı pozisyon almış, başlıca iki korkuluğu sallayarak bin dereden su getirmektedir:

Önce din korkuluğu: *“Bu gidiş farklı halkları din ile birleştirmek iddiasındadır. Toplumsal, siyasal yapının şekillenmesinde dine görev vermek demek, insanların kader karşısında çaresiz ilan edilmesi, tevekkül göstermeleri, tarikat ve cemaat hiyerarşilerinin insanların elini, kolunu, aklını bağlaması demektir.”* Doğrudur. Ama bu doğruyla Kürtlerin taleplerinin karşılanmasına karşıtlık arasında nasıl bir bağlantı kurulmaktadır, meçhuldür! Dinciler “açılım” dediği için karşı çıkmak –bu anlaşılır mıdır? Tabii ki, AKP din istismarcısıdır, –başlıca emperyalizm işbirlikçisi neo-liberal bir parti olmakla birlikte– din üzerinden ileri ölçüde politika yapmaktadır. Ama o Türklerle Kürtleri dini cemaatler halinde birleştirmek ve böylece eşitlemek istiyor diye, Türklerle Kürtlerin eşitliğine karşı çıkılabilir mi, karşı mı çikalım? Tabii ki, biz öyle düşünmeyecek, öyle davranmayacağız; Kürtleri de öyle yapmama-ya çağıracağız, ama Kürtlerin Türklerle eşitliği, AKP ya da kim az-çok bu eşitliği onaylayacaksa, onlar onayladı diye, savunulmalı mı? Bu, anlamsızlık olur!

Ya da emperyalizme dair olanca sıralananların, örneğin, *“Emperyalizm dünya egemenliğini derinleştirirken eski dönemden kalma yapıları kesip biçip yeniden şekillendirmektedir”*, *“Emperyalizm Ortadoğu haritasıyla oynamaya devam etmektedir. Amacın emperyalist merkezlerin dışında herkesi güçsüzleştirmek olduğu açıktır”* türü saptamaların tümü doğru olsa, ne olacaktır? Doğrudur, emperyalizm, özellikle Amerikan emperyalizmi bölgede ve dünyada halkların en büyük düşmanıdır, tüm soygun ve zalimliklerin başlıca kaynağıdır. Ama bundan, Kürtlerin eşitlik taleplerinin karşılanmasına karşıtlık çıkarılabilir mi? Dincilik ve emperyalizm sadece Kürtlerin mi başına beladır, anti-emperyalizm ve din siyaseti karşıtlığı onların özgürlük ve demokrasi taleplerinin reddedilmesi için midir? Buna emperyalizm ve dincilik karşıtlığı denmez; Kürt düşmanlığıyla tersten emperyalizm ve din istismarcılığı denir. Emperyalizmi ve din ve dincilik karşıtlığını söylem olarak kullanan Türk milliyetçiliğidir bu.

Sorun nerededir? Milliyetçilik, Türk milliyetçiliğinden güçlü etkilenme, başlı başına bir sorundur. Peki, sorun hangi dolayısıyla ortaya çıkmaktadır? Türkçü milliyetçi etki hangi dolayısıyla biçimlenmektedir? Bir yönü, “Kürt Açılımı”na tek yanlı yaklaşımdadır. İkinci yönü, emperyalizm ve gericilikle bağlantılı olarak başkalarının gözündeki çözü görürken kendi gözündeki merteği görmeme tutumundadır ki, bu da bir tek yanlılıktır. Milliyetçilik, bilinir, baştan ayağa tek yanlılıktır; milleti merkeze alır ve yalnızca kendi milletini yüceltme, ama bütün diğer milletleri aşağılama üzerine kuruludur.

Kürtler Taraf Değiller mi?

“Sol Dergi”nin 14 Ağustos 2009 tarihli 292. sayısında TKP’nin yeni Genel Başkanı Erkan Baş, “Barış, Kardeşlik ve Birlik İçin” başlığı altında, kuşkusuz “Kürt Açılımı”na ilişkin olarak kaleme aldığı makalede, Türkiye’nin elden çıkarılmakta olduğunu yazıyor. “Kürt Açılımı” dolayısıyla “Türkiye’nin ‘satılmakta olduğu’nu”

belirtiyor, yani emperyalizme Türkiye'yi "yutma" plan ve politikalarına dikkat çekiyor, konuyla ilişkili vurgusu net ve kesin:

"Öncelikli mesele, masaya kimlerin oturacağından ziyade, oturan tarafın perde arkasından çıkarılmasıdır. Kısaca hatırlamak gerekirse, 'iyi şeyler olacak' söyleminin miladı olmasa bile ivme kazandığı dönem, ABD'nin Başkan, Dışişleri Bakanı ve Genelkurmay Başkanı düzeyinde ardı ardına gerçekleşen Türkiye ve Irak ziyaretleriydi. Dolayısıyla son günlerde yoğunlaşan tartışmaları, ABD'nin bölgedeki hegemonya stratejilerinden bağımsız düşünmek imkânsız. Daha da açık yazacak olursak, mevcut güç dengeleri ile ne PKK ne hükümet, ne DTP ve ne de AKP'nin bugünkü 'Kürt sorunu' ve 'çözüm' eksenli tartışmalarda belirleyici olma şansı yoktur. Sürece damga vuracak olan ABD emperyalizmidir. Masa başındaki (veya etrafındaki) özneler sadece ve sadece ABD ile ilişkilerine göre söz hakkı alabilecekler."

Başkan Baş fazlasıyla net, ama bu "netlik" onu tam bir tek yanlılığa sürüklüyor ya da zaten tek yanlılıkla malul olduğu için net: *"Çözüm denilen, ABD'nin bölgedeki hegemonya arayışına verilen bir yanıttan başka bir şey değil."* Açılım ya da orada belirtildiği üzere "çözüm", TKP başkanına göre, tamamen bir Amerikan hegemonya arayışı ya da Türkiye açısından bu arayışa verilen yanıt! Bir ABD var, bir de onun arayışlarına "evet efendim'ci" yanıtlar üreten işbirlikçisi AKP. Başkası? Başkası yok, taraflar yok, tek bir taraf, gerici taraf var, Kürtler taraf değiller, "Açılım"ın bir dinamiği durumunda değiller!

Kürtler nerede, Kürt sorunu hangi kapsamda duruyor sorularına yanıt mı yok? Başkan yanıt veriyor: *"Kürt sorununun çözümünü için ortaya atılan model, öneri ve düzenlemelerin ABD'nin bölgesel stratejisinde önemli bir yere oturduğunu söyledik, bunun aynı zamanda bir bütün olarak Türkiye'nin geleceğini de kapsayan bir projenin parçası olduğunu atlamamak gerek. 'Kürt sorunu', bizim felakete gidiş dediğimiz, emperyalizmin ve onun arzularının uygulayıcısı gericilerin 'yeni Türkiye'si'nin başlıklarından birisidir."*

Başkan, Kürt sorununu, “felakete gidiş” kapsamında, emperyalizm ve işbirlikçisi gericilerin “Yeni Türkiye’si”nin inşasının “yapı taşları”ndan biri sayıyor. Baştan sona emperyalizmin bölgeye ilişkin hesap ve oyunları Kürt sorununun çerçevesini çiziyor, ona göre! Ayrıca bir Kürt sorunu yok! Kendine özgü bir sorun değil Kürt sorunu. Emperyalistler ve gericiler, şüphesiz ki –çekiştirip koz olarak kullanarak amaçlarına ulaşmaya çalıştıkları– bütün diğer sorunlar gibi, Kürt sorununu da nüfuz ederek kullanmaya, yedeği haline getirmeye ve üzerinden amaçlarını gerçekleştirmeye ya da yakınlaştırmaya çalışacaklardır, çalışırlar. Tersı abestir. Ama bundan, Kürt sorununu tamamen emperyalist planların bir parçası sayarak, onun Kürt sorunu olarak varlığının ve kendine özgünlüğünün, ne denli yedeklenmeye çalışılırsa çalışılsın ayrı ve bağımsız bir dinamik oluşturduğunun dikkate alınmamasına gerek olmadığı sonucunu çıkarmak, Kürtleri yok saymak üzere emperyalizm ve emellerinin korkuluk olarak sallandığını gösterir. Kürt sorununun ancak emperyalistler ve işbirlikçilerinin “yeni Türkiye’si” kapsamında, Türkiye’nin “felakete gidiş”nin bir “başlığı” olarak ele alınmasının gelebileceği başka bir anlam yoktur.

Sorun, Kürt sorunu mu, “Türkiye” ve “Türkiye’nin geleceği” sorunu mu? Açılım dolayısıyla tartışılan hangisidir? Kürt sorunu dendiğinde, “yok, hayır, o değil” deyip hemen yerine “Türkiye” ve “geleceği” tartışmasını mı geçireceğiz? Yani Kürt sorunu fobi haline getirilmiş bir “bölücülük” sorunu mudur? Kürt denince, hemen Türkiye mi diyeceğiz? Bu, evet, Türkiye halkının bilincine ve bilinçaltına kazınarak içine işlemiş emperyalizm ve onun “böl-yönet” politikasını işaret edip “bölücülük” ve “bölünme” fobisini yedekleyerek yapılan Türk milliyetçiliğinden en azından bariz biçimde etkilenmektir. “*Mesele Türkiye meselesidir*” alt başlığı altında TKP Başkanı’nın yazdığı şu satırların başka bir anlamı olabileceğini düşünen söylesin: “... artık ‘Kürt sorunu’ tanımlaması yetersiz ve hatta yanlışır. Sorunu bu eksende sınırlı olarak tanımlamak konunun bir bütün olarak ülkemizin geleceği açısından

önemini kavrayamamaktır.” Sorun, ona göre, “bir bütün olarak Türkiye’nin geleceğini kapsayan bir projenin parçası”.

Peki, tek yanlılığa düşülmeyecekse, “Kürt açılımı” ya da genel olarak Kürt sorunu nasıl ele alınmalıdır?

TKP’nin üzerinde durduğu ve kötü ünlü emel, hesap ve planlarını, uygulamalarını sayıp döktüğü emperyalizme, özellikle Amerikan emperyalizmine ilişkin söyledikleri yanlış değildir. Evet, emperyalistler dünyayı ve Ortadoğu’yu karıştırmakta, halkları birbirine düşürmekte, bölgeyi kendi hesaplarınca yeniden yapılandırmaya, sınırlarını yeniden çizmeye ve hem Türkiye hem de bölgede egemenliklerini pekiştirmeye çalışıyorlar. Kürt sorununu da bu çerçevede değerlendirmeye uğraştıklarından şüphe duyulamaz.

Belirli bir stabilizasyona ulaşmasının ardından –Afganistan’a yoğunlaşmayı öne alarak– Irak’tan çekilmeyi önüne koyan Amerikalı emperyalistler, Irak’a ve bölgeye boşuna gelmemiş olduklarının kuşkusuz farkında olarak, yalnızca Irak’a değil, ama tüm bölgeye ilişkin bir “yeniden yapılandırma” peşindedirler. TKP, bu konuda da yanılmamaktadır. Hem Türkiye, hem Irak ve hem de tüm bölgedeki egemenliğinin dayanaklarını güçlendirme ve bu amaçla –kendi aralarındaki ilişki ne olursa olsun– olası tüm güçlerden yararlanma, ABD’nin başlıca yönelimidir. Bölgedeki bütün güçleri, kimini barışarak yakınlaştırıp kimini birbirine karşı kışkırtarak, kendi stratejik planına uygun konum almaya ve Amerikan oyununu oynamaya zorlamaktadır. Iraklı Kürtleri bugüne kadar özellikle Iraklı Sünni Araplarla düşmanlaştırmış, Şiiilerle ise bir yandan hükümet ortaklığına yöneltirken bir yandan da birbirlerine karşı kışkırtmıştır. Nedeni açıktır: Irak Kürtlerini kendisine muhtaç kılmak ve buradan dayanağı haline getirmek üzere yedeklemek, işbirliğine zorlamak. Sünni Arap aşiret reislerinin önemli bir bölümüyle de arasını düzeltmiş ve zaten Şii Araplarla ittifak içinde olmasına rağmen, Sünni nüfusu karşısına alıp onlarla uzun süre savaştığı, Şiiilerin ise İran’la belirli bir yakınlığa sahip olduğu için, bu iki güçle ciddi sorunları

olan Irak Kürtleri, kuşkusuz Barzani ve Talabani yönetimi, ABD açısından, kendine muhtaç kılınmış –üstelik “elinin altından kaçması” ve kendisini dikkate almaması, hele başkaldırması hiç de kolay olmayan– başlıca güçtür. Irak’tan çekilme kararına kadar, kendisi bölgede olduğu için, bir dizi özel ve ABD’nin üzerinden hesap yaptığı Irak Kürtleri de içinde olmak üzere Kürtlere karşı talepleri olan Türklere fazla ihtiyaç hissetmeyen ve yakın durmayan, hatta başına çuval geçirmekten kaçınmayan ABD, çekilmenin ardından oluşacak durumda, bölgeye ilişkin hesaplarında Türkiye’ye hem de özel bir rol biçmiş görünmektedir: “Model ülke”. Ama sadece bu değil, Irak’taki Amerikan etkinliğini Amerikasız sürdürmek üzere kendi “boşluğu”nu dolduracak bir güç olarak konumlanacak bir Türkiye. “bölge gücü” diye pohpohlanan böyle bir güçtür. Ama Türkiye, bunun için, Amerikan hesaplarına uygun olarak ve onun çıkarlarını gerçekleştirmek üzere, Irak Kürtleriyle yakınlaşmakla kalmamalı, ittifaka girmelidir (bu, Türkiye’nin “hamiliği”, “ağabeyliği” olarak nitelenmektedir). 2007 MİT raporu ile tanımlanan, sonra MGK kararı haline getirilen bu yöndeki adım, Türkiye tarafından çoktan atılmıştır. Ama Amerika’nın çekilmesinin ardından, doğacak “boşluğu” –başlıca Irak Kürtleriyle ittifak halindeki– Türkiye’nin doldurabilir olması bir ihtiyacın giderilmesine bağlıdır. Bu ihtiyaç, Türkiye’nin kendi Kürt sorununu, Iraklı Kürtlerle yakınlaşıp ittifak halinde davranabilmesini mümkün kılacak biçimde “çözmesi” ya da ittifakın bir engeli olmaktan çıkarmak üzere “çözer gibi yapması”dır. Ama her halükârda, Kürt halkının bir bölümüyle savaşırken bir diğer bölümüyle can-ciğer kuzu sarması olmak olanaksız olduğu, biri diğerini sürekli zora sokacağı için, Türkiye, kendi Kürt sorununu, en azından Amerika adına bölgede üstleneceği taşeron rolü oynayabilmesini mümkün kılacak düşük bir düzeye çekmeli, bunun için bir “açılım”a yönelmeliydi. Türkiye’nin reddetmesi pek de olanaklı olmayan Amerikan çıkarlarının gereği böyleydi ve Türkiye’de “Kürt Açılımı” sürecinin düğmesine basıldı. TKP, “düğme”nin dışarıda olduğunu ya da “masaya oturtanın” ABD olduğunu söylerken sonuna kadar haklıdır.

Üstelik ABD'nin, bölgeden ağır silahlı güçleriyle ayrılacak oluşunun ardından başlıca taşeronu olarak öngördüğü Türkiye'nin de belirli bir stabilizasyona ihtiyacı olduğunu ve bu nedenle de Kürt Savaşı'nı şöyle ya da böyle sona erdirmesinin gerekliliğini düşündüğü tahmin edilebilir. ABD'nin Türkiye'yi dünyada her şeyin Kürtlerden ve Kürt sorunundan ibaret olmadığına ikna etmekte zorlanmadığı da kuşkusuzdur. Kerkük petrolleri ve belirli bir payın lafını etmesi bile örneğin, yine TKP'nin değindiği yeni Osmanlıcı emperyal hayalleriyle Türkiye'nin yönetenlerinin aklını başından almaya yetmiş olmalıdır.

Daha çok şey söylenebilir, ama sorunun özeti böyledir.

Ama bu madalyonun bir yüzüdür. Evet, "Açılım"ın ya da Kürt sorununun bugünkü durumunun bir dinamiği budur.

Ama eğer mutlak bir tek yanlılıkla emperyalizm, özel olarak Amerikan emperyalizmi kadiri mutlak sayılmayacak, her şeye gücü yettiği ve yeteceği ya da hiçbir maddi gerçek temeli olmayan tamamen "yaratılmış" sorunlar üzerinden taktik ve stratejiler kurduğu düşünülmeyecekse, Amerikan emperyalizminin üzerinde oynamaya çalıştığı, örneğin bir "Açılım"ı öngördüğü bir sorun, bu sorunu sorun bilen bir halk ve o halkı az çok etrafında toplamış bir örgütlü mücadele gücünün bir dinamik olarak varlığı zorunludur. Aksi halde şu sorulara yanıt verilemez: Neden Amerikan emperyalistleri durup dururken bir "Kürt açılımı" peşine düşmüşlerdir? Neden bu sorunu başka türden çözme yoluna gitmeyip bir "açılım"a ihtiyaç duyulmuştur? Sorular çoğaltılabilir.

Açıktır ki, eğer otuz yıla yaklaşan bir Kürt direnişi olmasa ya da demokratik Kürt hareketi başka yöntemlerle püskürtülüp yatıştırılabilseydi, tartışılan türden bir "açılım"a gerek duyulmayacaktı. Ancak çok sayıda bedel ödemesine rağmen demokratik Kürt ulusal hareketinin üstesinden gelinememiş, Kürt halkı bütün çabalara karşın demokratik hareketin etrafında toplanmaktan caydırılamamış ve kim tersini ne denli iddia ederse etsin, demokratik ulusal hareket bir halk hareketi olmaktan uzaklaştırılamamış, bir tasfiyeye yönelik bas-

kılar, tersine, Kürt halkını ulusal hareket etrafında daha da sıkı birleştirmiştir. İkinci dinamik budur. Yoksa çoktan sorun, bugüne kadar söylendiği gibi, vurup kırarak çözülür, “son terörist kalıncaya kadar mücadele”den söz etme ihtiyacı kalmazdı. Üstesinden gelinemeyen bir ulusal mücadelenin varlığı ve ileri sürdüğü demokratik talepler etrafında Kürt halkını birleştirmiş olması, AKP’li Kürt milletvekillerinin bile bu taleplerin çoğunu görmezden gelemeyip sahiplenmek zorunda kalmaları, bugünkü “açılım”a ihtiyaç duyulmasının temel etkenidir. Yoksa Amerikalı emperyalistlerin de sıcak istihbarat vb. desteğiyle kuşatılan, hemen tüm büyük devletlerin Türkiye’nin yanında olduklarını açıklayarak “terörist” ilan ettikleri PKK’nin şahsında süren Kürt Direnişi kırılabilseydi, zaten sorun kalmayacaktı. Evet, o durumda, tek dinamikten, yalnızca gericilikten (emperyalizm ve işbirlikçilerinden) söz edilebilirdi. Ama Kürt direnişi ne Türkiye topraklarında ne de sık sık harekât düzenlenen Irak’ta silahlı yöntemlerle bastırılabilmiştir. “Başka yöntem” ihtiyacı buradan gelmektedir. “Reform” ihtiyacının açıklaması, AKP ya da emperyalistlerin reformculuğunda (“demokratizm”lerinde vb.) değil, Kürt Direnişi’nin bastırılmamış olmasındadır. Kürt sorununda reform ihtiyacı ve zorunluluğuna neden olan, TKP’nin bir türlü görmediği ya da görmek istemediği bu ikinci dinamikten başkası değildir.

Bu dinamiği görse ya da görmeyi kabullense, TKP, kuşkusuz, sorunu Türkiye ve “Türkiye’nin geleceği” sorunu olarak değerlendirmeyecek, Kürt sorunu olarak tanıyıp hakkını verecektir.

“Türkiyeli Çözüm”

Peki, bu ikinci dinamiği, üstesinden gelinemeyen demokratik Kürt ulusal hareketinin oluşturduğu dinamiği görüp kabullenmesi durumunda TKP hâlâ “Türkiyeli çözüm” peşinde olabilir mi? Herhalde olamaz!

Ne demektir “Türkiyeli çözüm”? Anlambilimsel (semantik) olarak “Türkiyeli”, herhalde “Türk işi” demek değildir ve kastedi-

len, herhalde “Türk işi çözüm” olamaz. Bu tür bir çözüm peşinde en azından otuz yıla yakındır koşturulmuştur ve bunda, TKP’nin “Türkiyeli çözüm istiyoruz” (Bu, bildirgenin bir alt başlığıdır) diyebileceği türden bir “yenilik” varsayılmaz. İkinci bir olasılık olarak, “Türkiyeli çözüm” dendiğinde, “Türkiye’nin de dahil edileceği”, “Türkiye’yi de kapsayan” ya da “Türkiye’yi de ilgilendiren” bir “çözüm”ün sözünün edilmiş olması da mantık dışıdır. Çünkü zaten Türkiye sorunla ilgilidir ya da tarafıdır, tartışılan Türkiye’nin Kürt sorunudur. Türkiye’nin ilgili oluşuna yapılacak bir vurgu herhalde gereksizdir. Hele yalnızca semantiklerle yetinmeyip “*Artık ‘Kürt sorunu’ tanımlaması yetersiz ve hatta yanlış*”, “*mesele Türkiye meselesidir*” tanımlarıyla birlikte düşünüldüğünde, geriye ne kalmaktadır? Asıl olarak Türkiye’nin “selameti” ve “geleceği”nin dikkate alınması, Kürt sorunu ve çözümü üzerinde tartışılırken, tartışmanın “Türkiye’nin geleceği”ne kaydırılması ve Kürt sorununun çözümünde Türkiye ve geleceğinin merkeze alınması – geriye başka olasılık kalmamaktadır!

Ama tartışma Kürt sorunu ve “Kürt Açılımı”na ilişkin başlatılmıştı! Yine en başa mı dönmektedir TKP? Yani Kürt sorunu ve çözümü tartışması, yerini, Türkiye tartışmasına, onun geleceğine ve öyleyse sosyalizme mi bırakmaktadır? Son söz, evet, sosyalizmdir; fakat, ilk söz ve söylenip söylenebilecek tüm sözler “sosyalizm”den mi ibaret kalacaktır yine? “Sosyalizm Kürtleri kurtaracaktır” mı? Tabii ki kurtaracaktır, ama “Kürt Açılımı” karşısında sözümüz “sosyalizm” olabilir mi? Bu somutlukta bunca soyutluk, herhalde hiçbir şey söylememek ve hele sorunun çözümüne ilişkin pratikte parmağını bile kımıldatmamak olurdu!

Evet, değindiğimiz gibi, TKP emperyalizm ve emelleriyle amaçlarına dair konuştuğunda, bağlamını bir yana bırakırsak, yanlış şeyler söylememektedir. Ama bağlamı da vardır. Evet, emperyalizm, özellikle Amerikan emperyalizmi bölge ve dünyaya yönelik egemenliğini pekiştirme peşindedir. Türkiye üzerindeki egemenliğini de. Türkiye ile genel olarak emperyalizm ve özel

olarak Amerikan emperyalizmi arasındaki ilişkinin özü budur ve Türkiye’yi yönetenler de işbirlikçilerden başkaları değildir. Ama Kürt sorununu konuşurken bunu söyleyip işin içinden çıkılamaz. Emperyalizmle Türkiye’nin ilişkisi, evet bir ilişkidir; ama Türkiye ile Kürt halkının ilişkisi ikinci ve ayrı bir ilişkidir ve hele emperyalizmle Kürt halkı arasındaki ilişki bunlarla bağlantılı üçüncü bir ilişki durumundadır. Üç ilişkiyi, haydi, ikisi ile bağlantılı üçüncüyü bir yana bırakalım, iki ilişkiyi teke indirmek ve Kürt sorununu da Türkiye sorunu ilan edip yalnızca emperyalizmle Türkiye ilişkisi üzerinden fikir yürütmek, olabilir şey değildir; ancak Kürt dinamiğini yok saymakla, Türk milliyetçiliğinden ciddi biçimde etkilenmekle olanaklıdır.

“*Türkiyeli çözüm istiyoruz*” başlığı altında bildirgede şunlar yazılıdır: “... *emperyalistlerin Türkiye’nin Kürt sorunundan dışlanması temel koşuldur. Dış etkilere kapılar kapanmadan adım atılamaz.*” Genel bir program maddesi olarak “emperyalistlerle ilişkilerin koparılması”, “emperyalist ilişkilerin tasfiyesi” türü talepleri yüksek sesle savunmak gerektiği tartışmasıdır. Ancak alıntılanan sözler bildirgede ve “devletin hazır olduğu reform” karşısında, “Kürt Açılımı” üzerine söyleniyor! Yani? Sosyalizme kadar bekleyecek miyiz? Bugün bunun ihtiyaç gösterdiği bir güç dengesi mi var yoksa? Dış etkilerin, emperyalizmin, üstelik kararlaştırıcı dinamiklerden biri olarak varlığı kesin olduğundan ve emperyalistler Kürt sorunundan dışlanamadığından – bugünkü durum açık olarak böyledir– Kürt sorununda “adım atılamaz” mı, atılabilecek tüm adımlara, herhangi yorumda bulunmadan, karşı mı çıkılacak ve bu doğru mu olacaktır? O halde tüm adımlara karşı mı çıkılacak? Bugün hiç adım atma olanağı yok mu? Kürt sorununa ilişkin laf etmeyi ve tutum almayı durdurup, yalnızca emperyalizmin Türkiye’den ve Kürt sorunundan dışlanması için mi mücadele edilecek?

Bunların artık kangrenleşmiş ve çözümünü dayatan, eski silaha dayalı olan türünden az-çok farklı bir çözüm ihtiyacı emperyalist-

ler ve işbirlikçileri tarafından bile teslim edilen Kürt sorununu yok saydığı ve demokratik çözümü yönünde tavırsızlığı ya da sadece eleştirmenliği öngördüğü herhalde açık olmalıdır, ama TKP tutumu budur.

TKP, üstelik şecaat arz ederken sirkatin söyler gibidir; Kürt sorununun yerine Türkiye vurgusu yaparken öyle ileri gitmektedir ki, kantarın topuzu kaçmaktadır:

“Kürtlerin nasıl, hangi haklara sahip olarak yaşayacakları bu büyük tarafların sorunu değildir. Onların masaya yatırdıkları Türkiye’dir. (...) Emperyalizmin biçimlendirdiği Ortadoğu’ya uygun bir Türkiye, karar yetkileri emperyalist merkezlere devredilmiş, toplumsal yaşamı cemaatlara teslim edilmiş, Osmanlı’ya öykünen bir Türkiye’dir. Bu gidişten bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi değil, bütün emekçileri kucaklayan ortak yasal çerçevenin terk edilmesi, asgari ücret kavramının çöpe atılması, sigortasız, kayıtsız çalıştırmanın kurallaşması, bütün bunların yatırım teşviki adıyla yapılması çıkar.”

“Büyük taraflar” denen, emperyalistlerdir ve Kürtlerin ve Kürt sorununun ne durumda olduğu ve olacağı, onların da sorunudur. Tıpkı Türkiye’nin ne olacağı ve ne durumda olacağı sorunları olduğu gibi. Kuşkusuz emperyalistler hak-hukuk peşinde değildir, söylenmek istenen buysa, doğrudur. Ama amaç buysa, Kürtlerle Türkiye’yi kıyaslamanın anlamı yoktur; Kürtlerin hakkını yok sayanlar Türklerinkini de yok sayacaklardır. TKP, burada yine Kürt sorunu yerine Türkiye ve “geleceği sorunu geçirdiği için böyle konuşmakta ve –belki utangaçça ama– ciddi bir platform ortaya koymaktadır:

Mealen şöyle düşünmektedir: “Şimdi Kürt sorununu gündeme alıp, emperyalistlerin asıl masaya yatırdıkları Türkiye’yi zora sokmanın alemi yoktur. Sorun, Kürtler falan değil, ama Türkiye ve emperyalistler tarafından bütünüyle ele geçirilmesi, deyim yerindeyse ‘bütün tersanelerine girilmesi ve bütün kalelerinin fethedilmesi’dir. Kürt sorunu türünden emperyalistlerin kışkırtarak Türkiye’yi sıkıştıracakları sorunlarla uğraşmamalı, emperya-

lizmi güçlendirmekte olan genel gidişata karşı çıkararak, aksine ‘bütün emekçileri kucaklayan yasal çerçevenin terk edilmesi’ne karşı mücadele edilmelidir!”

Başka bir açıklaması varsa “bütün emekçileri kucaklayan ortak yasal çerçevenin terk edilmesi”ne karşı çıkılmasının, söylensin. “Açılım”la ortaya konan “gidişten” “bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi” yani, örneğin Türk-Kürt eşitliği çıkmazmış, doğrusu biz de, TKP’nin güvenle söylediğinden farklı olarak “açılım”ın “sahiciliği”nden, “kandırmaca”dan uzak oluşundan ve “devletin hazır” olduğu reformların ciddiyetinden kuşkuluyuz, –hiç de hazır olmadığı– eşitsizliklerin giderilmesinin devlete ancak dayatılabileceğini düşünüyoruz, ancak, bu “açılım”dan “bütün emekçileri kucaklayan ortak yasal çerçevenin terk edilmesi”nin nasıl çıkacağını anlayabilmiş değiliz. Nedir bu yasal çerçeve ve biz ne tür bir yasal çerçevenin terk edilmesi ihtimali karşısında uyanık olmalıyız? Bir sosyalist nasıl böyle düşünebilir? Bir sosyalist bugünkü hangi “yasal çerçeve”yi benimseyebilir de terk edilmesinden muzdarip olabilir? Kürt sorunu tartışmasının ortasında neden sözlerinin edildiğini çözemesek bile, “ortak yasal çerçevenin terk edilmesi” tehlikesinin hemen arkasından sayılan “asgari ücret kavramının çöpe atılması, sigortasız, kayıtsız çalıştırmanın kurallaşması” gibi emperyalist yeniden yapılandırmanın olumsuz sonuçları karşısında uyanıklık çağrısını anlıyoruz, ama hangi yasal çerçevenin terk edilmesi ihtimali karşısında dikkat kesileceğimizi anlamakta zorlanıyoruz. Ve soruyoruz: Bir sosyalistin savunması, terk edilmesi tehlikesine karşı uyanıklığı elden bırakmaması gereken böyle bir “yasal çerçeve” olabilir mi? Ve bir soru daha: Kapitalist düzende üstelik “bütün emekçileri kucaklayan” ve yine üstelik “ortak” olan “yasal çerçeve” ne olabilir? Bütün emekçilere dayatılmış türlü türlü “yasal çerçeveler olur da, bir sosyalist, bunlardan hangisinin ortadan kalkışından üzüntü duyabilir? Bağımsızlığa ilişkin “yasal çerçeve” mi? İnanacak olursak, ülkenin bağımsızlığı, sadece yasal değil, anayasal çerçeveye oturtulmuştur! İnanalım ve çoktan yerinde yeller esen bağımsızlığın

yerine sömürgeliği koyan o yasal çerçeveleri mi savunalım? Yapay bir Sünni devlet dinini dayatan laik yasal çerçeveyi mi savunalım yoksa? Ya da Cumhuriyet mi? Ama biz onu sosyalist Cumhuriyete dönüştürmeyecek miydik? Yoksa 12 Eylül Anayasası'nı mı savunmalıyız?

“Türkiyeli çözüm” arayışının getirdiği böyle bir yerdir, bir çıkmazdır! Açık ki, TKP, terk edilmemesini düşündüğü “bütün emekçileri kucaklayan ortak yasal çerçeve”den, bugünkü, Kürdün de Türk milletinin bir parçası olarak muamele gördüğü ulusal baskının yasaya geçirilmiş halini, Kürt sorunu bakımından bugünkü yasal statüyü, üniter ulus devlet çerçevesini anlamakta; bu “ortak” çerçevenin, bütün emekçileri kucakladığını düşünmektedir!

(Burada, TKP bildirgesinde, “ortak yasal çerçeve”nin benimsenip savunulmasıyla çelişik bir yaklaşımın da dile getirilmiş olduğuna değinmezsek haksızlık etmiş olacağız: Türkiye’nin karanlığa sürüklenmesine değinildikten sonra, *“Tehlikelerin gerçekleşmesini önleyebiliriz. Bunun yolu, bir süre önceye kadar var olan durumu korumaya çalışarak değil, yeni bir cumhuriyeti tartışmaya başlayarak döşenecektir.”* denmektedir. Yani sosyalizmin, sosyalist cumhuriyetin tartışılmaya başlanması... Bununsa, bir başka “yasal çerçeve” oluşturduğu ve eski ancak “yasal çerçeve”nin yerine geçirilebileceği, eski çerçeveninse bertaraf edilmesini gerektirdiği ortadadır. İkisinin bir arada sözünün edilebilmesi, bir kafa karışıklığına delalettir ve TKP’nin karar vermesi gerekmektedir: Hangi “ortak yasal çerçeve”? İki çelişik fikrin ve belirttikleri iki ayrı “yasal çerçeve”nin birlikte savunulabilmesinin tek açıklaması ise, sosyalist olmaya çalışmak, ama milliyetçilikten etkilenmektir. Sosyalizm önermek, ama zorlanıldığında milliyetçiliğe kayabilmektir. Ama bu ikisi çelişiktir! Ya biri ya diğeri...)

Kafaların ardındaki bu platforma dair benzer fikirler bildirgenin bir başka paragrafında daha dile getirilmektedir. Yine “Türkiye çözüm istiyoruz” başlığı altında:

“Emperyalizm Ortadoğu haritasıyla oynamaya devam etmektedir. Amacın emperyalist merkezlerin dışında herkesi güçsüzleştirmek

olduğu açıktır. Bu anlamda Ortadoğu’da kurulacak yeni devletçikler halkların özgürleşmesine yardımcı olmayacaktır. Ortadoğu’nun kaderine Ortadoğu halkları karar vermelidir. Bunun yolu emperyalizme karşı mücadeleden geçer. Emperyalizmin belirlediği yeni girişimlere karşı uluslararası anlaşmalara dayalı sınırlar korunmalıdır.”

Emperyalizmin amaç ve planlarıyla halklara yönelik saldırıları yine söz konusu edildikten sonra, iki konuya vurgu yapılmaktadır: Birincisi, “Ortadoğu’da kurulacak yeni devletçikler(in) halkların özgürleşmesine yardımcı olmayacağı” iddiası ve ikincisi, “emperyalizmin girişimlerine karşı uluslararası anlaşmalara dayalı sınırlar(in) korunması” talebi...

Talebi ele alıp iddiayı bir sonraki başlığa bırakalım. “Uluslararası anlaşmalara dayalı sınırların korunması” talebi, bir sosyalistin savunabileceği türden talep midir? Kürt sorunu söz konusu olduğunda, tıpkı “Türkiyeli çözüm” talebi gibi, uluslararası sınırların korunması talebi de, ki ikisi aynı içeriklidir, bir sosyalist tarafından savunulamaz.

Tabii ki, sosyalistler sınırları aşıp sağa-sola savaş ilan edilmesini savunacak değillerdir. Ama adına layık bir sosyalist, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkına saygı göstermezlik edemez. Bu hak ise, öyle “ulusal kültürel özerklik” türü eğitim hakkı vb.’nden, yalnızca dillerin ve kültürlerin eşitliği ve geliştirilmesi için önlemlerin alınması zorunluluğundan ibaret sayılamaz, ama özünde ulusal siyasal örgütlenme hakkı, ayrı devlet kurma hakkıdır. Saygı gösterilmesi gereken bu haktır. Ayrı devlet kurulması desteklenir desteklenmez, ayrı sorundur, işçi sınıfı ve sosyalistler, emperyalizmi zayıflatacak her türlü adımı destekleyecek, onu güçlendirecek adımlara ise karşı çıkacaklar, ama hiçbir koşulda ayrı devlet kurma hakkına saygısızlık etmeyeceklerdir. Ters, bir sosyalist için, burjuva milliyetçiliğin etkisi altına girip kendi egemen burjuvazisinin peşine takılmak anlamına gelir. (Bkz. Özgürlük Dünyası, sayı: 135, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı, TKP ve İnkârcılık)

Ve işte bu nedenle, Kürt sorununun çözümü tartışmalarında, ayrılma hakkına karşı “Türkiyeli çözüm” ısrarıyla “uluslararası sınırların korunması” talebini ileri sürmek, Türk milliyetçiliğinden ciddi biçimde etkilenildiğini kanıtlar. Sınırları çizen, güç ilişkilerine ve pazar kavgasına göre değiştiren, bugünküler de içinde olmak üzere halklara ve ezilen uluslara dayatanlar emperyalist büyük güçlerdir. Bu, mevcut sınırları sahiplenmenin engeli olmayacaksa, ne olacaktır, bir devrimci, demokrat ya da sosyalist açılarından?

Bildirgenin aktardığımız pasajında emperyalizmin amaç ve saldırılarına ilişkin söylenenlerde yanlışlık yok. Ama Ortadoğu’nun bugünkü sınırlarının da, bir “ayrıntı” dışta tutulursa, emperyalizm tarafından çizildiği unutulmamalıdır: Ayrıntıysa Kurtuluş Savaşı’dır. O, emperyalizme ve işbirlikçilere karşı yürütülmüştür ve farklı bir dinamik durumundaydı. Gücü yettiğince Sevr gibi önceki uluslararası anlaşmalara dayalı sınırların dayatılmasını tanımayarak, Türkiye’nin sınırlarını kendisi çizme başarısını göstermiş, ama yine de sınırlara ilişkin emperyalist dayatmaların tamamen üstesinden gelmeye güç yetirememiştir. O zamanlar da kendi kaderini tayin hakkının kullanılmasına karşı çıkanlar, Amerikan mandası, İngiliz himayesi talep edenler olmuştu. Ama Kurtuluş Savaşı, KKTH’nın yaşama geçirilmesiydi. Peki, şimdi yine dayatmalarda bulunan ve emel ve hesaplarını yaşama geçirmeyi zorlayan emperyalizmin dışında bir etken yok mu? 30 yıllık bastırılamayan Kürt ulusal mücadelesine ne denecek? Üstelik ayrı devlet istenmiyor. İstenen, sadece demokratik bir Türkiye ve böyle bir Türkiye’de hak eşitliğine dayalı ortak yaşamdır. Hâlâ hangi “ortak yasal çerçeve”den, hangi “uluslararası anlaşmalara dayalı sınırlar”dan söz edilip UKKTH’na, tam hak eşitliğine karşı çıkılarak sosyalist kalınabilir?

Bir sonraki bölüme geçmeden, az-çok benzer konulara da burada değinelim.

Sosyalist Hangi Talepleri Destekleyemez?

TKP'nin Kürt sorununun çözümünü sosyalizme ertelemekten uzaklaşarak, bir dizi demokratik talebi, soruna ilişkin reformların olabilirliği yaklaşımıyla savunmaya yönelmesini olumlu değerlendirmiştik. Ancak bu genel olumlu eğilim içinde tartışılması zorunlu şeyler de var. Somutlanırsa:

“Kürt sorununda emperyalist manipölasyona zemin sunan, halklar arasında diyalogu olanaksız hale getiren, derin etnik/ulusal boğazlaşmaların bir tehdit olarak canlı tutulmasına neden olan silahlı mücadeleye son verilmelidir. (...) PKK silah bırakmalı, eşzamanlı olarak TSK operasyonları durdurulmalı...”

Bir sosyalist ulusal bir soruna ilişkin talebi böyle formüle edemez ya da böyle formüle edilmiş bir talebi savunamaz. “Silahla mücadeleye son verilmeli”, “PKK silah bırakmalı”: Kuşkusuz genel olarak barış için mücadele etmesine, Kürt sorununda, yazının sonunda değineceğimiz gibi, bütünüyle kandırmaca olmadıkça hiç değilse az-çok demokratikleşme ve buna bağlı bir normalleşmeyi öngörmesine karşın, bunu nasıl isteyebilir bir sosyalist? Silahlı mücadele ve PKK'nin on yılların ulusal zulmünün bir sonucu ve ürünü olduğunu, ulusal zulmün bugün olmazsa yarın bir ulusal isyana yol açmazlık edemeyeceğini bilen bir sosyalist, nasıl olur da nedenden değil, sonuçtan hareket edebilir; nedeni ortadan kalkmadan sonucun –kendisinin de benimseyebileceği biçimde– ortadan kalkabileceğini düşünebilir ve isteyebilir? Bunun gerekçesi, “silahlı mücadele”nin “Kürt sorununda emperyalist manipölasyona zemin sunması”, “halklar arasındaki diyalogu olanaksız hale getirmesi, “derin etnik/ulusal boğazlaşmaların bir tehdit olarak canlı tutulmasına neden olması” olarak nasıl gösterilebilir? Gene mi emperyalizmi gerekçe göstererek bugünkü ulusal baskı ve zulüm durumunu savunma çabası?

Gerekçe olarak ileri sürülenlerin tümü, evet geçerlidir; ancak kesinlikle PKK'nin silahlı mücadelesinin değil, bu mücadelenin kendisiyle birlikte, Kürtlerin ezilen ulus olarak baskı altında tutul-

ması, haklarının inkâr edilmesidir, Kürtlere yönelik ulusal eşitsizlik ve aşağılamanın varlığıdır. Emperyalizmin üzerinden kışkırtmalarda bulunduğu, hesaplar geliştirdiği ve bir ulusu diğerine karşı kullandığı/kullanmaya yöneldiği zemini, kuşku yok ki, ulusal ayrıcalık ve eşitsizliğin varlığı ve ona dayalı ulusal baskı ve aşağılamanın kendisi oluşturur. Kendisi de bu eşitsizlik ve zorbalık durumunun bir ürünü ve sonucu olan isyan ve silahla mücadele, ulusal ezme-ezilme ilişkisinin silahın da karşılıklı olarak kullanılmasını kapsayarak sürer hale gelmesi, tabii ki, ulusal ilişkinin eskisine göre sertleşmesine götürür ve ulusal boğazlaşmaya dönüşme eğilimi taşıyan sertleşmenin kendisi emperyalistlerin kışkırtmalarıyla bağlantılı olduğu gibi, onların manipülasyonu, örneğin Türklerle Kürtleri birbirlerine karşı koz olarak kullanması imkânlarını çoğaltır. Ama bu çoğalma da, asıl hareket noktasından, onun da nedeni olan ulusal çelişki ve ezme-ezilme durumundan, Kürtlere yönelik ulusal zorbalıktan kopararak ele alınamaz ve kendi başına emperyalist manipülasyonun nedeni olarak anlaşılamaz. Emperyalizmin müdahil olmasının asıl kaynağı ve dayanağı, silahlı mücadele varsayılamaz, buradan hareketle, emperyalistlere alan ve olanak açmanın suçu PKK'ye yıkılamaz.

Gerekçe, gerekçe değildir öyleyse! Bir sosyalistin gerekçesi olmaz. O halde, sosyalist “silahlı mücadeleye son verilmesi” talebini savunup ileri süremez “PKK silah bırakmalı” diyemez. Bilir ki, silahların susması, nedeninin, ulusal baskı ve zulmün az-çok ortadan kalkmasına bağlı olarak, sosyalizmin, Türk ve Kürt emekçilerin kapitalizme karşı sömürüden kurtuluşu amaçlayan, etnik sorunun ötesinde ve işçi sınıfının birliğiyle yürütülebilecek sosyalizm mücadelesinin önünü açacağı için gerekli ve iyidir. Ama gerekli ve iyidir diye, sosyalizmden vazgeçmeden, ulusal zulüm – ve onun olduğu yerde zamanlamasının ötesinde kaçınılmazlığı kesin olan, zulme karşı silaha sarılmanın kutsallığı inkâr edilecek– silah bırakılması savunulamaz. Ya da ulusal baskı son bulmadan, en azından “katlanılabilir” düzeye inmeden, “silah bırakıl-

sın”, “silahlı mücadeleyle son verilsin” demek, ulusal zulmün savunulmasıyla eşanlamalı olur.

Öyleyse sosyalist ancak ulusal baskı ve zulmün son bulmasına, kaldırılmasına ilişkin talepler ileri sürebilir ya da ancak bu içerikle ileri sürülmüş talepleri destekleyebilir. PKK’nin; örneğin ulusal baskının devamı koşullarında ve bir kandırmacanın işlevselleşmesine bağlı olarak silah bırakmaya karar vermesi durumunda, sosyalistler, şüphe yok ki, kendilerini PKK, ya da Kürt ulusal hareketi yerine koyup silah bırakmaya karşı ajitasyona girişmeyecekler, ancak gerekli uyarılarda bulunarak, kandırmaca ile birlikte ulusal zorbalığın devam ediyor olmasını teşhir edeceklerdir.

Sonuç: “*PKK silah bırakmalı, eşzamanlı olarak TSK operasyonları durdurulmalı...*” değil, ulusal zulmün ürünü olan ve dolaysızca onun devamını amaçlayarak sürdürülen “Operasyonlar durmalı” talebi ileri sürülmelidir.

TKP “*Eşzamanlı olarak ülke çapında sivil halkın silahsızlandırılmasına yönelik önlemler alınmalıdır*” talebini de ileri sürmekte ve bunu “silahsız çözüm istiyoruz” başlığı altında yapmaktadır. Daha çok Kürt halkının silahsızlanmasıyla bağlantısı içinde ileri sürüldüğünü sanıyoruz, ancak buradan anlaşılan, TKP’nin, silahsızlanmayı, yalnızca Kürtler, Kürt halkı ve PKK bakımından değil, genel olarak savunmakta olduğudur. “Sivil halkın silahsızlandırılması” talebi, Kürt-Türk ayrımı yapmamakta ve hatalı ele aldığı ulusal zulüm-silah ilişkisini sınıf mücadelesi-silah ilişkisine yükselterek, yalnızca Türk milliyetçiliğinden etkilendiğini değil, ama sınıf işbirliği tutumundan da etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Bir sosyalist “halkın silahsızlandırılması”nı nasıl talep edebilir? Bu sosyalistin varlık koşuluyla çelişmez mi? Sosyalist, her şeyden önce, Marx’ın “benim asıl katkım” diyerek, “sınıf mücadelesinin kaçınılmaz olarak götüreceğini söylediği proletarya diktatörlüğünü savunacaktır ki, bu, şiddete dayalı devrimi, burjuva devlet makinesinin zora dayalı devrimle kırılıp parçalanmasını, bunun için halkın silahlanması ve halkın bu silahlanmasının “özel silahlı

adam müfrezeleri”nin, “sürekli ordu”nun yerini almasını savunmayı gereksinir. Marksizmi savunmaktan vazgeçmeden, sosyalizm davası bir yana bırakılmadan “özel silahlı birlikler”e dayalı silahlanma, sınıflara bölünmeden sonra olanaksız hale gelen “halkın özerk silahlı örgütlenmesi”nin yerini bu özel silahlı adam müfrezelerinin alışı kabullenilip benimsenemez. Sosyalist devrim, zaten tam da, bu halka karşı devletin en önde gelen dayanaklarından olan “özel silahlı adam müfrezeleri” halindeki silahlı örgütlenmeye son vermek üzere silahların halkın eline geçmesiyle gerçekleşebilir. Ya “sürekli ordu” ya da doğrudan halkın silahlanması!

İsteriz ki dil sürçmesi olsun ve dileriz ki hemen düzeltilsin. Yoksa “halkın silahsızlandırılması” talebi, bütün gericilerin “bir ülkede bir meşru silahlı kuvvet olur” diyerek savunmakta olduğu gibi, “silah tekeli”ni ve silahların halka karşı kullanımını öngörür; ama sosyalizm, başka şeylerin yanında ve tümünü olanaklı kılmak üzere, burjuva silah tekeline ve silahların halka karşı kullanılmasına son verilmesi demektir.

TKP’nin formüle ettiği bir başka sorunlu talepse, dile, Kürtçeye ilişkin olanıdır: *“Türkçe devletin resmî dili ve toplumun temel ortak iletişim dili olarak korunmalıdır. Yerel yönetimler dahil olmak üzere, bölgesel düzeyde ikincil dillerin kullanımının önü açık olmalıdır.”*

TKP, “Dillerimizi, Kültürlerimizi İstiyoruz” alt başlığı altında, bildirgede 9 madde yazmış. Bir daha söylüyoruz, Kürt sorununa ilişkin demokratik taleplerle bunca ayrıntılı ilgilenmeye geçmesi, TKP bakımından önemli bir olumluluktur ve buradan doğru ile yanlışın konuşulup sonuca vardırılması daha kolaydır.

Ama burada sormak zorundayız: Neden, mutlaka Türkçeye ayrıcalık istenmektedir? Sosyalistin ulusal soruna yaklaşımının Lenin’in yaptığı özeti, “ulusların ve dillerin tam hak eşitliği”dir. Neden dillerin tam eşitliğini savunmak varken, Türkçenin “resmî dil” ve “toplumun temel ortak iletişim dili olarak” “korunması” ayrıcalığı üzerinde ısrar edilmektedir? Neden birden fazla, örneğin iki resmî dil olmasın? İsviçre’de ikiden fazla resmî dil olması-

nın sakıncaları söylenebilir mi? Yoktur! Ve neden Kürtçe de ortak iletişim dili olmasın? Ya da bu, hak eşitliği tanındıktan ve ayrıcalık ve bunu dayatma baskılarına, zorbalığa son verdikten sonra, kendi yolunu bulmaya bırakılsa, ne olur? Neden “bölgesel düzeyde “ikincil dillerin kullanımı” hakkı yalnızca? Ve neden “ikincil”, neden eşitliğe karşı bunca direnç? Kendiliğinden bir dil başat olacaksa olsun, ancak bir sosyalist herhangi bir dilin başatlığını öngöremez, buna yönelik önlemleri savunamaz. Çünkü bu, baskısız, yasaksız, dayatmasız olanaklı değildir. “Birincil” ile “ikincil”in, birincillik ve ikincillikleri, onları, bu sıralamaya düzene sokmaya yönelik önlemler ve bu önlemlerin yaptırımları olmadan sağlanamaz. Demek ki, birincillik ve ikincillik iddiaları ve sıralamalarından vazgeçilmek gerekmektedir. Dillerin tam eşitliği, Türkçe ile Kürtçe söz konusu olduğunda, ikisinin de resmî dil olarak kabulünü, tüm kamusal alanda iki dilin de eşit olarak kullanılabilmesi hakkının tanınmasını şart koşar. Gerisi, ayrıcalık istekleri, Türk milliyetçiliğinden etkilenme etkenidir!

Gözdeki Mertek ya da “Herkesin Gericisi Kendine”

Görmüştük ki, TKP, emperyalizmin Ortadoğu’daki oyunlarına dikkati çekerek, sanki bugün geçerli sınırları kayıt altına alan uluslararası anlaşmalar emperyalist büyük devletlerin dayatmalarıyla, onların doruklarında yer aldığı güç ilişkilerinin doğrudan ürünü değilmiş gibi, “*Emperyalizmin belirlediği yeni girişimlere karşı uluslararası anlaşmalara dayalı sınırlar korunmalıdır*” diyordu. Yine emperyalizmin ve oyunlarından hareket eden bir gerekçesi vardı: Emperyalizmin amacı emperyalist merkezlerin dışında Ortadoğu’da herkesi güçsüzleştirmektir; dolayısıyla –sanki emperyalizm kadiri mutlakmış ve ondan başka kararlaştırıcı bir dinamik yokmuş ve olamazmış gibi– kurulacak “yeni devletçikler” emperyalistlerin hesapları kapsamında ve oyunlarının aleti olarak oluşacakları için “*halkların özgürleşmesine yardımcı olmayacaktı*”! Yeni kurulacak (baştan “devletçik” olarak aşağılanan) devletlerin halkların özgür-

lüğünün değil, emperyalizmin aleti olacakları, dolayısıyla Ortadoğu’da UKKTH’nın savunulmasının bu durumda herhalde yanlış olacağı bir çırpıda ilan edilmiş oluyordu! (Burada, TKP, geçmişine hızlı bir dönüş yapmakta ya da belirli bir yumuşama eğilimi içine girmesine rağmen, geçmişte savunduğu görüşlerinden köklü biçimde özeleştirel bir kopuşu gerçekleştirmediği için, eski fikirler yeniden kolaylıkla zuhur edebilmektedir. Atıfta bulunduğumuz, eskiden TKP’nin UKKTH’yı vazgeçilebilir taktik bir sorun sayan, ilkesel olmadığını ileri süren ve Marksizmin UKKTH’nın ısrarlı bir savunucusu olmadığını yazılı hale getirmiş fikirleridir.^{3*} Yine mi? UKKTH geçersiz mi yine? Saygı göstermeye gerek yok mu?)

Ve uzun süre “ya sabır!” dedikten sonra, artık kendisini tutamıyor ve açık konuşmaya başlıyordu yine TKP; bildirgede: *“Irak Kürdistanı’ndaki özerk devlet yapılanması emperyalizmin bölgemizi yeniden şekillendirmeye dönük operasyonlarının tipik bir örneğidir. Bunun da ötesinde Irak Kürdistanı, bir yandan Türkiye Kürtlerini emperyalizm ve gericilik yanında taraflaştırmakta, milliyetçiliği körüklemekte ve başta Türkler ve Kürtlerden oluşan emekçi halkımızın birliğini dağıtıcı etki yaratmakta, diğer yandan ise Türkiye’de yayılcı/Osmanlıcı perspektifler için zemin oluşturmaktadır. Türkiyeli bir çözüm ancak bunları gözeterek geliştirilebilir.”*

İşte örnek! Ayrıntısına girip tartışmak makalenin konusunu zorlayacağı için Irak, Irak Kürdistanı ve Barzani, Talabani ve Amerikan emperyalizminin tümüyle ilişkisini burada ele almaya-
cağız. Ancak TKP’nin bildirgesinden anlaşılan, UKKTH’nın Irak Kürdistanı için geçerli sayılmaması gerektiğidir. Ve iddia, önceden bir bölüm ayırdığımız “Türkiyeli Çözüm”ün de ancak buradan geliştirilebileceğidir.

Milliyetçiliğe dikkat çekmektedir TKP burada! “Irak Kürdistanı milliyetçiliği körüklemekte” demektedir. Doğrudur; Irak Kürdistanı milliyetçiliği yayıcı bir dinamiktir. Zaten kendisi milliyetçidir. Ötesine geçelim: Türkiye’deki Kürt ulusal hareketi, Barzani ve Talabani’den milliyetçilik transfer etme durumunda değildir, ihtiyacı da yoktur

buna, zaten demokratik Kürt hareketi de milliyetçi bir zemin üzerinde durmaktadır; milliyetçi bir harekettir. Kürt milliyetçisidir. Ama ezilen bir ulusun milliyetçi hareketidir. Türk milliyetçiliğinden örneğin, bu nedenle, ikisinin de burjuva milliyetçiliği olması bakımından değil, ama biri ezen ulus milliyetçiliği iken, diğ erinin ezilen ulus milliyetçiliği olması bakımından kategorik olarak ayrılmaktadır.

Peki, milliyetçiliği yaymak bir yana milliyetçi olana kaderini tayin hakkı tanınmayacak mıdır?

Bir adım daha atılırsa, sadece milliyetçi olmakla kalmayan, ama emperyalizmle ilişkileri ve feodal özellikleri dolayısıyla ilerici olmayan, gerici Iraklı Kürt hareketleri ve devletleşmeleri karşısında nasıl tutum alınacak? Kaderlerini tayin hakları, bu nedenle tanınmayacak mı Iraklı Kürtlerin?

Sosyalistler tüm ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin haklarını tanır, saygı gösterirler. Bu tamamen nettir. Ne kadar gerici önderlik altında olursa olsun, hiçbir ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı olmadığını akıllarından bile geçirmezler sosyalistler. Yalnızca hakkın kullanılması karşısındaki tutumları farklılaşır: Sosyalistler emperyalizmi zayıflatan ilerici, devrimci demokratik önderlikli hareketleri desteklerken, gerici önderlikli, emperyalizmi güçlendiren ya da zayıflatmayan ilerici olmayan ulusal hareketleri desteklemezler. (Ancak ezilen ulusun hareketleri oldukları ölçüde, ister gerici isterse ilerici önderliklere sahip ilerici veya gerici hareketler olsunlar, ezen ulusun baskısına karşı yöneltilmiş bir mücadele olmaları dolayısıyla demokratik bir içeriğe sahip olduklarından, sosyalistler, hareketlerini destekleseler de desteklemeseler de, bütün ezilen ulusların kaderlerini tayin haklarına saygı gösterir, bu hakkı tanırlar.)

Peki, ilerici demokratik pozisyonu ile Türkiye demokratik Kürt hareketini desteklemekte bir problemle karşılaşmak gerekirken (ancak makale boyunca, bu durumla ilgili olarak karşılaştığımız problemleri tartıştığımız ortadadır) Barzani ve Talabani gibi önderlikleriyle ilerici olmayan ulusal hareketler ve Irak Kürdistanı söz konusu olduğunda ne yapacaklardır? Irak Kürdistanı'na,

“emperyalizmin operasyonunun tipik bir örneği” olduğu için buradaki devletleşmeye karşı çıkıp, Kürt ulusal hareketinin onunla ilişkilerine karşı çıkıp, milliyetçi yönelimlere karşı çıkıp, “Türkiyeli çözüm” peşine düşecek ve “uluslararası anlaşmalara dayalı sınırları” ve “ortak yasal çerçeveleri” mi savunacaktır? Türk devletinin yanında mı yani, Irak Kürdistanı’na karşı? Kimin yanında duracağız? Kim daha gerici, “en gerici kim?” sorularını mı soracağız? Ezilen bir ulusun demokratik içerikli ulusal hareketini bir yana bırakarak düşünelim: Barzani gerici de, Türkiye ile ricisi mi? O da gerici. Peki, ne yapacağız? Neye göre tutum alacağız? “En gerici kim” diye mi arayacağız?

Bu, temel bir sorudur. Çağımızda, emperyalizm ve proleter devrimleri çağında, gericiliğin başlıca kaynağının emperyalizm olduğu kuşkusuzdur. Ve zaten TKP de, bu veri üzerinden propagandasını geliştirmekte, saptamalarını bu olguya dayandırmaya çalışmakta ve emperyalizm ve bağımlılık ilişkilerini, onun “böl-yönet” politikasını, bölgeye ve Türkiye’ye yönelik plan ve amaçlarını tekrarlayıp durarak, Kürt sorununa, somut olarak “Kürt Açılımı”na buradan yaklaşmaktadır. Yanına dinci gericiliği de ekleyip, emperyalizmi, onun plan, siyasal amaç ve pratik tutumlarını ileri sürerek, “Kürt Açılımı”na, asıl olarak –cepheden karşı duramayıp önünde gerilediği ve karşı tutumunu yumuşatmak zorunda kaldığı– Kürtlerin ulusal demokratik taleplerinin özünü oluşturan kendi kaderini tayin hakkının kayıtsız şartsız tanınmasına karşı durmayı, ulusal eşitsizliğin ve aracı olarak ulusal baskı ve zorbalığın yıkıcılığını görmezden gelinmesini anti-emperyalizmin ardına gizlemek, bildirgenin başlıca tutumudur.

Emperyalist gericiliğin bölgedeki varlığı ve oyunları karşısında uyanıklık ihtiyacı, Barzani’ye karşı ajitasyon sonucunu mu doğurur?

Peki, Barzani gerici midir ve Irak Kürdistanı’nın ABD ile ilişkisi vardır da, Türk gericiliği ve Türkiye ne âlemededir?

Amerikan emperyalizminin bölgedeki başlıca taşeronlarından biri Türkiye’dir ve Türk egemenleri bölgede ABD’nin en ciddi

işbirlikçilerinin başında gelir. Türkiye NATO üyesidir, ordusuyla birlikte bağımsızlığını çoktan kaybetmiş bir ülkedir.

Peki, “Türkiyeli” bir harekete en başta ne düşer? Barzani ve Talabani’ye karşı ajitasyon, onların gericiliğine vurgu mu, yoksa kendi egemen burjuvazisi ve burjuva devletine, onların gericiliğine ve emperyalizm işbirlikçiliğini masaya yatırmak, buradan konuşmak ve mücadele platformunu buradan kurmak mı? Türkiye sınırlarını çerçeve edinmiş, bütün sınırları ve sınıfları kaldırmayı amaçlayan bir harekete –sosyalist harekete– düşen, Türkiye’nin dönüştürülmesi, dolayısıyla kendi gericiliğiyle mücadeledir. Kendi gericiliği dururken ve ona pratik olarak ses çıkarmazken, çevresindeki sair gericiliklerin gericiliğiyle ilgilenmek, onların gericiliğini ileri süren değerlendirmeler yapıp tutumlar belirlemek olamaz. Hele, emperyalizmi, oyunlarını, Irak Kürdistanı ve Barzani örneğini ve yeni küçük “devlet”lerin ancak emperyalizme dayanarak ayakta kalabileceğini ileri sürerek, üstü örtülü ya da “Türkiyeli çözüm” vurgusuyla oldukça açık olarak Türkiye Kürtlerinin kendi kaderlerini belirleme hakkına karşı tutum geliştirmek, hiç olamaz.

“Devletçikler” sorununa gelince, Marksistler, evet büyük devletten yanadırlar, büyük devlet, sosyalist mücadeleye daha uygun bir zemin sunar; ancak bütün diğer koşulların eşit olması durumunda sosyalistler büyük devleti tercih ederler. En başta ulusal baskı ve zorbalığın bulunmaması ve ulusların ve dillerin hak eşitliğinin varlığı koşuluyla büyük devlet istenir şeydir. Bu nedenle, “büyük devlet” deyip tüm küçük devletleri, “devletçikler” aşağılamasıyla hesap dışı tutmak, sosyalist kalınmak isteniyorsa, ulusal baskı ve zorbalık koşullarında savunulamaz. Hele emperyalizmin, özellikle Amerikan emperyalizminin bölgedeki en belli başlı dayanaklarından olan NATO üyesi ve işbirlikçilerin egemenliğindeki Türkiye söz konusu olduğunda, kendi baskı altında tuttuğu Kürt ulusunun komşu ülkelerdeki parçaları başta olmak üzere, başka ulusları –halklarının ulusal özelemlerine hiç önem vermeden– yöneticilerinin emperyalizmle ilişkileri ve aşiretçilikleri

dolayısıyla yargılayıp mahkûm etmek, bir sosyalistin yapacağı şey değildir. Ve yine hele, Irak Kürdistanı tartışması ardında Türkiye Kürtlerinin kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasını tartışılır hale getirme hiç değildir.

Bölgesel Özerklik Üzerine

TKP bildirgesi, ayrı devlet ve “devletçikler”e karşı olduğu kadar bölgesel özerkliğe de karşı çıkıyor. Aşırı milliyetçi etki altında kendi kaderini belirlemenin tüm biçimlerine karşıtlık, TKP bildirgesinin tutumu durumunda. Ne ayrı devlet ne bölgesel özerklik! Geriye kalan nedir? Bugünkü statü! Bazı demokratik taleplerin benimsenmesine değiştirilen tutumun ardından, biraz demokratikleşme sosuyla savunulan bu görünmektedir. Ve tabii asıl olarak sosyalist cumhuriyet. Geleceğe ilişkin bu perspektif üzerinde tartışılmaz. Doğrudur. Şimdiyse, cumhuriyet sosyalist bir cumhuriyete dönüşünceye kadar, silah bırakılarak ve az-çok demokratikleşme ile bugünkü statünün devamı, sanki gericilik değilmiş gibi, TKP’nin önerisini oluşturmaktadır.

Oysa, eğer Kürtler kaderlerini birlikte yaşamaktan yana belirleyeceklerse, ki şimdilik öyle görünmektedir, birlikte yaşamının en iyi biçimlerinin başında bölgesel özerklik gelir. Bizim önerimiz de bugün için budur. Güzeldir: Hem Türkiyeli çözümdür, hem demokratiktir ve ulusal eşitliğin gereğini karşılayacaktır.

Ama bildirge “bölgesel özerkliği” mahkûm etmektedir. Hem de ulusal sorun, Kürt sorunu tartışılırken, hiç ilgisiz argümanlarla... Yerli ve yabancı sermayenin, emperyalizmin –en çok Dünya Bankası’nın ilgi ve yönlendirme alanına giren– piyasanın, dolayısıyla sermayenin egemenliğinin koşullarını kolaylaştırmayı amaçlayan “yerelleşme” ve “ademi merkezizlik” (merkezsizleştirme) sorununu ortaya atarak.

Lenin, bölgesel özerkliği UKKTH’nın bir somut çözüm biçimi olarak geçen yüzyılın başında ortaya atmıştır. TDKP programında

Türkiye ve Kürt sorununa ilişkin olarak bölgesel özerklik önerisi 1980’den bu yana vardır. Ama Dünya Bankası’nın yerelleşme aklına yeni gelmiştir. En çok birkaç on yıllık geçmişi vardır. Emperyalizmin, sermayenin egemenliğini pekiştirme amaçlı olarak yerelleşmeyi gündeme getirmesi, kendi bağlamlarıyla birlikte başka bir sorundur; ulusal sorun ve bölgesel özerklik, kendi bağlamlarıyla birlikte başka. İkisini aynı şey farz etmenin mantığı yoktur.

Yerelin güçlenmesinin sermayenin doğrudan egemenliği açısından iktisadi egemenliğinin siyasal egemenliğe dolaysız dönüşümü bakımından elverişli koşullar sunacağı doğrudur. Ama ulusal eşitsizliklerin giderilmesinin ve ezilen ulusun kendi kendini yönetmesinin çözümü olarak bölgesel özerklikle genel olarak sermayenin öngördüğü yerelleşme aynı şey sayılamaz. Bölgesel özerklik yönetici siyasal iradenin değişmesini öngörmektedir. Oysa uluslararası sermayenin Dünya Bankası aracılığıyla destekleyip yönlendirdiği yerelleşme, siyasal iradenin değiştirilmesine değil, sermayenin doğrudan egemenliğinin koşullarının geliştirilmesine yöneliktir. Bu nedenle bölgesel özerlik, yerelleşme karşıtı argümanlarla eleştirilemez.

Örneğin *“Yerelleşme bir demokratikleşme projesi değildir. Demokratikleşme eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesini dışlayarak gerçekleşemez. Oysa yerelleşme, bütün vatandaşlar ve bütün bölgelerde aynı yönetsel standartların ve hukuksal yapının bir kenara bırakılması, yerel ve uluslararası sermayenin lehine ve halkın aleyhine düzenlemelerin serbest ve meşru hale gelmesidir”* denerek, bölgesel özerklik karşıtı söz söylenmiş olunmaz. Katılıyoruz, uluslararası sermayenin “yerelleşmeciliği”nin demokratizmle ilgisi yoktur. Ama bölgesel özerklik, net olarak demokratik bir kendi kendini yönetim biçimidir. Ezilen bir ulusun ulusal ayrıcalıklara son verilmesi ve kendini yönetmesinin sağlanmasının biçimi olarak, bölgesel özerkliğin ulusal eşitlik ilkesinin hayata geçmesi anlamına geldiği nasıl inkâr edilebilir?

Aynı yönetsel standartların bütün vatandaşlar ve bütün bölgeler için geçerli olması, bölgesel özerklik karşısında şüphesiz ki

savunulamaz. Ortadadır, Türk egemenler, Kürtlere eşitlik de, hak da tanımamaktadır. Kürt aşağılanmakta, ne dilini ne diğer ulusal haklarını kullanabilmektedir. Hatta Kürt genci taş atarken öldürüldüğünde, öldüren kolluk kuvvetlerinden kişilerin beraatleri Yargıtayca onaylanmaktadır. Aynı standartlar geçerli olsa, zaten sorun kalmayacaktır; bu noktaya ulaşılmış olması, zaten ulusal sorunun bir biçimde çözülmüş olduğu, Kürtlerin kaderlerini tayin ettiği ve ulusal eşitliğin sağlandığı anlamına gelecek, yazı boyunca yaptığımız tartışmalar çoktan aşılmış olacak ve gereksiz hale gelecektir.

Bildirgede, *“Merkezi devlet bütçesinin bölgesel ve yerel gereksinimler doğrultusunda paylaşılması, vatandaşlar arası eşitliğin en sağlam yoludur”* denmektedir. Ulusal eşitsizlik koşullarında buna inanılabilir mi? Neden Türkiye ortalaması yüzde 20’nin altındayken, Diyarbakır’da işsizlik oranı yüzde 60’ların üzerindedir? Neden yatırımlar, hatta teşviklere rağmen Batı illerinde toplanmıştır? Batmanlıyla İzmirlinin örneğin, merkezi bütçenin “paylaşılması” yoluyla eşitliğini ileri sürmek için hiçbir şey bilmemek, görmemek gerektir!

Yine benzer içerikli bir başka gerekçe: *“Yerüstü ve yeraltı kaynakları toplumun bütününe aittir. Yerel halkın bu toplumsal değerleri kullanmasında söz konusu saptama dikkate alınmalıdır. Bütün topluma ait zenginliklerin bölgesel ve yerel çıkarlar için kullanımının önünün açılması, eşitsizlikleri artıracak gibi...”* Kaynakların toplumun bütününe ait olması tamamen rivayettir ve bir sosyalistin ileri süreceği türden, gerçekleri yansıtan bir fikir değildir. Kaynaklar, hem sadece özel mülkiyet konusudur ve asıl olarak büyük sermayenin elindedir, hem de yerel çıkarlar hiç dikkate alınmadan cebe indirilmektedir. Önce söylendiği gibi, Kürt bölgesi kaynakların paylaşımından hemen hiç pay alamamaktadır, paylaşımında eşitsizlik diz boyudur. Bırakalım, biraz tersine eşitsizlik olsun, buna pozitif ayrımcılık denmektedir; ancak eşitlik sağlanmasının eşiğine gelinecektir böylelikle.

“Yerelleşme özel olarak yabancı sermayenin ve emperyalist denetimin maddi temellerini oluşturur hale gelecektir. Bu, Türklerin ve

Kürtlerin birbirlerine karşı kışkırtılmasının olanaklarını artıracak ve anahtarı emperyalizme teslim edecektir. Türkler ve Kürtler sorunlarının çözümü adına emperyalistlere yaranmaya mecbur edileceklerdir.” Doğru söze ne denir? Evet, sadece bu değil, ama emperyalizm karşısında da elverişli koşul sağlayacak buna benzer nedenlerle büyük devlet en iyisidir. Ama, söylenmişti, tam hak eşitliği koşullarında. Bu, hak eşitsizliğinin devamının gerekçesi haline getirilirse, en kötüsüdür. Emperyalizmin ulusları birbirine karşı kışkırtma ve kullanması bakımından da en kötüsüdür. Çünkü asıl sorun, eşitsizliğin olduğu yerde çıkar. Söz konusu ulusal eşitsizlik ve baskıdan 29 isyan çıkmış, tümüne de emperyalistler el atarak, hem Türkler hem de Kürtler karşısındaki pozisyonlarını geliştirme imkânı elde etmişlerdir.

“Bugün emperyalizm, kendi egemenliğini güçlendirmek, ulusal, bölgesel düzeydeki güçleri kendine mahkûm etmek için sürekli ölçek küçültmekte, toplumları cemaatlara, etnisitelere bölmektedir. Yerelliklerin yetkilerinin artırılmasının bu sürecin parçası olmasını engellemek mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla yerel yönetimlerin güçlendirilmesinden istikrar, refah ve huzur değil, bölücülük çıkacaktır.” Doğrudur, örneğin eski Yugoslavya’dan 7-8 yeni devlet çıkmıştır, ki hemen tümünün büyük emperyalist devletlerle ilişkisi eskisinden çok ileridir. Ama tümüyle doğru değildir; emperyalizmi kadiri mutlak, ezilen ulusların hareketininse emperyalizm dışında hiçbir biçimde bir ilerici dinamik oluşturmadığını düşünmek, emperyalizm karşısında tam bir korkuya kapılındığına, onunla mücadele edilemeyeceğinin düşünüldüğüne delalet eder. Emperyalizm, evet, küçük ölçekten yanadır, “böl-yönet”i uygulamaktadır; ancak bu mutlaklaştırılmaz, örneğin Türkiye’de Kürt ulusal hareketinin emperyalizm tarafından teslim alınamadığını, bu nedenle emperyalistler ve işbirlikçileri tarafından tasfiye edilmeyle çalışıldığını görmemizi engellememelidir. Öyle de yapılırsa böyle de yapılırsa emperyalizmin “böl-yönet” politikası aşılamayacak, bölgesel yönetimlerin kurulup güçlendirilmesinden de hep emper-

yalizmin egemenliğinin güçlenmesi ve “bölücülük” çıkacaksa, bundan kaçınılamayacaksa, mutlaksa, demek ki, UKKTH, gerçekten ilkesel bir sorun olmaktan çıkmış olmalıdır! Herhangi somut uygulama biçimi olamayan, bulunamayan UKKTH soyutluğunun beş para etmeyeceği kesindir! Böyle midir? Ne ayrı “devletçikler” ne bölgesel özerklik –somut uygulama biçimlerinden yoksun UKKTH üzerinde boşuna konuşulup tartışılmamalı ve Kürtler de eşitsizlikten ibaret kaderlerine boyun mu eğmelidirler? Bu mu yani? Kuşkusuz bu doğru değildir. Bölgesel özerklikten neden emperyalizmin egemenliğinin artışı çıksın? Bunu mücadelenin gidişatı tayin edecek, sosyalistlerin hangi safta yer alacakları ve katkıları bu mücadelenin gidişini şüphesiz ki etkileyecektir. Sosyalistlerin, eğer bin dereden su getirerek, Kürtlerin kendi kaderlerine tayin haklarını tanımaz ve kendi burjuvazilerinin peşinde –üstü örtülü ya da açık olarak–bugünkü ulusal baskı ve zorbalık koşullarının devamından yana çıkarlarsa, emperyalizmin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırmış olacaklarından kuşku duyulamaz. O nedenle sosyalistlerin hiç yapmamaları gereken şey, en başta emperyalizmi ve oyunlarını ileri sürüp, yukarıdaki pasajda yapıldığı gibi “bölücülük” korkuluğu sallayarak, ulusal hak eşitliğine karşı çıkmamaktır!

“Türkiye’nin eyaletlere bölünmesi ve bölgesel özerkliğin geliştirilmesi, toplumsal parçalanmayı derinleştirir. Merkezi yapının bugüne dek anti-demokratik, baskıcı ve zorla asimilasyonu hedefleyen bir karakter taşımış olması, ademi merkezîyetçiliğin doğru seçenek olması için yeterli değildir. Eyaletleşme yeni, sağlıklı, üzerinde iradi birlikteliğin tesis edileceği bir zemin değil, parçalanmanın bir evresi olacaktır.” Peki, TKP ne önermektedir? TKP’nin öngördüğü sosyalist idari yapılanma nasıl olacaktır? SSCB örneğinin, bu nedenle mi, sadece eyaletler ve özerk bölgeler halinde de değil, on altı ayrı cumhuriyet halinde, Cumhuriyetler Birliği olarak örgütlendiği için mi parçalandı?

Neden toplumsal parçalanmayı geliştirsin bölgesel özerklik, neden hak eşitliğinin bu siyasal örgütlenme biçimi gönüllü birliği pekiştirmesin? Bu iki ayrı öngörü, bölgesel özerkliğin toplumsal

parçalanmayı mı yoksa gönüllü birliği mi pekiştireceği tartışması, milliyetçilikle enternasyonalizm tartışmasının yapılmakta olduğunu ve derin bir milliyetçi etkilenmenin varlığını gösterir.

Sonuç ya da Sosyalist Tutum

İleride parçalanmaya götürür gerekçesiyle eyaletlere ve bölgesel özerkliğe karşı çıkılması, bugünkü toplumsal parçalanmayı gizleyici içeriktedir üstelik! Tamam, bölgesel özerklikle “bölünme” ve “parçalanma”ya gitmeyelim, ama bugünkü parçalanmışlığa ve silahlı çatışmalara neden olan hak eşitsizliği karşısında ne yapalım? Bugünkü durum devam mı etsin? Üstelik “Kürt Açılımı”na da, emperyalizm ve dinci gericiliği ileri sürerek karşı çıktığına göre, TKP, ne tavsiye etmektedir?

Geriye kalan açık seçik bellidir çünkü: Kan! Çatışmaların sürmesi ve Türk ve Kürt gençlerinin karşılıklı ölmeye devam etmeleri. Topluma çatışma ve kanın dayatılması. Bir sosyalist bundan yana olabilir mi?

Her şey bir yana, çatışmaların durup silahların susmasıyla bir normalleşmenin sağlanması ve bunu olanaklı kılmanın tek yolu olarak ulusal baskı politikasından geri adım atılması, PKK’nin tasfiyesini amaçlamaktan ibaret tam bir kandırmaca olmayacaktır. Az-çok ulusal hak eşitliği, en başta sosyalistin isteyeceği şeydir. Çünkü, başka her şey bir yana, bu, iki halk arasında hızla derinleşmekte olan ulusal düşmanlıkları törpüleme, ulusal önyargı ve çitlerin kaldırılmasının başlangıcı olacaktır ki, bu da, sosyalizmi amaçlayan sınıf mücadelesinin önünün açılarak gelişmesinin, bu mücadelenin başlıca öznesi olan çeşitli milliyetlerden Türkiye işçi sınıfının milliyet esasına göre bölünmesinin aşılması, birliğinin koşullarının yaratılmasının zorunlu ihtiyacıdır. Yalnızca bu nedenle bile, emperyalizm ya da dinci gericilik ileri sürülerek ve başka türden ipe un serilerek, ne az-çok demokratik içerik kazanmasını dayatmak yerine “Kürt Açılımı”nın önünü kesmek sosya-

listin işidir, ne de “bölücölük” korkuluğu sallayarak bugünkü ulusal baskı koşullarının, dolayısıyla Kürt sorununun kangrenleşmiş haliyle çözümsüzlüğünün savunulması. Bu çatışmalar bir an önce sona ermeli, bunun için en başta sosyalistler ve işçi sınıfı üzerine düşenleri yerine getirmelidir.

DİPNOTLAR

- 1 Aktarmalar ve TKP’nin geçmişte savunduğu görüşler için Özgürlük Dünyası’nın 135. sayısındaki “*Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı, TKP ve İnkârcılık*” başlıklı makaleye bakınız.
- 2 TKP sosyalistlik iddiasında bulunurken ulusal eşitsizlikleri savunduğunda ortaya çıkan tutarsızlık üzerinde ciddi bir baskı oluşmasına neden olmakta ve bir dizi “yumuşak” pratik tutumlar almaktan kaçınmamaktadır. “Kırmızı çizgisi” sayarak ilke olarak yan yana durmayı reddettiği 2011 Seçimi sonrasında da TKP, BDP ile “dayanışma”da bulunacağını açıklamıştır.
- 3 Bkz. UKKTH üzerine TKP materyalleri: Örnek: “Kendi kaderini tayin” alt başlığı altında: “*Bu sloganın Marksist teori ve siyasetin evrensel bölmelerinde yer aldığı düşünmek mümkün değildir.*” Ve devamında: “*Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı kavramına geri dönersek, reel sosyalizm sonrası için yukarıda hatırlatılan tarihsel ortamdan bağımsızlaştırılacak ve bu anlamda evrenselleştirilecek bir ilkeden söz etmenin olanaksızlığı açıkça ortaya konmalıdır.*”

Liberal '*Taraf*'ın '*Açılım*'cı Demokratlığı Üzerine

Y. Yılmaz Karataş

Giriş ya da Liberal Demokratlar "*Askerî Vesayet*"ın "*Yaramaz Çocukları*"

Türkiye gibi siyasi tarihine darbelerin yön verdiği ve hâlâ askerî darbe yönetiminin hazırlattığı bir anayasa tarafından yönetilen bir ülkede '*askerî vesayet*'e, doğrusu militarist ayrıcalıklara karşı mücadele, elbette demokrasi mücadelesinin olmazsa olmazlarındandır. Öte yandan çerçevesi 24 Ocak Kararları'nda çizilen ve ülkeyi emperyalist kapitalist sistemin neo-liberal politikalarına entegre etmek üzere yapılan bir askerî darbenin ve darbecilerin, düzenin bir parçası olarak rollerini oynadıklarını gözden kaçırarak onların her türlü melanetin tek nedeni ve kaynağı olduğunu söyleyerek de tutarlı bir demokrasi mücadelesi verilmesi mümkün değildir. İktidarın güçlü bir paydaşı olmayı, egemenlik güç ve ilişkilerini terk etmek istemeyen orduya karşı sert muhalefet yaparken ülkedeki bütün sorunların çözümünü emperyalist kapitalist sistemin; uluslararası sermayenin çıkarlarını temel alan bir '*yeni-den yapılandırma*'da (bu arada bölgede ABD politikalarının taşeronluğunda) gören liberallerimizin durumu tam da budur.

Liberal demokratlar, yaptığı darbelerle neo-liberal politikaların önündeki engelleri kaldıran; kendilerine yaşam alanı yaratan asker ağırlıklı siyasal rejimin ‘yaramaz çocukları’dır. Onlar militarist makinenin emek örgütleri ve bütün örgütlü halk kesimlerini dağıtmasına, toplumu örgütsüzleştirerek “özgürleştirmesine”, özelleştirme ve yağmanın önünü açmasına değil, ordunun bu başlıca rolünü oynamasına ses çıkarmazken, militarist şeflerin devlet yönetiminde ağırlık sahibi olmaya devam etmek istemelerine karşıdır. Aslında sadece var olma koşullarının yaratılması bakımından değil, aynı zaman da ‘demokrat’ görünmek için de devlet yönetiminde askerin bu ağırlığına ihtiyaç duyarlar. Bugün liberal demokratların ‘*derin*’ gazetesi Taraf’ın dikkatleri üzerine çekmesini ve yazarlarının birçok çevrede birer “*demokrasi savaşçısı*” olarak görünmelerini sağlayan da –kuşkusuz militarist aygıtta kendileri de ihtiyaç duyarken– görünüşte orduya ya da “askerî vesayet”i hedefe koyan haber ve yazılarıdır. Genelkurmay ile ilgili yaptığı yayınlar, açıkladığı belgeler, Taraf’ın demokrasi özlemi içindeki çeşitli çevreler tarafından okunup sahiplenilmesini sağlamıştır. Ordu, yaptığı darbelerle ve bölgede 25 yıldır sürdürdüğü ‘*özel savaş*’la Kürt halkı ve emek-demokrasi güçlerinin mücadelesini baskı ve şiddetle bastırmaya çalışan gerici bir odak olduğuna göre, bu odağın hedefe konulmasının demokrasi isteyen çevreler tarafından sahiplenilmesinin elbette şaşılacak bir tarafı yoktur. Mesele, Taraf’ın ve temsilcisi olduğu liberal demokratların Genelkurmayı eleştirirken, “hiçbir devlet dağlarında başka bir silahlı gücün varlığına göz yumamaz” tezinden hareketle dağları emanet ettikleri militarist makineye/sürekli orduya ihtiyaç duyup duymadıklarının ötesinde diğer egemen güç odaklarına karşı takındıkları tutumda, “askerî vesayet” eleştirisini nereye bağladıklarında/bağlamak istediklerinde düğümlenmektedir. Sadece bütünün bir parçasına bakarak kimin nerede durduğunu görebilmek olanaklı değildir, onun için bütün parçaları yerli yerine yerleştirmek gerekir.

Kürt sorunu, Cumhuriyet tarihi boyunca egemenlerin ulus-devlet oluşturma politikalarıyla Kürt halkının varlığını ve haklarını yok sayması nedeniyle ülkenin en önemli sorunlarından biri olmayı sürdürmüştür. Bugün gerek bölgede yaşanan gelişmeler ve ABD'nin dönemsel hesapları, gerekse ulusal Kürt hareketinin yürüttüğü mücadelenin geleneksel yöntemlerle bastırılması olanaklarının tükenmesi nedeniyle, Kürt sorunu, ülke gündeminin başına oturmuş ve ülke egemenleri sorunu çözme adına yeni arayışlara yönelmek zorunda kalmışlardır. Egemenlerin bu yeni arayışlarının en somut ifadesi, bir süreden beri AKP hükümeti eliyle yürütülen 'açılım' politikasıdır. Kürt sorununun çözümü ve demokratikleşme mücadelesinde doğru yerde durabilmenin yolu, 'açılım' politikasının hangi ihtiyaçlardan kaynaklandığı ve nasıl bir çözüm öngördüğü ile Kürt halkının talep ve mücadelesinin doğru muhakeme edilebilmesinden; 'açılım' politikalarıyla öngörülen çözüm ile demokratik çözüm arasındaki mesafenin doğru tarif edilmesinden geçmektedir. Başka bir deyişle, bugün kimin Kürt sorununun çözümünün neresinde durduğu, nasıl bir çözüm öngördüğü, âdeta demokratikleşme mücadelesinin karşısındaki tutumunun turnusolü haline gelmiştir.

Yazımızda liberal demokratların ve onların Sorosçuluktan, Fetullahçılığa kadar çeşitli 'derin' ilişkileriyle gündeme gelen temsilcisi Taraf'ın demokratiğini, Kürt sorunundaki tutumu üzerinden tartışacağız. Elbette liberalizm ve onun güncel tezahürü olan neo-liberalizmi, 1970'li yılların sonlarından bu yana uygulanan özelleştirme, taşeronlaştırma, başta eğitim ve sağlık olmak üzere kamusal hizmetlerin ticarileştirilmesi, çeşitli ülkelerde sistemle uyumlu politikaların uygulanabilmesi için darbelerin tezgâhlanması, savaş politikaları vb. gibi farklı yönleriyle de tartışmak mümkündür. Ama yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, ülkemizde Genelkurmay/Askeriyenin siyasetteki ağırlığı ve buna karşı takındığı tutum nedeniyle demokratik bir odak olarak görünerek yaşamlarının önemli bir bölümünü Askeriyenin sıkıyönetimi/OHAL'i altında geçiren Kürt halkının ve demokrasi güçlerinin

bazı kesimlerini etkileyebilen Taraf ve temsilcisi olduğu liberal akımla, bu konudaki tutumu üzerinden hesaplaşmak, bu akımın demokrasi mücadelesinde yarattığı kafa karışıklığını ‘bertaraf’ etmek bakımından ayrı bir önem taşımaktadır.

1 - ‘Açılımcı Demokratlar’ Neyi Savunuyor?

Kürt sorunu ülkede demokratikleşme meselesinin en önemli ve acil sorunu olarak önümüzde durduğuna göre, bu sorunda kimin nasıl bir çözüm istediğine bakarak ne kadar demokrat olduğunu da anlayabiliriz. Taraf’ın başyazarından (Ahmet Altan) “*en devrimci*” yazarına (Roni Markules) ve Denizlere küfredince yıldızı parlayan/parlatılan prensine (Rasim Ozan Kütahyalı) kadar adı bu gazete ile özdeşleşmiş bütün yazarları, AKP hükümeti eliyle sürdürülen ‘açılım’ politikasını “*Kürt sorununu çözecek ve ülkeyi demokratikleştirecek*” bir politika olarak görüp/gösterip sahiplenmektedirler.

İşte Taraf’ta hemen her gün okuyabileceğimiz yazılardan birkaç örnek:

“AKP, bir ‘barış ve demokrasi’ açılımı başlatmıştı.” (Ahmet Altan 11.12.2009)

“Bugün birçok insan ‘barışı’ savunmakla, ‘AKP’yi savunmayı’ eşanlamlı görüyor. Çünkü ne yazık ki AKP’den başka ‘barış sürecine’ sahip çıkan bir kitle partisi yok.” (Ahmet Altan 13.12.2009)

“Ben AKP’nin samimi olduğuna inanıyorum. Olmasaydı, hiç bulaşmazdı bu işe; durup dururken arı kovanına çomak sokmazdı. Kimse de ona bir şey demezdi.” (Roni Markules 16. 12.2009)

“Ben Başbakan’a güveniyorum... AK Parti hükümetine güveniyorum.” (Rasim Ozan Kütahyalı, ‘Açılım Olmazsa Uçuruma Gideriz’ başlıklı yazısından. 16.01.201)

Görüldüğü gibi, Taraf yazarları, ‘açılım’ı “*barışı getirecek bir proje*” ve AKP’yi de “*ülkeyi kurtarmaya soyunan bir parti*” olarak değerlendirmekte ve Kürt halkını, demokrasi ve barıştan yana

bütün halk kesimlerini AKP ve ‘açılım’ saflarına çağırmaktadırlar. Öyleyse tartışmaya ‘açılım’ın dayanakları ve amaçlarından başlayabiliriz.

Amerikan Politikaları

‘Açılım’ sürecinin dayanaklarını anlamak için son birkaç yılda bölgede yaşananlara bakmak gerekiyor. 2006 sonlarında ABD’de Baker-Hamilton Raporu olarak adlandırılan “*Kürdistan Üzerine Çatışmayı Önleme*” başlıklı bir rapor yayımlanmıştı. Rapor, ABD’nin Irak’tan çekilme sürecinin bölgesel çıkarlarına hizmet edecek bir şekilde gerçekleşmesi, ABD’nin bölgedeki güç ve etkisini sürdürmesi için yapması gerekenlere dair öneriler sıralıyordu. Bu öneriler içinde özellikle Irak Anayasası’nın 140. maddesine göre yapılması gereken Kerkük Referandumunun ertelenmesi (Türkiye egemenleri, olası referandum sonrasında bölgenin en önemli petrol merkezinin Kürt Yönetiminin eline geçeceğine kesin gözüyle bakıldığından, bu referandumun ertelenmesini istiyordu) ve PKK’nin “*bölgede istikrarsızlık yaratabilecek bir silahlı güç*” olmaktan çıkartılması, yani silahsızlandırılması gerektiğine dair yapılan öneriler öne çıkıyordu. Bu öneriler, esas olarak, ABD’nin, Irak Federe Kürt Yönetimi ve Türkiye ile ilişkilerde bir denge politikası gütmesi, Türkiye ile ilişkilerin tamir edilerek (çünkü ABD’nin Irak’a müdahale sürecinde Türkiye’de savaş tezkeresinin reddedilmesi ilişkileri germiş ve gerilim Süleymaniye’de Türk askerinin başına çuval geçirilmesine kadar vardırılmıştı) bu iki bölgesel gücün (Türkiye ile Kürt Federe Yönetimi’nin) ABD politikaları ekseninde bir araya getirilmesi gerektiğine dikkat çekiyordu.

İşte Türkiye ile ilişkilerin yeni dönemdeki ihtiyaçlara uygun olarak geliştirilmesinin en önemli adımı 2007 sonlarında yapılan Bush-Erdoğan görüşmesinde atıldı. ABD, yıllarca engellediği Türk ordusunun Irak Federe Bölgesi’ndeki PKK kamplarına hava ve kara operasyonları yapmasına ‘*olur*’ verdi. Öte yandan PKK’ye

karşı ortak önlemler alma üzerinden Türkiye egemenlerinin ‘*kırmızı çizgi*’ olarak belirlediği ve “*görüşmeyiz*” dedikleri Kürt Federe Bölgesi Yönetimi ile doğrudan görüşmelerin önü açıldı. PKK’ye karşı yapılan operasyonların askerî anlamda bir işe yaramadığını dönemin Genelkurmay başkanı Büyükanıt bile itiraf etti. Ama bu operasyonlar aslında ABD’nin ülke siyasetine politik operasyonları olarak önem kazandı; ABD’ye mesafeli gözüken Genelkurmay bile, yeni dönemdeki ilişkileri “*mükemmel*” olarak değerlendirdi. Böylece Türkiye egemenleri, ABD’nin kendilerine yeni dönemde biçtiği ve “*bölgenin lider ülkesi*” söyleminin arkasına saklanılan ‘*bölgesel taşeronluk*’ rolüne hazır hale getirildi.

Bu gelişmelere bağlı olarak Kürt sorununun PKK/güvenlik boyutunun çözümü ABD tarafından desteklenerek, girişimler başlatıldı. PKK’nin silahsızlandırılarak tasfiye edilmesi, ABD tarafından, Irak’tan çekilme sürecinde bölgede sorun yaratabilecek (çünkü kendi politikalarına yedeklenme yönünde adım atmaya direnen –ki Öcalan’ın Türkiye’ye teslim edilmesinin arkasında yatan en önemli neden de buydu) askerî bir gücün varlığını istemediği, üstelik Türkiye’nin bir enerji geçiş ülkesi olarak önemi arttığı ve ayrıca Türkiye’nin Kuzey Afrika’dan Kafkasya’ya kadar geniş alanlarda taşeronluk rolünü sorunsuz yürütebilmesi için istenir bir durumdu. ABD, çeşitli vesilelerle PKK’yi “*ortak düşman*” ilan ederek Türkiye’yi desteklediğini açıklamış, ama yeni istikrarsızlıklara yol açabileceği kaygısıyla PKK’ye karşı mücadele sürecinin askerî yöntemlerle sürdürülmesine mesafeli yaklaşarak, Türkiye’yi Güney Kürtleri ile işbirliğine yönlendirmişti. Bu temelde, içeride AKP ‘*açılım*’ları ve dışarıda Talabani-Barzani’nin PKK’yi silahsızlandırmak amacıyla yapacakları açıklanan “*Erbil Kürt Konferansı*” gibi girişimlerle, Kürt hareketinin silahlı güçlerinin tasfiyesi ve etkisizleştirilmesine yönelik adımlar atılmaya çalışıldı. 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri’nin hemen öncesinde, hiçbir yasal dayanak oluşturmadan, alelacele Kürtçe yayın yapan TRT Şêş açıldı; Kürdoloji Bölümleri’nin açılacağı (bu adım bile atılamadı, daha sonra Yaşayan Diller Bölümü açıl-

dı), taş atan çocuklar, Kürtçe yer adları, yol kontrolleri vb. konularında düzenlemeler yapılacağı açıklandı. Talabani ve Barzani de, AKP ‘açılım’larını desteklediklerini, PKK’nın silahlarını bırakması gerektiğini defalarca açıkladılar.

Demokratik Kürt Mücadelesi ve Tıkanan ‘Açılım’

Bu politikaların en büyük açmazı, Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesi ve bu mücadelenin taleplerini dikkate almaması, yani halksız bir çözümü dayatmasıydı. Ama 2009 Newroz’undan yerel seçimlere ve barış gruplarının karşılanmasına kadar, Kürt halkının yürüttüğü mücadele ve ortaya koyduğu tutum, sürecin, Kürt ulusal hareketi bakımından tasfiye olmak bir yana sorunun demokratik çözümü ve eşit haklar mücadelesinde kendi gücüne olan güveni arttıran, dolayısıyla bu mücadeleye güç taşıyan bir süreç olarak ilerlediğini göstermiştir. Dolayısıyla bir yandan ABD emperyalizminin bölgesel politikaların, ama önemli oranda da Kürt ulusal mücadelesinin egemenlerin sorunu erteleme olanaklarını giderek daraltmasının bir sonucu olarak atılan adımların; hareketi bölmek bir tarafa, Kürt halkının kendi mücadelesine duyduğu güveni perçinlemesi, ‘açılım’ politikasının en önemli açmazı haline gelmiştir. Özetle AKP hükümetinin 29 Mart yerel seçimleri öncesinde başlayıp bugüne kadar zaman zaman kesintiye uğratarak devam ettirdiği ‘açılım’ politikası, bölgede kendine yeni dayanaklar oluşturmaya ve Kürt ulusal hareketini bölmeye hizmet ettiği oranda adımlar atılması anlayışına dayanmakta, ama AKP, ‘barış grupları’nın gelişlerinde yaşanan coşkulu karşılamalar örneğinde olduğu gibi, beklediği sonuçlar ortaya çıkmayınca, âdeta gölgesinden korkarcasına geri çekilmektedir. Bu geri çekilişi, DTP’nin kapatılması, içinde BDP’li belediye başkanlarının da yer aldığı yüzlerce Kürt siyasetçinin tutuklanması gibi saldırılar takip etmiştir. Bu politika, özellikle MHP, CHP gibi Kürt sorununda statükocu inkâr politikalarını savunan partilerin şovenizmi kışkırtmasına da ortam sağlamıştır.

Bu değerlendirmeler üzerinden toplamak gerekirse, ‘açılım’ politikası, Kürt sorununu değil; Kürt hareketini zörmeyi ve bu örgtszleştirmenin yaratacağı zemin üzerinden sorunu ‘bireysel haklar’ temelinde zörmeyi amaçlayan bir politika olduğu için tıkanmıştır. Bununla birlikte yaşanan süreç, egemenlerin niyetlerinden bağımsız olarak, sorunun zm tartışmalarının daha geniş halk kesimleri arasında yapılmasına ortam hazırlayarak, zm olanaklarını da genişletmiştir. Burada mesele, Kürt sorununun demokratik zm yönünde mücadelenin ilerletilmesinden mi, yoksa egemenlerin Kürt hareketini baskılayıp tasfiye etmesini amaçlayan bir “zm” den mi (ki, bu yöndeki arayışların zmszlyę derinleştirdiği bugüne kadar yaşananlardan bilinmektedir) taraf olunacağı meselesidir.

Taraf’ın başyazarı Ahmet Altan, “Başbakan Erdoğan’ın Kürt açılımı konusunda yaptığı konuşmaları hayranlık ve minnetle izliyorum” demektedir. Köşesinde çokça ‘hümanist’ yazılar yazan Altan’ın bu hayranlığı ‘demokrasi’ ve ‘barış’ seviciliğinden gelmemekte; Başbakan Erdoğan’ın ABD’nin bölgesel planlarıyla uyumlu bir siyaset geliştirme çabasından kaynaklanmaktadır. Zira liberallerimiz, bölgeye “demokrasi ve barışı getirecek g” olarak emperyalizmi görmekte, emperyalistlerin bölge planlarında demokratik barışçıl vasıflar keşfetmektedir! İşte Altan’ın ABD’nin başına Obama’nın gelmesi ve yukarıda genel hatlarıyla belirttiğimiz bölgedeki yeni dönemsel politikası için söyledikleri: “‘Silahlı bir liderlikten’ çok ‘zihinsel bir liderliğe’ talip oluyor. Yöneticilerin kendi halklarına zulmettiği, herkesin herkese baskı yapmaya çalıştığı, sorunların silahla zmlendiği ‘aptallıklar çağının’ bittiğini ilan ediyor. Bundan sonra akıl, mantık ve vicdan ilişkilere egemen olacak.” (Taraf, 05 06 2009)

Ve yazarımız bu yeni dönemde Türkiye’nin rolünü şöyle anlatıyor: “Türkiye, ‘Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkaslar’ üçgeninin ortasında, bu üçgenle tarihi bağları olan 70 milyon nüfuslu bir ülke olarak ‘barış havzası’ olacak. Bu bölgelere barış Türkiye’den yayıla-

cak. Hem bir enerji geçiş merkezi olacağız, hem de huzuru ve barışı biz sağlayacağız. Bu, dünyanın Türkiye'ye biçtiği rol. Bu rolün gerçekleşmesi hem Türkiye için hem de dünya için iyi. Arka arkaya gelişen olaylara bakarsanız, bu durumu daha iyi anlarsınız, Kürt açılımı gündeme girdi, Ermenilerle geçen yüzyıldan kalan sorun üzülüyor.” (Taraf, 14.10.2009)

Altan'ın “*dünyanın Türkiye'ye biçtiği rol*” olarak tarif ettiği durum, dünyanın egemenlerinin; başta ABD olmak üzere, emperyalistlerin biçtiği roldür. Dolayısıyla Altan'ın ve liberal demokratlarımızın ‘açılım’ savunuculuğunun yüzeyindeki demokrasi ve barış söylemlerini kazıdığınızda karşınıza çıkan gerçek, emperyalistlerin bölgeyi yeniden yapılandırma/biçimlendirme hesaplarıdır. Bu bakımdan, Altan'ın Erdoğan hayranlığı, aslında emperyalizmin bölge planlarına ve Erdoğan'ın bu planları sahiplenmesine duyulan hayranlıktan başka bir şey değildir. İşte liberal demokratlarımızın neden birer gözükara ‘Aılımcı Demokrat’ oldukları sorusunun cevabı, ‘açılım’ politikasının emperyalistlerin bölge planları ve bağlı olarak Türkiye'ye biçtikleri rolde aranmalıdır. Öte yandan, Taraf zerinden Genelkurmay/Askeriye ile sürdürülen çatışmanın; koparılan onca hengmenin arka planında da bu egemen güç odaklarının yeni dönemin ihtiyaçlarını (ABD ihtiyaçlarını) anlamaması (daha doğrusu egemenlik g ve ilişkilerini zayıflatacağı kaygısıyla hareket etmesi) ve statükoda direnmesi yatmaktadır.

2 - Taraf'ın 80 Yıllık Eşitsizliğe “Tarafsız” zm: Eşit Mesafe Demokratlığı!

Açıktır ki, sorun doğru tarif edilmeden doğru zm önerilmesi/üretilmesi de mümkün değildir. Ahmet Altan “*savaşı Apo'nun başlattığı*”nı (Taraf, 19.03.2009) ve “*Apo'nun bitirmesi gerektiği*”ni söylemektedir. Gerçekten savaşı Apo veya PKK mi başlatmıştır? “Savaşı Apo'nun başlattığı”nı söylemek, Kürt sorununu sadece bir PKK sorunu olarak görmekle aynı anlama gelmez mi?

Peki, öyle mi?

Kürtler, Türklerle birlikte, I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan sonra Anadolu'daki işgale karşı yürütülen mücadelenin iki asli unsurundan biriydi. Budönem hazırlanan metinlerde, *“Anadolu'nun Türklerle Kürtlerin yurdu”* olduğu belirtiliyordu. Yine M. Kemal'in Cumhuriyetin ilanından 9 ay önce söylediği *“Başlı başına bir Kürtlük düşünmektense, bizim Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (Anayasa) gereğince zaten bir tür yerel özellikler oluşacaktır. O halde hangi livanın (sancağın) halkı Kürt ise, onlar kendi kendilerini özerk olarak idare edeceklerdir”* sözleri, Cumhuriyetin kuruluşu sürecinde, Kürtlerin, Türklerle birlikte *‘kurucu unsur’* olarak kabul edildiğini, birinci ağızdan ortaya koymaktadır. Fakat Cumhuriyet rejiminin bir *‘ulus-devlet oluşturma projesi’* olarak şekillenmesi, iki asli unsurdan biri olan Kürtlerin varlığının inkâr edilmesi ve Türkleştirilmek üzere baskı ve asimilasyon politikalarına tabi tutulmasını beraberinde getirmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra bu topraklarda yaşayan herkesin *‘Türk’* ilan edilmesi ve bu temelde *‘Türkleştirme’* politikasının güdülmesi, kendilerine verilen sözler yerine getirilmeyerek varlıkları inkâr edilen Kürtlerin, Cumhuriyet rejimine karşı çeşitle *‘kalkışmalara’* girişmesine yol açmıştır. Bugün Kürtlerin 1980’li yıllarda başlayan ulusal mücadelesi de resmî kaynaklar tarafından *‘29. Kürt İsyanı’* olarak adlandırılmıştır. Yani öncelikle Kürt sorunu, Cumhuriyetin kuruluşu için yürütülen mücadele sürecinde *‘asli unsur’* olarak görülen bir halkın yok sayılması ve bu halkın ulusal hak istemli kalkışmalarının kanla, baskı ve şiddet politikalarıyla bastırılmasından kaynaklanan bir sorundur. Dolayısıyla PKK dahil, bütün Kürt kalkışmaları sorunun nedeni değil, sonucu olarak ortaya çıkmışlardır.

Sorunun nedenlerini ortadan kaldırmadan sonuçlarını ortadan kaldırmaya çalışmak, çözümsüzlüğün devamını savunmaktan başka bir anlam taşımamaktadır. Taraf'ın başyazarı, hem sorunun bir sonucu olarak ortaya çıkan hareketi *“savaşı başlatmak”*la suçlamakta, bununla da yetinmeyerek, onu, sorunun

kaynağındaki politikaları savunan güçlerle aynı kefeye koymaktadır. Altan, sorunun çözümünü istemeyen güçleri şöyle sıralıyor: “*Şu anda MHP, CHP, PKK ve devletin bir bölümü bu durumun aynen sürmesini istiyor.*” (Taraf, 13.12.2009)

“Devletin bir bölümü”nden kastedilenin, Askeriye (son dönemde buna “Yargı” da eklenmiştir) olduğu açıktır; çünkü AKP ‘*açılım*’ politikasıyla sorunun çözümü, yani Kürt örgütlülüğünün tasfiyesi için canla başla çalışmaktadır! Yazarımız sorunun çözümünü istememe konusunda Kürt hareketini ordu ve şoven partilerle eşitlemekle kalmamakta; bir adım öteye de giderek, PKK’yi, çözümü engellemek için ordu ile işbirliği yapmakla da suçlamaktadır: “*Ne zaman bu ülkede ‘askerî vesayet’ sarsılsa, ordu kışlasına doğru çekilmeye başlasa, demokrasi kapıdan başını uzatsa, PKK bir eylem yaparak, silahın, ordunun, baskının güçlenmesini sağlar.*”

“PKK yönetimi, kendi siyasi hesapları için kendi halkının geleceğini feda etmekten kaçınmıyor, Türk darbecileri kendi iktidarlara için Türk halkına ne yapıyorsa, PKK da Kürt halkına aynısını yapıyor.” (Taraf, 11.12.2009)

PKK, silah bırakmaması nedeniyle, Genelkurmay ve şoven partiler gibi, çözümün (yani ‘*açılım*’ın) karşısında yer alan bir güç olarak tanımlandığına göre, yapılması gereken bellidir. Nasıl ki Taraf; Genelkurmay’ı, CHP ve MHP’yi eleştiriyorsa, PKK ve DTP/BDP içindeki “şahinler” de eleştirilmeliydi. Ama bu eleştiri özellikle içeriden yapılmalı; “şahin”lerle “güvercin”lerin ayrışması sağlanmalıydı. Mesela Yıldıray Oğur, “*Bir gün zengin, cesur ve biraz da çılgın bir Kürt işadamı bulunsaydı. Cesur, zeki, itibarlı Kürt gazeteciler bir araya gelseydi. Ve Kürtçe bir Taraf gazetesi çıksaydı. Emin olun Kürt sorunu çok daha çabuk çözüldü.*” (Taraf, 13.09.2009) sözleriyle başladığı “*Kürtçe bir Taraf Çıksaydı*” başlıklı yazısında, “*Kürt cephesinin Taraf’ı olmamasının ‘Kürt sorununun çözümünün önündeki en büyük engellerden biri’ olduğunu*” söylüyor. “TSK’yi eleştiren Türk Taraf’ı” gibi, “PKK’yi eleştiren bir Kürt Taraf’ı olursa” mesele çözülecek, Oğur’a göre: “*Türkçe Taraf’ta,*

savaşa devam diyen Baykal'a, Bahçeli'ye, Başbuğ'a nasıl başlıklar reva görülüyorsa, Kürtçe Taraf'ta da savaşa tehdit eden Emine Ayna'ya, PKK liderlerine o başlıklar atılsın." Uyguladıkları inkâr ve imha politikalarıyla Kürt sorununda çözümsüzlüğü dayatanlarla bu çözümsüzlük politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkan ve sorunun demokratik haklar temelinde çözümünü isteyenleri; yani 80 yıllık eşitsizlik denkleminin taraflarını bir çırpıda eşitliyor Yıldıray Oğur. Ama hakkını yemeyelim, Yıldıray Oğur doğru söylüyor, Kürtçe bir Taraf çıkarmak için zengin; geleceğini emperyalizmin bölge politikalarında arayan *"cesur ve çılgın"* bir Kürt'e/Kürt burjuvalarına ihtiyaç vardır.

Bugün bir *'Kürt Taraf'*ı olmadığı için, bu işi yapmak, en azından şimdilik, yine *'Türk Taraf'*ına düşüyor. 2009 Mayıs'ında Çukurca'da 6 askerin öldüğü mayın saldırısından sonra Ahmet Türk'ün *"PKK ve ordunun çatışmaları karşılıklı olarak sonlandırması"* çağrısını, Taraf başyazarı *"PKK'yi eleştirmesi nedeniyle umut verici bir açıklama"* olarak sahiplenmiş; Taraf'ın köşe başını tutan diğer yazarı Yasemin Çongar ise, 29 Mayıs tarihli yazısında, Ahmet Türk'ün çağrısını tek yönlü bir çağrı gibi gösterip, Türk'ün *"PKK'nın ellerini tetikten çekmesi"* çağrısı yaptığını yazmıştır. Taraf yazarlarının, Ahmet Türk üzerinden Kürt hareketini bölmek için gayrette kusur etmedikleri ortadadır: *"Kürt siyasetçiler arasında Ahmet Türk, hem Kürtlere hem Türklere güven veren saygıdeğer ve samimi duruşuyla 'barış' için çok uğraştı ama PKK'ya ve savaşçı Kürt siyasetçilere doğru yolu göstermeye gücü yetmedi."* (Ahmet Altan, Taraf, 19.12.2009) Oysa aynı Ahmet Türk, daha sonra kendisi üzerinden hareketin bölünmesi girişimlerini boşa çıkardığı için partisi kapatılmakla kalmadı; milletvekilliği de düşürüldü. Üstelik Taraf'ın *"barış sürecini savunan tek parti"* olarak tarif ettiği AKP de, hükümet olarak parti kapatmayı ortadan kaldıracak yasal düzenlemeleri yapmak yerine, İspanya'nın Bask bölgesindeki Herri Batasuna'yı örnek vererek, *"DTP'nin kendi yaptıklarının sonuçlarına katlanması gerektiği"* söylemini kullanmıştır.

Gelinen nokta, ‘açılım’ politikasını savunmanın, ‘açılım’ı sorunun tek çözüm yolu olarak görmenin kaçınılmaz sonucudur. Kürt sorununun demokratik tarzda çözümü ortamının yaratılması için çift taraflı ateşkes, siyasi genel af, bölgesel ve yerel özerklik, ayrımcılıktan arındırılmış eşitlikçi-demokratik bir anayasa, anadilde eğitim istemek ile Kürt halkının varlığını ve her türlü hakkını yok sayan ırkçı-şoven politikaları savunmak aynı kefeye konulmaktadır. PKK için yapılması gereken tek bir şey kalmaktadır; silahları koşulsuz bırakmak ve çözümü AKP’nin ‘açılım’larına, Taraf yazarlarının tam bir güven duydukları “iyi niyetine” terk etmek!

3 - Taraf’ın En Harbi ‘Açılım’cısı Emre Uslu: ‘Açılım’ İçin Tasfiye Şart!

Yukarıda da söyledik; ‘açılım’ politikası, esas olarak, Kürt ulusal hareketi ve mücadelesinin (ve bu arada anadilde eğitimden anayasal eşitliğe kadar her türlü siyasal hak talebinin) tasfiyesi/etkisizleştirilmesi, bağlı olarak da sorunun ülke egemenlerinin inisiyatifinde ‘bireysel kültürel haklar’ çerçevesinde çözümünü öngören bir politika-dır. Bu bakımdan ‘açılım’, bir taraftan sorunun dünden daha ileride tartışılmasını sağlaması ve çeşitli demokratik düzenlemelerin gündeme getirileceğinin belirtilmesine rağmen, öbür taraftan Kürt hareketinin baskılanması/etkisizleştirilmesi arayışıyla kol kola yürütülen bir süreçtir. Geçtiğimiz günlerde AKP’nin Diyarbakırlı Tarım Bakanı Mehdi Eker’in, BDP’li belediye başkanlarının aralarında bulunduğu Kürt siyasetçilerin elleri kelepçelenerek adliye önünde tek sıra halinde dizilmesini eleştirenlere karşılık yaptığı, “Dün JİTEM öldürüp köprü altına atıyordu. Kelepçeye şükretsiner” açıklaması; ‘açılım’ politikasından Kürt halkının örgütlü güçlerinin payına düşeni çok açık olarak ortaya koymaktadır.

Taraf yazarlarının hemen hepsi, ‘açılım’ı, Kürt sorununun çözümünü ve ülkenin demokratikleştirilmesini sağlayacak bir proje olarak görüyor/gösteriyor ve bu temelde sahiplendiklerine dair değerlendirmeler yapıyorlar. Hatta DTP/BDP’ye karşı sürdü-

rülen ve legal Kürt hareketinin içindeki KCK yapılanmasına yönelik yapıldığı belirtilen baskı ve tutuklamaların “açılım’ın baltalanması” anlamına geldiğini söylüyorlar. Oysa Taraf’ın emniyet kökenli yazarı Emre Uslu, ‘açılım’ ile Kürt hareketine karşı yapılan KCK (Koma Civaken Kurdistan) operasyonlarının kol kola yürütülen/yürütülmesi gereken süreçler olduğunu açık açık söylüyor: “KCK’nın varlığı, derin devletin açılım sürecini baltalamasına imkân tanıyor ve risk oluşturuyor. Açılımda ilerleme sağlandığında, KCK devreye sokularak süreç baltalanıyor. Dolayısıyla KCK’nın bitirilmesi açılım sürecinin sağlıklı ilerlemesiyle doğrudan ilgili (...) Bu canlı bir süreç ve zaman zaman bu yapılanmaya yönelik operasyonlar yapılacak ve yapılmalı da.” (Emre Uslu, Taraf, 26. 12. 09)

Uslu, ayrıca Mart ayının başlarında Belçika ve Almanya’da Roj TV ve Kürt kurumlarına karşı yapılan operasyonların arkasında ABD’nin olduğunun altını çizdiği “Avrupa’daki PKK Operasyonları Ne Anlama Geliyor” adlı yazısında, ‘açılım’ politikasının ABD’nin bölgesel amaç ve çıkarlarıyla ilişkisini de ortaya koyuyor: “Obama, ABD’nin PKK’yı terör örgütü olarak tanıdığına vurgu yaptıktan sonra, PKK’nın Irak için de bir istikrarsızlık olduğuna vurgu yapıp, Erdoğan ile görüşmesinde, PKK sorununu ele almada, ‘yakın işbirliği içinde olunmasını’ konuştuklarını ifade etmişti (...) Türkiye’yi de içine alan yeni dünya anlayışında PKK’nın silahlı mücadelesinin yeri yok. Bunun için de PKK silahtan, ya gönüllü olarak ya da zorla, a-rın-dı-rı-la-cak. Operasyon tekniği açısından bakıldığında, Avrupa’da yapılan bu tip operasyonlar domino etkisi yapar. Bir anlamda PKK’ya karşı bir güvenlik ve operasyon kültürünün oluşmasına yardımcı olur. Bu açıdan yapılan operasyonlar başka ülkelerde de yeni operasyonların tetikleyicisi olacaktır. PKK artık çemberin daralmaya başladığını görmek durumunda. Uluslararası dengelerde bir değişiklik olmazsa –İran’a yönelik bir askerî müdahale gibi– PKK’nın işi oldukça zor.” (Taraf, 06 03 2010)

Askerî darbe döneminde nasıl ki, toplumun bütün örgütlü kesimleri hedef alınarak dağıtılmış ve neo-liberal politikaların uygulanmasına uygun ortam sağlanmışsa, işte bugün de ‘açılım’

politikasından Kürt halkının örgütlü güçlerinin payına düşen de budur. Burada tekrar ‘açılım’ politikası konusunda bizim söylediklerimiz ve gerici şoven çevrelerin karşı çıkışları arasındaki farkı kalın çizgilerle belirtmek gerekiyor: Gerici şoven güçler, ‘açılım’ politikası ve üzerinden sürdürülen tartışmalara, Kürtlerin varlığının tanınması ve bu temelde bazı düzenlemeleri (TRT Şêş’in yayına başlaması ve Kürdoloji bölümlerinin açılacağına belirtilmesi gibi) gündeme getirmesi nedeniyle karşı çıkmaktadır. Bizim itirazımız ise, Kürt ulusal hareketini, Kürt halkının ulusal mücadeledeki temsilcilerini muhatap almadan ve bu mücadelenin ulusal taleplerini dikkate almadan ‘bireysel haklar’ çerçevesinde bir çözümü öngörmesi ve bağlı olarak Kürt halkının örgütlü kesimlerini hedef alan bir politika olmasıdır.

Taraf yazarları, Kürt sorununun çözümü ve demokratikleşmenin ‘açılım’ politikası ve uygulayıcısı AKP hükümetinin eliyle sağlanabileceğini vaaz etmekte, dolayısıyla barış ve demokrasi isteyen bütün halk kesimlerini AKP’nin arkasında saf tutmaya çağırmaktadır. Biz ise, demokratik çözümün ancak Kürt halkı ve bütün emek-demokrasi güçlerinin birliği ve mücadelesinin ilerletilmesiyle sağlanabileceğini söylemekteyiz. Dolayısıyla ‘açılım’ üzerinden Kürt sorununun tartışılmasına değil, bu politika ile öngörülen/dayatılan “çözüm”e karşıyız.

Sonuç Yerine: Demokratikleşmenin Dayanağı Halk Güçlerinin Mücadelesidir!

Meselenin özü, liberal demokratların demokratikleşme mücadelesinin temel dayanağı olarak neyi gördüklerinde düğümlenmektedir. Taraf yazarları, ‘Ergenekon Davası’ sürecinde olduğu gibi, ‘açılım’ konusunda da, demokratikleşme mücadelesini, egemen güçler arasındaki sürtüşme ve çatışmaya bağlamakta ve demokrasi isteyen güçleri, AKP arkasında saf tutmaya çağırmaktadır. Bunlara göre, Ergenekon Davası sürecinde, bütün toplum kesimleri AKP’yi desteklerse, darbeciler tasfiye edilecek ve ülkeye

demokrasi getirilecekti. Oysa sınıf partisi ve demokrasi güçleri, Ergenekon davasını, davayı “AKP’ye karşı darbe girişimi” sınırları içinde tutmak isteyen yürütücülerinin niyetlerinden bağımsız olarak, demokrasi mücadelesi bakımından önemli gördüklerini açıklamış, ama davanın karanlık suç örgütlerinin açığa çıkartılması ve demokratikleşme mevzisine çekilmesi için bütün halk güçlerinin müdahilliğinin önemine dikkat çekmişlerdir. Bugün, 90’lı yıllarda bölgede ve ülkenin çeşitli kentlerinde gerçekleştirilen binlerce karanlık olay ve cinayetin adresi olan JİTEM ve kontrgerillanın Veli Küçük’ten Arif Doğan’a, Atilla Ersöz’den Atilla Uğur’a ve Levent Ersöz’e kadar birçok önemli ismi Ergenekon davası sanığı durumunda olmalarına rağmen, bunlar, sadece “AKP’ye karşı darbe girişimleri” nedeniyle yargılanmaktadır. AKP’li Bakan Mehdi Eker “JİTEM’in insanları öldürüp köprü altına attığı”nı söylemekte, ama ordunun JİTEM’in varlığını hâlâ kabul etmemesi karşısında, AKP hükümetinin hiçbir girişimi bulunmamaktadır. Ötesinde bölgede yürütülen ‘özel savaş’ döneminin mağdurlarının Ergenekon Davası’na müdahillik başvurusu bir bir reddedilmiştir.

Özetle, Ergenekon Davası’nda bugüne kadar ne bölgede işlenen karanlık cinayetlerin, ne de Özel Harp Dairesi’nin Türkiye’nin NATO’ya girdiği günden bu yana halka karşı işlediği suçların ortaya çıkarılması konusunda herhangi somut bir gelişme olmamış; AKP’nin demokratlığı bu davayı kendi politik hesaplarına göre kullanmanın ötesine geçmemiştir. Bütün bunlara karşın, Taraf yazarları, AKP’yi eleştirmek şöyle dursun, PKK ile Ergenekoncular arasında ‘derin’ ilişkiler olduğu vb. söylemler üzerinden, Kürt halkını ve demokrasi ve barış isteyen halk güçlerini AKP dışında ‘güvenilir’ bir odak olmadığına ikna etmek konusunda gayretlerini sürdürmüşlerdir.

AKP’nin gerek Ergenekon Davası ve gerekse ‘açılım’ sürecinde ortaya koyduğu “kendine Müslüman” “demokratikleşme”yi, kendi politik mevzisini/durumunu güçlendirmek için kullanmanın ötesine gitmeyen tutumuna rağmen, liberal demokratlarımız

için halk güçlerinin bu mücadeledeki rolü, AKP'yi destekleyip cesaretlendirmekten ibarettir. Hatta emek ve demokrasi güçleri, TEKEl işçilerinin güvencesiz çalıştırılmaya, işsiz bırakılmak istenmelerine karşı Ankara Direnişî örneğinde olduğu gibi, AKP'nin dayattığı politikalara karşı mücadele ettiklerinde ise, en hafifinden Ergenekoncuların, darbecilerin oyunlarına alet olmaktadırlar! İşte Taraf'ın 'İş ve Sosyal Güvenlik Dünyası' köşesinin yazarı Ramazan Çanakaleli'nin TEKEl işçilerinin eylemi konusunda söyledikleri: “*Ne kadar marjinal grup varsa Tekel işçilerine destek adı altında oraya gitti (...) Kim bilir belki birileri demokratik yolla değiştiremedikleri iktidarı demokrasi dışı yollarla değiştirmek için TEKEl işçilerinin eylemini bir fırsat olarak görmek istiyordur.*” (Taraf, 01.02.2010)

Oysa TEKEl Direnişî, Taraf yazarının iddia ettiği gibi, demokrasi karşıtı güçlere fırsat sunmak bir yana, düne kadar milliyetçi-şoven kışkırtmalar nedeniyle birbirlerine önyargılı yaklaşan Türk-Kürt her milliyetten işçi ve emekçilerin ortak mücadele duyguları üzerlerinden birbirlerinin dillerine, kültürlerine saygıyı, işçiler arasında kardeşleşmeyi sağlamıştır. Bunun da ötesinde, egemen güç odaklarının kamplaşmalarına yedeklendikleri için düne kadar birbirlerinin yanına yaklaşmayan sendikaların, ortak sorunlar, talepler konusunda birlikte hareket etmelerinin önünü açmıştır. Ama Taraf'çı liberallerimiz için işçi sınıfı ve emekçiler “*tarihsel rollerini çoktan tamamlamış oldukları için*”, kendilerine dayatılan neo-liberal politikalara, güvencesiz çalıştırmaya karşı mücadelede birleşmeleri, olsa olsa hükümete karşı bir ‘*tertip*’ olabilir! Tekel işçisine saldırmayı da demokratizmin nişanesi olarak gören liberallerimizin gerek Kürt sorunu gerekse genel olarak demokrasi mücadelesi karşısındaki pozisyonlarının alçaklığı buradan da ibret vericiliğiyle görünmektedir.

Özetle liberal demokratlar, Ergenekon Davası'ndan, TEKEl direnişine ve ‘*açılım*’ politikasına kadar ülkedeki meselelere halkın çıkarları üzerinden değil; egemen güçler arasındaki kamplaşmanın içinden bakmakta ve halkı bu kamplaşmada taraf

olmaya çağırılmaktadır. Onlar, Ergenekon davasını da, ‘açılım’ politikasını da, “dünyanın (emperyalistlerin) Türkiye’ye biçtiği rol”ün bir sonucu olarak görmekte ve her türlü barışçıl, demokratik söylem üzerinden halkın da çıkarına olduğunu söyledikleri bu süreci, esas olarak ülkenin emperyalizmin bölge politikalarıyla uyumlu hale getirilmesinin bir gereği ve sonucu olarak görüp sahiplenmektedirler. Bu bakımdan birer ‘açılımcı demokrat’ olan Taraf’çı liberallerimiz için ‘açılım’ politikasının Kürt sorununu çözecek bir proje olarak sahiplenmesinin arkasında, ABD’nin bu süreçteki rolü belirleyici olmaktadır. Ve yine onlar, Irak’tan çekilme sürecinde PKK’yi kendileri için istikrarsızlık yaratacak silahlı bir güç olarak gören ABD’nin ve bu temelde “Bu süre zarfında Kuzey Irak’taki PKK sorununun bitirilmesini arzu ediyoruz” ve “Avrupa ülkelerine de, ‘PKK, bir NATO müttefiğine saldıran bir grup. Siz de bizim gibi adım atın’ diyoruz” (ABD Türkiye Büyükelçisi James Jeffrey; Taraf, 24.10.2009) açıklamalarını yapan ABD Ankara Büyükelçisi’nin bakış açısıyla görmekte; PKK’nin silahsızlandırılması/tasfiyesi üzerinden Kürt sorununun çözülebileceğini söylemektedirler.

Oysa 2010 Newroz kutlamaları, Kürt sorununun çözümünü Kürt ulusal hareketinin tasfiyesi/çözülmesinde görenlere Kürt halkının milyonlarla alanlara çıkarak yanıt verdiği bir gün olmuş ve halkı hesaba katmayan hiçbir “çözüm” arayışının başarılı olmayacağını bir kez daha göstermiştir. Bugün demokrasi, barış ve insanca yaşam, sadece Kürt halkının değil; işçi sınıfı, Türk ve her milliyetten emekçilerin ortak talebi olduğuna göre, yapılması gereken, Kürt halkının Newroz’da ortaya koyduğu mücadele birikiminin, bu güçlerle, TEKEL işçilerinin mücadelesi sürecinde tüm halk güçlerinin ortaya koyduğu birlik ve dayanışma örneğinde olduğu gibi, birleştirilmesidir. Demokratik çözümü yaratmanın, egemenleri barışa zorlamanın yolu da buradan geçmektedir. Çünkü ‘barış’ ve ‘demokrasi’ laflarının herkesin ağzında dolaştığı günümüzde, söylenen güzel sözlerle değil, bu sözlerin arkasına gizlenen hesap ve çıkarlara; bunun da ötesinde, mücadelenin temel

dayanağı olarak kimin/neyin görüldüğüne bakmak gerekmektedir. Taraf, sözde darbelere ve darbecilere karşı ‘bayrak’ açarken, diğer bir egemen güç odağı olan AKP’ye ve ona bölgesel roller biçip destekleyen emperyalistlere yaslanmakta; halk güçlerine de, sürecin öznesi olarak değil, destekçisi/yedeği olarak (mesela halk önümüzdeki seçimlerde AKP’ye oy vererek demokratik bir anayasa yapılmasını destekleyebilir!) roller biçmektedir. Oysa emek ve demokrasi güçleri, egemen güçler arasındaki kamplaşma ve mücadelelerin (ve bu arada Taraf’ın “askerî vesayete” karşı yaptığı yayınların) demokrasi mücadelesi bakımından sunduğu olanakları göz ardı etmemekle birlikte, sadece bu kamplaşma ve çatışmadan Kürt sorununun çözümünün ve demokratikleşmenin sağlanamayacağını; demokratik çözümün asıl öznesinin halk güçleri ve onların mücadelesi olduğunu vurgulamaktadır. Bu bakımdan Kürt sorununun çözümü, demokrasi ve barış konusunda söylenen güzel sözlerin altı kazındığında, ‘açılımcı demokrat’ Taraf ile demokrasi güçleri arasındaki mesafe, ABD ve işbirlikçisi egemen sınıfların çıkarları ile halk güçlerinin çıkarları arasındaki mesafe kadardır.

IV. BÖLÜM

Kürt Sorununda Çözümün Biçimi
ve Olanakları Üzerine

Alt Kimlik Değil, Eşit Ulusal Haklar

Ali Yaşar

Kürt sorunu üzerine tartışmalar son dönemde “kimlik” merkezli olarak sürdürülüyor. Bu tartışma Başbakan Erdoğan’ın Kürtlüğün ve diğer etnik grupların “alt kimlik” olarak kabul edilmesi, birleştirici “üst kimliğin” ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı olması gerektiğini ilan etmesinden sonra iyice yoğunlaştı. Bu konuda Baykal ve diğer parlamento içi gerici muhalefet çevrelerine –onlar Türklüğü üst kimlik olarak görüyor– göre Başbakan Erdoğan daha ileride olduğu gibi bir izlenim veriyor. Kürt sorununun çözümünde, “Kürtlük alt kimliğinin” tanınması ve üst kimlik olarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının kabul edilmesi gerçekten olumlu bir rol oynayabilir mi? Yoksa sorun daha farklı düzeyde ele alınıp, daha köklü bir çözüme mi kavuşturulmalı? Bu sorunu yakından irdelemek gerekiyor.

Öncelikle alt ve üst kimlik sorununu açıklığa kavuşturmak gerekiyor. Burada hemen belirtmek gerekir ki, ulusal sorunda “alt kimlik, üst kimlik” tanımı Marksizme ait değildir. Marksistler bu soruna ulusal sorun, ezilen ulus ve milliyetler, etnik gruplar vb.

terimlerle yaklaşmaktadır. Biz sorunun anlaşılması için bugün yaygın olarak kullanılan kimlik vb tanımları sınırlı da olsa kullanacağız. Alt kimlik tanımı, bugünkü yaygın kullanım biçimiyle eğer bir toplumda farklı kökenlere mensup etnik, dini vb. gruplar bulunuyorsa genellikle bu gruplara verilmiş bir adlandırma. Etnik köken söz konusu olduğunda bu gruplar uluslaşma sürecini tamamlamamış olabilirler vb. Bu durumda onlar etnik gruplar, ya da milliyetler olarak adlandırılabilirler. Örneğin Türkiye’de Çerkesler, Lazlar, Abazalar vb. bu tanımlama içine girer. Alt kimlik tanımlaması bugün günlük dilde bütün bu gruplar için kullanılabilir.

“Üst kimlik” ise genellikle bütün bu grupların kendilerini de dahil ederek oluşturdukları daha genel bir tanımlamadır. Bir ülkenin vatandaşı olma vb. gibi. Alt ve üst kimlik tanımının, burada askerî bir hiyerarşiyi belirler gibi kullanılamayacağı açıktır. Daha farklı bir ifade ile kimliklerin birbirine bir üstünlüğü bulunmamaktadır. Bu anlamda “üst kimlik” genellikle anayasal ve yasal bir çerçeve ile belirleniyor. Burada dikkat çeken nokta “üst kimliğin” kabulünde belirli bir gönüllülüğün, uzlaşmanın olmasıdır. Bunun olmadığı yerde, sorunlar çeşitli düzeylerde kendini göstermektedir. Bu durum kolayca anlaşılacağı gibi ulusal sorunun halen varlığını koruduğunun bir işaretidir. Özellikle kapitalizmin geç gelişmesinden dolayı uluslaşma sürecine sonradan girmiş toplumlarda, farklı uluslar tek bir devlet çatısı altında yaşamakta, devlete egemen olan ulusun ulusal baskısına maruz kalmaktadırlar. Bu durumda “alt ve üst kimlik” tanımlaması epeyce çetrefil bir sorun olmaktadır.

Soruna bu temelden bakılınca, Kürt sorununu nereye koyabiliriz? Kürtler Türkiye’de etnik bir “alt kimliğe” sahip yurttaşlar olarak mı kabul edilmelidir, yoksa etnik kimlik boyutunu aşmış, uluslaşma düzeyine gelmiş bir sorunla mı karşı karşıyayız? Ülkenin yaşadığı ve içinde bulunduğu gerçekler Kürtlerin ayrı bir ulus olarak var olduklarını, ayrı bir uluslaşma süreci yaşadıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bugün Türkiye’de tek bir devlet içerisinde, biri egemen ve ezen, diğeri ise ezilen iki farklı ulus gerçeği

ile karşı karşıya bulunmaktadır. Öncelikle kabul edilmesi gereken gerçek de budur. Bu soruna bu gerçeği kabul etmeden getirilecek “çözümler” de gerçekçi olmayacak, sorunun bir biçimde çeşitli düzeylerde kendisini üreterek devam etmesine yol açacaktır.

Şimdi şu soruya yanıt arayabiliriz: Kürtlüğün etnik “alt kimlik” olarak kabul edilmesi Kürt sorununun çözümünde kesin bir sona mı işaret etmektedir? Bununla birlikte, Kürtlerin varlığının etnik olarak kabul edilmesiyle, ayrı bir ulus olarak varlığının kabul edilmesinde ne tür bir farklılık bulunmaktadır? Kürtlerin etnik düzeyde bir “alt kimliğinin” kabul edilmesi demek, öncelikle birtakım kültürel hakların tanınması –örneğin dilin daha rahatça kullanılması– bunların bireysel olarak kullanılabileceğinin kabul edilmesi vb. anlamına gelmektedir. Ancak bu tür haklar yasal güvence altına alınsa da doğrudan kamusal alanda sahip olunan eşit, genel haklar değildir ve siyasal içerikten yoksundurlar. Örneğin Kürtler dillerini daha rahat kullanabilirler ama, bu dil ülkenin tanınmış resmî dillerinden biri değildir ve dolayısıyla eğitim-öğretimde, mahkemelerde kullanılamaz, bir Kürt vatandaş meramını Kürtçe bir dilekçe ile anlatamaz vb. Kısacası Kürtler için etnik bir topluluk olarak kabul edilen “alt kimlik”, temel ve eşit hakların üzerinin örtülmesi, ulus gerçeğinin inkâr edilmesi anlamına gelmektedir. Başbakan’ın ağzından bugün bir ilerleme gibi görünen –Başbakan’ın savunusunun eğreti ve sallantılı, her zaman geriye çark etmeye hazır olduğunun belirtilmesi gerekir– bu yaklaşım, mevcut statükonun ve politikanın biraz tamiratla sağlamlaştırılması anlamına gelmektedir.

Ulus Gerçeği

Bugün alt kimlik, üst kimlik tartışmaları ile görmezden gelinen ve açıktan veya üstü örtülü olarak inkâr edilen gerçek, Kürtlerin ayrı bir ulus olarak var oldukları gerçeğidir. Dolayısıyla haklar meselesi gündeme geldiğinde, tartışılması gereken “alt kimlik”, etnik tanınma değil, onların bir ulus olarak varlıklarının tanınması, tüm ulusal

haklarının teslim edilmesi ile bu sorunun kesin çözümünün bu yolla sağlanabileceğinin kabul edilmesidir. Bugün Kürtlerin ayrı bir ulus olarak var oldukları inkâr edilemez bir gerçektir. Kürt halkı, Türkiye’de on yıllardan beri yığınlar halinde taleplerini dile getirmekte, demokrasi içinde eşit ve özgür yaşam istemektedir. Ayrıca vurgulamak gerekir ki, Irak’daki Kürdistan gerçeği, bu sorunun daha fazla görmezden gelinmesine kesin bir nokta koymuştur.

Bu gerçek inkâr edilemeyecek bir biçimde ülkenin politik yaşamının tam ortasına düştüğü içindir ki, bugün kimlik tartışmaları yapılmakta, ülkeyi yöneten gerici sınıflar tarafından bu sorun, mevcut “tek bayrak, tek devlet, tek millet” çerçevesi içerisinde bir “çözüm” kavuşturulmak istenmektedir. Ancak bu başlanılan noktaya geriye dönmek anlamına gelmektedir. Zaten bugünkü hukuki ve fiili durum böyle değil midir? O halde ne tartışılmaktadır? Bu sorunun yanıtı yukarıda işaret edildiği gibi sorunun “etnik alt kimlik” çerçevesinde görülmesindedir. Böyle görüldüğü için de çözüm olarak bu “teklik” öne sürülebilmektedir.

Oysa bugün etnik topluluk boyutlarını aşmış, uluslaşmış bir Kürt halkı gerçeği ile karşı karşıyayız. Dolayısıyla önerilen, getirilen çözüm de bu gerçeğe uygun olmak durumundadır. Aksi durum çözümsüzlük ve sorunun sürgit devam etmesi anlamını taşımaktadır. Bu ise bir ulusun varlığının inkârı, ezilmeye devam etmesi, dolayısıyla ülke içi yaşamın istikrarsızlaşması ve demokrasisizlik demektir. Bu aynı zamanda büyük emperyalist devletlerin ülkeye çeşitli düzeylerdeki müdahalesine de kapıyı aralamaktadır. Mevcut durum onlara, bir egemenlik ve yönetim yöntemi olarak, halkları düşmanlaştırma ve birbirine kırdırma da sürekli olarak oynayabilecekleri ve kurcalayacakları bir kozu elde tutma imkânı vermektedir. Bu koz onlara bizzat ülkeyi yöneten işbirlikçi egemen sınıflar tarafından sunulmaktadır. Altında yatan neden ise bölünme korkusudur. Bu korku ile yaşamak tercih edilmekte, buna karşın emperyalist şantaj ve boyun eğdirmelere kapı ardına kadar açık tutulmaktadır.

Burada “üst kimlik” olarak Türklüğün kabul edilmesini isteyenlerin tezlerine de kısaca bir göz atmak gerekiyor. Bilindiği üzere son zamanlarda bu görüşün en ileri sözcülerinden birisi CHP lideri Deniz Baykal’dır. Ama o elbette bu gerici tezin tek savunucusu değildir. Diğer gerici partiler, paşalar ve bütün bunların basındaki sözcüleri tek bir koro oluşturmaktadırlar. Onlara göre Türklük sadece Cumhuriyet dönemi boyunca değil, geçmiş Türk devletleri –Selçuklular, Osmanlılar vb– süresince de kurulan her devletin asli kimliği olmuştur. Bu nedenle de “özel ve kadimdir.” Bu gerici görüş tarihsel gerçekleri bütünüyle çarpıtmaktadır. Ulus gerçeği tarihe kapitalizmin gelişimiyle birlikte girmiştir. Modern ulusların doğuşu süreci 17. yüzyılın ortalarından itibaren başlamıştır.

Örneğin Osmanlıların 19. yüzyılın ortalarından önce ulus gerçeğinden haberleri bile yoktur. Onlar ulusal gerçeklikle sadece yönettikleri ulusların isyanı –Yunanlılar, diğer Balkan ulusları vb– süresinde tanışmışlardır. Türklük ise Osmanlı’nın aşağıladığı bir etnik topluluktur. Türk milliyetçiliği de ancak Osmanlı’nın dağılma dönemi ile birlikte gelişmeye başlamıştır. Kurtuluş Savaşı ile birlikte devleti kuran ve elinde tutan ulusal topluluk Türkler –Kürtlerin emperyalizme karşı Türklerle birlikte ulusal mücadeleye katılmasıyla– olmuştur. Bu tarihsel gerçeklik Türklüğün “özel ve kadim” olduğu iddialarını bütünüyle boşa çıkarmaktadır. Bugün Türkler ayrı bir ulustur ve Kürtlerin de uluslaşma süreci neredeyse Türklerin uluslaşma sürecine denk düşmektedir. Yani ülke sınırları içerisinde yan yana gelişen iki ayrı ulus gerçeği ile karşı karşıyayız. Kürt sorununda akılda tutulması gereken ilk ve temel gerçek budur. Çözüm de ancak bu gerçeğin sağduyuyla kabul edilmesi üzerinden olabilir.

Türklüğün “özel ve kadim” olduğunu iddia edenlerin asıl üzerini örtmek istedikleri gerçek, özellikle Cumhuriyet tarihi boyunca tüm ülke tarihinin, politik ve sosyal yaşamın Türklük temeli

üzerinde yükselmiş olmasıdır. Onlar bu durumunun değişmesinden büyük bir korku duymaktadırlar. Eğer duvardan bir tuğla sökülürse tüm duvarın çökecek olmasından duyulan korkudur bu. Benzer durumdaki her türlü burjuva milliyetçiliğinin tipik korkusudur bu aynı zamanda.

Çözüm Nerede?

Bugün “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından” ya da aynı anlama gelmek üzere “anayasal vatandaşlıktan” sıkça söz edilmektedir. Ne var ki, ülkeyi yöneten işbirlikçi egemen sınıfların en azından bir kesimi bu öneriyi ortaya atarken, yeni ve demokratik bir anayasa, bu anayasa da Kürtlerin ulusal varlığının kabul edilmesini kasetmemektedirler. Onların kastı, küçük iyileştirmelerle mevcut durumun kabul edilmesi ve güvenceye alınarak, sağlamlaştırılmasıdır. Ancak bu sorunun gerici, gerçekçi olmayan ve demokratizmi dışlayan bir “çözüm” biçimidir.

Kürtler ayrı bir ulustur ve ulus olmaktan kaynaklanan tüm haklarının tanınmasını içeren bir çözüm biçimi tek gerçekçi çözüm biçimi olabilir. Bu hakların başında da ulusal kendi kaderini tayin hakkı gelmektedir. Bu hakkın özü ayrı devlet kurma hakkının tanınmasıdır. Bu hak tanındıktan sonra ayrılıp ayrılmayacağına karar verme hakkına sadece ulusun kendisi karar verebilir. Üstelik bu karar bugünkü koşullar devam ettiği sürece merkezi parlamentolarda verilemez, dahası ezen ulus konumunda olan ulusun bu konuda karar verme hakkı bulunmamaktadır. O, sadece ezilen ulusun birlikte yaşamaya karar vermesi durumunda, bu birlikteliğin çerçevesini ezilen ulusla birlikte belirleme hakkına sahiptir, daha fazlasına değil. Demek ki sorunun temelinde öncelikle Kürtlerin ayrı bir ulus olarak varlıklarını kabul etme ve bu ulusun temel ve vazgeçilmez haklarının bulunduğunu ilan etme bulunmaktadır.

Ancak bu temel gerçek kabul edildikten sonra sıra birlikte yaşamının çerçevesini belirlemeye gelebilir. Bölgesel özerklik mi,

yerel özerklik mi, “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı mı”, “anayasal vatandaşlık mı” ancak bu çerçevede tartışılabilir. Açıkçası Türklerin ve Kürtlerin gönüllü birlikteliğine dayanan yeni bir nikâh kıyılacak, bu nikâhta öncelikle geçmişte mağdur olmuş ve ezilmiş olan, yeniden ezme girişimlerine karşı ayrılma hakkını elinde bulunduracaktır. Bir benzetme yapacak olursak, kadın dayakçı kocaya sürgit katlanmak zorunda değildir. Ama bugünkü medeni yasadan da bilinmemektedir ki, evlilikte ve kıyılan nikâhta ayrılma hakkının olması demek, her evliliğin ayrılıkla bitmesi anlamına da gelmemektedir.

Birlikte yaşamanın temel koşullarının eşit ve demokratik bir biçimde birlikte kararlaştırılması gerekir. Bunun anlamı ise ülkenin sosyal, politik ve kültürel yaşantısında tam hak eşitliğinin bulunması anlamına gelmektedir. Yani bir ulusa ve dile üstünlük ve ayrıcalık tanınmayacak, eğer söz konusu olan iki ulussa, bu iki ulusa da eşit haklar tanınacaktır. Biraz daha açılacak olursa bunun anlamı şudur; devlet ve ülke yönetiminde eşit haklara sahip olunacak, diller eğitim ve öğrenim dili olarak eşitlik içinde olacak, kamusal yaşamda her iki dil yasal bir engelle karşılaşmadan özgürce kullanılabilir, uluslar kültürel yaşamını hiçbir engelle karşılaşmadan geliştirebilecektir. Bütün bunlar yeni yapılacak bir anayasada güvence altına alınacak, vatandaşlar bu anayasa ile belirlenmiş hukuki, siyasal çerçevede “anayasal, ya da ülke vatandaşı” olacaklardır. Bu koşullarda örneğin “Türkiyelilik, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı” gibi kavramlarda uzlaşılmışsa, elbette bunların kullanılmasında bir sorun olmayacaktır. Ancak o zaman bu kavramların içeriğinin değişmiş ve bunların demokratikleşerek zenginleştiği gerçeğini gözden kaçırmamak gerekmektedir. Vurgulamak gerekir ki, ulusal sorunun eğer kapitalist-gerici iktidar devrilmemişse, kapitalizm koşullarında olabilecek en demokratik çözüm biçimi, tutarlı bir demokrasi içerisinde çözümdür.

Sonuç

“Üst ve alt kimlik” sorununa, iki ulusun varlığını kabul etmeden yapılacak her yaklaşım gerici olacaktır. Bu tür yaklaşımların, Kürt sorununun demokratik ve halkçı bir çözüme kavuşturulmasını engellemeyi amaçladığı açıktır. Bu “çözüm” artık erimiş ve yama tutmaz hale gelmiş pantolona yeni bir yama yapmaya benzer. Ancak tarihsel tecrübeler kesin bir biçimde kanıtlamaktadır ki ulusal sorunlar üzeri örtülemeyecek sorunlardandır. İngiltere’nin İrlanda sorunu neredeyse iki yüzyıl devam etti. İspanya’da ise Bask sorunu halen devam ediyor vb. Bu ülkelerin gelişmişlik düzeyi bakımından –birleşme merkezi olma şansları daha yüksektir– Türkiye’den daha ileri olduklarını aklı başında hiç kimse inkâr etmeyecektir. Buna rağmen bu sorun devam edegeldi.

Ne kadar üstü örtülmeye çalışılırsa çalışılsın, şu ya da bu süreçte Kürtler tüm ulusal haklarını alacaklardır. Sorun bu sürecin sancısız tamamlanması, birlikte yaşama olanakları geniş olan iki halkın arasına kanlı düşmanlıklar sokmadan, bu sorunun demokratik ve halkçı bir çözüme kavuşturulmasıdır. Orta ve Yakındoğu’da emperyalist müdahalelerin derinleşmesi ve yaygınlaşmasına karşı, Türk ve Kürt halklarının birlikte yapacağı çok şey bulunmaktadır. Kürt sorununun halkçı ve demokratik çözümü böyle bir yolun kapısını da ardına kadar açacaktır.

Kürt Sorunu ve Bölgesel Özerklik

Yusuf Akdağ

Kürtlerin ulusal tam hak eşitliği sorunu Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olmaya devam ediyor. Kürtlerin Türk ulusundan farklı bir ulus olmaları gerçeğinin inkâr edilmesi, baskı ve zor yoluyla temel ulusal haklarından yoksun tutulmaları; Kürt sorununu, hemen her gün üzerine konuşulan, sert tartışmalara konu olan en önemli sorunlarından biri haline getirmiştir. Sorun üzerine toplumun hemen tüm örgütlü kesimlerinin katılımıyla süren tartışmalar ile bu tartışmaları kaçınılmaz kılan sosyal-politik gelişmeler böyle bir “sorun”un “yok”luğu(!) üzerine inkârcı şoven görüşü dayanaksız kılmasına rağmen, Kürt sorununun “olmadığı” yönünde açıklamalar yapılabiliyor.

Ancak, artık Kürt ulusunun haklarını inkârda ısrar, Türk egemen sınıfı ve devletini Kürt politikasında iflasın eşiğine getirme işlevi görmektedir. İnkâr, isyanı daha fazla körüklerken, özgürlük mücadelesi “özerk bir Kürdistan”ı fiilen var etmeyi gündemine almış; 2010'un sonundan başlayarak “özerklik” tartışmaları Türkiye'nin gündemine yoğun şekilde girmiştir.

Bu makale, özerklik tartışmalarıyla birlikte, özerklik talebi ve tartışmalarını gündeme getiren gelişmeleri ve bu gelişmelerin başlıca etkeni olan Türk milliyetçiliğinin tekelindeki Türk burjuva-devlet politikasını konu edinecek.

İnkâr, Zoraki Birlik ya da Cumhuriyetin Kürt Politikası

Türk devleti, Kürtler başta olmak üzere farklı ulusların ve ulusal toplulukların yaşadığı bir ülkede, bir tek ulusun (Türk ulusu) ulusal devleti olarak kuruldu. Kürt aydınları, Avrupa’da başlayıp doğuya doğru gecikmiş olarak genişleyen ulusal hareketlerden ve burjuva demokratik düşüncelerden haberdar olmalarına; Osmanlı İmparatorluğu döneminde ortaya çıkan çeşitli Kürt hareketleri- isyanları şiddetle bastırılmış olmasına karşın, Kürtler Türkiye’nin emperyalist işgalden kurtarılması mücadelesine katıldılar. Türk Kurtuluş Savaşı’nın başını çeken ulusal Türk ticaret burjuvazisinin üst tabakası, Kürt ulusunun –emekçilerinin ve üst sınıflarının– desteğini almak için Kürtlere, haklarının tanınacağı, hatta “özerk olacakları” sözünü verdiler. Kürtlerin yaşadıkları toprakların emperyalist birinci büyük savaş ve sonrası dönemde yeniden bölünmesi sonrasında, her bir parçada farklı zamanlarda ve farklı boyutlarda devam eden ulusal Kürt mücadelesi, özellikle Irak ve Türkiye sınırları içindeki topraklarda aralıklarla isyanlar halini aldı. Bu isyanlar her defasında kanlı şekilde ve büyük kırımlar gerçekleştirilerek bastırıldı.

Türk burjuva ulusçuluğu, siyasal bağımsızlığın elde edilmesi ve “devlet Birliği”nin sağlanması sonrasında, Türk milliyetçiliğini öne çıkararak, Kürtlerin bu “ulusal bütünlük içinde eritilmesi” politikasına yöneldi. Kürtler bu politikaya birçok isyanla karşı çıktılar. Kürt isyanları (Koçgiri, Şeyh Sait, Ağrı-Zilan ve Dersim) –bilindiği üzere– büyük katliamlar ve nüfus kaydırmalarıyla bastırıldı. Başkaldırılarda yer alan Kürt toprak sahipleri ve aşiret yöneticileri halk kitleleriyle birlikte katliam ve sürgün politikala-

rının hedefi olurlarken, işbirliğine giren büyük toprak ağalarıyla aşiret şeyhleri ödüllendirildiler. “Kendi” halkına-ulusuna ihanet eden bu toprak ve aşiret ağa-şeyhlerinin Kürt emekçileri üzerindeki baskısıyla devlet baskısı birleşti. Türk burjuvazisi, Kürt toplum yapısının gösterdiği parçalılık ve aşiret bölünmesinden yararlanarak, isyanları bastırmada başarılı oldu ve asimilasyon politikasını da başarıyla uygulamak için sosyal-iktisadi; politik-askerî yeni düzenlemelere girişti. Yasal-Anayasal ‘Mevzuatı’nı Türk ve Türkçeden başka ulus ve dillerin inkârı ve yasaklanması esasına göre yeniledi, ‘Kışla Politikası’nı yoğunlaştırdı. Türk ulusu dışındaki ulus ve milliyetlerin ulusal varlığını dışlayan asker-sivil Türk burjuva yönetim, devlet desteğinde Türk sermayesini güçlendirmeye girişirken, azınlık milliyetlere ve işçiler başta olmak üzere emekçilere karşı baskıyı yoğunlaştırdı.

Kürt başkaldırıları ezildi. Bu başkaldırıları gerekçe gösterilerek çıkarılan “Takrir-i Sükun Kanunu” gibi olağanüstü yönetim yasalarıyla işçi ve emekçilere karşı yasak ve baskı artırıldı. ‘Amasya Tamimi’ ve 1921 Anayasası’nda Kürtlerin sahip olacakları haklar üzerine yer verilmiş tüm vaatler bir yana bırakılarak hazırlanan 1924 Anayasası’yla “Tek ulus-tek devlet-tek bayrak-tek dil” dayatması, “Cumhuriyet”in en önemli “ilke”lerinden biri haline getirildi ve bu politika, içeriği korunarak sonraki yıllarda da sürdürüldü. Nazilerden kopya edilmiş ideolojik savaş yöntemleriyle ve Mussolini yasalarından alınmış hukuk sistemiyle tahkim edilen devlet, Kürt istemlerini “Cumhuriyet rejimine karşı ihanet” sayarak asimilasyon ve imha politikasını “devletin kendini koruma meşruiyeti” ve “hakkı” olarak gösterdi.

Devlet ve hükümetlerin Kürt politikası, sermayenin gelişme seyrine bağlı olarak şekillendi. Ulusal Türk ticaret burjuvazisi, emperyalizme karşı mücadele sürecinde ve Sovyet Devrimi başta olmak üzere uluslararası ve bölgesel gelişmelerin yarattığı koşullarda, siyasal devletini kurmakla, imparatorluktan miras sınırlar içinde kalan tüm toprakların ve hangi etnik kökenden olursa olsun tüm nüfusun ‘mutlak hâkimi olma hakkı’nı da elde etmişti!

Devlet destekli sermayeyi geliştirme ile politik ve ulusal hâkimiyet politikası birbirini besledi, tamamladı.

Kürtlerin Osmanlı merkezi idaresi altında, önceleri Kürt mir-leri (beyleri); ardından aşiret ve din şeyhleri yönetimindeki vergi ve asker verme yükümlülüğüne bağlanan özerk-otonom yaşamlarına, Cumhuriyet devleti ve hükümetleri tarafından böylece son verilmiş oldu. Bu, Kürtlerin, daha önceki bölünmelerden farklı olarak emperyalizm koşullarında, yani kapitalizmin uluslararası gelişmesinin daha ileri bir aşamasında, feodal imparatorlukların yıkılıp ulusal devletlerin kurulduğu bir dönemde, temeli kendi toplumsal koşullarında yatan etkenlerle birlikte, bölgesel güç ilişkileri ve emperyalist politikalar sonucu, bir tür ilhak edilmesiydi. Türk burjuva şovenizmi şu ya da bu burjuva fraksiyonu tarafından yapıldığından daha fazla olarak devleti oluşturan kurumlar aracılığıyla güçlendirildi. Türk burjuvazisinin çıkarlarını esas alan bu politikaya göre, “herkes Türk”tü ya da Türk olmayı kabullenmek zorundaydı! Devlet sınırları içinde başka bir milli iddia kabul edilmeyecek ve yaşamasına olanak tanınmayacaktı. “Türk Tarih Tezi” ve “Güneş Dil Teorisi” gibi, sözde tarihsel-sosyolojik dayanaklarla desteklenmiş ideolojik savaş geliştirilerek asimilasyonu gerçekleştirmek üzere tüm “milli güç” ve olanaklar seferber edildi.

Türkiye Kürt hareketi, 1920-1938 arası isyanların bastırılması sonrasında, bazı devlet yöneticilerinin “29. isyan” olarak gösterdikleri son 25 yıllık direnişe gelinceye kadar, aradaki zamanda örgütlenme çabası gösteren kimi küçük Kürt grupları ve derneklerinin kapatılması ve üyelerinin cezalandırılması ya da kimi etkili Kürt aydınları ve aşiret liderleri ailelerinin sürgüne gönderilmeleri dışta tutulursa, katliamlar sonrasında nispeten durgun geçen dönemini yaşadı. Feodal-yarı feodal önderlikli Kürt isyanları dönemi kapanmış, kapitalist gelişmenin Kürt toplum yapısında sağladığı değişimle bağlı olarak yeni bir süreç başlamıştı.

1960'ların ortalarından itibaren hız kazanan iktisadi sosyal değişim, demokratik özgürlükler mücadelesinin yükselişi, anti-emperyalist hareketin kazandığı ivme, Kürt sorununun Türkiye ilerici 'sol' ve "sosyalist" hareketi içinde önemli tartışma konularından biri haline gelmesi, Kürt gençleri ve aydınlarının DDKO (Devrimci Doğu Kültür Ocakları) gibi çeşitli derneklerde bir araya gelmeleri vb. Kürt sorununa ilgiyi artırdı. Başta Vietnam ulusal kurtuluş savaşı olmak üzere Asya ve Latin Amerika halklarının emperyalizme karşı mücadelesinden de esinlenen ve Irak Kürtlerinin 1970'lerde devam etmekte olan ve bir dönem "otonomi" biçiminde bir tür özerk yönetim biçimini de alan –sonradan bu durum değişti– mücadelesinin etkenleri arasında sayılabilecek bu 'ilgi artışı'nın güç kazanması ve köylülük, gençlik ve aydınlar içinde etki bulması bu direnişin dayanaklarını oluştuyordu.

Türkiye'nin NATO'ya üye olması ve ABD emperyalistlerinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya kapitalizminin 'koçbaşı' olarak kazandığı uluslararası güç ve bu güce dayanarak girdiği ikili ve çok yönlü devletler arası ilişkiler, Kürt özgürlük mücadelesini emperyalizm olgusu-gerçeğiyle daha dolaysız yüz yüze getirdi. ABD ve Batılı emperyalistler, Kürt sorununu bölge ülkeleri egemen sınıflarıyla ilişkilerinde, tehdit ve teslim alma amaçlı olarak istismara yönelmenin yanı sıra, Kürtlerin boyunduruk altında tutulması politikasının sırt dayadığı güç olma işlevi de gördüler. ABD, Kürt sorununu bölge ülkeleri hâkim sınıflarını işbirlikçiliğe zorlamak ve Sovyetler Birliği'nin bir dönemler bu ülkelerle girdiği ilişkileri bozmak için istismar ederken, bölge ülkeleri gerici yönetimlerinin en önemli dayanağı ve destekçisi oldu. 1980 sonrasında, kitlesel boyutları süreç içinde giderek güç kazanan yeni Kürt direnişi ve özgürlük mücadelesi bu 'öncül'lere sahipti. Bazı Kürt çevrelerinin emperyalistlerden beklentisi dışta tutulduğunda, Türkiye Kürt hareketi, özellikle 1960 sonrasında anti-emperyalist bir özelliğe sahip oldu.

Türkiye gericiliğinin bu Kürt politikası, Türk burjuvazisinin ve devlet yönetenlerinin devletin kuruluş aşamasındaki ve sonraki

on yıllardaki sınıfsal karakteri, ulusal Türk ticaret burjuvazisi yönetiminde de, işbirlikçi tekelci burjuvazinin diktatörlüğü koşullarında da bir “milli politika” olarak ve ana özellikleriyle devamlılık gösterdi. Baskı, inkâr ve sindirmeye yönelik şiddet tekelci gericiiliğin hâkimiyeti ve emperyalizme uşaklık politikalarıyla birleşerek genişledi. Boyun eğdirmeye amaçlı devlet terörü eksik olmadı. Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal dönemleri, bu terörist politikanın yoğunlaştığı dönemler oldu. Köyler boşaltıldı, milyonlarca insan topraklarından ve yaşam alanlarından darmadağın edilerek sürüldü. 30 bin civarında Kürt katledildi vb.

Türk gericiiliği, Türk emekçilerini “devletin ve milletin bekaası ve bölünmez birliği”(!) üzerine riyakâr söylemle Kürt ve diğer ulus ve ulusal topluluklara karşı politikalarına yedeklemeye çalıştı. Türk milliyetçiliği ve şovenizmi (MHP-CHP’nin gelenekçi kanadı-ulusal sol, Perinçekçiler vb) ve AKP-Fethullah Gülen cephesinin Türk-İslam sentezcisi-şoven milliyetçi ve sinsî politikaları orta ve küçük burjuva kesimlerin yanı sıra Türk emekçileri içinde de milliyetçiliği körükleyici bir rol oynadı. Türk işçi ve emekçileri, “milletin huzur ve refahı” söylemiyle yatıştırılmaya çalışılırken, Kürt özgürlük isteminin bastırılması için harcanan yüz milyarlarca liralık yükü omuzlamak zorunda da bırakıldılar.

80 yılı aşkın süredir devlet ve sermaye hükümetleri Kürtlerin Türk olduğu iddiasının ardına mevzilenerek, Kürtleri Türk milliyetçiliği içinde biçimlendirmeye çalışıyorlar. Türk burjuva politikası emperyalist kapitalizmin demokrasiyi dışlayan tekelci gericiiliğiyle birleşmiştir ve Türk ulusundan emekçileri Kürt hareketi karşısında “ulusal görevler üstlenme”ye çağırırken, kapitalist –ve emperyalist– çıkarları esas almaktadır.

Devlet ve sermaye hükümetleri, burjuva ve büyük toprak sahipleri ideolojisinin güçlendirilmesini esas alan propagandayla Türk emekçileri içinde Kürt halkına karşı ulusal önyargıları geliştirmek ve Kürtleri Türkleştirmek için her yıl yüz milyonlarca liralık harcamalar yapıyorlar. Parlamento da, okullarda, camilerde, kışlalarda ve

karakollarda, sermayenin borazanı televizyon ve gazeteler aracılığıyla “bölücülük yaptıkları” gerekçesiyle; yani kendi ulusal haklarını elde etmek istedikleri için, Kürtlere baskı uygulanmasının zorunlu olduğuna dair propagandayla, Türk burjuva milliyetçiliği diri tutulmaya ve güçlendirilmeye çalışılıyor. Bu politika, Kürtlere karşı bazı küçük beldelerde ve yerleşim alanlarında görülen türden şiddet hareketlerinin de kaynağını/dayanağını oluşturuyor.

Ulusal Kimlik, Anadilin Kolektif Karakterini Ret ve Kürt Uyanışı

Burjuva araştırma kurumlarının verilerine göre, Türkiye’de 15 milyon civarında Kürt nüfus yaşıyor. Üyeleri ve destekçileri “bölücülük” suçlamasıyla polis saldırısı ve askerî operasyonlara hedef olan, binlercesi hak mücadelesine katıldığı ve saldırılara direndiği için “bölücülük” suçlamasıyla gözaltına alınıp tutuklanan bir siyasal parti (BDP), bu baskı ve engellere rağmen iki milyondan fazla Kürt seçmenin desteğini alıyor. Kürt aile yapısı, bu desteğin asgari düzeyde dahi 7-8 milyon olduğunu gösterir. Ulusal tam hak eşitliği, anadilde eğitim, ezen ulus için ayrıcalıkların ortadan kaldırılması, Kürtlerin bu partiyi desteklemeyen diğer kesimlerinin de isteğidir. Kürtler, ulusal haklarının tanınmasını; anadillerinde eğitim yapılmasına olanak tanınması ve “özerklik” içinde kendi kendilerini yönetmek istiyorlar. Bu istemler Kürt ulusal hareketinin, sorunun çözümü için oluşturduğu öneriler olarak da ifade edilebilir-görülebilir.

2011 Nisanı’nda, meydanlara kurulan kürsülerden başbakanın yaptığı “*Bu ülkede Kürt sorunu yoktur*”(!) açıklaması, Kürt ulus gerçeğinin inkârını esas alırken, güncel gelişmeleri de görmezden gelmektedir. Bu inkârcı politika, hak ettiği yanıtı, başlıca Kürt kentlerinde-Kürt nüfus yoğunluklu topraklarda devam eden, kitlesel boyutları giderek büyüyen ve Türkiye’nin hemen tüm önemli sanayi kentlerine de yansıyan, buralarda küçümsenemez destek eylemleriyle güç bulan halk eylemleriyle almaktadır. Kürt mücadelesi Türk devletiyle bir yol ayrımına gelmiştir.

Başbakan ve bakanları, bu gelişmeleri görmekte ve “Kürt vatandaşların sorunları” üzerine ikiyüzlü söylemle Kürtlerin ulusal tam hak eşitliği mücadelesini güçten düşürmeye çalışmaktadırlar. Kürt “vatandaşlar”ın politik, sosyal, kültürel, iktisadi her alanda bireyler ve aileler olarak işsizlik, yoksulluk, açlık, barınaksızlık, sağlıksızlık vb, tüm emekçi ve ezilenlerle ortak veya benzer sorunlarının olması doğaldır. Bu sosyal-iktisadi ve politik sorunlar bile Kürtler söz konusu olduğunda daha ağırlaşmış ve daha yıpratıcı olarak yaşanmaktadır. TÜİK’e ait son iktisadi veriler Kürtlerin % 68’inin yoksulluk sınırları altında yaşadığını gösteriyor. Ne var ki, başbakan ve bakanları bu tür açıklamalarla Kürt vatandaşların ‘tekil bireyler’ olarak sorunlarının çözümünü değil, Kürt ulusunun ulusal haklarının reddini savunmaktadırlar. Erdoğan ve hükümeti, Türk egemen sınıfının 87 yıllık Kürt politikasını sürdürmeye çalışırken, ‘birey olarak vatandaş’ların sorunlarını çözümden yana bir görünüm vererek Kürtlerin ulusal haklarını –ki bunlar kolektif karakterli haklardır– reddetmektedir. Kürtlerin nasıl yaşayacaklarına kendilerinin karar vermeleri, yani eğer istiyorlarsa kendi siyasal devletlerini kurma hakkı tek tek bireylerin sorunlarını aşan toplumsal bir sorundur. Anadilde eğitim ve dilin tüm “kamusal alanlar”da kullanılıp kullanılmaması toplumsal bir sorundur. “Bireysel haklarda iyileştirme ve siyasal özgürlüklerin sağlanması” ihtiyacıyla Kürtlerin ulusal kaderlerini kendilerinin tayin hakkının tanınmasını birbirinin alternatifi gösteren yaklaşım, demokrasinin inkârını esas almaktadır; tekelci ve gericidir.¹

Başbakan ya da devlet adına açıklamalarda bulunanlar, Kürtlerin Kürtçe konuşabilmelerini, izledikleri “demokratikleşme politikası”nın ürünü göstererek gerçekleri ters yüz ediyor ve sorunu örtmeye çalışıyorlar. Kürtler dillerini konuşabiliyorlarsa, bu şu ya da bu sermaye hükümeti ve kurumunun “izin vermesi”nin değil, kendi mücadelelerinin ürünüdür. Kürt halk kitlelerinin siyasal-ulusal ve sosyal kültürel taleplerle gerçekleştirdikleri eylemleri, amaçsız göstermek ya da “terör” ile bağlantılandırmak,

egemen ulus burjuvazisinin çıkarları için hileye baş vurmak, egemenliği kaybetme korkusuyla toplumsal gerçekleri görmezden gelmektir. Kürtler, öncesi bir yana, 87 yıldır, yasak ve baskılara rağmen ve devlet terörünü göğüsleyerek, Kürtçeyi konuştular. Konuşmakla kalmayıp geliştirdiler. 87 yıllık baskı ve yasak politikası ve asimilasyon amaçlı eğitim ve yeniden şekillendirme çabaları, Kürtçenin şu ya da bu birey kimliğinde unutulmasına yol açmakla birlikte ‘kolektif kimlik’ olarak Kürtler dillerini unutmadılar. Kürt aydınları, –ki kapitalist gelişmeyle birlikte sayısal olarak artış da gösterdiler– zindanları göze alarak Kürtçenin öğrenilmesini ve yazılı olarak kullanılmasını sağlamak için çaba gösterdiler. Kürtçe konuşup yazdıkları ya da mahkemelerde savunmalarını anadillerinde yapmak istedikleri için, yüzlerce-binlerce Kürt hâlâ cezaevlerindedir. Kürtçe yayın yapan gazetelerin sorumlu yazarları yüzlerce yıllık hapis istemiyle yargılanıyor.

Türk devleti bugün de, tek ulusçuluğu esas alan ve dayatan, ulusal inkârcı, anti-demokratik, tekelci-bürokratiktir. Türk şoven milliyetçiliği, ulusal bağımsızlığı, ulusal kaderini tayin etme; siyasal devletini kurmayı, Türk’e ait ve değiştirilemez hak saymakta, ve başkaları, örneğin Kürtler için yasaklamaktadır.

Ancak bu politikanın eskisi gibi sürdürülemezliği Türk hâkim burjuvazisi ve siyasal-askerî temsilcileri açısından da artık görülür hale gelmiştir. Kürt direnişinin ulaştığı düzey ile birlikte bölgesel-ulusal ve uluslararası koşullardaki değişim, sorunun çözümünü dayatmakta; hâkim burjuvazi bunun kendisi için en az kayba yol açacak biçim(ler)ini aramaktadır.

İnkârın Açmazı ve Büyüyen Direniş

Kürtlerden ve Kürtçeden söz edilmesini dahi “bölücülük” ve “vatana ihanet” ile özdeş gören politikanın açmazı kaçınılmazdı. 15 milyonluk bir ulusun hakları baskı ve inkârla ortadan kaldırılamazdı. Baskı ve asimilasyon politikası toplumsal yıkıma ve büyük tahribatlara yol açtı, ancak başarıya ulaşamadı. Ne çok

sayıda isyan önlenemedi ne de büyük kitle katliamlarına ve nüfus kaydırmalara/sürgünlere rağmen asimilasyon tam olarak gerçekleştirilebildi. Kürtler, ulusal kimliklerinin reddini reddettiler.

Kapitalist gelişme, Kürt ulusal güçlerinin harekete geçmesinin koşullarını daha da uygun hale getirdi. Ulusal tam hak eşitliği mücadelesi sosyal tabanıyla daha güçlü şekilde buluşarak direnişin kitlesel boyutları büyüdü.

Kapitalizmin ve kapitalist üretim ilişkilerinin Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'nda yüzyılın başındaki ya da 40'lı yıllardaki durumdan farklı olarak hâkim hale gelmesi, Kürt kırı ve kapalı iktisadi birimlerin kapitalist pazar ilişkileri içine çekilmesi ve feodal-yarı feodal kalıntıların bu gelişme tarafından yedeklenmesi koşullarında Kürt ulusal mücadelesinin daha güçlü bir ulusal kimlikle ortaya çıkması kaçınılmazdı. Kürt hareketi, aşiret-klan toplumunun, parçalı iktisadi ve kültürel yapısının iç çatışmalı engellerini büyük oranda geride bıraktı; feodal bölünmüşlük ve aşiret yapısının baskı ve inkâr için sağladığı olanaklar giderek daraldı ve ulusal birlik ve uyanış güç kazandı. Bu iktisadi-sosyal gelişme ve değişim, Kürt siyasal örgütlenmesinin, ulusal özlem ve taleplerle hareket eden milyonlarca Kürt emekçisini harekete geçirecek bir düzeyi yakalamasının nesnel temelini yarattı ve Kürt direnişi, zemin üzerinde daha önce hiçbir zaman ulaşamadığı kitlesel boyutlara genişledi.

TÜSİAD raporları, AKP eliyle gündeme getirilen ve Kürt mücadelesini beklentiler ve oyalamalar üzerinden etkisizleştirmeyi esas alan “*açılım projesi*” ve “*Kürt kardeşlerimiz*” demagogik söylemi bu gelişmenin sonuçları olarak gündeme geldi. Sorunun nedenleri, etkenleri ve nasıl çözüleceği/çözülmesi gerektiği tartışmalarına ilgi arttı. Düzen kurumları ve partilerinin yöneticileri dahil, toplumun çeşitli sınıf ve kesimleri, sorunun “*nasil çözülebi-leceği*” tartışmasına katılmak zorunda kaldılar. “*Bölücü terör*” üzerine propaganda etkisini sürdürmekle birlikte, Türkiye'nin bir Kürt sorunu olduğu ve bu sorunun bir biçimde çözülmesi gerekti-

gi düşüncesi daha geniş kesimler tarafından kabul görür hale geldi. “Kürt kimliğini tanıma”(!) –Demirel; “AB’nin yolu Diyarbakır’dan geçer”(!) –M. Yılmaz; “Kürt sorunu benim sorum, hep birlikte çözeceğiz”(!) –T. Erdoğan açıklamaları, giderek derinleşen hâkim burjuva açmazına bir “çare bulmak” ve Kürt hareketini beklentilere boğarak, burjuva-toprak sahibi kesimlerin bir kesimini yedekleyerek harekete karşı devlet ve hükümetin konumunu güçlendirmek ve direnişi zayıflatıp püskürtmek amaçlı olarak “açılım projesi” bu gelişmelerin sonucunda gündeme getirildi. Hükümet, “bireysel kültürel haklar” düzeyinde ve dilin kullanımı alanıyla sınırlı bazı “iyileştirmeler”i çözüm göstererek, bu çerçeve sınırına sığmayan anadilde eğitim, özerklik ulusal tam hak eşitliği, siyasal genel af gibi taleplerini görmezden gelen baskı politikasını sürdürmeye çalıştı.

Egemen ulus burjuvazisi, inkâr politikasının bu başarısızlığı karşısında ve sorunun daha da ağırlaşmasının önüne geçmek üzere sorunu anadilin “kendi aralarında” konuşulması ve bir devlet televizyonu kanalının, Kürt dilinde devlet politikalarına aracılık yapmasına indirgeyerek, çözüm görünümü vermeye yöneldi. “Demokratikleşme Projesi” adı altında beklenti yaratma taktikleriyle sorunu “soğumaya” bırakmaya çalıştı. Bu ‘taktik’ ile, Kürtler içinde yaratılmak istenen beklenticilik kısa zamanda etkisini yitirdi ve bazı Kürt kapitalistleri devlet politikalarıyla birleşen açıklamalar yapmalarına karşın, Kürt ulusal protestosunun sokaklara ve alanlara yayılması giderek genişledi. Devlet ve hükümetin Diyanet İşleri Başkanlığını, camileri ve dini ideolojiyi ulusal Kürt direnişini zayıflatıp etkisizleştirmek amaçlı olarak kullanma politikası, dini ideoloji ve çeşitli dini örgütlenmelerin Kürt toplumundaki güçlü etkisine karşın, camilerden meydana çıkan kitlesel protestolarla karşılandı ve imamların devlet politikasının misyonerliğiyle yükümlendirilmeleri reddedildi ve Kürt imamları eşliğinde kadın-erkek kalabalıklar halinde ‘Cuma namazları’ devlet politikasının protestosuyla birleştirildi.

Binlerce göçaltıya rağmen, “*Demokratik Çözüm Çadırları*” kuruldu. Burjuva demokrasisinin “en kritik kıstası” ya da temel göstergesi olarak reklam edilen parlamenter seçimlere katılımın önüne dikilen baraj oranı ve siyasal partiler yasasının ek barikatlar ve sabotajlarla takviyesi yönündeki Yüksek Seçim Kurulu (YSK) kararı –adayları veto– kitlesel direnişle geçersiz hale getirildi. “*Sivil itaatsizlik eylemleri*” büyüyerek yapıldı.

Kürt sorununda bir “yol ayrımı” öncesi yaşanıyor: ya inkârcı-asimilasyoncu ve zorla dayatılan politika sürdürülerek Kürtler ayrı devlet kurmaya zorlanacaklar ya da ulusal tam hak eşitliği kabul edilerek gerekleri yerine getirilecek; yasal-anayasal ve diğer tüm alanlarda düzenlemeler yapılarak bölgesel özerklik temelinde gönüllü bir arada yaşamının olanakları yaratılacaktır.

Kürtler, Türkiye’nin bölünmesinden yana olmadıklarını, “aynı vatan” da ve fakat tüm ulusal haklarına sahip olarak, Türk ulusuyla eşitlik temelinde birlikte yaşamak istediklerini her vesileyle dile getiriyorlar. Kürtlerin Türklerle tam hak eşitliği talebinin reddi politikası artık eskisi gibi sürdürülemez. “Tek devlet, tek ulus, tek dil” anlayışı ve propagandası iflas etmiştir. Ezen ulus burjuvazisi ve onun siyasal-askerî temsilcilerinin-kurumlarının yöneticilerinin bu politikanın sürdürülmesi ya da nasıl sürdürüleceği üzerine “tek ses olma” durumu son bulmuş; çatırdamalar başlamıştır. Kürt ulusunun Türkler içinde asimilasyona uğraması için yapılanlar yetmediğinden değil, zorla dayatılan asimilasyon özgürlük ve hak eşitliği eğilimini kaçınılmazlıkla güçlendirdiği için, ulusal özgürlük istemi etrafında gelişen kitlesel Kürt direnişi, ‘özerk yönetim’i, uygulanabilir bir siyasal biçim olarak gündeme getirmiştir. Kitlesel Kürt direnişinin yükselişi ve bunun Türk emekçilerinin ileri kitle-si ve ilerici aydın kesimlerinin yanı sıra giderek genişleyen Türk emekçi çevrelerinin desteğini görmesi, Türk devlet ve hükümet politikalarının eskisi gibi sürdürülmesi olanaklarını giderek artan şekilde sınırlamaktadır. İnkâr ve oyalama; sorunu “bireysel kültürel haklar” düzeyine çekme ya da baskıyla boyun eğdirmeye çalış-

ma, artık yalnızca daha ağır sonuçlara yol açacaktır ve baskı politikasında ısrar ayrı devlet kurma eğilimini güçlendirecektir.

Türkiye-Türkiye Kürdistanı topraklarıyla ‘komşu’ ülkelerde; Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde, halkların insanca yaşam ve demokratik özgürlükler, ulusların bağımsızlık mücadelesi yeni bir yükseliş sürecindedir. Türkiye Kürtleri, emperyalist çıkarlar ve sömürgeci politikalar temelinde bölünmüş topraklar üzerinde ve farklı devletlerin sınırları içinde yaşayan Kürtlerden bir bölümünün “federe devlet” statüsünde örgütlendikleri bölgenin hemen yanı başında bulunuyorlar.² “Sınır”ın hemen bu yanında yaşayan ve ulusal hakları için mücadele eden Türkiye Kürtleri, Irak Kürdistanı’nda Federe Kürt Bölgesel Yönetimi’nin oluşmasıyla, önceki dönemlerden farklı olarak Türkiye’de bir “Kürt devleti” olgusuyla yüz yüze gelmişlerdir. Bu “olgu”nun Kürtlerin ulusal hak mücadelesini çeşitli şekillerde etkilemesi kaçınılmazdır.³ Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde, halkların gerici burjuva ve burjuva feodal güçlere karşı başkaldırıları, önemli oranda örgütlü ve mücadele içindeki Türkiye Kürtleri için, moral güç desteği buldukları bir diğer gelişmedir. Bir diğer etken Kürt sorununun kapsamını ve içeriğini, çatışmalı ve sert tartışmalara sahne olan bir ortamda giderek daha iyi anlamaya başlayan Türk işçi ve emekçilerinin giderek artan kesiminin, Kürt sorununa yaklaşımda devlet, hükümet ve sermaye partilerinin politikalarından ayrışmaya başlamalarıdır. Türk kökenli işçi ve emekçilerin küçümsenemez bir bölümü, Türk milliyetçiliği propagandası ve politikasının etkisi sonucu, ulusların ve dillerin tam eşitliği mücadelesini “bölücülük” ya da “bölücü terör” olarak görmeye devam etmelerine rağmen; sınıf mücadelesi pratiği içinde siyasal bilinç düzeyi yükselen kesimleri başta olmak üzere önemlice diğer bölümü “*bir Kürt sorunu var ve bu sorunun çözülmesi tüm emekçilerin yararına olacaktır*” düşüncesiyle hareket etmekte, baskı politikalarına karşı çıkmaktadırlar.

Kürt özgürlük mücadelesi ‘yeni’ bir dönemin öngünlerindedir. Bu ‘yol ayrımı’ Türk burjuva devleti ve hükümeti açısından da geçerlidir. “Demokratik özerklik” talebi ve tartışması bu gelişmelerin de ürünü olarak gündemimize girmiştir.

Özerklik Tartışmaları ve Bir Çözüm Şekli Olarak Özerklik

18-19 Aralık 2010'da, "Demokratik Özerklik Çalıştayı" adıyla bir toplantı düzenleyen Demokratik Toplum Kongresi'nin (DTK), Kürt sorunu ve "demokratik özerklik taslağı" üzerine tartışmaları bir "sonuç bildirgesi"yle kamuoyuna açıklaması, Kürt direnişinin "yeni bir evre"ye yol aldığına işaret ediyordu.

DTK'nın taslak metninde, özerklik, *"... ulus-devletin var olan katı zihniyetini değiştirme ve halkların siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmesi önünde engel olmaktan çıkarma temelinde Cumhuriyetin demokratikleşmesi"* hedefiyle ilişkilendiriliyor; "Demokratik Özerk Kürdistan Toplum Kongresi, Demokratik Türkiye Cumhuriyeti Parlamentosu'na kendi temsilcilerini göndererek ortak vatan politikalarına dahil olur. Demokratik Özerk Kürdistan, kendisini temsil eden özgün bayrak ve sembollere sahiptir. Ayrıca demokratik özerklik alanında farklı kimlikler de kendi sembollerini kullanır" deniliyordu. DTK'nın 4 Mayıs 2011 Diyarbakır Olağanüstü Genelkurulu'nda konuşan 'Eş genelbaşkan' Aysel Tuğluk benzer noktalara işaret ederek, içinde bulunulan süreci, Kürtlerin *"demokratik özerklik çözümünü kendi öz iradesi ve öz örgütlülüğüyle inşa etme süreci"* olarak tanımladı ve *"Kürtler hükmünü vermiştir; çözüm AKP'ye rağmen gelişecektir. Kürtlerin bu anlamda sabrı da, tahammülü de bitmiştir. Devletle olmuyorsa, halkımız kendi demokrasisini kuracak ve kurduğu bu sistem içinde yaşamasını bilecek kadar örgütlüdür. Bu statüsüzlük durumu daha fazla devam edemez. Mısır gibi olur, Suriye gibi mi bilinmez. Ancak, bir statü kazanılacak ve ne pahasına olursa olsun savunulacaktır..."* şeklinde, Kürt hareketinin yönüne işaret etti. Kürt özgürlük mücadelesinin *"tarihin dönülmez, döndürülemez noktasında"* olduğunu belirten Tuğluk, *"Özgür bir gelecek ve eşit-insanca onurluca bir yaşam için var olma ve direnme hakkımızı sonuna kadar kullanacağız. Egemenler yasakladıkça biz özgürlük uğruna isyanımızı büyüteceğiz. Devletliler baskıladıkça, biz kendimize yeni yaşam alanları açacağız. İktidar zulmettikçe, biz*

onurumuza, kimliğimize daha fazla sahip çıkarak direnme gücümüzü büyüteceğiz. Yoksa geride ne yaşam kalır ne de hayallerimiz” diyordu. DTK’nın bu olağanüstü toplantısının ‘Sonuç Bildirgesi’ de aynı doğrultuda görüşleri içeriyordu.

BDP Genel Başkanı S. Demirtaş ise, özerklik “projesi”ni; “Birlikte yaşamanın formüllerini, çözüm önerilerini hep birlikte konuşup tartışalım” düşüncesiyle gündeme getirdiklerini belirterek, “coğrafi olarak büyük bir ülke, nüfus olarak kalabalık bir ülke” olan Türkiye’nin, “bütünü için” ve “ülkenin yerinden yönetim modeliyle, bütün bölgelerde oluşacak yerel yönetimlerle” yeni bir yönetim tarzına geçmesini istediklerini açıkladı. Buna göre, “Böyle bir model içerisinde işçiler, kadınlar, öğrenciler, Kürtler, Aleviler, başörtülüler kendini çok daha rahat yönetime katabilir, taleplerini yönetime daha rahat iletebilir ve daha rahat denetleyebilir. Türkiye’de herkes yönetime katıldığı için demokrasi daha iyi işleyebilir ve herkes kendini daha özgür yurttaş hisseder.” Demirtaş, buna, “Türkiye’nin bayrağı hepimizin bayrağı, ülkeyi sembolize eder. ‘Kürt’ü de ‘Türk’ü de temsil eder” eklemesinde bulunuyor ve “Türkiye’nin her tarafında kurulacak bölge meclisleri o bölgeyle kültür, sosyal, eğitim, trafik, sağlık, çevre, denizcilik, hayvancılık ve diğer tüm konularla ilgili karar alma yetkisine sahip olsun. Sorunları çözme yetkisine sahip olsun ve her meclisin o bölgeyi temsil eden bayrağı ve flaması da olsun” diye devam ediyordu.

Selahattin Demirtaş’ın açıklamasındaki şu ibareler de dikkat çekiciydi: “BDP’nin de DTK’nın da gizli ajandasında da açık ajandasında da bölünme yoktur. Herkesin net olarak bilmesi lazım ki Kürt halkı kararını çoktan vermiştir, Türkiye’de hep birlikte özgür ve eşit yaşamdır. Ortak vatanda birlikte kendi yönetimimizi, idari modelimizi nasıl geliştirebiliriz, bunu tartışıyoruz. Bunun ötesindeki yaklaşımların tamamı spekülattır. Asıl buna karşı açıklama yapan devlet yetkilileri, oluşturdukları otoriter zemin ayaklarının altından kayacak diye korktukları için habire bunu bölücü girişimler olarak gösteriyorlar.”

Özerklik istemi-önerisi, Kürt ulusal sorunu etrafında süren tartışmalara ilgiyi kaçınılmaz bir biçimde daha da artırdı. Çok sayıdaki “demokratik platform”da “demokratik özerklik”, Kürt sorununun “en makul çözüm formülü” olarak tanımlandı. Kürt milletvekilleri bu doğrultuda açıklamalar yaptılar. PKK adına yapılan açıklamada, bunun, *“hem Türkiye’nin birliği-bütünlüğü için hem de Kürt halkının demokratik Türkiye ortamında özgürce yaşayabilmesi için en makul çözüm formülü”* olduğu belirtildi. Uluslar sorununun çözüm biçimlerinden biri olarak işlevli olabilecek bu örgütlenme biçimini, “Türkiye’nin tüm bölgeleri-illeri için” önerenler oldu.

Kürtlerin hakları için yürüttükleri mücadelenin her adımını “üniter devletin bölünmesine yönelik menfur girişimler” olarak gösteren Türk devlet ve hükümet sözcüleriyle sermayenin ideolojik savaş görevlileri ise, bu açıklamaları tehdit dozajı yüksek açıklamalarla yanıtladılar. MGK, Genelkurmay, hükümet sözcüleri ve sermaye partileri yöneticileri, *“anadilde eğitim, demokratik özerklik, siyasal genel af ve siyasi tutukluların serbest bırakılması, askerî operasyonların son bulması”* taleplerine, Türk dilini ve “üniter devlet”i “kırmızı çizgi” içine alan yanıtlar verdiler. Başbakan “Kürt sorunu bitmiştir!” açıklaması yaptı. Kürtlerin, ulusların ve dillerin tam eşitliği sağlanana dek mücadele edeceklerini ve özerklik temelinde bir arada yaşamaktan yana olduklarını açıklamalarına, devlet adına, en üst askerî-politik organın(MGK)yanıtı, baskı ve terör politikasında ısrarın ilanı oldu. Milli Güvenlik Kurulu (MGK) yayımladığı bildiride, *“Terör örgütü ve yandaşlarının halkımızın demokratik tercihlerini serbestçe ortaya koyabilmelerini engellemeyi amaçlayan teşebbüslerin, güvenlik güçlerimizce alınacak tedbirler ile ülkesine ve demokrasiye içtenlikle bağlı halkımızın sağduyulu yaklaşımı sayesinde başarıya ulaşamayacağına olan inanç”*tan söz edilerek, *“terör örgütünün ve yandaşlarının insan hakları kisvesi altında gerçekleştirmeye çalıştıkları ve esasen halkımızın birliğini, bütün-*

lüğünü, güvenliğini, huzurunu ve refahını hedef alan her türlü eylem ve girişimiyle mücadele edileceği ve bu kararlı yaklaşımın terör tehdidi bertaraf edilene kadar sürdürüleceği” ilan ediliyordu. Genelkurmay, İnternet sitesinden (17 Aralık 2010) “TSK, (...) Ulus devlet, üniter devlet ve laik devletin korunmasında” taraf olmaya devam edeceğini ilan ediyor ve yine MGK, “ ‘Tek bayrak, tek millet, tek vatan, tek devlet’ anlayışını ve önde gelen ortak paydalarımızdan birini teşkil eden Türkiye Cumhuriyeti’nin resmî dilinin Türkçe olduğu gerçeğini değiştirmeye yönelik hiçbir girişimin kabul edilmeyeceğinin bilinmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir” bildirisiyle devlet politikasını bir kez daha ilan ediyorlardı. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, “soruşturma” açıyor; TBMM Başkanı Mehmet Ali Şahin, “Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde tüm vatandaşlarımızı ilgilendiren kararların” ancak TBMM’de alınabileceğini belirterek, “Başka bir kongre, başka bir meclisi tanımıyoruz. Bu sevda peşinde koşan arkadaşlarımız durumlarını lütfen değerlendirsinler. Sonuçlarına katlanmak zorunda kalırlar” şeklinde tehdit savuruyordu. AKP sözcülerine göre, “devletin üniter yapısına” pervasızca yönelmiş bir saldırı söz konusuydu. Erdoğan, yapılanları “tehlikeli bir oyun”; “Özerklik tartışması”nı “demokratikleşmeyi, Türkiye’nin ileri demokratik standartlara kavuşmasını hazmedemeyenlerin çirkin bir tezgâhı” niteliyor; AKP Grup Başkan vekili Suat Kılıç, “Biz tek vatan tek devletiz, tek bayrak tek milletiz’. Biz bu vurgularımızı terk etmiş değiliz. Türkiye’nin bir tek meclisi var o da Türkiye Büyük Millet Meclisi... Resmî dilimiz Türkçedir” diye nakaratı yineliyor; Türkçenin eğitim dili olduğunu, “bir başka dili eğitim dili olarak” kabul edemeyeceklerini söylüyordu. İçişleri Bakanı Atalay’a göre de Kürtler, “Kendi anadilini günlük hayatında istediği kadar” kullanabilirlerdi; “Ama üniter yapı”yı, devleti, bayrağı, resmî dili “irdelemek, bunu tartışmaya açmak sadece sıkıntıları artırır”dı! Atalay, anadilde eğitim ve özerklik istemlerini “demokratikleşme sürecini provoke” eden girişimler olarak suçlayarak BDP’li belediyelere karşı soruşturma ve gözaltı poli-

tikasının sertleştirileceğini ilan ediyordu. AKP Genel Başkan Yardımcısı Ömer Çelik ise, devletin ret politikasına sözümüne daha bilimsel ve akademik açıklamalar getirmeye soyunurken, “*Son özerklik tartışmalarının, resmî dilin iki dilli olması tartışmalarını, ben Türkiye’deki gerçek demokratikleşme sürecine, gerçek açık toplum arayışlarına suikast teşebbüsü olarak görüyorum*” diye suç ve düşman imalâtından da kaçınmıyordu.

MHP’li politikacılar, “bölücü tehdit”e karşı, hükümeti “görev” çağırdılar. CHP Genelbaşkanı Kılıçdaroğlu, siyasal özerkliğin “üniter yapıya aykırı olduğunu” açıkladı.

Açıklamalar Ne İfade Ediyor?

Yukarıda uzunca sayılacak alıntılarla özerklik talebi ve buna karşı açıklamaları aktardık. Olguların, olay ve gelişmelerin bilgisine sahip herhangi bir okur, Kürt politikacıları ile hükümet ve sermaye partileri adına yapılan açıklamalara bakarak, aktardığımız görüşlerden, iki ulusun ve ulusal azınlıkların bir arada yaşaması için demokratik koşulların oluşturulması istemini içerenler ile; zor dayatmasıyla sağlanan “birlik”in sürdürülmesi ısrarını esas alanları birbirinden ayırt edebilir. İlki, ulusal sorunun siyasal çözüm yöntemleri-biçimleriyle ilgiliyken ikincisi “bölünme” korkuluğunu sallayarak çözümsüzlükte ısrarı esas alıyor.

Bunları, ‘sıra’sıyla irdelersek; devlet, hükümet ve düzen partileri adına yapılan açıklamalarda, “klasik devlet politikası”nı sürdürme ısrarı dışında herhangi bir yenilik bulunamaz. Devlet üst bürokrasisi ve düzen partilerinin Kürt politikası sadece ulusal hak eşitsizliğini esas almıyor, genel demokratik hak ve özgürlüklere karşı baskı ve zorda ısrarı da içeriyor. MGK ve hükümetin “birlik sağlama” propagandası dayanaktan yoksundur. “Birlik”in zor ve inkâr dayatmasıyla sağlanması ya da sağlanmak istenmesi politikası “birlik” söylemi ve “birlikte yaşam” ile karşıtlık içindedir. 87 yıllık siyasal pratik bunun için çürütülemez kanıtlar sunuyor. İki ulusun birlikte yaşa-

mı ancak gönüllülük ve serbest iradenin ürünü olarak gerçekleşebilir ve bunun için önkoşul inkâr, baskı ve ayrımcılığın son bulması; dillerin ve ulusların eşitliğinin kabul edilmesidir. “Bölünmeye karşı” propaganda ve sözümona birlik için burjuva propagandası, orta ve küçük burjuva kesimlerin yanı sıra, Türk işçileri ve kent-kır yoksulları ana kitlelerini de etkilemekte; Kürt ulusal özgürlük mücadelesi karşısında önyargıyla hareket etmelerine ve zor ile sağlanan “birlik”in devamı için sürdürülen burjuva savaşı karşısında, devrimci sınıf tutumuyla yer almalarını engellemektedir. Oysa, zora dayalı “birlik”in sürdürülmesi için uygulanan politika, siyasal özgürlükler için ve kapitalist sömürüye karşı mücadelenin ilerletilmesine ket vurarak mücadeleyi güçten düşürüyor; emekçi sınıf güçleri arasında güvensizliklere ve bölünmelere yol açıyor ve burjuvazinin diktasını sürdürmesinde, kolaylaştırıcı işlev görüyor. Devlet ve hükümet adına açıklamaların “bölücü terör ile sonuna dek savaş!” nakaratı etrafında odaklanmasının nedenlerinden biri de budur. Bu politika diğer yandan, Kürtleri ezilen ulus konumunda ve ulusal haklarından yoksun tutarak sahip olunan iktisadi-politik ve askerî avantaj, ayrıcalık ve çıkarları korumayı ve elden çıkarmamayı esas alıyor. Türk burjuvazisi toprakları, kara sularını, enerji kaynakları ve onlara erişim yollarını kaybetme korkusu içindedir.

Kürtler ise, temsilcilerinin sözleriyle kararlarını vermişlerdir: özgürce, ulusal haklarına sahip olarak kendilerini yöneteceklerdir. ‘Demokratik Toplum Kongresi’, Kongre oluşturucuları ve sözcüleri tarafından, “Kürt halkının en geniş kesimlerinin, demokratik-yasal kurumlarının bir araya geldiği bir platform” olarak tanımlandı. Basın-yayın organlarında, DTK’yı “Kürtlerin bir tür meclisi” olarak tanımlayan yorumlar yapıldı. DTK sözcüleri, “*özerklik uygulaması için çalışmalar yapacaklarını*” açıkladılar. DTK’nın bazı temsilcileri tarafından “bir proje” olarak da ifade edilen örgütlenme biçimleri doğrultusunda, “köy komünleri, kasaba, ilçe, mahalle meclisleri, kent meclisleri”nin oluşturulacağı açıklandı. Bazı il ve ilçelerde “demokratik özerklik projesi”nde sözü

edilen “yerel meclisler”in kurulması çalışmaları başlatıldı. Tabelalar iki dilde yazılarak “iki dilli yaşama fiili geçiş” yönünde adımlar atıldı, vb.

Bu açıklamalar ve yorumlar ile, DTK’nın çeşitli toplumsal gelişmeler karşısındaki refleksleri, bu “kurum”un, kendini “Kürt Yerel Meclisi” olarak örgütlemekte olduğunu gösteriyor.

Kürtlerin kendilerini bölgesel düzeyde yönetmek istemeleri ve buna hazırlanmaları, ulusların kaderlerini kendilerinin tayin hakkının bir biçimi olarak bölgesel özerklik yönünde atılan adımlar, Kürt ulusal mücadelenin geldiği yere ve bugünkü durumuna işaret ediyor. Bu yeni durumun başlıca özelliği, Kürtlerin kendi yönetimlerini, “idari model”lerini kendi güçleriyle inşa etmeye hazırlanmalarıdır. Kürt siyasal temsilcileri, özerklik ile “ortak vatanda, birlikte”, ancak “kendi kendilerini yönetme” ve yaşamlarını böylece tesis etme amacıyla olduklarını söylüyor, bunun zor yoluyla bastırılmak ve engellenmek istenmesine asla boyun eğmeyeceklerini belirtiyorlar.

Kürtler adına yapılan açıklamalar esas alındığında, bölgesel özerkliğin bir “bölünme projesi” olarak görülmesi mümkün değildir. Ayrılma, ayrı devlet kurma her ezilen ulusun hakkı olmasına ve bu hak hak olarak kalmasına rağmen, özerk bir Kürdistan, ulusal hak eşitliğinin pratik uygulanması biçimlerinden biri olarak gerçekleştiğinde, ayrı devlet kurma ihtiyacı doğmayabilir. Kürtler isterlerse, kendi devletlerini kurma hakkına sahiptirler. Bu hak şu ya da bu gerekçeyle kısıtlanamaz, reddedilemezdir. Ancak, özerkliği “bölünme-parçalanma projesi” olarak göstermek, ezen ulus burjuvazisinin egemenliği için baş vurulan bir hileden ibarettir. Kürt hareketinin özerklik önerisi ve istemiyle ortaya çıkması; Türk ulusuyla; Türk işçi ve emekçileriyle eşit ulusal haklar temelinde bir arada yaşama yönündeki isteğini ortaya koyması, bu yöndeki kuvvetli vurgu, istek ve tutum bu hileyi boşa çıkarmıştır.

Kürtlerin ulusal tam hak eşitliğini “Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi”, “yönetimin halka yayılması” gibi “belediye sosyalizmi”

anlayışını çağrıştıran anlayışlarla ilişkilendiren ya da “Avrupa Yerel Yönetimler Anlaşması”nın kriterlerine indirgemeye çalışan görüşlerin eleştirisi bu makalenin konusunu oluşturmuyor. Ancak, konunun bir biçimde, ve “ülkenin yerinden yönetim” modeliyle bağlantılı gösterilmiş olması, bu bağlantı sınırları içinde de olsa, bir iki noktaya değinmemizi kaçınılmaz kılıyor.

‘Bölgesel özerklik’ ile bazı Batı Avrupa ülkeleri ve ABD’de uygulanan Eyaletler sistemi birbirlerinden temel önemde özellikleriyle farklılık gösterirler. Türkiye’nin “büyüklüğü”nden hareketle önerilen ya da önerilecek “yerel yönetimler” ile Kürt sorununun çözümü için “üniter devlet” dayatmasını reddeden ve Kürtlerin kendilerini özerk bir yapı içinde yönetmelerine dayanan bölgesel özerklik arasında ‘ortak özellikler’ bağı kurulamaz. Ezilen ulusların –burada Kürtler– özgürce yaşamaları için siyasal kaderini tayin şekilleriyle burjuvazinin merkezi iktidarı altında, idari işlerin yerel yönetimlere “paylaştırılması”; böylece işçi ve emekçilerin sömüren sınıfın iktidarına karşı mücadelesinin “yerel idareler”e yöneltip dağıtılarak etkisizleştirilmesi politikası arasında benzerlikler kurulması, özerkliği, yani ezilen ulusun siyasal kaderini tayin hakkının gerçekleşme biçimlerinden birini daraltmak ve bir tür geçersizleştirmek olur. “Yerel iktidar olma”, “halkın iktidarlaştırılması” gibi kulağa hoş gelen argümanlarına karşın, halkın belediye ve diğer yerel kurumların politikalarını etkilemek ve kendi çıkarları ve talepleri için örgütlenmeler –çeşitli komiteler-meclisler halinde– gerçekleştirerek kapitalizm koşullarında daha iyi bir yaşam mücadelesi yürütmesi, ulusal eşitliği sağlama amaçlı bölgesel özerk devlet örgütlenmesinden farklı özelliklere sahiptir.

“Yönetimin halka yayılması” ile Kürt ulusal özgürlüğünün “bölgesel özerklik” biçimi altında gerçekleştirilmesi arasında doğrudan bir bağ yoktur. “Yerinden yönetim”i, özerklik ile özdeş alarak bu yönetimde halkın daha doğrudan yönetime katılacağını ileri süren görüşler, daha demokratik bir niyet ve hedef taşımakla birlikte; bunun gerçekleşmesi koşullara bağlıdır ve her durumda

mümkün olmayabilecektir. Burjuva iktidarı altında, bunu ne “yerinden yönetim” garanti eder ne de özerk devlet koşulları altında halkın yönetime katılması kendiliğinden ve bunun için mücadele edilmeksizin, yani sınıf mücadelesi verilmeksizin gerçekleşebilir. Herhangi bir ‘yerel bölge’de, “hizmetler”den daha fazla yararlanmak, merkezi ve belediye gelirlerinin daha fazla kesiminin emekçilerin ihtiyaçları; yaşam ve barınma koşullarının iyileştirilmesi yönünde harcanmasını sağlamak için halkın “yerel meclisler” halindeki örgütleriyle devreye girmesi ve yerel yönetimler üzerinde baskı kurması ile “yerel iktidarlaşıma” özdeşleştirilemeyecek farklı durumlardır. Burjuvazi, toplumsal yaşamın tüm temel yönlerini düzenleme gücünü elinde tuttuğu koşullarda; burjuva bürokratik merkezi devlet aygıtı ve sermaye egemenliği altında, bu merkezi yönetime bağlı “halkın yerel özyönetimi”ni, emekçi muhalefetini etkisizleştirecek bir olanak olarak değerlendirmek ve emekçilerin dikkatlerini iktisadi-sosyal ilişkilerin temel sorunlarından daha dar sorunlara çekme yoluyla iktidarına yönelik mücadeleyi zayıflatmak için kullanmaya çalışacaktır. “Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi” yoluyla “yönetimin halka yayılması” projesi ya da düşüncesi, kapitalist iktisadi-sosyal ilişkiler temeli üzerinde ve burjuvazinin merkezi iktidarı altında “halk yönetimleri” kurgusuyla devlet hakkında hayaller yayma ve halk yönetimlerinin kapitalist egemenlik koşullarında olanaksızlığını gizleme riskiyle yüklüdür. Bu görüş, burjuva sınıf egemenliğinin merkezi araçlarını ilgilendiren her konuda; devlet aygıtı üzerine, üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyetine dair, burjuvazinin sınıf konumunu ve çıkarlarını koruma hassasiyetini; bunlar için “belediye hizmeti” ve “yetki”sine dair sınırlama; “veto etme”; görevden alma, cezalandırma dahil her yola baş vurma yöntemlerini dikkatten kaçırıyor; sınıf mücadelesinin temel sorunlarını yerel-küçük sorunlar derekesine indirgeyerek, işçi sınıfı ve emekçilerin dikkatini iktidar mücadelesinin ana sorunlarından uzaklaştırma riski taşıyor. Ezilen ulusun kendi kendini yönetimi anlamında özerklik ise, işçi ve emekçilerin “yönetime katılması”nı her şart

altında ve kendiliğinden sağlamaz. Halkın ‘komünler’ ve ‘meclisler’ halinde örgütlenerek yönetime katılmak istemesi ya da bunu fiilen gerçekleştirmesi durumunda ise, daha demokratik bir gelişmenin yolu açılabilir, burjuva milliyetçiliğine ve ulusal çatışmalara karşı farklı uluslardan emekçilerin birliği ve dayanışmasının olanakları genişleyecek; Kürt emekçilerinin yönetimde etkili olmaları, hareketin demokratik gelişmesinin dayanağı olacaktır.

Kürt hareketinin bugünkü bileşimi içinde bunun ne denli mümkün olabileceği bir yana, Kongrede, halkın *“aşağıdan yukarıya örgütlenmesi”*nden; *“yerel meclisler”*den söz edilmesi, AKP hükümetinin eteklerine tutunmuş, ancak demokrasi ve halk iradesi üzerine ‘mangalda kül bırakmayan’ liberallerin öfkesiyle karşılaşmıştır. Onlara göre, halk yalnızca burjuvazinin çıkarlarını esas alan bir iradenin temsilinde, sorun çıkarmadan uyum gösterdiği oranda, söz sahibi olabilmelidir! AKP liberallerinden olan ve Diyarbakır’daki *“çalıştay”*a da katılan Ali Bayramoğlu örneğin, *“Doğrudan demokrasi, komünden yukarı çıkan bir siyasi karar mekanizması inşa etmek bu koşullarda insanı değil, modeli öne çıkarır, doğrudan demokrasi yukarı doğru dikey bir örgütlenme modeliyle karışır, alttan yukarı çıkan bir korporatist sistem doğar”* demektedir.

Bu “eleştiri”, emekçilerin, yaşam alanlarında en alt birimden başlayarak, sermaye sistemi ve burjuva egemenliğine karşı –DTK metni, bazı atıflarına karşın bunu hedef olarak belirlemiyor–örgütlenmelerini ve doğrudan temsilcileri aracılığıyla –ki onları geri çağırma haklarına da sahip olacaklardır– kendi kendilerinin yönetimini gerçekleştirmelerine itiraz üzerinden şekilleniyor. Bayramoğlu, *“komünden yukarı çıkan bir siyasi karar mekanizması”*nın insanı merkezine almayacağını ileri sürerken, DTK’da alınan kararlardan ya da orada üzerine tartışılan örgütlenme biçimlerinden hareketle, aslında halk demokrasisi ve sosyalist toplumsal örgütlenme biçimlerine saldırıyordu. Ona göre, böylesi bir örgütlenme *“totaliter bir anlayış”ın örgütlenmesi olacaktır(!)* Kendi başına bir özgünlüğü olmayan ‘sol

milliyetçi' görüş ise, zora dayalı birliği "ulusal birlik" olarak kutsarken, 'Özerk Kürdistan'ın Kürt kapitalistlerini sorunun çözümsüz olarak kalmasının gerekçesi olarak kullanma çabasıdır. "*Tüm öteki koşullar eşit olmak kaydıyla*" Leninist *kaydı* bir kalem darbesiyle ortadan kaldıran bu tür solculuk, proletarya ve emekçilerin sermayeye karşı mücadelesinin, büyük bir devletin geniş toprakları ve yaşam alanlarının bir tek iktisadi 'bütünlük' oluşturduğu koşullarında, daha yaygın ve güçlü yürütülmesi olanağına sığınır görünmesine karşın, eşitsizlik ve baskı koşullarını dayanak alma gibi bir "şansızlık"(!) ile yüz yüzedir. Bu "eleştiri" ve yaklaşım, Türkiye Kürt hareketinin ABD'nin politikalarına karşı gösterdiği direnç ve Türk işçi ve emekçileriyle birlikte mücadele ve yaşam yönündeki güçlü eğilimi ise görmezden gelip dikkate almamaktadır.

Özerkliği, "toplumsal parçalanmayı derinleştirir" gören "ulusal solcu"lar ve "sosyalistler"(!) de oldu. TKP gibi, -ki "sosyalizm için mücadele etme" iddiasındadır- daha önceki bir dönemde (2009), özerklik istemiyle ilgili bazı açıklamalardan hareketle yayınladığı "Barış, Kardeşlik ve Birlik Bildirisi"nde, özerkliği reddediyor; "*Türkiye'nin eyaletlere bölünmesi ve bölgesel özerkliğin geliştirilmesi, toplumsal parçalanmayı derinleştirir*" diye, sözümona uyarıda bulunuyordu. Eski genel başkanı Aydemir Güler, özerklik önerisini "sol milliyetçi" bir tepkiyle karşılayarak "*Ülkeyi birbirleriyle cehennemlik bir yarışa giren bölgelere ayırdıktan sonra ulusal birliğin ne anlamı kalacağını bilemiyorum. Bu emek cehennemini yönetenler bizzat Kürt olunca Kürt sorununun çözülmüş olacağını sananlarsa, en azından derin bir yanılgı içinde olduklarını söyleyebilirim*" şeklinde, sözümona akıl veriyordu! Ö. Dünyası'nda yayımlanmış bazı yazıları eleştirdiği sonraki açıklamalarında da Güler, emperyalistlerin ulusal kurtuluş mücadelelerine sızma, bu hareketleri istismar ederek kendi politikaları doğrultusunda etkileme ve hatta yedeklemeye çalışma politikalarından hareketle, ulusal kurtuluş mücadelelerinin anti-emperyalist özellikler gösterebilmelerini ve ezilen ulusların bu mücadelelerinin desteklenmesinin sosyalist ve

tutarlı demokrat olmanın koşulu olduğunu reddetmeye çalışıyor. Güler, Lenin'in ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını "dönemsel bir devrimci taktik olarak formüle ettiği"ni iddia etmektedir ve bunu "görmek için" hiç de derinlik gerektirmeyen bir "baştan sona okuma"nın yeterli olacağını söylemektedir. Güler, başkalarını cehaletle suçlar ve sözümona akıl vermeye çalışırken, çok bariz, açık ve yeni başlayanların dahi hemen fark edebilecekleri şekilde Lenin'in, en azından ulusal kendi kaderini tayin hakkı üzerine görüşlerini inkâr etmekte, çarpıtmaya çalışmaktadır. Bu anlayışa göre, ulusal hak eşitliği mücadelesi gibi "dönemsel taktik bir sorun" kapsamındaki bir sorun, günümüzde artık söz konusu bile edilemez. Güler, "emperyalizm manipüle ediyor" diyerek, Leninist ulusal kaderlerini tayin hakkını inkâr ederken, kendi görüşlerinin aykırılığını, Lenin'in düşünceleri üzerine demagojilerle örtme çabasındadır.

Siyasal Örgütlenme Modeli Olarak Bölgesel Özerklik

Birbirleriyle zıtlık gösteren yukarıdaki yaklaşımların muhtevasına da işaret etmek üzere, özerklik ya da daha yerinde bir deyişle bölgesel özerklik üzerinde durmak gerekiyor. Bölgesel özerklik neyi içerir, nasıl uygulanır?

Ulusların kaderlerini tayin hakkı, ezilen ulusun iradesini serbestçe belirlemesi, gönüllü birlik ve bir arada yaşamanın koşulu-
dur. Bölgesel özerklik, ezen-ezilen ulus ilişkisinin demokratik siyasal çözüm biçimlerinden biridir. Bölgesel özerklik ile zora dayalı birliğin yol açtığı ulusal baskı, çatışma, savaş ve yıkımlardan –kapitalizm koşullarında kurtulmak ne kadar mümkünse o kadarıyla– kurtulmanın yolu açılacak; devlet sınırları içerisinde yaşayan farklı ulus ve milliyetlerin ilişkilerinin demokratik esaslara dayalı olarak geliştirilmesinin ve gönüllü birliğinin koşulları yaratılacaktır. Bölgesel özerklik "üniter devlet" anlayışı ve dayatmasının reddiyle Türk ve Kürt uluslarının tam hak eşitliği ve diğer ulusal toplulukların üzerindeki baskının sona ermesini içerir.

Ulusal baskı politikasına karşı, ulusların tam hak eşitliğini gerçekleştirmenin uygulanabilir bir biçimi olarak bölgesel özerklik, iktisadi-sosyal yaşam birliği ve ulusal nüfus yoğunluklu coğrafi bölgeler esası üzerinden uygulanacak olan bir siyasal örgütlenme biçimidir. “Özerk bölgeler”, bugün ancak Kürtler, Zazalar ve belli birkaç yerleşim alanındaki Araplar için, ulusal bileşim, yaşam biçimi ve iktisadi ilişkiler göz önünde tutularak oluşturulabilir. Farklı milliyetlerden emekçilerin iç içe ve dağınık biçimde yaşadıkları ve özel bir nüfus yoğunluğunun bulunmadığı, bir arada yaşamın doğallığı içinde belli bir uyumun gerçekleştiği bölgelerde, dillerin özgürlüğü esas alınır ve ulusal ayrıcalıkların ortadan kaldırılması politikası izlenir. Nüfus bileşimi ve coğrafi yerleşimin bir geçiş sürecini gerektirdiği ve geçici biçim olarak söz konusu olabilecek özerk yapılar dışında, özel ulusal adacıkların oluşturulması hedeflenmez.

Ekonomik-sosyal koşulları, yaşayış biçimleri, ulusal bileşimleri bakımından farklı özellikler taşıyan ulusal toplulukların yaşadıkları bölgelerin “özerkliği”, bugünkü ve temsilcileri tarafından “üniter devlet” olarak tanımlanan gerici-tek ulusçu devlet ile herhangi ortak özelliği bulunmayan ‘büyük merkezi devlet’in demokratik merkezîyetçi “birliği”yle karşıtlık göstermez. Ulusal sorunun demokrasi temelinde çözümü ve hak eşitliğinin ifadesi olarak özerklik, mevcut “üniter devlet”i reddeder. Bu “demokratizm”, baskı ve ayrımcılığın engelidir ve “yalnızca yarım milyon değil, 50.000 nüfuslu olsa bile özerk ulusal bucaklar”ın ve “eğer durum gerektiriyorsa ve eğer iktisadi ilişkiler bakımından zorunluysa”, bu tür “bucaklar”ın ayrı ayrı komşu bucaklarla birleştirilerek bir tek “özerk bölge” haline getirilmelerini dışlamaz.

Kürt burjuvazisi ve büyük toprak sahiplerinin özerk yönetimde hâkim konuma gelme olasılığı, buna karşı bastırma politikalarıyla savaşıma sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Ezilen ulusun burjuva-burjuva feodal güçlerinin ulusal harekette hâkim konumda olmaları ya da ulusal devletin bu kesimlerin önderliğinde kurulması, Kürt işçi ve emekçilerine, sınıf mücadelesi yoluyla örgütlen-

melerini geliştirerek devlet sınırları içindeki tüm uluslar ve milliyetlerden işçi ve emekçilerin sınıf birliğinin gerçekleşmesi için devrimci ve enternasyonalist çalışmayı sürdürme sorumluluğu yükler. Özerklik koşullarında sınıf mücadelesinin hangi biçimler altında gelişeceği, sorunun bugünden belirlenemez başka bir yanıdır ve özerklik için ön koşul özelliği taşımaz. Güçlü olasılık, sermayeye karşı kendi sınıfsal iktisadi-sosyal hakları için çeşitli direnişler örgütleyen ve başlıca Kürt kentlerinde önemli bir kesimi işsizlik ve yoksullukla boğuşan geniş Kürt emekçi kitlelerinin, ulusal baskı politikasının “ertelettiği” ya da bir biçimde örtülmesine yol açarak geciktirdiği sınıf mücadelesini özerk yönetim koşullarında daha kesin ve kararlıca yürütmelerinin olanaklı hale gelmesidir.

Kürtlerin ulusal baskı altında oluşu, ‘ortak ulusal mücadele’ içinde farklı sınıf ve kesimlerden toplulukları bir araya getirmesine rağmen, Türkiye Kürt bölgesinin iktisadi-sosyal gelişim düzeyi, sınıf mücadelesinin koşullarını olgunlaştırmıştır. Kapitalist gelişme Kürt emekçilerinin çok büyük kesimini Türkiye’nin büyük kentlerine çekmekle birlikte, önemli Kürt kentlerinin hemen hepsinde, yaşam biçimi ve ilişkileriyle ayrı bir sınıf oluşturan işçilerle bu sınıfın geniş işsiz kitlesi ve kent ve kır yoksulu olarak kalabalık emekçi kesimler; Kürt zenginleri, büyük toprak sahipleri ve “işadamları” çevreleriyle farklı çıkarlara ve yaşam koşullarına sahip olmak üzere ayrılmışlardır. Bu ayrılmaya uygun olarak Antep, Adıyaman, Batman, Diyarbakır kent merkezlerinde işçi direnişleri, yoksul köylü hareketleri ortaya çıktı. Sınıf ayrımlarının üzerini örten ve emekçi ile onu ezeni “aynı ulus”tan olma nedenli olarak birbirlerine yakın tutan bağın, ulusların ve dillerin eşitliği sonucu, sihrini yitirmesi, bu mücadelenin daha ileriden, daha güçlü ve yaygın gerçekleşmesinin koşullarını da sağlayacaktır. Kürt işçi ve emekçilerinin sınıf bilinçli kesimi, kendi sınıfının çıkarlarıyla uluslararası emekçilerin çıkarları arasındaki bağı daha açık görecektir ve Türk ve öteki milliyetlerden emekçilerle aynı sınıf örgütlerinde, aynı sendikalarda ve çeşitli kitle örgütlerindeki örgütlenme-

sinin ilerletilmesi için daha aktif şekilde değerlendirecektir. Ulusların kaderlerini kendilerinin tayin etmeleri hakkının bölgesel özerklik şeklinde uygulanması, ulusal ayrımcı politikanın ve şovenizmin neden olduğu güvensizlikleri bir süreç içinde giderek ve ulusal baskının sınıf çelişkilerinin üzerine örten perdesini yırtarak, burjuvazi-proletarya çelişkisinin tüm çıplaklığıyla görülmesine de hizmet eder.

Kürt sorununu “demokratik olmayan yoldan çözüme bağlama” olanaksızlığı, zor ve inkâr yoluyla “birlik sağlama” olanaksızlığı, zora dayalı birliğin sürdürülmesini değil; mevcut devletin sınırları içinde zorla tutmayı sağlayan “demokrasi”yi değil; buna son veren ve birlikte ya da ayrı yaşama kararını Kürtlerin verecekleri tümüyle serbest irade beyanına dayalı bir demokrasiyi zorunlu kılar. Sorunun çözüm ihtiyacı ve oluşan ‘toplumsal baskı’yı “geçıştirmek” ve özerklik talebiyle yükselen mücadeleyi püskürtmek amacıyla ve sözümona “demokrasiye bağlılık –halkın iradesine saygı” adına “*sorunu Türk halkına sorma*” şeklindeki açıklamalar, ezen ulus milliyetçiliğini güçlendirmeye hizmet etmektedir. Kürtlerin nasıl yaşamaları gerektiğine merkezi Türk Parlamentosunda alınacak kararlarla yön veren politikanın sonuçlarını önceden görmek için uzağa itmeye gerek yoktur. 87 yıllık egemen politika çözümsüzlüğü derinleştirmiş, daha ağır sonuçlar doğurmuştur. Ulusların kaderlerini serbestçe tayin, yani siyasal bakımdan ayrılma hakkı, ezen ulusun ve emekçilerinin ‘referandumunu değil, baskı altındaki ve hakları inkâr edilen ulusun ‘referandumu’nu gerektirir. Bir referandum için gereklilik gösteren demokratik siyasal koşullarda, nasıl yaşayacaklarını belirlemek üzere, Kürtler karar vereceklerdir. Hiçbir dış baskı ve tehdit olmaksızın, tümüyle kendi özgür iradeleriyle Türk ulusuyla birlikte mi, ondan ayrılarak mı yaşadıklarını beyan edecek olanlar Kürtlerdir. Özerklik talebi ve bu yöndeki örgütlenmeler, bu irade beyanının ifadesi ve şekillenmesi olarak gündeme gelmiştir.

Ulusal Eşitlik ve Anadilde Eğitim Hakkı

“Anadil eğitimi”-“anadilde eğitim” hakkı Kürt sorununun en önemli ve öne çıkan taleplerinden birini oluşturuyor. ‘Ana okulları’nda ve ilköğretimden başlanarak “yabancı diller” olarak tarif edilen İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca vb diller öğrenilmesine, öğretilmesine karşın, Kürtçenin eğitim dili olarak toplumsal yaşamın tüm alanlarında kullanılması hâlâ yasaktır.

Türk şoven milliyetliliğinin (ırkçılık) temsilcisi MHP; anadilde eğitimi “*üniter bütünlüğe karşı sabotaj*” sayıyor. CHP yönetimi, “*Anadil eğitimi-anadilde eğitim ile anadil öğretimi farklıdır; biz anadil öğretimini kabul ediyoruz, isteyen yurttaş Kürtçe öğrenebilir, ancak resmî dil tektir, anadilde eğitim isteğiyle Türkçenin karşısına ikinci bir dil çıkarılmak isteniyor*” iddiasını ileri sürdü. AKP ve hükümetinin sözcüleri, “tek dil, tek millet” söylemini sürdürüyorlar. Başbakan, “Kürt vatandaşlar”ın kendi aralarında Kürtçe “konuşabilmelerini”, hükümetinin “ileri demokrasi politikası”yla ilişkilendirmeye çalışıyor. Genelkurmay eski Başkanı İlker Başbuğ, Kürtçenin “bireysel kültürel haklar” çerçevesinde öğrenilebileceğini, ancak “kolektif topluluk” hakkı düzeyinde “kolektif talep” olarak kabul edilmesinin “olanaksız olduğu”nu belirterek, bunu “kırmızı çizgi”leri olarak açıklamıştı. Kendilerini ‘muhafazakâr liberal’ olarak tanımlayan sağ gerici yazar ve sosyologlara göre de, Kürtlerin “kendi aralarında” Kürtçe konuşmaları, “anayasal eşitlik” için yeterlidir.⁴

Türk burjuva milliyetçiliği, Kürtçenin ‘kamusal alan’da kullanılmasını ve anadilde eğitimi bölünme nedeni sayıyor. Böylece Kürtlerin en temel demokratik haklarının ayaklar altına alınması haklı çıkarılmaya çalışılıyor. Bir ulusun ulusal haklarının inkârının “bölünme korkusu” üzerinden gerekçelendirilmesi kabul edilemez gerici bir politikadır. Bu bir yana, İsviçre’de üç resmî dilin (gerçekte üç buçuk resmî dil, bir de Greko-Romence var) konuşulmasına ve İsviçre burjuva demokrasisinin örnek ülke olarak gösterilmeye hâlâ devam edilmesine rağmen, salt bu

nedenle bölünmediği bilinmektedir. Kürtçenin Türkçe gibi öğretilmesi-öğrenilmesi ve kullanılması bir haktır ve bu hak “ülke ve millet birliği”ni(!) parçalayıcı rol oynayabileceği gerekçesiyle reddedilemez. Uygulamalar, hiçbir ulusa diğerleri aleyhine ayrıcalık tanınmadığında, tüm ulusal topluluklardan işçi ve emekçiler arası birlik ve dayanışma duygularının güçlenmekte olduğunu; ayrımcılığın ortadan kalkmasının birlikte yaşam isteğini güçlendirdiğini göstermektedir. Ulusal baskının ortadan kalkması koşullarında, iktisadi-sosyal bağlar üzerinden ve kapitalist gelişmeyle birbirlerine doğru “itilmekte” olan işçi sınıfı ve emekçiler, sınıf mücadelesini daha güçlü şekilde yürütme olanağını elde etmişlerdir ve edeceklerdir.

Türk ve Kürt uluslarının ilişkilerindeki özgünlüklerden biri de, iktisadi nedenlerle olanın yanısıra, politik-askerî zoru içeren devlet politikası sonucu, Kürt nüfusun önemli bir kesiminin Türk nüfus yoğunluklu bölgelerde dağınık şekilde yerleşmiş olmasıdır. Kapitalist gelişme Kürt kırımını çözerek nüfus göçüne yol açarken, buna, devletin Kürt mücadelesini bastırmak ve etkisizleştirmek için dayattığı ve milyonlarca insanın göç etmesine yol açan baskı eklenmiştir.⁵

İşçi sınıfı ve ezilenlerin yararına olan, sermayeye; onun yaşamın her alanını kapsayan çıkarlarının ideolojik-kültürel ifadesine karşı mücadeledir. Bu mücadele en iyi, en etkili şekilde, ancak her ulusun kendi dilinde yürütülebilir. Eğitimin demokratikleştirilmesi ve anadilde eğitim önündeki engellerin kaldırılması, “*okulun milliyetlere göre ayrılması*” burjuva milliyetçi anlayışını dışlar. Türkiye’nin büyük kentlerinde yaşayan Kürt çocuklarının eğitimi için Kürt okulları değil; tüm uluslardan eğitim yaşındaki genç ve çocukların birlikte ve fakat Kürtçe eğitimin de yapıldığı okullarda birlikte okumalarının koşulları yaratılmalıdır. Eğitim ve anadilde eğitim demokratik içerikte olmalı, şovenizm ve milliyetçiliği ve ulusal özelliklerin her bir ulus yararına güçlendirilmesini dışlamalı, tüm kademelerinde giderleri devletçe karşılanmalı, tüm milliyetlerden emekçilerin birbirlerine yaklaşımlarına yardımcı olacak tarzda örgütlenmeli ve gerçekleştirilmelidir.

‘Anadilde eğitim talebi ve hakkı, okulların ulusal kökene göre bölünmesini gerektirmez. Okulun iktisadi-sosyal alandan ayrı tutulması ve milliyetlere göre bölünmesi, burjuva ideolojisini ve şovenizmi güçlendirir. Bunu engelleyecek olan dillerin eşitliği ve Kürtçe eğitim önündeki yasak ve engellerin kaldırılmasıdır. Eğitim, bir dönem ABD’de olduğu gibi (Beyazlar ve Siyahlar için ayrı okullar vardı) Kürt ve Türklere göre bölünmez. Türkçenin kullanıldığı gibi, Kürtçenin de eğitimde ve toplumsal yaşamın her alanında engelsiz kullanılması ve gelişmesi, Türkçenin engeli olmayacağı gibi, herhangi bir dilin resmî dil olarak ilanı da mutlak bir gereklilik değildir. Devlet dili diye tek dilin ezilen ulusa dayatılması antidemokratizmin göstergelerinden biridir. Almanya, Meksika, Avustralya, Hollanda gibi ülkelerde dilin, resmî devlet dili olarak ilan edilmesine ihtiyaç bile duyulmamıştır. Kürtçenin Kürtler için resmî dil olmaması ve fakat Türkçenin resmî dil olarak dayatılması eşitlik bir yana, mantıklı düşünceye dahi aykırıdır.

Dillerin özgürlüğü; Kürtçe başta olmak üzere ‘azınlık dilleri’ önündeki engellerin kaldırılmasını gerektirir. Bütün ulusal topluluklardan Türkiye işçi ve emekçilerinin çıkarı, “*anadilin özgürlüğü, demokratik ve laik okul*” politikasının güç kazanmasındadır. Bu istemler, ancak yığınların demokrasi mücadelesinde seferberliğiyle, her bir siyasal özgürlük talebi için –ulusların kaderlerini serbestçe tayin hakkı bunlardan biridir– küçük ve lokal protestoları aşan yaygınlaştırılmış mücadele ve birleşik emekçi eylemleriyle elde edilebilirler. “*Eğer bütün ayrıcalıklar yok edilirse, eğer dillerden birinin zorla kabul ettirilmesine son verilirse*”, parlamentoda ya da başka kurumlarda Kürtçe konuşmak kimseyi ürkütmez; “bölücü tehdit” üzerine şovenist umacı tüm etkisini kaybeder. Ulusların ve dillerin eşitliği, bir “ortak dil” ile anlaşmanın ya da eğer ezilen ulusun iradesi gönüllülük temelinde birlikte yaşam yönünde belirlenmişse, iki dilin de –yine gönüllülük esasına bağlı– öğrenilmesi ve kullanılmasıyla emekçilerin anlaşmaları için koşulları uygun hale getirecektir.

Sorunun Çözülmesi İşçi Sınıfının ve Tüm Emekçilerin Yararınadır

Türkiye, yüzyılın başında, kapitalist gelişmenin henüz zayıf ve nispeten geri bir düzeyinde iken ulusal Türk ticaret burjuvazisinin, emperyalist işgale karşı mücadelenin başına geçerek, henüz gelişmesinin başında ve zayıf durumda bulunan işçileri ve geniş köylü kitleleri başta olmak üzere halk kitlelerini yedeklediği koşullar ile bugünkü koşullar arasında çok büyük farklılıklar bulunuyor. Ülkelerin emperyalist zincirin halkalarına dönüştüğü ve sermaye ihracının başlıca olgu haline geldiği o günün koşullarında, liman kentlerinde ve özellikle yabancı firmaların elindeki çeşitli işletmelerde görülen zayıf işçi topluluklarının ve onların devrimci örgütlerinin burjuvazi ve politikaları karşısındaki tutumundan farklı olarak bugün, işçi sınıfı milyonlarla ifade edilen güce ulaşmıştır ve toplumsal sorunların çözümünde, kendi adına ve sermayeden bağımsız politikalar izlemesi için, sadece güçlü sosyal dayanağa değil, dünya işçilerinin mücadele deneyimleri içinde şekillenen kendi sınıf ideolojisine de sahiptir. Kapitalist gelişme yüz binlerce, milyonlarca emekçiyi kırdan kente çekmiş, ortak özelliği emek güçlerini satarak yaşam araçları edinmeye çalışırken, kapitalistlere, onların emek gücü olmaksızın asla sahip olamayacakları artı değer sömürsünü gerçekleştirme olanağı sağlayan bir sınıfın 'bireyleri' olarak bir araya getirmiştir. Bu, işçi sınıfı ve onun tarafından öncülük edilecek yoksulların, henüz güçlü ve engelleyici bir müdahale olanağına sahip olamadıkları koşullarda, "yeni bir ulus oluşturma"yı önüne hedef olarak koyan Türk burjuva sınıfının Kürtlere ve diğer milliyetlerden emekçilere karşı izlediği yok sayma, asimilasyona tabi tutarak kendi ulus birliği içinde 'eritme' ve bunu siyasi-askerî zor ile destekleme politikasına, bugün daha farklı, daha etkin ve somut biçimlerle müdahale etme olanağı var demektir. Türk işçi sınıfı ve emekçilerinin bugünkü sorunu, bu müdahaleyi devrimci tarzda ve tüm emekçilerin sermayeye karşı mücadelede birliği için yapmaktan geri durup durmayacaklarıdır.

Kürt ulus sorununun çözümsüzlüğü, ulusal baskının sınıf sömürüsü ve baskısını örtme işlevi nedeniyle Kürt işçi ve emekçisinin kendi burjuva ve büyük toprak sahipleri gericiliğine karşı mücadeleye atılmasını geciktirici ya da saptırıcı bir işlev gördüğü gibi, Türk ulusundan işçi ve emekçiler açısından da, burjuva-şovenist politika ve propagandanın yarattığı etki sonucu, sınıf çıkarları ve tüm milliyetlerden emekçilerin aynı ve tek sınıf örgütlerinde birleşmeleri için yürütmesi gereken mücadeleyi, gereksindiği kapsam ve düzeyde sürdürememe etkeni olmaktadır. Kürt, Türk ve diğer milliyetlerden emekçiler, kapitalizm ve ülkenin iktisadi sosyal koşulları tarafından “birbirlerine doğru itilme”lerine karşın, ulusal baskı politikası buna karşıt bir eğilime güç vermekte; güvensizlik yaratmakta ve işçi-emekçi birliğini zaafa uğratmaktadır.

Emekçileri sermaye ve onun milliyetçi politikaları karşısında zayıf düşüren bu durumun devrimci tarzda değişmesi işçilerin tutumuna, özellikle de Türk ulusundan işçi ve emekçilerin tutumuna bağlıdır.

Ezen ulusun sınıf bilinçli işçileri, Kürtlerin Türk ulusuyla tam hak eşitliğini, yani bağımsız devlet kurma hakkını savunmalı, “kendi” burjuvazisine ve onun baskı ve zora dayalı bir arada tutma politikasına karşı mücadele etmelidirler. Kürt özgürlük mücadelesinin ulaştığı düzey ve bölgesel ve uluslararası gelişmeler, Türk proletaryası ve kent-kır yoksullarını –eğer onlar tüm uluslardan emekçilerin sınıf birliğini sağlamayı sermayeye karşı sınıf çıkarları gereği sayıyorlarsa–, Kürt dilinin önündeki tüm engellerin kaldırılması, Kürtleri, siyasal bakımdan nasıl yaşayacaklarına kendi serbest iradeleriyle karar verme hakkının tanınması için mücadele sorumluluğuyla, ertelenemez şekilde yüz yüze getirmiştir. Sınıf bilinçli işçiler, kendileriyle burjuva milliyetçileri arasına kalın bir hat çizmeksizin işçi ve emekçilerin kapitalizme karşı birliğini örgütleyemezler. Onlar, burjuva milliyetçilerinin “ilkın ulusal görevler, sonra proletaryanın görevleri” formülasyonuna karşı, proletarya ve emekçilerin, *“emeğin ve insanlığın sürekli ve hayati*

çıkarları”nı öne çıkarmalı ve ulusal özgürlük ile demokrasi mücadelesini birbirlerine bağlamalıdır. Kürtlere “Türk birliği içinde kalma”yı dayatan politika ve kültür, büyük burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin politikası ve kültürüdür. O, şovenizmi ve hâkim ulus burjuva milliyetçiliğini temsil eder. Bu politika ve kültüre karşı çıkmak, Türk işçisinin sınıf sorumluluğu, sınıfına olan borcudur ve ayrıca sınıfın kendi çıkarıdır.

Ulusal kaderlerini tayin hakkının kayıtsız şartsız tanınması, ne burjuva milliyetçiliğine karşı mücadeleyi ne de uluslararası işçi sınıfının yararına olmayan durumlarda, “*ayrılmaya karşı propaganda ve ajitasyonu*” gereksiz hale getirir. Hakkın kullanımının hangi biçiminin işçi sınıfının uluslararası çıkarlarına daha uygun düştüğünü gözetecek olan proletarya, ezilen ulusun ayrılma ve bağımsız devletini kurma hakkını savunurken, uluslararası gericiliğe karşı mücadeleyi güçlendiren bir çizgi ve politikayı propaganda eder. Ayrılmadan yana ya da ayrılmaya karşı propagandasını işçi sınıfı ve emekçi hareketinin uluslararası çıkarları belirler. Ancak o, en olumsuz koşullarda dahi, ezilen ulusun hareketinin ezen ulus burjuvazisi tarafından zor kullanılarak bastırılmasına karşı savaşmayı öncelikli görevi sayar. Sınıf bilinçli işçiler, “*tüm öteki koşullar eşit olduğu*” şartlarda; yani hiçbir ayırım, zor ve şiddet söz konusu değilse, “*birlikte yaşama*”dan yana tutum alır; propagandayı bu yönde sürdürürler ve ayrılma hakkının reddi ve bu yöndeki istemin şiddetle bastırılması politikasına tüm güçleriyle karşı koyarlar. Bu, işçi sınıfının kapitalizme karşı mücadelesinin de ihtiyaçlarından biridir.

Türk burjuvazisinin ulusal ayrıcalık politikası ve dayatması, Türk işçilerinin ve tüm ezilenlerin çıkarlarıyla tam bir zıtlık içindedir. Bu politika inkârı, eşitsizliği, ayrıcalığı içermektedir ve işçilerin sınıf birliğinin düşmanıdır. Türk işçi ve emekçileri, Türk burjuvazisinin Kürtleri zorla “birlik içinde” tutma politikasına karşı mücadele etmeli, ayrılma hakkını tanımalı ve bu hakkın zor kullanılarak engellenmesini reddetmelidirler.

Türkiye Kürtleri, ulusal eşitlik temelinde Türk ulusundan emekçilerle birlikte yaşamak istediklerini her vesileyle beyan ettiler. Kürt emekçi köylüsünün ve halk gençliğinin Kürt mücadelesinin en önemli kitle dayanağını oluşturması, bu tutumun maddi-sosyal temelini oluşturuyor ve böyle olması, tüm uluslardan Türkiye işçi ve emekçilerinin sermayeye karşı mücadelesinde, birleşmeyi kolaylaştırıcı işlev görecektir. Kürtlere karşı inkâr ve Kürt direnişini kuvvet kullanarak bastırma politikası, Kürtleri ayrılmaya doğru zorlamasına; polisiye ve askerî saldırılar Kürt yaşamını katlanılamayacak şekilde ağırlaştırmasına ve şovenizm Kürtleri tahkir etmeyi sürdürmesine karşı; Kürt halk kitlelerinin ayrılmayı pratik bir politika olarak hâlâ önlerine almamış olmaları, gönüllü birlikte yaşamın olanaklarına, bu olanakların henüz tükenmediğine işaret eder.

Kürtler, Türklerle birlikte yaşamaya karşı değil; buna zor yoluyla mecbur tutulmalarına karşı çıkıyorlar. Polis zorbalığına, jandarma zulmüne, köy boşaltmalara, özgürce yaşama hakkına sahip bir ulus olarak kabul edilmemelerine karşı çıkıyorlar. Anadilde eğitim; Kürtçenin serbestçe kullanılması önündeki tüm engellerin kaldırılmasını istiyorlar. Bu istemler demokratik siyasal özgürlükler ve sermayeden kurtuluş mücadelesinin yararıdır. Türk işçi ve emekçileri, Kürt ve diğer milliyetlerden işçi ve emekçilerle mücadele birliğini gerçekleştirmek için, bu elverişli durumu dikkatle değerlendirme; Kürt emekçilerinin birlikte yaşam yönündeki eğilimine hak ettiği önem ve değeri verme; ulusal tam hak eşitliğinin tanınması ve anadilde eğitimin gerçekleştirilmesi için mücadele etme sorumluluğu taşıyorlar. Ulusal ayrımcı ve baskıya dayalı “birlik”(!) yerine, siyasal kaderini serbestçe belirlemeyi esas alan gönüllü birliğin sınıf mücadelesi açısından taşıdığı önemin farkında olarak sınıf bilinçli işçiler, Kürt-Türk ulusal tam hak eşitliği yönünde propagandayla ve zorla boyunduruk altında tutmaya karşı savaşıyorlar, Türkiye’nin tüm milliyetlerden emekçilerinin birliğini güçlendirebilir ve

ilerletebilirler. Sınıf bilinçli işçiler, Kürtlerin, Türk ulusuyla birlikte mi, ondan ayrılarak mı yaşamak istediklerine kendilerinin özgürce karar vermeleri için mücadele ederek, tüm milliyetlerden işçi ve emekçilerin birliğini güçlendirecek; demokratik ve sosyalist bilinç düzeyinin yükseltilmesi önündeki dikenleri temizlemiş olacaklardır.

Bu, kapitalizme karşı ücret, sosyal haklar, çalışma-yaşam koşullarının iyileştirilmesi genel sağlık güvencesi vb aktüel-acil ve asgari gereklilikler için zorunlu olduğu gibi, proletaryanın uluslararası mücadelesine destek işlevi de görecektir.

Diğer yandan, Kürt işçi ve emekçileri, Türk ve diğer işçi ve emekçileriyle birleşmek için mücadelenin kendi görevleri olduğunu bir an olsun unutamazlar. Zira, *“bir ulusun işçileriyle bir başka ulusun işçileri arasında her türlü ayırma girişimi, (...) ulusal bir kültürü, sözde tek ve bölünmez olduğu iddia edilen bir başka ulusal kültürle karşı karşıya getirme vb., burjuva milliyetçiliğinden esinlenen davranışlardır...”* (Lenin, UKKTH, sf 30-31)

“Ezilen ulus”un sınıf bilinçli işçileri, uluslarına yönelik baskı ve zorun her çeşidine karşı, ulusal tam hak eşitliği için mücadele ederlerken, işçi ve emekçilerin demokratik-sosyalist; ilerici ve anti emperyalist kültürünü geliştirmeyi esas alırlar. *“Kim proletaryaya hizmet etmek istiyorsa”* diyordu Lenin, *“bütün ulusların işçilerini birleştirmeli ve ‘kendisinin’ olsun, başkalarının olsun, milliyetçiliğe karşı kesin savaşıma girişmelidir. Kim ulusal kültür sloganını savunuyorsa, onun yeri küçük burjuva milliyetçilerinin arasındadır, Marksistlerin arasında değil.”* (UKTH, sf. 22, Sol Yayınları, 1998)

Kürt ve Türk ulusal hak eşitliği ve Kürtlerin zor yoluyla Türkleştirilmeleri politikasına son verilmesi, *“bütün ulusal topluluklardan gelme işçilerin, bütün işçi sendika, kooperatif ve tüketim örgütlerinde mutlak birliği ve tam kaynaşması ile...”* demokratik siyasal özgürlüklerin kazanılması ve sömürüye ve ayrımcılığa karşı mücadelenin geliştirilmesi için koşullar daha ileri düzeyde oluşacaktır.

Bir Sonuç Çıkarırsak

Proletaryanın uluslar sorununa yaklaşımının temel özelliği, ulusların kaderlerini tayin hakkının tanınması ve her ulusun ayrılma hakkının işçilerin sınıf mücadelesi açısından değerlendirilmesidir. Ezen ulus burjuvazisine karşı ezilen ulusun mücadelesi, baskıya karşı demokratik bir mücadeledir. İşçi sınıfı ve emekçilerin sınıf birliğinin çıkarları ve gerekleri, Kürt ulusal özgürlük mücadelesinin şiddetle ezilmesine karşı çıkmayı zorunlu kılar. Kürtlerin ulusal boyunduruk altında tutulmaları, işçi sınıfı ve emekçilerin kapitalist sömürsü ve sınıf egemenliği altında tutulmalarını kolaylaştıran, bu baskı ve sömürüyü gizleme işlevi gören dayanaklardan biridir. Bu tekelci gerici politikayla cepheden savaş, emperyalizmin ezilen ulus hareketini, onun burjuva-toprak sahibi sınıfıyla bağlar kurarak yedekleme taktiğini de boşa çıkaracaktır. Ulusal kaderini tayin hakkının, yani siyasal devletini kurma hakkının tanınması, ezen ve ezilen ulus işçi ve emekçilerinin sınıf birliği önündeki ulusal ayrımcılık kaynaklı engelleri kaldırır ve proletaryanın sınıf birliği bu hakkın savunulması mücadelesi içinde gelişip- güçlenir. Bölgesel özerklik, farklı uluslardan emekçilerin “aynı devlet sınırları içinde” birlikte yaşamaları için demokratik koşulları yaratır. “Ulusun egemenliği uğruna her türlü ulusal baskıya karşı savaşım” ve uluslardan ve dillerden biri için her türlü ayrıcalığa karşı mücadele, “ulusal kavgalarla karartılan ve geciktirilen proleter sınıf savaşımının mutlak çıkarına”dır ve bunu en kararlı biçimde sürdürmek işçi sınıfının görevidir. İşçi sınıfı, zorla dayatılan “özümleme”ye karşı mücadele ederken, iktisadi-sosyal gelişmenin “doğal seyri” içindeki kaynaşma ve birleşmeyi savunur, sınıf bilincinin burjuva ideolojisi tarafından karartılmaması için milliyetçiliği dışlar ve ulusal ayrıcalıkların ortadan kalkması, ulusal baskının tüm biçimlerinin tarihten silinmesi, ulusal çitlerin kalkması ve ulusların birbirleriyle kaynaşması için mücadele eder.

Hiçbir ulus ve hiçbir dil için ayrıcalık kabul edilemez. Ulusların ve dillerin tam eşitliği; serbest iradeleriyle ayrılma ve kendi devlet-

lerini kurma hakkı dahil ulusların kaderlerini tayin hakkının tanınması, tüm ulus ve milliyetlerden işçi sınıfı ve ezilenlerin yararınadır. Tam hak eşitliğini güvenceye alan siyasi, hukuksal, sosyal, kültürel vb. tüm alanlarda her türlü ulusal ayrıcalığı ve Kürt ulusuyla ulusal azınlıkların haklarının her türlü ihlalini ortadan kaldıran ve yasaklayan yasal-anayasal düzenlemeler, okulu ve eğitimin demokratikleştirilmesinin de koşuludurlar.

Tekel direnişinde, Çemen direnişinde, Tuğla işçilerinin eylemlerinde ve Türkiye'nin büyük sanayi kentlerinin hemen tüm işletme ve fabrikalarında Kürt işçilerinin sermayeye karşı mücadelede Türk işçi kardeşleriyle gerçekleştirdikleri ya da gerçekleşmesi için çaba gösterdikleri dayanışma ve sınıf birliği, Marksistlerin ilerletmek için sahiplenecekleri ve savunacakları kültürün ilerici öğelerini oluşturlar.

DİPNOTLAR

- 1 “Demokratik siyasal sistemin yürürlükte olduğunu” propaganda eden burjuva sözcüleri, hukuksal-anayasal haklar ve eşitlik üzerine bol vazlarına karşın, işçi sınıfına, emekçilere, Kürtlere ve diğer “azınlıklar”a karşı baskı ve yıkım politikası izleyerek, siyasal gericiliği tahkim etmeyi sürdürüyorlar. Burjuva demokrasisinin başlıca göstergesi olarak sunulan “genel oy” ve “serbest seçimler”, sermaye fraksiyonlarının kurdukları hükümetler aracılığıyla emekçi kitleler üzerindeki boyunduruğu sürdürmeleri için başvurulan biçimsel manevralardan öteye geçmiyor. Siyasal partiler yasası, seçim barajları, seçim kurullarının uygulamaları, mahkemelerin işleyişi ve diğer düzen kurumlarının baskısı, anti-demokratik siyasal sistemi sürdürmeye uyarlanmıştır. İşçi sınıfının, emekçilerin ve Kürtlerin iradesinin seçimlere yansması bin türlü baskı ve hileyle engellenmektedir.
- 2 Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde ortaya çıkan halk başkaldırılarından, ABD yönetimiyle birlikte, emperyalist ve gerici çıkarlar için yararlanma politikası izleyen devlet ve hükümet üst bürokrasisi, bu ülkelerin yönetimlerinin karşısına, “halklarının taleplerini dikkate alma” ikiyüzlülüğüyle çıktı. Arap halklarının “kaderleri”ne duyulan bu ilgiyi belirleyen, petrol başta olmak üzere enerji kaynaklarıyla pazarlara iletim yollarının denetimi ve İsrail gericiliğinin emperyalist jandarmalık için koruyucu kollara alınmasıdır. Bombardı-

manlar, kara askerî harekâtları, işgaller ve işgal edilen ya da yönetimlerinin sınıfsal olarak değişmediği ülkelerle yapılan yeni anlaşmaların bağlandığı hedeftir bu.

- 3 Emperyalist işgalin yarattığı koşulları, halkların bağımsızlığı ve özgürlüğü için yol açıcı gören anlayışlar, Türkiye Kürt hareketi içinde de ortaya çıktı. Ancak, emperyalizm yanlısı bu görüşler fazla yandaş bulamadı ve Kürt özgürlük mücadelesinin ABD emperyalizmine karşı aldığı demokratik ilerici tutum sayesinde boşa çıkarıldı.
- 4 Kürtçenin on yıllarca yasaklanmasının ve anadilde eğitimin hâlâ yasak olmasının “yarattığı travma” –söz konusu olan travmadan daha kapsamlı toplumsal bir sorun olmasına karşın– üzerine sermaye basınında liberal burjuva yazarlarının kaleminden makaleler artık daha sık yer buluyor.
- 5 Bir meclis araştırma komisyonu raporunda 3600 civarında köy ve mezranın boşaltıldığı, 3 milyon civarında kişinin göç etmek zorunda bırakıldığı belirtilmiştir.

Demokratik Özerklik Taslağı ve Liberal Endişe!

Y. Yılmaz Karataş

Giriş

Ülke egemenleri, Kürt sorununu yıllarca kendisi dışındaki olgularla açıkladılar. Kürtlerin ulusal hak istemli kalkışmalarını dış güçlerin kışkırtması, aşiretçilik, ekonomik geri kalmışlık sorunu olarak gösterdiler. Kürtlerin varlığını, Kürt realitesini kabul etmek zorunda kaldıkları dönemlerde de, sorunu, bireysel haklar çerçevesinde çözülecek bir sorun olarak değerlendirdiler. Her yörenin Kürtçesinin farklı olduğunu, dolayısıyla kolektif olarak talep edilebilecek bir Kürt dili ve kimliği olmadığını öne sürdüler. Bugün de varlığını sürdüren bu tutum ve anlayışa göre, “*Kürtlerin ne istediği belli değildir*”, dolayısıyla yapılması gereken, sorunun çözümünün devletin “*bireysel kültürel haklar*” çerçevesi içinde yapacağı düzenlemelere havale edilmesidir. Geleneksel inkârcı politikaların sürdürülemezliğine bağlı olarak gelişen Kürtlerin varlığının kabulü ama kolektif haklarının reddi, uzunca bir dönem, AB’ye giriş ve Kopenhag Kriterleri’nin uygulanması tartışmalarıyla birlikte devam etti. Kürt ulusal mücadelesinin etkisizleştirilmesi (Kürtlerin egemen politikaya yedeklenmesi) ve

Kürt ulusal hareketinin tasfiyesi amacıyla ABD'nin bölgesel planları ve Irak Kürtleriyle geliştirilen ilişkiler üzerinden oluşturulan 'açılım' politikası da, aynı çerçeve içinde uygulamaya konulmuştur.

Egemenlerin, sorunun muhataplarının ve Kürtlerin ne istediğinin belirsiz olduğu söylemi ve ulusal mücadeleyi bölüp etkisizleştirmeye yönelik saldırılarına karşın, bu dönemde Kürtlerin ulusal mücadelesi ve Kürt ulusal hareketi güç ve etkisini arttırmış; taleplerini daha açık-
tan ve ileriden ifade etmeye başlamıştır. Bu süreçte, Kürtlerin her kesiminden temsilcilerin katılımıyla oluşturulan 'Demokratik Toplum Kongresi' (DTK), tasfiye politikalarına karşı, ulusal birliğin platformu olarak şekillenmiştir. DTK, 18-19 2010 Aralık tarihlerinde Diyarbakır'da düzenlediği 'Demokratik Özerklik Çalıştay'ında "özerklik" ve "iki dillilik" taleplerine dayanan; öz savunma yöntemini ve kolektif üretimi esas alan 'Demokratik Özerklik Modeli' taslağını tartışmaya açarak sorunun çözümü bakımından yeni bir süreci başlatmıştır. Kürtlerin ne istediği tartışmasını yürütenler, DTK taslağının ardından, artık Kürtlerin taleplerinin ne anlama geldiğini, bunların kabul edilip edilemeyeceğini tartışmaya başlamışlardır.

AKP'nin sorunun çözümü konusunda 'açılım'da da somutlanan temel politikası, "muhatapsız çözüm", yani Kürtlerin ulusal temsilcilerinin/hareketinin etkisizleştirilmesi ve inisiyatifi eline almak olduğu için, DTK'nın "özerklik" ve "iki dil" talebine Başbakan Erdoğan'ın yanıtı, "Bu talepleri gündeme getirenler Kürtleri temsil edemez" biçiminde olmuştur. Özellikle Kürt sorununun çözümü bakımından belirleyici bir önemi bulunan Kürtçenin bölgede eğitim dili olması ve kamusal alanda kullanılması talebi karşısında, Başbakan Erdoğan ve yılın son günlerini Diyarbakır'da geçiren Cumhurbaşkanı Gül aynı yerde durmuş; Kürtçenin Türkçeyle birlikte kullanılması istemine "resmî dilin Türkçe olduğu" yanıtını vermişlerdir. Oysa Kürtlerin talebi, Türkçenin resmî dil olmaması değil, Kürtçenin de Türkçeyle birlikte kamusal alanda kullanımı önündeki engellerin kaldırılmasıdır. MHP, bu talepleri "ülkeyi bölmeye yönelik bir girişim" olarak değerlendirenken, CHP lideri Kılıçdaroğlu da "anadile sıcak bakmadıkları'nı söylemekte ve buna gerekçe olarak, "Kürtçe eğitecek kişinin bir eğitim

alması lazım. Var mı böyle bir eğitim?” sorusunu gündeme getirmektedir. Bu alanda yıllardan beri çalışma yapan Kürt kurumlarının varlığı bir tarafa, eğer Kılıçdaroğlu’nun birazcık demokrasi kaygısı olsaydı, herhalde sorması gereken soru, bugün bu eğitimi verecek birilerinin olup olmaması değil, bu eğitimin verilmesi için neler yapılması gerektiği olmalıydı. Kılıçdaroğlu ve CHP’si ezberlerini bozmakta; çözümün olanaklarını tartışmak yerine, çözümsüzlük politikalarında AKP ve MHP ile birleşmektedir.

DTK taslağı konusunda devlet ve hükümet temsilcileri tarafından yapılan açıklamaların, sürdürülen tartışmanın şaşırtıcı olmadığı söylenebilir. Ama yıllardan beri ülkeyi yönetenleri Kürt sorununda uygulanan inkârcı politikalar nedeniyle eleştiren her renkten liberal yazar ve çevrelerin DTK taslağına tepkisi dikkat çekicidir. Bu taslakta yer alan *“halk meclisi sistemi”*, *“öz savunma güçleri”*, *“komün-cü ekonomik politika”* gibi maddeler, liberal çevreleri endişelendirmiştir. Halkın katılımını, halkın çıkarlarını esas alan talepler, bu çevreler tarafından *“çağdışı”*, *“totaliter”* bir anlayışın ürünü olmakla eleştirilerek reddedilmiş ve Kürtler, kendilerine verilen desteğin geri çekilmesiyle tehdit edilmiştir. Tam da bu noktada, DTK taslağının demokratik halkçı talepleri ile liberallerin demokrasi ve özgürlük anlayışı arasındaki çatışma gün yüzüne çıkmaktadır. İşte TÜSİAD Başkanı’nın Diyarbakır’da Kürtçe konuşmasının alkışlandığı ve liberal çevrelerin, Kürtlerin, ulusal hareket dışında da temsilcileri olduğu söylemi üzerinden Kürt sermaye çevrelerini öne çıkarmaya çalıştığı böylesi bir süreçte, *“kimlerin çıkarları temelinde ve nasıl bir çözüm”* sorusu önem kazanmaktadır. Bugün liberallerle, DTK taslağının kendilerini endişelendiren yönleri üzerinden bir tartışma yürütmek, bu soruya kimin nasıl bir cevap verdiğinin anlaşılması bakımından bir ihtiyaç durumundadır.

I- Burjuva Demokrasisi mi, Halk Demokrasisi mi?

Taha Akyol’dan Ali Bulaç’a, Ayhan Aktar’dan Ahmet Kekeç’e ve Kürşat Bumin’dan Kadri Gürsel’e her renkten burjuva liberal yazar

ve çevrenin DTK taslağına eleştirileri üç temel konu üzerinde toplanmaktadır. Birinci olarak, siyasal yapılanma modeli ve yönetime katılım; ikincisi, ekonomik politika ve üçüncüsü de, öz savunma birliklerinin/sisteminin oluşturulmasıdır. Elbette, bu eleştirilerin sivri ucu, demokratik özerkliğin temel işleyişini belirleyen siyasal yapılanma ve yönetime katılım modeline yönelmiş bulunmaktadır.

DTK taslağında, *“toplumun tüm kesimlerinin yönetime katılımı”* hedefi doğrultusunda siyasal yapılanma şöyle tarif ediliyor: *“Demokratik özerklikte siyasi yönetim, tabandan başlayarak köy komünleri, kasaba, ilçe, mahalle meclisleri, kent meclisleri biçiminde demokratik konfederal temelde örgütlenmesini yaparak, üstte toplum kongresinde temsiliyetini bulur. Demokratik Özerk Kürdistan Toplum Kongresi, demokratik Türkiye Cumhuriyeti Parlamentosuna kendi temsilcilerini göndererek, ortak vatan politikalarına dahil olur. (...) Demokratik özerklik ile asıl karar yetkisi, köy, mahalle, şehir meclisi ve delegelerindir. Her topluluk, söz, tartışma ve karar yetkisini halk meclisleri ile yerine getirir. Katılımcı, çoğulcu, doğrudan halk meclisini esas alır.”*

Halkın tabandan örgütlenerek yönetime doğrudan katılımını amaçlayan bu yönetim modeli, her renkten liberali rahatsız etmiştir: *“Bolşevik usulü totaliter bir yapılanma”* (T. Akyol-Milliyet), *“Leninist bir örgütlenme modeli”* (Ayhan Aktar-Taraf), *“Totaliter ve sosyalist bir yönetim anlayışı”* (M. Metiner-Star), *“Lenin-Stalin tarafından uygulanan bir model”* (A. Bulaç-Zaman) gibi ifadelerle bu modelin demokratik olmadığını söylerken, aslında sosyalizmden ve sosyalist demokrasiden korkularını hep bir ağızdan itiraf etmektedirler. Liberallerimizin Lenin ve Stalin üzerinden *“totaliter”, “demokratik olmayan”* bir model olarak saldırdıkları model, Sovyet modeliydi. Rusya’da Sovyetler, 1905 Devrimi döneminde ortaya çıkmış ve 1917 Ekim Devrimi sürecinde *‘iktidar organı’* olarak işlev görmüş özgün bir örgütlenme modeliydi. Sovyetler, en genel ifadeyle, işçi ve askerköylü halk kitlelerinin talepleri etrafında örgütlendikleri ve tabandan örgütlenerek kent/bölge düzeyinde seçilen temsilciler üzerinden oluşturulmuş bir *‘konsey’* sistemidir. En basit biçimini işyeri grev

komitelerinde görebileceğimiz bu örgütlenme modeli, işçi ve köylü-askerlerin genel örgütleri biçimini almış; Ekim Devrimi sürecinde, işçi-köylü iktidarının organı haline gelmiştir. Özetle Sovyet sistemi, halkın yaşam ve üretim alanları üzerinden örgütlülüğünü ve bu örgütlülük üzerinden yönetim süreçlerine katılımını esas alır ve bu yönüyle, halkın sadece belli dönemlerde sandığa giderek oy kullandığı, ancak burjuva kurumlarının ve burjuva partilerinden teşekkül etmiş hükümetlerin yönetimine dayanan burjuva demokrasisiyle taban tabana zıt bir demokrasi anlayışına sahiptir.

DTK taslağında yer alan köy, kasaba, mahalle, ilçe meclisleri sistemi, belli sınırlar dahilinde Sovyetler'i andırmaktadır. Ancak daha başından “*siyasi egemenliği*”, “*iktidarı*” hedeflemediği açıkça ortaya konulan bu yapılanma, hem –öngörülme bile, kurulmasında ısrar edildikçe ve tasfiye kabullenilip kendi kendini yönetmeden gönüllü olarak mevcut iktidar sahipleri lehine vazgeçilmedikçe, kaçınılmaz olarak öyle olacak olmasına rağmen– bir ‘*iktidar organı*’ olarak öngörülmemesi, hem de sınıf farklılaşmasını esas almaması bakımından Sovyet modelinden farklılaşmaktadır. Bu bakımdan, aslında DTK'nın örgütlenme modeli, Sovyet modelinden çok, Öcalan'ın da etkilendiği ‘eko-anarşist Bookchin’in “*iktidarı hedeflemeyen ama iktidara karşı koymaya dayalı*” ekolojik modeline yaklaşmaktadır. Bookchin'in “*Devlet erkini ele geçirmeye yönelik geleneksel sosyalist görüşlerin reddi*” temelinde “*sistemin parça parça dönüştürülmesi*”ni amaçlayan, dolayısıyla sistem içi bir reformculuğu aşmayan anlayışının ve ondan esinlenen bir modelin eleştiriye muhtaç olduğu açıktır. Çünkü karşıtına benzememek adına iktidarı ele geçirmekten vazgeçişin çıkacağı kapı, önünde sonunda, halk hareketinin tasfiyesinin gönüllüce kabul edilerek egemen sisteme eklenmekten başka bir yer değildir.

Peki, bugünkü sistemin sınırlarını zorlasa da, sistemi hedefine koymayan bir model, neden liberalleri bu kadar endişelendirmekte, rahatsız etmektedir? Bunun tek bir yanıtı vardır: Halkın örgütlülüğüne dayanması, örgütlü halkın yönetime katılımını esas alması. Çünkü halkın örgütlülüğü ve bu örgütlülüğe dayalı kolektif talepler, sistemin onları kendi girdabı içine çekmesini ve ekono-

mik politika başta olmak üzere, sistemin işleyişini zorlaştırmakta; halkın çıkarı temelinde bazı tavizler verilmesini dayatmaktadır. Kürtlerin ulusal varlığının, kimliğinin tanınmasının da ötesinde anlamlar taşıyan bu halkçı yönelim, liberaller tarafından kabul edilemez görülmekte, DTK taslağı, bu nedenle, sosyalizme saldırılar eşliğinde hedefe konulmaktadır.

Özetle liberaller, yıllardır süren inkâr ve savaş politikalarının bölgede sistemin, pazar politikalarının işleyişini engellemesi/zorlaştırması nedeniyle Kürt sorununun çözümünü istemekte, ama bu çözümün sistemi zorlayacak demokratik bir karakterde ilerlemesinin önünü almak üzere, Kürtlerin örgütlü topluma dayalı modeline dört koldan saldırmaktadır.

II- Ekonomik Kaynakların Kullanımı:

'Bırakmayız, Yapmasınlar!'

Liberal kapitalizmin babası olarak kabul edilen Adam Smith, bu sistemin temel ilkesi olarak *"laissez-faire, laissez-passer"* (bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler) sloganını ortaya atmıştı. Kapitalizmin ilk dönemlerinde bireysel özgürlüklerle birlikte anlam kazanan bu ilke, tekelci kapitalizmle birlikte, tekellerin önündeki tüm kural ve engellerin kaldırılması, dizginsiz sömürü ve yağmanın önünün açılması olarak değer kazanmıştı. Emperyalist-kapitalist sistemin merkezi olarak kabul edilen ABD'de patlak veren ve bütün dünyayı saran son kapitalist kriz örneğinde de gördüğümüz gibi, devletlerin ekonomiden ellerini çekmesini savunan liberal yazar ve iktisatçılar, *"Marx haklı mıydı?"* sorusu eşliğinde, kapitalist devletleri tekellerin imdadına çağırmakta bir sakınca görmemişlerdi.

Ülke egemenlerinin Kürt sorununun inkârında kullandığı temel argümanlardan biri de, bu sorunun aslında *"ekonomik geri kalmışlık sorunu olduğu"* dur. Bu temelde, son 40-50 yıldan bu yana, bu sorunu çözecek temel proje olarak sunulan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) de, egemenler için bir *"ekonomik entegrasyon"* projesi olarak anlam kazanmıştır. Ama bu proje, temel iddiasının aksine, sermaye

için öncelik taşıyan alanlarda (enerjide) hızla ilerlerken, halkın ekonomisini canlandıracak, üretimi arttıracak alanlarda (işlenmeyen toprakların tarıma açılması ve sulama) ise, karınca hızıyla ilerlemiştir. Bugün GAP'ın enerji alanında yüzde 85'lere varan gerçekleşme oranına rağmen, sulama alanında gerçekleşmenin yüzde 15'lerde olması, bu gerçekliğin bir ifadesidir. Aslında kapitalizmin genel olarak emekçi halk kitlelerine dayattığı açlık ve yoksulluğun ötesinde, bir ayağı da, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, Cumhuriyet rejiminin bölgede ulusal uyanışın önünü almak üzere, feodal güçlerle (şeyh, ağa, aşiret reisi) kurduğu ittifaka dayanan bu ekonomik geri kalmışlık/bıraktırmışlık, özellikle son 25-30 yıllık çatışmalı süreçle birlikte, yeni bir boyuta ulaşmıştır. Özellikle 90'lı yıllarda ağırlıklı olarak uygulanan zorunlu göç ettirme politikası nedeniyle, yaklaşık 4 bin köy ve mezra boşaltılmış; 3 milyona yakın Kürt topraklarından sürülerek üretimden koparılmış, yayla yasaklarıyla hayvancılık bitirilmiştir. Milyonlarca Kürt, bölgenin ve ülke metropollerinin varoşlarında/kenar mahallelerinde iş, barınma, beslenme, sağlık gibi en temel ihtiyaçlarından yoksun koşullarda yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla sorunun bu ekonomik ve sosyal boyutu, siyasal boyutuyla iç içe geçmiş durumdadır.

Sorunun siyasal ve ekonomik-sosyal boyutları iç içe geçtiğine göre, bugün eğer sorunun çözümünden söz edilecekse, aynı zamanda, köylerinden sürülen, topraklarına korucular tarafından el konulan ya da devletin feodal yapıyı koruması nedeniyle topraksız olan/kalan Kürt köylüsünün, şehirlerin varoşlarındaki işsizlerin, yoksulların ne olacağı sorusuna da, bu çözümün bir parçası olmak zorundadır. DTK taslağında demokratik özerklik modelinin ekonomik politikası, *“topluluklar ekonomisi yaratılması (köy komünleri, kooperatifler vs.-yyk) temelinde işsizliğin ve yoksulluğun ortadan kaldırılması”* ve bu temelde *“azami kârı hedeflemeyen kullanım değerini esas alan anti-tekelci eşitlikçi dayanışmacı bir ekonomik sistemi oluşturmak”* biçiminde açıklanmaktadır.

Toprakları yakılmış, yağmalanmış bir coğrafyanın ekonomisinin yeniden canlandırılması için köy komünlerinin, üretim

kooperatiflerinin gündeme getirilmesi, liberallerin ‘sosyalizm öcüsünü’ hatırlamaları için yetip artmaktadır. Taha Akyol, “Azami kârı hedeflemeyen, kullanım değerini esas alan bir ekonomik yapıdan bahsediyor ki, bu eski Marksist model, bölgeden sermaye kaçışı ve ekonomik çöküntüden başka bir şey getirmez.” derken, Ali Bulaç da, bu modelin, “Sovyetler’de Lenin, sonra Stalin tarafından uygulanan komün toplum, solhoz ve kolhoz sistemini” çağrıştırdığını ve bu özelliğiyle “insanların tüylerini diken diken ettiğini” söylemektedir.

Burada öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, arazi kullanma kooperatiflerinin en ileri ve gelişmiş modelinin Sovyetler’deki kolhoz sistemi olduğu doğrudur. Kolхозlarda küçük ve orta ölçekli çiftçiler, devletin tarım makineleri ve tohum desteğine sahip büyük kolektif çiftliklerle birleşerek, ortak üretim yapmakta ve bu ürünleri paylaşmaktadır. Ancak toprak işleme kooperatiflerinin tek biçimi kolхозlar değildir; ve mesela İtalya’da da 300 bin çiftçinin oluşturduğu 1500’ü aşkın toprak işleme kooperatifi bulunmaktadır. Böylesi birleşmeler üzerinden küçük üreticiler büyük tekellere karşı koymaya çalışmaktadır.

Bölge gibi ekonomisi büyük oranda tarıma dayalı bir coğrafya için ekonominin yeniden inşası, canlandırılması için büyük ölçekli ve makineye dayalı üretim bir gerekliliktir. Burada sorun, bu üretimin nasıl ve kimlerin çıkarı temelinde yapılacağıdır. Kolhoz sistemiyle, Sovyetler’de hem tarımsal üretim büyük ölçeklerde artmış, hem de üreticilerin gelir ve yaşam seviyesi yükselmiştir. Halkın çıkarlarını savunan bir ekonomik modelden tüyleri diken diken olan liberallerin nasıl bir ekonomik modeli savundukları bilinmez değildir: Kürt coğrafyasının, GAP’ın büyük tekeller tarafından yağmalanması (mayınlı arazilerin İsraili tekellere temizlenme karşılığı verilmesi, GAP’ın sulama projelerinin Hollanda ve İsrail başta olmak üzere yabancı tekellere verilmesi ve toprakların Koç-Ata ortaklığı gibi tekellere kiralanması vb). Kürt yoksulları ise, bu yağmadan paylarına düşecek amelelik ya da tarıma dayalı işçiliğe razı olmalıdır!

Mümtaz'er Türköne, TÜSİAD Başkanı Ümit Boyner'in Diyarbakır'da katıldığı bir toplantıda konuşmasına Kürtçe selamlaşma ile başlaması konusunda, "*Sermaye, piyasa ihtiyaçlarını merkeze alan evrensel duruşu ile Türkçeyi de, Kürtçeyi de hiç komplekse kapılmadan iletişime geçmek için seferber ediyor*" derken, aslında liberal özgürlüğün çerçevesini de çizmektedir. Eğer bölgenin tekellerin yağmasına açılmasına hizmet edecekse, "*komplekse kapılmadan*" Kürtçe de kullanılabilir. Yani dil, sermayeye bölgenin kapılarını açacaksa, bir özgürlük sorunu olarak değerlendirilebilir, ama eğer emekçilerin, küçük üreticilerin çıkarlarının tekellerin çıkarları karşısında korunmasına hizmet edecekse, bu özgürlük sorunu olmaktan çıkmakta, "*totalitarizmi savunmak*" olmaktadır. Emekçilerin, küçük üreticilerin ortak üretim ve bölüşüm sisteminden tüyleri diken diken olan cümle liberaller, onun karşısında, sistemin çıkarları için kendilerini siper etmekten geri durmamaktadır.

III- Öz Savunma Sistemi ve Liberal Endişe

DTK taslağında, demokratik özerklik, "*Kürt halkının temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması ve bu temelde özgür, eşit, gönüllü birliğin sağlanmasının statüsü*" olarak tarif edilmektedir. Kürt ulusunun geleceğini belirleme hakkının bir biçimi olan yerel/bölgesel özerkliğe dayalı olan bu statü, en geniş haliyle sosyalizmde uygulanmış olsa da, burjuva demokrasisi sınırları içinde de oluşturulabilecek, örnekleri/benzerleri bulunan bir statüdür. Nitekim Kürt sorununun çözümü bağlamında sıkça gündeme getirilen Bask modelinde, "*Basklara yerel parlamentosunu oluşturma, vergi, polis, eğitim, radyo/televizyon yayını*" konularında "*tam yetki verildiği*"ni Güneri Cıvaoglu da söylemektedir. Demokratik özerklik derken, eğer özerk bir yönetim modelinden söz ediliyorsa –ki öyledir–, bu yapılanmanın, Bask örneğinde olduğu gibi, bir savunma/güvenlik boyutunun olması kaçınılmazdır. Demokratik özerklik modelinde, güvenlik politikasının, "*örgütlü topluma dayanan öz savunma birlikleri*" üzerinde inşa edilmesi amaçlanmaktadır. Bu temelde, "öz

savunma askerî tekel olarak değil, toplumu iç ve dış güvenlik ihtiyaçlarına göre demokratik organların denetimi altında oluşturulabilir” bir güvenlik modeli olarak belirtilmektedir.

Bir coğrafya düşünün ki, devletin gerici-feodal unsurlarla ittifakı/ilişkileri üzerinden halkın mücadelesine karşı örgütlenmiş ve sayıları 80-85 bini bulan bir ‘*siviller ordusu*’ (koruculuk sistemi) bulunsun. Öte yandan, son 25-30 yıllık çatışmalı süreçte, devletin bu coğrafyada faaliyet yürüten ‘*özel tim*’ gibi özel orduları ve JİTEM benzeri kontra faaliyetler (“Bin Operasyonlar”) yapan bir ‘*özel savaş*’ mekanizması olsun. İşte böylesi bir coğrafyada ve koşullarda, ulusal hareketin, Kürt halkının kendi öz savunma sistemini kurmak istemesi, liberallerimize göre, “*Kürt toplumunun Stalinist, totaliter ve baskıcı bir haddeden geçirilmek istendiğini*” (Kadri Gürsel-Milliyet) göstermektedir. Öz savunma sistemi, Taha Akyol’a göre, “*Bolşevik komitelerin silahlandırılması*”, Mehmet Metiner’e göre ise, “*dağdan inecek olanların toplumu baskı altına alması*” anlamına gelmektedir.

DTK taslağında tarif edilenin ne olup olmadığından bağımsız olarak, örgütlü toplumun denetiminde olan bir savunma sistemi, acaba kimler için tehdit oluşturmaktadır? Bu sorunun cevabının Kürt halkı olmadığı açıktır. Halkın kendi kendini savunması; kendini ve yönetimini savunma gücüne sahip olması ya da kendi içinden çıkan bir savunma gücü oluşturması, ancak mevcut sistemin devamından yana olan, halkın örgütsüzleştirilmesi ve örgütlü yapısının tasfiyesini isteyenler tarafından bir tehdit olarak görülebilir. Liberallerimiz, yıllarca Irak ordusuna (ve 90’lı yıllarda Türk ordusu ile birlikte PKK’ye) karşı savaşan peşmergelerin, ABD müdahalesinden sonra oluşturulan ‘*Kürdistan Bölgesel Yönetimi*’nin askerî gücü haline gelmesinde bir sakınca görmezken, demokratik özerklik modelinin öz savunma sistemini neden bir tehdit olarak görmektedirler? Ya da devletin halkın mücadelesine karşı oluşturduğu bir siviller ordusu olarak, koruculuk sistemi (İçişleri Bakanlığı’nın 2006’da açıkladığı verilere göre, korucular köy yakmadan tecavüze, adam kaçırmadan uyuşturucu kaçakçılığına ve işkenceyle adam öldürmeye kadar 5200’ü aşkın suç

işlemişlerdir), yıllarca meşru görülürken, kendi yönetim modelini oluşturan halkın, bu temelde kendi güvenlik sistemi neden meşru görülmemektedir? Bu soruların cevabı, aynı zamanda liberal özgürlüğün sınırlarını da göstermektedir. Liberaller, nasıl ki, sermayenin sınırsız dolaşımı ve her türlü kuralsızlığı karşısında emeğin örgütsüzlüğüne dayanan bir özgürlük tarifi yapıyorlarsa (bu sistemin bütün dünya için huzur ve refah getireceğini vaaz ediyorlarsa), ulusal sorunun çözümü konusunda da, toplumun örgütlülüğünü ortadan kaldıracak, halkın örgütsüz kitleler olarak sisteme entegre olmasını sağlayacak bir çözümü öngörmekte, bu sınırları zorlayan; halkın çıkarlarını temel alan her çözümü ya da talebi “*demokrasinin, hak ve özgürlüklerin tehdit edilmesi*” olarak görmekte/göstermektedirler.

Sonuç Yerine:

Liberal Çözüm mü, Halkçı Çözüm mü?

Bugün ülkenin seçim sürecine girdiği böylesi bir dönemde, iktidar ve muhalefet partileri Kürtlerin “*özerklik*” ve “*iki dillilik*” talepleri karşısında geleneksel politika ve söylemlerde birleşse de, liberallerin büyük çoğunluğu, artık statükonun sürdürülemez olduğunu düşünmektedir. Statükonun sürdürülemezliği, beraberinde, “nasıl bir çözüm” sorusunu da getirmektedir. DTK’nın ‘*demokratik özerklik modeli*’ üzerinden yapılan tartışma ve eleştiriler, süreç ilerledikçe, bugün sorunun çözümü konusunda birleşen çevrelerin farklı çözümler üzerinden ayrışacağı bir noktaya doğru ilerleyecektir. Elbette farklı çevre ve anlayışlar, durdukları yerlere, temsilcisi oldukları sınıf ve katmanların çıkarlarına göre bir çözümün gelişmesini isteyecek, bu temelde sürece müdahale etmeye çalışacaklardır. Bugün liberal çevrelerin DTK taslağına yönelik eleştirileri de, bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Evet, bugün liberaller de bir “çözüm”den yanadır. Ama bu çözümün, Kürt halkının dil ve kültüre dair taleplerini bir noktaya kadar karşılar (bu konularda belli tavizler verilmesine dayanan)

bir çözüm olmasının karşılığında, Kürtlerin toplumsal örgütlülüğünün parçalanmasını, bölgenin kapılarının kapitalist pazar ilişkilerine, bölgedeki yerüstü ve yeraltı kaynaklarının tekellerin yağmasına sonuna kadar açılmasını istemektedirler. Sorunun demokratik çözümünün; ABD emperyalizminin bölge politikalarından feyz alan, ülke egemenlerinin bölgede emperyalizmin taşeronluğunu daha sorunsuz ve ileriden yapabilmesini isteyen ve bu temelde Kürt sorununun bu rolün oynanması önünde engel olmaktan çıkartılması ve bölgenin emperyalist yağmaya sonuna kadar açılmasını arzulayan liberallerin çözümünden farklı olacağı açıktır. Kürtlerin kaderlerini kendilerinin tayin etmeleri açısından bir biçim olarak “*demokratik özerklik*” statüsünün sağlanması ve anadilde eğitimin önündeki engellerin kaldırılması, zorla göç ettirilen Kürt emekçilerinin topraklarına geri dönüşleri önündeki engellerin kaldırılması ve geri dönme istekleri durumunda, bunun koşullarının sağlanması, ağalık, aşiretçilik gibi geri feodal unsurların tasfiyesi ve el koydukları toprakların topraksız ve yoksul köylülüğe dağıtılması, GAP’ın halkın çıkarları temelinde yeniden yapılanması, bölgenin yeraltı ve yerüstü kaynaklarının özerk yönetim eliyle kamusal işletiminin sağlanması, koruculuk ve bölgedeki özel savaş aygıtının tasfiyesi, kentlerin kenar mahallelerinde yaşamak zorunda bırakılan Kürt yoksullarının iş, barınma, beslenme, eğitim, sağlık gibi temel insani yaşam koşullarının sağlanması, en genel hatlarıyla demokratik halkçı çözümün çerçevesini çizen talepler olarak belirtilebilir. Demokratik halkçı çözümün yolu da, Kürt yoksullarının; işçi, köylü ve emekçilerin ulusal hak eşitliği temelinde sürdürdükleri mücadelelerini, sınıfsal (ekonomik-sosyal) taleplerini de kapsayacak bir hatta ilerletmelerinden ve ötesinde de, genel olarak ülkedeki tüm emek ve demokrasi güçleriyle tam hak eşitliğine dayanan demokratik bir ülke ve insanca yaşam talepleri üzerinden birleşik bir mücadele örmelerinden geçmektedir. Kürt halkının; işçi ve emekçilerinin örgütlülük ve mücadelesi güçlenip ülkedeki emek ve demokrasi mücadelesiyle birleşme yönünde ilerledikçe, liberallerin endişelenmek için nedenleri de artacaktır!

Bir ‘Türk Sorunu’ olarak Kürt Ulusal Mücadelesi ve Birlikte Yaşamanın Yolu

Y. Yılmaz Karataş

I - İnkârdan Dışlayıcı Milliyetçiliğe Geçişin Kısa Tarihi

Kürtlerin ulusal varlığının ve bu varlığa dayalı haklarının kabul edilmemesinden kaynaklanan Kürt sorunu, Cumhuriyet tarihi boyunca başkaca olgularla izah edilen bir sorun olageldi. Dönemin koşullarına göre, ülke egemenleri Kürt sorununu, “*dış güçlerin kışkırtması*”, “*ekonomik geri kalmışlık sorunu*”, “*terör sorunu*” olarak gördüler/gösterdiler. Son Kürt isyanı olarak nitelenen ve 1980’li yılların başlarından bugüne devam etmekte olan Kürt ulusal mücadelesi sürecinde de geleneksel yaklaşım devam etti. Sorun Suriye, Yunanistan, Ermenistan gibi “*dış güçlerin kışkırttığı bir terör sorunu*” olarak gösterildi. Medya yıllarca “*sünnet olmamış teröristler*” söylemini dilinden düşürmedi. Toplumun algısının “*devletin bölücü terörle mücadelesi*” üzerine odaklanmasına yönelik politikalar geliştirildi. Bu politika ve söylemlere dönem dönem “*bölgenin ekonomik geri kalmışlığına son verecek paketler/planlar*” eşlik etti. Bütün bu süreçleri karakterize

eden temel olgu, bölgede yaşananların Batı'da yaşayan halka farklı biçimde yansıtılması ve bu manipölasyon üzerinden geniş halk kesimlerinin gerici, ırkçı-şoven politikalara kazanılmasıdır.

Çatışmaların en yoğun yaşandığı, binlerce faili meçhulün, yar-gısız infazların yapıldığı, köylerin yakılıp milyonlarca insanın evini yurdunu bırakıp göç etmek zorunda bırakıldığı 90'lı yıllarda bile soruna dair genel algı, “*devletin bölücü terörle mücadelesi*” biçiminde şekillendi.

Bu tablo, 1999'da Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinden sonra (bu arada Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesiyle artık sorunun biteceğı beklentisi yaratıldığını da belirtmek gerekiyor) Kürt hareketi tara-fından ilan edilen tek taraflı ateşkesle birlikte Kürt ulusal mücadele-sinin daha çok kitlesel halk eylemlerine yönelmesi ve ABD'nin Irak müdahalesi sonrasında algı, bölgede oluşan yeni dengelerle değiş-me-ye başladı. 2000'li yıllarla birlikte düne kadar askerî önlemlerle çözülecek bir “*terör sorunu*” olarak algılanan/görülen Kürt sorunu, artık talepleri için bölgenin ve ülkenin çeşitli kentlerinde alanlara çıkan bir halkın sorunu olarak, Türk ve ülkenin diğer milliyetlerin-den halkın önünde duruyordu. Üstelik Talabani ve Barzani, 90'lı yıllarda PKK'ye karşı mücadelede devletle işbirliği yapan “*aşiret reisleri*” olarak anılırken, yeni dönemde Irak'ta cumhurbaşkanı ve bölgesel yönetim başbakanı olarak karşımıza çıktılar. Varlıkları ve ulusal istemleri hep yok sayılan Kürtler, eğitimin her kademesinin Kürtçe yapıldığı, kendi bayrağı ve meclisi olan Kürt Federe Yönetimi ile kapı komşumuz oldular. Önceleri Kürtlerin federe oluşumunu tanımayı reddederek bunu ‘*kırmızı çizgi*’ olarak ilan eden Türkiye egemenleri, hem ABD'nin kendi Kürtlerine karşı mücadele için Güney Kürtleriyle işbirliğini işaret etmesi, hem de Irak'a savaş tez-keresinin reddedilmesinden sonra gözünden düşükleri ABD'nin bölgesel taşeronu rolünü daha iyi oynayabilmek için 2005'te bu ‘*kır-mızı çizgi*’ siyasetinden geri adım atmak zorunda kaldılar.

Ülke sınırları içinde yaşayan Kürtlerin demokratik istemlerinin reddi ve Kürt ulusal hareketinin imha edilmesi temelinde Güney Kürtlerinin Federe yönetimini tanıma, egemen sınıfları bugüne

kadar devam eden bir çelişki ve açmaza sürüklemiştir. Artık Kürtleri yok saymanın olanakları ortadan kalkmış ve gelinen yerde ülkedeki Kürtlerin statü talebinin önüne geçmenin olanaklarının tükenmiş olduğu ortadadır. Bu noktada yapılması gereken açıktır; ya Kürtlerin taleplerinin karşılanması yönünde adımlar atılacak ya da Kürt düşmanlığı körüklenerek gerici politikalarla bu istemlerin önüne geçilmeye çalışılacaktır. Bugüne kadar ülke egemenlerinin temel eğilimi ikincisinden, Kürtlere karşı dışlayıcı bir milliyetçiliğin körüklenmesinden yana olmuştur. Geçtiğimiz günlerde Silvan’da 13 askerin öldürüldüğü çatışmadan sonra (burada, Demokratik Toplum Kongresi’nin “*demokratik özerklik*” kararını ilan ettiği gün yaşanan bu olayda –ki söz konusu çatışma PKK’nin ‘*eylemsizlik*’ kararına rağmen devlet güçlerinin yaptığı operasyon sonucu yaşanmıştır–, askerlerin yanarak ölmesinin yine devlet güçlerinin müdahalesi sonucu olduğuna dair ciddi kanıtlar olduğunu da söylemek gerekiyor) yaşanan olaylar, dışlayıcı milliyetçiliğin ülkeyi bir iç savaşa sürükleyecek kadar tehlikeli bir hatta ilerlediğini göstermiştir. BDP binalarının yakılmasıyla başlayan saldırılar, Kürtlerle ilgili her şeye düşmanlık, Kürt müzisyen Aynur Doğan’ın susturulmasına ve Kürt işçilere karşı linç girişimlerine varmıştır. İşte bu dışlayıcı milliyetçilik, Kürtlerin inkâr koşullarının ortadan kalktığı ve üstelik ülke egemenlerinin kendi Kürtlerine karşı Güney Kürtleriyle işbirliğine yöneldiği süreçle başlayıp günümüze kadar gelmiştir. Hatırlayalım, 2005’te dönemin Genelkurmay Başkanı Özkök, Mersin’deki ‘bayrak provokasyonu’ sonrasında Kürtleri “*sözde vatandaşı*” ilan etmiş, yine “*sosyal demokrat*” CHP’nin faşist milletvekili Sinan Aygün, 2006’da Ankara Ticaret Odası başkanırken “*Kürtler beğenmiyorlarsa Barzani babalarına gitsinler*” demişti. Dünün hükümet sözcüsü, bugünün Meclis Başkanı Cemil Çiçek de “*Nijerya’daki Nijeryalılara Türkçeyi öğrettik. Hakkâri’dekine, Diyarbakır’dakine halen Türkçeyi öğretemedik*” sözleriyle dışlayıcı milliyetçiliğin AKP politikalarından azade olmadığını ortaya koymuştu. Ama Kürtlere karşı dışlayıcı milliyetçiliği açıktan dillendirerek ‘*Beyaz Türkler*’in sözcülüğünü yapan, Hürriyet yazarı Ertuğrul

Özkök oldu. Özkök, geçen yaz (2010 Temmuz) Cumhuriyet gazetesi yazarı Orhan Bursalı'nın "*Devletin Kürtlere karşı ayrılma kozunu oynamasını ve Kürtlere bunun faturasını göstermesini*" öneren yazısından hareketle "*Kürtlerle birlikte yaşamak zorunda mıyız?*" sorusunu gündeme getirmişti. Özkök, Kürtlere kendilerini imtiyazlı hale getirecek kadar hak verildiğini, ama Kürtlerin yine de bunlarla yetinmediğini savunuyor ve bu soruyu sorarken, Kürtlerin ayrı bir ulus olarak haklarının tanınmasını değil, onların talepleriyle hesaplaşmayı esas alıyordu. Üstelik nankörlükle suçladığı Kürtlerle hesaplaşmayı bütün toplum kesimlerine yaymaya çalışarak, Türk-Kürt düşmanlığını körüklüyor, ırkçı-gerici bir zihniyete hizmet ediyordu.

Ertuğrul Özkök'ün "*Kürtlerle birlikte yaşamak zorunda mıyız?*" sorusunu sorduğu günlerde KONDA tarafından gerçekleştirilen "*Kürt Meselesi'nde Algı ve Beklentiler*" konulu araştırmanın sonuçları, dışlayıcı milliyetçiliğin vardığı nokta konusunda çarpıcı sonuçlar ortaya koymaktadır. 59 il ve 374 ilçede yapılan araştırmaya göre, Türklerin yüzde 57,6'sı gelin veya eş olarak, yüzde 53,5'i iş ortağı olarak, yüzde 47,4'ü komşu olarak bir Kürt'ü istememektedir. Bu tür araştırmaların toplumsal gerçekliği yansıtmada yanıltma paylarını gözardı etmemekle birlikte, verilerin toplumsal ayrışma bakımından ciddi bir tehlikeye işaret ettiği açıktır. Dolayısıyla bugün Kürt sorununun eşit haklar temelinde birlikte yaşama dayalı çözümü önünde dışlayıcı milliyetçilik önemli bir engel ve tehdit durumundadır.

II - Türk Sorunu

Ulus, kapitalist üretim güç ve ilişkilerin gelişerek feodalizmin duvarlarını yıktığı ve kendine yeni pazarlar yarattığı bir dönemde şekillenen tarihsel bir kategoridir. Uluslaşma süreci kapitalizmin anavatanı olan Batı Avrupa'da 19. yüzyılda büyük oranda tamamlanırken, Doğu Avrupa ve Asya'da ise bu süreç 20. yüzyılda da devam etmiş, hatta kimi ulusal meseleler, Kürt sorunu örneğinde olduğu gibi, Cumhuriyet rejiminin Kürt ulusunun varlığının reddi üzerine kurulmuş olması nedeniyle, günümüze kadar gelmiştir. Ulusal sorun,

esas olarak burjuva karakterli bir sorundur. Ulus kategorisi, burjuvazinin kendi çıkarlarını ulusun bütün sınıf ve katmanlarının çıkarıymış gibi göstermesine hizmet eden bir örtüdür. Ancak işçi sınıfı ile burjuvazi arasında sınıf mücadelesinin sürdüğü koşullarda ulusal sorun, işçi sınıfının ulusal baskı ve ayrımcılığa karşı halklar arasında eşitliği ve bu eşitlik temelinde sınıf kardeşliğini örmek üzere uğruna mücadele ettiği demokratik bir talep haline gelmiştir.

Burjuvazi, kendi pazarını kurduğu, kendi uluslaşma sürecini sağladığı koşullarda da ulus/millet kategorisini sınıfsal çelişkilerin üstünü örtmek, kendi çıkarlarını bütün ulusun çıkarıymış gibi göstermek için kullanmaya; başka bir deyişle milliyetçiliği bir yönetme biçimi olarak kullanmaya devam eder. “*Milli çıkar*”, “*milli birlik*” gibi söylemler kapitalizm döneminde burjuva egemenlerin dillerinden düşürmedikleri kavramlardır. Türkiye’de Cumhuriyet burjuvazisi, “*sınıfsız, zümresiz kaynaşmış bir kitleyiz*” söylemiyle kendi çıkarlarını bütün halkın çıkarları gibi gösteren bir propagandayı sürdürmüş, üstelik rejimin kuruluş sürecinde iki kurucu unsur/ulustan biri olan Kürt ulusunu varlığını yok saymış, zor ve şiddet politikalarıyla Kürt coğrafyasını kendi pazarı içinde tutmuştur. Cumhuriyet tarihi boyunca yaşanan onlarca Kürt isyanı da, başka bir ulusun hak istemi olarak değil, “*milli birliğimiz*”e kasteden güçlerin kalkışması/kışkırtması olarak gösterilerek geniş halk kesimleri bu gerici/milliyetçi politikalara yedeklenmiştir. Dolayısıyla milliyetçi şoven söylem ve politikalar, sadece Kürtleri yok saymanın ve baskılamanın aracı olmakla kalmamış, aynı zamanda Türklerin ve diğer milliyetlerden halk kesimlerinin bu gerici politika ve söylemlere yedeklenerek yönetilmesinin bir aracı olarak da kullanılmıştır.

Marx, ulusal sorunun ezilen ulusları baskılamanın ötesinde ezen ulusun geniş halk kitlelerinin yönetilmesinin bir aracı olarak kullanılması gerçeğini “*başka bir ulusu ezen ulusun özgür olamayacağı*” sözleriyle ortaya koymuştur. Türkiye’de sadece Kürtler değil, Türkler ve diğer milliyetlerden halk kesimlerinin, öncesi bir tarafa, son otuz yılda yaşadıkları, bu gerçeği bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır. Kürt sorununda çözümsüzlük politikalarından beslenen şiddet orta-

mında yaklaşık 40 bin insan yaşamını yitirmiş, 17 bin faili meçhul, binlerce kayıp, işkence, tecavüz, adam kaçırma olayı yaşanmıştır. OHAL ile bölgede her türlü demokratik hak ayaklar altına alınırken, ülke genelinde DGM'ler ve sonrasında özel yetkili mahkemeler düşünme, örgütlenme, basın özgürlüğünü ortadan kaldırmaya, ülke “terör yasaları” ile yönetilmeye devam etmektedir. Bu süreçte devletin savaş için harcadığı kaynaklar resmî rakamlara göre 350-400 milyar dolar civarındadır. Bu paralar halkın cebinden çıkmış, ama eğitim, sağlık, altyapı, istihdam için yatırım olarak kullanılmak yerine, başka bir halkın –Kürt halkının– topraklarının bombalanmasına, bu toprakların askerî ablukaya alınmasına harcanmıştır. Sadece Kürt halkının değil, Türk halkının da savaştan payına düşen ölüm, daha fazla işsizlik, açlık ve yoksulluk olmuştur. “Terörle mücadele” adı altında bölgede 3800 köy ve mezra ya yakılmış ya da zorla boşaltılmış ve zorunlu göç uygulaması nedeniyle yaklaşık 3 milyon insan kentlerin varoşlarında barınma, beslenme, iş, sağlık başta olmak üzere her türlü insani yaşam koşullarından mahrum şartlarda yaşamını sürdürme mücadelesi vermiştir. Bu politika, işsizlik, yoksulluk ve açlığı büyük kentlere de daha yoğun olarak taşımış; burjuvazi, bu gelişmeleri işçi-emekçileri her türlü haktan mahrum koşullarda çalıştırmak için kullanmıştır/kullanmaya devam etmektedir. Ülke egemenleri, savaşı, geniş halk kesimlerini gerici-şoven politikalara yedeklemek, daha fazla açlık ve işsizliğe razı etmek için kullanmış, ülke âdeta burjuvazi için dikensiz gül bahçesi haline getirilmiştir. Kürt halkına ve demokrasi güçlerine karşı örgütlenip faaliyete sokulan JİTEM-kontrgerilla örgütlenmesi, zamanla çetelerin, mafyanın bütün ülkeyi kuşatmasına kadar varmıştır. Son dönemde futbolda şike ile ilgili ortaya çıkan gerçekler bu örgütlenmenin hem vardığı nokta, hem de mali gücü bakımından dikkat çekicidir. Burada, AKP döneminde yapılan Ergenekon ve Balyoz operasyonlarının, JİTEM-kontrgerilla gibi karanlık örgütlerin ortaya çıkartılıp tasfiyesinden çok egemenlik mücadelesinde AKP'ye karşı olan güçlerin tasfiyesi biçiminde ilerlediğini, mesela gerçeklerin bütün yönleriyle açığa çıkartılması için gündeme getirilen ‘Hakikatleri Araştırma

Komisyonu' kurulması talebinin AKP tarafından engellendiğini de belirtmek gerekiyor. Bu sürecin ortaya çıkardığı bir diğer çarpıcı gerçek de, 1970'lerde yüzde birkaç oy alan ve sivil faşist örgütlenmeye dayanan MHP'nin yüzde 10-20'ler arasında oy alan bir kitle partisine dönüşmesidir (son seçimlerde AKP'nin MHP'yi etkisizleştirme ve bağlı gelişmeler ayrı bir tartışma konusudur). Özetle devletin son 30 yılda Kürt ulusal mücadelesine karşı uyguladığı baskı ve şiddet politikaları, Türk halkı için de her türlü demokratik hakkın ve mücadelenin *"terör destekçiliği"* ile damgalandığı, örgütlenmenin, sendikal hakların, düşüncenin engellenip suç sayıldığı, işsizlik ve yoksulluğun giderek arttığı, çocuklarının adı konmamış bir savaşta öldüğü ve hep korkuyla yaşadıkları ve bu korku nedeniyle gerici politikalara daha fazla sarıldıkları bir süreç olmuştur.

Bugün Kürt sorununun, baskı ve şiddet politikalarıyla, operasyonlarla çözülemeyeceğini askerler de söylüyor. Ama yine de şiddet ve çatışmalar toplumdaki milliyetçi algıyı, şovenizmi tırmandırmanın aracı olmaya devam ediyor. Öte yandan Kürt ulusal hareketi ve mücadelesinin bu geçen sürede egemenlerin bunca saldırısına rağmen güç ve etkisini, örgütlülüğünü arttırmaya devam ettiği ortadadır. İşte ülke egemenlerinin 90'ların sonlarındaki AB Uyum Yasaları'ndan AKP'nin Kürt açılımına Kürt sorununun çözme adına gündeme getirdikleri ve genel olarak çerçevesi bireysel haklar temelinde atılacak adımlarla sorunu çözmek olan politikalar, bu gerçekliğe dayanmaktadır. Egemen sınıflar kendi çıkar ve egemenlik ilişkilerini zora sokacak kolektif hak ve statü taleplerini geriletmek, Kürt hareketini bölmek-etkisizleştirmek için çeşitli manevralar yapmaya çalışmaktadır. Mesela liberal burjuvazinin sözcülerinden Mümtazer Türköne, TÜSİAD Başkanı Ümit Boyner'in Diyarbakır'da katıldığı bir toplantıda konuşmasına Kürtçe selamlama ile başlamasını, *"Sermaye, piyasa ihtiyaçlarını merkeze alan evrensel duruşu ile Türkçeyi de, Kürtçeyi de hiç komplekse kapılmadan iletişime geçmek için seferber ediyor"* sözleriyle değerlendirmektedir. Egemen sınıflar Kürtlerin üzerine bomba yağdırırken ya da Kürtlerin istemleri konusunda pazarlık

yaparken, kendi sınıfsal çıkarlarının, egemenlik ilişkilerinin devamını esas almakta ve üstelik bu politikayı “*milli çıkarlar*” adına uyguladığı propagandasını yapmaktadır.

Peki, devletin Kürt halkına karşı uyguladığı inkâr, imha ve asimilasyona dayalı politikadan Türk halkının çıkarı nedir? Ya da tersinden sorarsak, mesela Kürtlerin okullarda kendi dillerinde eğitim görmesinin Türk halkına kaybettireceği bir şey var mıdır? Açıktır ki, bugün örnek olarak gösterilen burjuva demokrasisinin olduğu birçok ileri kapitalist ülkede birden çok dille eğitim yapılmaktadır. Demek ki, Kürtlerin kendi dillerinde eğitim görmesinin ülkeyi böleceği söylemi, halkı gerici politikalara yedeklemek için ortaya atılmış bir yalandır. Savaştan beslenen egemen sınıf ve güçler, Kürtlerin demokratik haklarını elde etmelerini egemen oldukları pazar ilişkileri ve çıkarları için bir tehdit olarak görmekte ve bu yüzden “*bölünme*” fobisini yayarak, bütün halk kesimlerini bu gerici politikalarına yedeklemeye çalışmaktadır.

Devam edelim. Demokratik Toplu Kongresi (DTK) geçtiğimiz günlerde “*demokratik özerklik*” kararını ilan ederek, kardeşliğin eşit haklar temelinde yeniden tesisini ve ortak vatanda birlikte yaşamın yolunu açacak statüyü ortaya koymuştur. DTK’nın “*demokratik özerklik*” modelini tarif eden taslağında ekonomik politika, “*topluluklar ekonomisi yaratılması* (köy komünleri, kooperatifler vb. -yyk) *temelinde işsizliğin ve yoksulluğun ortadan kaldırılması*” ve bu temelde “*azami kârı hedeflemeyen kullanım değerini esas alan anti tekelci eşitlikçi dayanışmacı bir ekonomik sistemi oluşturmak*” biçiminde açıklanmaktadır. Bu taslak, burjuvazi ve medyadaki sözcülerinin “*tüylerini diken diken yapma*”ya yetmiştir. Hemen “*Stalin döneminden kalma bu modelin ekonomik çöküntüye yol açacağı*” yalanına sarılmışlardır. GAP’ın emperyalist tekellerin yerli ortakları tarafından parsellenmesi, bölgenin yeraltı ve yerüstü kaynaklarının yağmalanması Türk halkına ne kazandırmaktadır? Daha doğrusu bir şey kazandırmakta mıdır? Elbette hayır. Bu kaynakların halkın çıkarına kullanılması, milyonlarca Kürt’ün iş, toprak taleplerinin karşılanması, aynı zamanda Türk halkının kazanımı olacak-

tır. Çünkü kaynakların halkın çıkarları temelinde kullanılması halkın refahını arttıracak, işsizlik ve yoksulluğu azaltacak, göç büyük oranda engellenmiş olacak ve Batı'daki Türk işçiye karşı sermayenin sömürüsü, düşük ücret ve ağır çalışma şartlarını dayatması belli oranda dizginlenmiş –bu yönde atılacak adımlar, elbette bir bütün olarak kapitalizmin işleyiş yasalarını değiştirmeyecektir– olacaktır. Yani yağmaladığı kaynakların özerk yönetim tarafından kamusal çıkarlar temelinde kullanılması ve Kürt coğrafyasından göçün büyüttüğü işsizler ordusunun bu politika nedeniyle küçülmesi ve dolayısıyla yoğun sömürü ve ağır çalışma koşullarını uygulamakta zorlanmaya başlayacak olması, ancak tekelci sermayenin, büyük burjuvazinin çıkarlarını tehdit etmektedir.

Görüldüğü gibi, Kürt halkının ulusal demokratik istemlerinin karşılanması, halkların eşit haklar temelinde birlikte yaşayacakları, emekçilerin sermayenin gerici politikalarına karşı birlikte mücadele edebilecekleri koşulları sağlamış olacak, öte yandan egemen sınıfların milliyetçi politikalarla halkı daha fazla baskı ve sömürüye mahkûm etme koşulları ise, büyük oranda ortadan kalkmış olacaktır. Bu yüzden burjuvazi, kendi sömürü ve yağma koşulları için tehdit olarak gördüğü “*demokratik özerklik*” statüsünü bütün ülkeyi felakete sürükleyecek bir talep olarak göstererek, Türk halkı ve her milliyetten geniş emekçi kesimleri milliyetçilik üzerinden kendi gerici politikalarına yedeklemeye çalışmaktadır. Öyleyse Kürt sorunu, aslında bir Türk sorunudur; Türk halkının, işçi ve emekçilerin baskı, sömürü ve yağmaya dayanan sermaye düzeninin örtüsü olarak kullanılan milliyetçi-şoven politikalarından kurtarılması sorunudur.

Büyük burjuvazinin çıkarlarını yansıtır işini gören şovenizm ve ezen ulus milliyetçiliği, ezen ulusun, Türk ulusunun başlıca burjuva orta sınıflarını, en başta küçük burjuvaziye hedef almakta ve onu etkilemektedir; ancak tartışmasızdır ki, işçi sınıfı ve emekçilerin çeşitli kesimleri içinde de, sınıf birliğini ve birleşik mücadelelerini zayıflatıp güçten düşüren etkide bulunur. Bu da, işçi ve emekçiler içinde de şovenizme karşı mücadelenin önemini ve gereğini artırır.

III - Şovenizme Karşı Mücadele ve Bunun Bir Olanağı Olarak 'Blok'

Milliyetçilik, egemen sınıfların çıkarlarını “*ülke çıkarları*” gibi göstermesine hizmet eder; şovenizm ise, bu çıkarların korunması adına başka halklara düşmanlığı temel alır. Türk egemen sınıfları, Kürt sorununu, Kürtlerin ulusal hak istemli kalkışmalarını on yıllarca sorunun adını koymadan “*ülkenin bütünlüğüne yönelmiş bir tehdit*” olarak gösterdiler. Kürtlerin varlığını inkâr edemedikleri son yıllarda da, Kürt ulusal hareketini “*dış güçlerin maşası*” gibi gösterme tutumunu sürdürdüler. Oysa bu sorunu çözmeyerek emperyalizmin bu sorun üzerinden ülke politikalarına müdahale zeminini hazırlayan yine ülke egemenleridir. Üstelik çözümü “*dışarıda*” arayanlar; yıllardır PKK ile mücadele konusunda ABD, İsrail, Irak Kürdistanı, Suriye, İran vb. ülkeler ile çeşitli pazarlıklar yapanlar, hatta NATO’yu bu sorun için bölgeye müdahaleye çağırarak yine bunlardır. ABD emperyalizmi, 1999’da Öcalan’ı Türkiye’ye teslim ederken de, 2007’de PKK’ye karşı sınır ötesi operasyonlara izin verirken de, sorunu, ülke egemenlerini kendi bölgesel emellerine bağlamak, onları kendi taşeronluğuna razı etmek için kullanmıştır. Burada, ulusal taleplerinin bastırılması emperyalizm ve işbirlikçi ülke egemenleri arasında pazarlık konusu yapılan Kürt halkının, bu politikaların doğrudan mağduru olduğu açıktır. Sadece buradan bakıldığında bile, Kürt halkının ulusal eşitlik mücadelesinin desteklenmesi, Türk halkı ve her milliyetten ülke emekçilerinin emperyalizme karşı bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin başarısı için olmazsa olmaz önemdedir.

Ezilen ulusun -Türkiye’de Kürtlerin- ulusal hak istemli mücadelesi karşısında egemen sınıflar şovenizm ve gericiliği kışkırtsa da, bu mücadelenin başarısı, egemen düzenin halklar arasına inşa ettiği milliyetçi duvarların yıkılmasına, şoven politikaların işlemez hale gelmesine hizmet eder. İşte her türden milliyetçiliğin yerine enternasyonalizmi geliştirmek için çalışan işçi sınıfı partisi, egemen ulus burjuvazisinin kendi çıkarları için

halklar arasında ayrımları kışkırtan politikasına karşı ezilen ulusun kendi geleceğini belirleme hakkını, ulusal demokratik istemlerini savunarak, halklar arasında eşitliği sağlamak ve ulusal çelişki ve çatışmalara son vermek ister. Bu nedenle, Marksist-Leninistler, Stalin'in dediği gibi, *“En incesinden en kabasına kadar ulusal baskıya ve ulusları birbirlerine karşı kışkırtma politikalarının bütün biçimlerine karşı savaşırlar.”* (Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun, sf. 24-25, Evrensel Basım Yayın) Demek ki, burjuvazi ve işçi sınıfı arasında sınıf savaşının sürdüğü koşullarda her türlü ulusal baskı ve ayrımcılığa karşı mücadele, burjuva baskı ve sömürü düzenini yıkmak isteyen işçi sınıfı ve onun devrimci partisinin görevidir. Bu görev, günümüz koşullarında her milliyetten işçi sınıfının devrimci partisi tarafından, Kürt sorununda kazanılmamış –şovenizm ve gericiliğe karşı Kürt halkının ulusal hak eşitliği mücadelesini desteklemeyen– bir işçinin, aslında kendi sınıf davasına da kazanılmış olmayacağı biçiminde tarif edilmiştir. Dolayısıyla bugün ülkemizde Kürt halkının mücadelesine çeşitli gerekçelerle sırt çevirenler, bunu hangi adla yapıyor olurlarsa olsunlar, aslında işçi sınıfı davasına, bu davanın gelişip güçlenmesine sırt çevirmektedirler. Başka bir deyişle, egemen ulus burjuvazisinin ekmeğine yağ sürmektedirler.

İşçi sınıfı partisi, ezilen ulusun hak eşitliği mücadelesinin en tutarlı savunucusudur. Çünkü ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkını koşulsuz olarak kabul eder, destekler. Bunu işçi ve emekçiler arasına dikilen milliyetçi duvarların yıkılmasının, şovenizm ve gericiliğin tasfiye edilerek sınıfın birliğini sağlamanın temel koşulu olarak görür. Ülkemiz örneğinde Kürt sorununun çözümünü isteyen/istediklerini söyleyen çeşitli “sol” ve liberal çevreler, Kürt ulusal hareketinin mücadelesini çeşitli kayıt/koşullara bağlamaktadırlar. Mesela liberaller artık savaşın bitmesi gerektiğini ve sorunun barışçıl yollardan çözülmesi gerektiğini söylemektedirler. Ama aynı liberaller, Kürt ulusal hareketinin demokratik özerkliğin çerçevesini belirleyen DTK taslağının halk meclislerini öngör-

mesi ve kimi kolektif üretim biçimlerini benimsemesi nedeniyle, kabul edilemez olarak değerlendirmişlerdir. Yine Kürtlerin ulusal mücadelesine sırt çevirip onlara sosyalizmi beklemelerini vaaz edenlerden bu mücadeleyi Kürt ulusal hareketinin sınıfın çıkarlarını gözetmediği vb. gerekçelerle reddedenlere kadar, birçok burjuva, küçük burjuva “sol”cu akım/siyasal eğilimin olduğu bilinmektedir. Oysa işçi sınıfı hareketi, sadece ezilen ulusun ulusal mücadelesinin destekçisi olmakla kalmaz; aynı zamanda burjuva sınıfın empoze ettiği milliyetçi önyargıların kırılmasını sağladığı için bu mücadelenin en önemli müttefikidir de. TEKEL direnişi, önceleri Kürtleri “*terörist*” olarak gören Türk işçilerin, mücadele içinde ulusal önyargılarını kırarak Kürt işçilerin farklı ulusal kimliklerini kabul edip benimsemelerinin, Kürtçe-Türkçe türkû ve sloganlar eşliğinde kardeşleşmelerinin canlı bir örneği durumundadır.

Bugün gericileşmiş burjuvazinin en temel demokratik istemleri bile reddettiği koşullarda, her türlü demokratik hakkın en tutarlı savunucusu olduğu, dahası gericî-şoven baskı ve kışkırtmalara karşı sınıfın birliğini ve halkların kardeşliğini örmeyi temel bir görev olarak gördüğü için, sınıf partisi, ezilen ulus hareketini – Kürt ulusal mücadelesini– desteklemekle kalmaz, onu temel bir müttefiki olarak görür. Dahası ezilen ulus hareketi, emek hareketi ile ittifak yapmaya, birleşmeye yöneldiği oranda en temel destekçisinden güç almakla kalmaz, en geniş emekçi halk kesimlerini kendi haklı davasına kazanmanın yolunu da açmış olur. İşte 12 Haziran seçimleri sürecinde bu zemin üzerinde inşa edilen ‘Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku’, Kürt ulusal hareketi ile emek hareketinin şovenizm ve gericiliğe karşı demokrasi, barış ve insanca yaşam mücadelesinde birleşmelerinin ifadesi olarak anlam kazanmıştır. Blok, seçimlerin hemen öncesinde kurulmuş olmasına rağmen, bölgede Kürt halkında ciddi bir moral yaratmış, Batı’da da Türk ve Kürt işçi ve emekçileri, kadın ve gençlerinin yanı sıra yüzlerce sendikacı, sanatçı, aydın-akademisyenin de desteğini almıştır. Seçime günler kala YSK vetosunu boşa çıkaran geniş ve kitlesel halk eylemleri bölgede ve Batı’da 36 blok milletvekilinin

seçilmesiyle sonuçlanmış; Blok, burjuva medya tarafından bile seçimin iki galibinden biri –AKP ile birlikte– ilan edilmiştir. Bu başarının önüne geçmek üzere egemen sınıfların temsilcileri hemen harekete geçerek, Hatip Dicle’nin vekilliğini düşürüp tutuklu vekillerin Meclise gitmesinin önüne geçmişlerdir. Önümüzdeki sürecin yeni anayasa yapım süreci olduğu dikkate alındığında, yapılan saldırıların halk güçlerinin bu konuda inisiyatif almasının önüne geçme amaçlı olduğu açıktır. Blok bu saldırıları boşa çıkarabildiği; Kürtlerin “demokratik özerklik” statüsünün kabul edilmesi, ülkedeki tüm milliyet ve inançların eşitliğini esas alan, düşünme, örgütlenme, basın özgürlüğü önündeki gerici yasa ve yasakların kaldırıldığı bir anayasa için; Kürt ve Türk halklarını, her milliyetten işçi ve emekçileri, kadınları, gençleri, Alevileri ve çevre hareketlerini, sendikacı ve aydınları birleştiren bir cephe örgütü olarak yoluna devam edebildiği oranda rolünü oynayabilecektir. Bu rolün oynanabilmesi bakımından, Kürt ulusal mücadelesinin dinamizminin yanı sıra emeğin birleştirici gücünün belirleyici bir önem taşıdığı ve bu görevin asıl olarak sınıf partisinin omuzlarında olduğu açıktır.

Nihayetinde bugün ülke egemenleri, ırkçı-şoven politikaları kışkırtarak sorunun demokratik çözümünün önüne geçmek, en azından Blok güçlerinin bu konuda yarattığı güç ve etkiyi kırmak istemekte, halklar arasında düşmanlaşma ve kamplaşma yaratan tehlikeli bir tutum izlemektedir. Blok, bu gerici-şoven politikalar karşısında kardeşliği eşit haklar temelinde yeniden kurmak, başta Kürt halkı ve her milliyetten işçi ve emekçiler olmak üzere bütün halk güçlerinin demokrasi, barış ve insanca yaşam taleplerini yaşama geçirmenin bir olanağı durumundadır. Bu olanağın bölgenin ve ülkenin her tarafında örülecek mücadele ağı ile gerçekliğe dönüştürülmesi, bugüne kadar başarılamayan ülkede demokrasi ve devrim mücadelesinin iki temel ayağının –Kürt ulusal mücadelesi ile sınıf/emek hareketinin– birleştirilmesinin; dolayısıyla emekçilerin ve halkların demokratik cumhuriyetinin yolunu da açacaktır.